

АНТОН
БАЛАЖ

Лазерът
На
леките
жени

съвременна европейска проза

Colibri

АНТОН БАЛАЖ

ЛАГЕРЪТ НА ЛЕКИТЕ ЖЕНИ

Превод: Донка Нейчева

chitanka.info

Антон Балаж (р. 1943 г.) е словашки писател, сценарист и публицист, автор на петнайсетина романа на социална тематика, в които показва определено предпочитание към фантастичното и гротескното в действителността. Сред големите теми на творчеството му са тоталитарното общество и Холокостът. Носител е на литературни награди и е преведен на много европейски езици.

Лагер за принудителен труд в Словакия от началото на 50-те години. „Лагерният колектив“ се състои от 753 политически престъпници, 132 асоциални типове, 53 бивши проститутки, 58 членове на Съвета за национална сигурност, 2 коня и 16 стражарски кучета. Сред тази гмеж изпъкват милата и простодушна до глупост Ерничка — който си спомня „Един ден на Иван Денисович“ би разпознал в нея двойничка по дух на съветския лагерист; Манда, проститутката, която има нещо не само долу, но и горе; Рия Амала, масажистка и любителка на конете от всяка гледна точка; културпросветникът Хомич, който нарича леките жени „другарки проститутки“; лекарят Зигмунд, обявил, че не понася „насилственото побратимяване на милионите“ — който си спомня Остап Бендер, охотно би вложил в устата му тази реплика; а пък който си спомня „реалния социализъм“, ще оцени и окачените по стените портрети на „четиримата свети мъже“, и лозунга „По-бързо, по-добре и по-евтино от капиталистите ще проведем мирната жътва!“. Дотук с приликите.

„Лагерът на леките жени“ е еротично-политическа пародийна гротеска, в която леките жени, обречени на „историческа ликвидация“, се опитват да оцелеят в абсурдната лагерна атмосфера, където ги превъзпитават по Оруеловия модел за социално инженерство. Антон Балаж говори за тях с цялата си симпатия и с добре дозирана ирония описва както техните опити да запазят достойнството си, така и тези на „противниковия лагер“ да направи от тях „истински граждани“. Опитите са неуспешни. Затова пък романът майсторски пресъздава трагикомизма на една репресивна институция, останала (да се надяваме) в миналото. По книгата е заснет филм през 1997 г. с режисьор Лако Халама.

1.

С ЦЕПЧИЦА КЪМ БЪДЕЩЕТО

Бедната Ерничка — не знае да се държи като истинска професионалистка.

Още в кръчмата я замая упойващата свежест, която лъхаше от телата на моряците, а по пътя към стаята усещаше, че от възбуда бельото ѝ овлажнява. Сега, когато остави парите на нощното шкафче и започна да облича фланелката върху мускулестото си тяло, при вида на още трептящите си гърди най-неочаквано се усмихна с несигурна, чиста, почти детска усмивка. Ерничка, малката глупачка, още упоена от моряшката свежест, смесена при триенето на телата им с аромата на чистата хладна сол, реши да му даде още веднъж без пари.

— Сега ще бъде с любов, моряче...

Все още обута в черни американски чорапи, Ерничка се понадигна, за да може нощната лампа да хвърли върху тялото ѝ предизвикателна сянка.

Морякът застана неподвижно. Крадешком погледна към моряшката си блуза, където беше портмонето му. Ерничка долови погледа му, схвана го, явно не я беше разбрал, затова по-силно, макар и срамежливо повтори:

— Сега... с любов!

— О, любов?

Приятно изненадано, морячето разпери ръце. И под силния мускулест корем веднага навири глава личният му моряк. Той също бе добър борец. Обзета от любопитство, Ерничка се запита дали и той си е запазил онази упойваща свежест и дали е изпълнен с аромата на хладната морска сол. В същото време осъзна, че старите ѝ колежки от занаята, главно Манда и Голямата Берта, биха сметнали такова любопитство за знак, че наистина е още далеч от истинските професионалистки. Така че Ерничка се отказа от намерението си да се увери в онова за свежестта и аромата и се залови за работа най-напред игриво, после със страст.

Изпитваше удоволствие от новите моряшки докосвания. Понеже сега бе с любов, морячето беше внимателно и нежно. Ерничка пък се държеше срамежливо — знаеше, че при любовта е така. Премрежен поглед, леко отворени устни, неразбираем шепот, сладки обещания. Струваше си да се опита всичко това. Едва успя обаче да премрежи поглед, когато зад стената се чу извъняване на будилник.

Ех, пустата Манда с нейния глупав будилник, ядосано си помисли тя. Но будилникът ѝ припомни, че вече би трябвало да бъдат в „Ау кафе“. И напълно изтрезня от упоението, като си представи как Дуго се изтъпанва пред нея и започва да я заплашва, че ще ѝ вземе стаята, ще я даде на Голямата Берта, а тя ще отиде зад тезгяха, където ще вижда пикаещите и повръщащи пияници, и ще трябва да понася извратеняците, които се опитват да надникнат в стаята, докато се облекчават собственоръчно направо върху мръсното стъкло. Веднага се разстрои, дори не бе необходимо дълго да мисли за това.

Морячето не бе чуло звука на Мандиния будилник, защото през отворения прозорец проникваше и музиката от кръчмата. Лежеше изтощен на дивана със спокойно, сякаш малко учудено изражение на лицето — такава курвичка още не беше срещал в дунавските пристанищни кръчми. Лежеше с отпусната между разтворените бедра мъжественост, над която се белееше триъгълникът на стегнатия корем. Моряшката ръка се протегна към грубата синя блуза. Ерничка се изплаши, че иска да измъкне някакви долари за нея. В крайна сметка, би ги приела. Но когато извади от джоба на блузата си цигари, решително поклати глава, това не. Морячето веднага разбра и започна да се облича. И отзад бе хубав.

Когато той отвори вратата към стълбището, Ерничка усети полъха на хладния въздух върху лоното и гърдите си. Придърпа лекия юрган върху себе си, излегна се и почувства как умората започва да се разпростира по гърба ѝ. Мисълта за Дуго бързо я пропъди. Ерничка стана, изми с гъба лоното си зад завесата в ъгъла. Поиска да си обуе гащичките. Установи, че са още влажни, морячето бе започнало да я докосва през тях. В други случаи Ерничка не позволяваше това на мъжете, за да не се възбудят прекалено и посещението им да продължи по-дълго. Манда си беше решила въпроса с будилника.

Ерничка остави гащичките. Не ѝ се търсеха други. Вече бе изпуснала корабчето за Петржалка, ще остане до края в Дуговата

кръчма, няма да я е страх, че ще настине отдолу. Затова няма да сложи и сутиен, сега трудно се намират. Преди ги носеха от Виена, но сега търговците бяха изплашени. Така че Ерничка облече само роклята си, среса се, леко се начерви и си сложи шапката. Взе и чантата си, в която беше здравната ѝ книжка. В коридора реши, че долу ще слезе с Манда. Откакто Манда се бе замесила в захарната афера и приемаше висши чиновници, Дуго не смееше да я закача; сигурно дори малко се страхуваше от нея, а се знаеше, че преди и с нея е бил зъл, този стар козел.

За по-сигурно Ерничка почука и чак след това надникна в стаята. Манда бе още по комбинезон, тъкмо си оправяше леглото. Погледна през рамо към Ерничка.

— Свърши ли?

Манда кимна. Даже се засмя, но някак измъчено.

— И какво?

— Същото, само си поигра.

Манда се изправи и се обърна с лице към нея. Големите лъскави полукълба на гърдите ѝ се блъскаха в дълбокото деколте на комбинезона. Имаше мъже, които ходеха при Манда само за това, за да си поиграят с тях, да се потъркалят върху тях и да положат лице в топлото улейче между двете. Отиваха си леко засрамени, но повечето от тях отново се връщаха.

— Ще дойде ли пак?

— Искане. Само да не разберат, че върти далавера с купоните. За това сега изпрацат в лагер.

Манда изпусна дълбока въздишка, която раздвижи гърдите ѝ. Намръщи се и помоли Ерничка да ѝ помогне да сложи корсета си. Ерничка го задърпа нагоре, за да преодолее големия ѝ твърд задник, Манда запъшка, завъртя хълбоци, накрая успя да го навлече, обърна се и се протегна. Всичко върху нея стърчеше — масивните гърди, широкият, сега сплескан от корсета корем, изпъкналите силни бедра, затворили дълбокия триъгълник, примамлив, но и доста страшен за чиновниците, които в повечето случаи не успяваха да направят нищо, освен да си поиграят с гърдите ѝ и да се поизпотят. Докато не ги стресне будилникът.

— За нищо не стават тия чиновници — мърмореше си Манда.

Прекара ръка по корема си, оправи жартиерите върху бедрата си, пръстите ѝ се разтрепериха. Погледите им се срещнаха, Ерничка сякаш ѝ каза, ще ти го направя аз, бързо, както стоиш, за да не трябва да слизаш долу толкова възбудена, а после да си злобна и свадлива. Бедрата на Манда сякаш сами започнаха да се разтварят. Но погледът върху будилника прогони изкушението. Манда грабна от стола роклята си и започна да я нахлузва през главата си.

— А при теб какво стана, пиленце?

— Моряче. И представи си, после му дадох и с любов, Мандо.

Ерничка се усмихна странно. Манда укорително поклати глава.

— Като ще си пачавра, безплатно не давай, от мен да го знаеш. Това води до нещастия. Или пък до деца...

Ерничка само въздъхна. Признава, че Манда е права — от любов тя имаше дете, заради него се бе забъркала в контрабандата със захар, защото искаше да е добре възпитано, а за това трябваша повече пари, отколкото можеше да спечели с конския си задник и огромните си гърди.

— Мандо, от тези морячета лъха такава свежест — притисна се към нея Ерничка, когато излязоха в коридора. — Захарта вече я изтъргува, сега можеш да си хванеш някого.

— Не ме нервирай с тази любов, пиленце — дрезгаво каза Манда. — И не се лепи за мен. Знам, че го правиш, защото се страхуваш от стария курварин Дуго. А аз не се страхувам дори от чиновника, дето обра добрия стар евреин Вайсман, а после уреди да го изпратят в лагер. А след войната пък успя да си купи от пианите партизани удостоверение, че е бил ятак, и така се уреди с голяма къща.

— По-тихо, Мандо — каза Ерничка изплашено, защото вече слизаха по стълбите и въпреки че от кръчмата се носеха музика и пиански гласове, някой можеше да ги чуе.

Но Манда само повдигна рамо, пооправи роклята си и изтърси:

— Ох, като разгонена кобила съм!

И като дръпна Ерничка, влязоха в заведението.

Посрещнаха ги кълбо гъст цигарен дим, моряшка врява, блъскане на чаши върху дъбовите маси и острият звук от токчетата на Кармен. Огнената танцьорка тъкмо бе развяла своята червена пола с волани и пред развеселените моряци проблясваха безкрайно дългите ѝ

крака и фантастичните ѝ кръгли гърди в дълбокото деколте на зеленото болерце.

Сякаш танцуваше самата безнравственост. Моряците започваха да освобождават място върху дългата дъбова маса, за да могат отдолу да проследят къде свършват прекрасните стройни крака на темпераментната танцьорка.

— След малко ще се качи върху масата — равнодушно отбеляза Манда, след като огледаха заведението, и се запъти към кръчмарския тезгях.

Посрещна ги ядосаният поглед на Дуго, който се наведе над тезгяха и стисна Манда за лакътя.

— Къде толкова се бавите, пачаври такива? Погледни какви ги върши оная маймуна! Иди да я озаптиш, че ще си загубя разрешителното.

— Остави ме на мира, сега няма да вървя при тях.

— Тогава, когато тези свине ми затворят заведението, ще вървиш на улицата!

И Дуго блъсна Манда към залата.

С викове и смях моряците вече започваха да вдигат Кармен върху масата, при което я докосваха по всички забранени места, но това явно не ѝ пречеше да се смее звънко и предизвикателно и сама още повече да вдига и без това високо вдигнатата си пола, после...

Тази вечер до крайности нямаше да се стигне. В кръчмата се втурна продавачката на цветя, старата скитница Божгайова, и изкрещя:

— Спасявайте се, жандари, да бягаме!

Но никой във Видрица^[1] тази вечер нямаше да успее да избяга. През летящите врати в заведението нахлуха мъже с капели и тъмни шлифери, застанаха разкрачени, известно време мълчаливо оглеждаха всички, после един от тях кратко отсече:

— Освен моряците приберете всички.

Известно време никой не протестира, после се обади капелмайсторът на циганския оркестър. Челото му все още блестеше от пот, раменете му бяха посипани с колофон.

— Моля, господин началник, ние тука имаме ангажимент... като народни артисти... ето, моля.

Капелмайсторът бързо извади от джоба на черната си жилетка сгъната хартия, пристъпи с нея към мъжа, който, изглежда, бе водачът

на тайните полицаи и който след кратко колебание и с погнуса пое от треперещата изпотена циганска ръка хартията и надникна в нея.

— Трио „Рио“?

— Сега само Лакатошовци, моля, съвсем народно име.

— Хубаво, имате разрешително, музиканти сте, няма да ви оставим да свирите в съмнителни заведения. Ще отидете там, където народът има най-голяма нужда от вас.

— Любезно благодарим, господин началник, но народът и тук...

— Взимайте си инструментите, Лакатоши — грубо се намеси друг мъж в черен шлифер. — Пачаври, мърдайте и вие! — скара се на Манда и Ерничка той.

Блъсна Манда, която едва не счупи стъклото на външната врата.

— Копеле! — ядосано каза Манда.

За късмет, поради бъркотията и врявата, настанали в заведението, той не я чу. Подгониха пред себе си всички без изключение.

— Носиш ли си здравната книжка? — попита Ерничка, когато вече бяха на улицата. Манда кимна. — За щастие, аз също. Само че нямам гащички...

Манда само сви рамене. Но Ерничка наистина бе много загрижена. Мислеше си, че като свърши акцията на полицията, на която във Видрица бяха свикнали, от полицейския участък веднага ще ги изпратят в гинекологията. Докторът, който ги преглеждаше, винаги се ядосваше, когато някоя беше без гащи. „Да бяхте поне за малко закрили тия срамотии“, караше им се той. Така че Ерничка се качи със страх в полицейската кола. Не можеше да знае, че този път зеленият автобус със закрити прозорци ще отиде много по-далече от сградата на полицията. Че ще отведе проститутките към тяхното радостно бъдеще.

Нея, бедната Ерничка, този исторически момент я завари без гащички, с една гола цепчица.

[1] Квартал в Братислава, по това време известен със своите заведения със съмнителна репутация. — Б.р. ↑

2.

РАЗВРАЩАВАЛИ УМОВЕТЕ, СЕГА ДА ПЕЯТ

В лагерния кабинет доктор Зигмунд преглеждаше лявата гърда на началничката Матилда, образцово извадена от зелената ѝ блузка.

Докторът, редови лагерист, осъден на две години принудителен труд поради това че бе развърщавал умовете, не можа да отложи прегледа на лявата гърла на началничката на женския лагер, простреляна по време на славните освободителни боеве в Пресбург, немското наименование на Братислава, но всъщност не обичаше да докосва интимните места на жени, които от сърце ненавиждаше, а такъв беше и случаят с началничката — немкиня, участничка в съпротивата, която биеше поверените си затворнички с диригентска палка. Въпросните затворнички бяха търговки контрабандистки с големи кореми, беззъби религиозни бабички, продавачки от пазарите, които бяха клюкарствали и за които някой беше донесъл, където трябва.

На сутринта след нощта, през която бе играл карти и се бе наслушал на развърщаващи приказки, се наложи да се подсили с малко разреден спирт, затова преглеждаше Матилда със затворени устни и стиснати зъби, което не намаляваше особено отвращението му от началничката.

— Не напипвам нищо обезпокоително, госпожо началник. Никаква подозрителна бучка или признаци на увисване, куршумът не е нарушил формата, която все още е за завиждане.

— А това потрепване и...

— Някаква частица, останала в тъканта, може от време на време да предизвиква известно дърпане. Мога да ви изпратя в болницата на рентген.

— Не, няма нужда. Вярвам във вашите способности, Зигмунд.

И напрегнатата Матилда с видимо облекчение вкара тежката си гърда обратно в блузата. Започна да си закопчава копчетата, после пръстите ѝ, тънки и добре оформени, спряха и...

— Като вече съм тук...

Матилда бързо разкопча отново блузата до кръста, оголвайки и част от белия си гладък корем, после съвсем делово поднесе на доктора за преглед и дясната си гърда.

За тази стъпка, която не беше уговорена предварително, Зигмунд не бе подготвен. Така че, докато преглеждаше другата гърда и опипваше тази топла топчеста еластична материя, не успя съвсем да прикрие отвращението си. Пък и се страхуваше да не би отвращението да започне да се превръща в желание, разбираемо след седеммесечния престой в лагера. До известна степен го пазеше Кабалата, която учеше, че най-голямата пречка по пътя към съвършенството е именно жената, а равинът твърдеше: избереш ли си приятел, качил си се с едно стъпало нагоре, избереш ли си жена, слязъл си с едно стъпало надолу. А той тъкмо сега недоброволно и неволно — какво да прави, като е в лагера — слизаше надолу и... върху гърдата на Матилда ръката му не се разтрепери, движенията му бяха съвсем точни, но бедрата му леко се изпотиха.

— Всичко е наред. А тази еластичност, която е за завиждане...

Изведнъж в досега хладния и студен Матилдин поглед блесна топла искра и тя каза с доверителен тон:

— Искам да смятате прегледа на моите гърди за лекарска тайна...

Зигмунд мълчаливо се съгласи. Хвърли последен поглед върху гърдите на Матилда, чиито върхове се целеха в него като две тежки минохвъргачки. Преглътна, за да попречи на Кабалата да се върне отново в главата му, и с интимен тон каза:

— С гърда, простреляна от неприятелски куршум, днес би било възможно да се направи и по-голяма кариера, госпожо началничка.

— Така ли мислите? — прошепна също с интимен тон Матилда.

— Ако това наистина е бил фашистки куршум...

— Фашист беше мръсникът!

Лицето на Матилда изведнъж стана сурово, в погледа ѝ се появи нещо злобно. Кучка, помисли си Зигмунд. Но изкушението се обади отново, пошепна му, че ако сега го направи с нея, ще докаже отвращението си от тази зла жена, защото според мъдреците от Талмуда, ако мъжът е принуден да го прави с жена, то трябва да го прави, сякаш го е обзел зъл дух, така че съвкуплението да предизвиква

по-скоро отвращение, нежели удоволствие. Поради което Зигмунд добави работно:

— Командирке, най-идеалното би било, ако този куршум е бил изстрелян от ръката на някой заклет класов враг...

— Може и така да се каже...

— Мисля... покажете ми още веднъж...

Матилда отново изпъчи своите минохвъргачки и...

Спаси ги „Песента на труда“. Не толкова силна и бойка, колкото отчаяно се мъчеше да я направи вече няколко месеца началникът на лагера, по-скоро мизерна и съвсем разногласна, от централния лагерен площад до ушите им достигна ранната песенна молитва на новите господари.

Зигмунд веднага оттегли ръцете си.

За Матилда новата молитва бе нещо като звънеца за опитните кучета на Павлов: тя започна учестено да диша, изпъна се и на лицето ѝ се появи нетърпеливо изражение. Дори пооправи косата си, остригана късо в стил Лили Марлен. После се сети, че е разголена. Рязко се отдръпна от Зигмунд, бързо закопча блузата, пхна я в полата, грабна началническата палка и без нищо да каже, избяга от кабинета.

След преживяното изкушение Зигмунд изпитваше желание да поседне. Обаче веднага се сети, че не е свободен гражданин, а вреден елемент, че отново е на неправилната страна, и ако някой забележеше, че по време на „Песента на труда“ е останал седнал, разговорът с просветния работник нямаше да му се размине. С поручик Вандлик би се справил лесно, дори би го притеснил с историята на революционните песни (с лекота успяваше да измисля нови автори и да рецитира техните забравени текстове), но когато в лагера от Пътя на младежта пристигна новоизлюпеният млад революционер Хомич, нямаше никакво желание да спори на революционни теми. Скочи от стола, съблече бялата престилка и ето, превърна се в обикновен лагерист, подлежащ на проверка.

Отъпканият, а сега през юни и пращен лагерен плац бе пълен с пеещи размирници. Вече бе преживял мълчаливите и мърморещи молитвите си евреи, които бяха виновни за принадлежността си към неправилна раса, след това злобните и говорещи на диалект етнически немци, накрая дойде ред и на местните — те пък имаха лош класов

произход и оттам лошо отношение към колективната работа. Която всяка сутрин трябваше задължително да възпяват.

Зигмунд успя да стигне едва на последните възгласи „Слава на труда! Слава на труда!“. После от групата на ръководството на лагера се отдели дежурният млад поручик, който започна да чете заповедите за деня. Лагеристите, чийто брой бе точно хиляда триста двайсет и седем, научиха, че първа, втора и трета бригада продължават със строежа на лагерната ограда, ударната бригада на лагерника Челар вече бе отишла да пробива Шахтата на мира, а началникът на лагера отново строго забранява на циганите, просяците и всички асоциални елементи да крадат храната на лагерните кучета. Научиха още, че лагерникът Венделин Копачек получава извънредна почивка, защото по собствена инициатива е организиран събирането и унищожаването на колорадския бръмбар. Но понеже, не по негова вина, не успели да съберат и унищожат нито един неканен американски бръмбар, проучвателната акция около лагера щяла да се повтори през следващите дни. Това е всичко — приключи поручикът и образцово отстъпи назад.

Доскоро сънено изглеждащият началник на лагера изведнъж изкрещя:

— Лагерници, свободно. Бегом марш!

Мъжете веднага се раздвижиха и запазвайки редиците, побягнаха встрани. Зигмунд искаше да се присъедини към тях, но началникът на лагера му направи знак и го извика по име:

— Лагерник Зигмунд! При мен!

Докторът пристъпи към началника. После двамата заедно известно време наблюдаваха как редиците се отдалечават една от друга, разбягват се, образувайки елегантни кръгове, и се отправят към бараките.

— Какво ще кажете, докторе?

— Вече започва да прилича на истинска ученическа дружина, господин началник.

Началникът гордо се съгласи. Бе доволен от себе си. Някоя от разследващите комисии му бе изпратила с превъзпитателна цел цяла рота, наричана „соколите“ които отказали доброволно да се разпуснат, нещо повече, осмелили се да организират протестно шествие със знамена и с портрета на бащицата Масарик^[1]. Началникът ги бе

поставил под наблюдение, но им бе разрешил да си останат соколи и в лагера. Те пък му се отблагодариха с това, че организираха сутрешния рапорт и така придадоха на необходимата лагерна церемония радостно и оптимистично съдържание.

— Мисля, че съм се справил добре — констатира началникът, когато четирите колони се изгубиха между бараките.

— Великолепно! А в бъдеще ще имате за заложници не само евреи, ами и соколи — с възхищение каза Зигмунд.

Началникът го прониза с кратък остър поглед.

— Не ме провокирайте, Зигмунд. Извиках ви, защото през нощта в живота на лагера настъпи неприемливо усложнение. Пети отдел на Държавна сигурност е решил да ликвидира Видрица, а тези идиоти от полицейското управление в Братислава ми докараха през нощта два автобуса, пълни с проститутки.

Зигмунд зяпна от изненада.

— Какво ще кажете на това, а?

— Ще имате проблем да ги разпределите между толкова много мъже.

Офицерите избухнаха в смях. Началникът почервения. После сериозно отсече:

— Голям комедиант сте, докторе. Вас би трябвало да ви превъзпитават с камшик! Имате късмет, че сега сте ми нужен тук, иначе бих ви изпратил направо в затвора в Илава. Ще трябва да дойдете с мен, защото са ги изловили направо по кръчмите, без документи, прегледайте ги, вижте дали някоя не е болна, за да не зарази и останалите. А от утре, като изключим ударниците, на останалите давайте повече бром в чая. Разбрахте ли ме?

Зигмунд бързо се съгласи. Срещна погледа на Плажак, офицера, който в лагера преследваше нарушителите на реда. Докторът не желаше да влезе в неговия списък. Затова, когато потеглиха към бараката за политическа просвета, където през нощта бяха затворили проститутките, се стараше да е колкото се може по-далече от него и от големите му лапи.

Когато завиха, от другата страна на наблюдателната кула се появи някакво странно видение, което бързо се приближаваше към тях. Всички спряха. Видението, подгонено от пазачите, все повече

приближаваше — бяха циганите в изтъркани фракове, понесли своите инструменти.

— Това пък какво е? — изрева началникът.

— Тримата Лакатоши, моля. Нищо не разбираме... — плачливо изскимтя капелмайсторът с цигулка под мишницата.

От треперещите му рамене се сипеше колофонът, с който мажеха лъка на цигулката.

— Направо да се побъркаш — поклати глава началникът. — Какво правят тези музиканти тук? — обърна се той към пазача, който помагаше на младия циганин да носи контрабаса.

— И те бяха в автобуса, господин началник. Жените искаха да се пооправят преди вашето пристигане, господин началник, затова ги свалих...

— Нямам намерение да им устройвам тържествено посрещане — процеди през зъби началникът.

— Вие също ли сте паразити? — сърдито изгледа циганите той.

Те започнаха енергично да протестират. Един през друг взеха да разправят, че са народни артисти, че имат ангажимент. Началникът за момент изпадна в колебание, после нареди да ги отведат в бараката при техните събратя цигани, докато от полицейската дирекция пристигнат документите им.

— Господин началник, бихме могли да използваме присъствието им в лагера — обади се запаленият млад културтрегер. — Нека подготвят няколко революционни песни, ще разнообразим просветната дейност в лагера.

— Тогава още не ги отвеждайте при циганите. Заведете ги в столовата...

— Благодарим, господин началник. Ние ще се научим и революционно да свирим, хубаво да е за ухото — с благодарност и подмазвачески произнесе капелмайсторът.

Началникът само махна с ръка, да се разкарат от очите му, ако обичат.

— Можете само да се радвате, Зигмунд, че сте лагерник тук — процеди той през зъби, но вече успокоен.

Зигмунд със страх си помисли: в този лагер са способни да ликвидират и представителките на най-стария занаят. Въпреки че не

беше от тези, които посещават леки жени, твърдо реши, че няма да участва в тяхното историческо ликвидиране.

[1] Томаш Масарик (1850–1937) — първият президент на Чехословашката република (1918–1935). — Б.р. ↑

3.

АМЕРИКАНСКО ЧИСТИЛИЩЕ

Две надзирателки гонеха между бараките недоспалите, капнали и гладни проститутки.

Ядосаният началник им бе заявил, че най-вероятно са ги изпратили в лагера, за да ги превъзпитат и да направят от тях прилични жени, истински гражданки. Гражданката не трябва да изпълнява капризите на мъжете, нито да им дава, както и когато им се прииска, а трябва да има достойнство и гордост. Тези качества подлежат на усвояване. Ако е необходимо, ще ги усвояват и две години, за това си има закон. За две години ще си изгубя формата, шепнеше ужасената Кармен, а Ерничка видя как се разтрепериха достойните ѝ за завист стройни крака. След това началникът им представи доктора и го остави насаме с тях. Докторът бе надянал на носа си големи очила, преструваше се, че е сериозен, и си хапеше устните, а Ерничка започна отново да се коси, че превъзпитаването ѝ в гражданка я е настигнало без гащички. След като началникът си тръгна, докторът веднага се промени. Започна любопитно да ги оглежда, разходи се между тях, а после изведнъж им каза да не бързат чак толкова да се превъзпитават, техният занаят бил исторически и имал определен чар, оценен от много поколения мъже. Сега, като ги гледал, съжалявал, че не е бил един от тези мъже. Засмя се. Не знаеха дали говори сериозно. Сигурно да, защото после взе да разправя, че съдбата на трудещите се гражданки е скучна и уморителна и че не вижда каква радост може да има в нея. Те впрочем могат да се уверят и сами, когато ги разпределят в кокошарника или в шивашката работилница. Гледаха го все така мълчаливо. Повярваха му едва когато им каза, че няма да ги преглежда, но да си признаят, ако някоя се лекува от инфекциозно заболяване или има активна туберкулоза. Това би било хубаво, защото веднага биха я изпратили в санаториума в Зобор. Нито една нямаше този късмет. Тогава поне ще погледне

здравните им книжки. Когато Ерничка му подаде своята, той я разгледа и каза:

— Малко желязо имаш, момиче, сигурно се преуморяваш.

— И аз съм преуморена — кокетно рече Кармен, останалите я изгледаха сърдито и също започнаха да се присламчват към доктора.

— Момент! — каза докторът и се взря под очилата в Кармен, после специално огледа болерцето ѝ, малко измачкано, но все още добре изпълнено, и важно каза: — Би трябвало да си намериш сутиен. С един номер по-малък, защото след половин година зад шевната машина тия малки котета ще ти увиснат.

Всички се разсмяха, но докторът сериозно обясни, че в лагера има един човек, който шиел сутиени, само че некачествени, та получил половин година за саботаж срещу трудещите се гражданки, можел да я свърже с него.

— Сега вече шие качествени — успокои ги той и всички отново се засмяха.

— Какво става тук? — Надзирателката с палката, която началникът им беше представил от самото начало като тяхната нова шефка, отвори вратата на бараката и строго погледна доктора. — Готов ли сте, Зигмунд?

— Вече приключваме, госпожо началник — учтиво отговори Зигмунд. — Засега от здравословна гледна точка всичко е наред.

— Ще видим... — каза двусмислено началничката и отпрати доктора.

— Ще се прави на важна — прошепна Манда, когато започнаха да ги подреждат в две редици пред бараката.

А Ерничка усети, че ще се страхува от жената с палката може би повече, отколкото от Дуго.

— Забеляза ли, че са отвели и Вдовицата? — шепнешком, както сега си говореха всички, я попита Манда.

Ерничка кимна и шептейки добави, че я е забелязала още през нощта. Сигурно е била в другия автобус, където бяха прибраните от улицата и от квартирите. Забелязала я, понеже не ѝ се лежало на твърдата пейка, въпреки че Манда ѝ бе предложила вместо възглавница широките си топли бедра. Изправила се и се приближила до прозореца, за да огледа лагерната ограда, осветена от прожекторите; под дървената наблюдателна кула се мяркали някакви ниски сенки,

които често се местели. По-късно разбрала, че това са лагерните кучета. Наблюдавала, усещала, че отново ще трябва да свиква с друг свят, и се примирила с това. Започнало да се развиделява и Ерничка видяла до съседния прозорец да стои масивна жена в черно облекло и с голям кок от черни лъскави коси. Вдовицата! — просветнало ѝ. Ерничка малко се плашеше от тази жена, която беше сред най-елитните жрици на любовта във Видрица. Никога не се бе осмелила да седне така близко до нея в „Ау кафе“, че да усети странния ѝ парфюм. А този парфюм привличал Изповедника, защото много го успокоявал. Преди жената се казвала иначе, но откакто бяха осъдили и ликвидирали Изповедника, всички я наричаха Вдовицата и бяха изпълнени с уважение към нея. В черно била ходила и преди това, но казват, че тогава под роклята не носела нищо друго. Като вдовица това вече не ѝ подобаваше, а и други свои навици бе променила. За нея във Видрица се говореха тайнствени неща. За нея и Изповедника. Идвал в нейното жилище на партера с прозорци към улицата веднъж в седмицата, свалял само прочутата си черна шапка, а тя разпускала възела на гарваново черните си коси. После един час тихо разговаряли пред прозореца, който не бил закрит с перде. Когато часовникът на близката кула отбиел часа, Изповедника си взимал шапката, тя набожно му целувала ръка и... Жените от Видрица, веднъж и Манда, поискаха да се уверят, че прозорецът е през цялото време без перде и свети нощна лампа, а на канапетото между тях лежи неговата шапка. Но така и не успяха, защото по улицата винаги се мотаеха някакви мъже в шлифери и с шапки, нахлупени ниско над очите, и когато някоя се приближеше към къщата, процеждаха през зъби: „Изчезвай, пачавро, иначе ще си го получиш по голия задник!“, така че любопитството веднага ги напускаше. Дали не би могло да я попитаме сега? — сети се Ерничка и се загледа в жената до съседния прозорец. Но Вдовицата не ѝ обръщаше внимание, лицето ѝ беше обърнато на другата страна. Сега поне Ерничка вдишваше парфюма ѝ, в него наистина имаше нещо успокоително, и изкосо наблюдаваше възела на гарвановите ѝ коси. Дали е толкова гарваново черна и долу? И дали и Изповедника си е задавал този въпрос, докато е седял до нея на дивана и тя е разпускала гарваново черните си коси? Ще ме почерни това мое любопитство! Ерничка неволно прикри устата си. Вдовицата сякаш можеше да чете

грешните мисли на другите, та бавно се обърна към нея и строго я изгледа. Ерничка сведе поглед и тихо прошепна:

— Добро утро, госпожо Вдовица...

Подгониха ги към една противна барака в края на лагера, към която се отправиха с наведени глави като истински грешници.

— Тук ще получите дрехи и после ще ви напръскат срещу насекоми! — каза надзирателката, строи ги в две редици и ги поведе навътре.

В склада миришеше на дезинфектанти и гумени галоши, наредени по полиците отстрани. Лагерничка, облечена в груба тъмна блуза, широк панталон и забрадка на главата, им раздаде пакети с дрехи. Каза им да ги вземат, без да подбират, в бараката ще имат време да си ги разменят. Започна да хвърля пакети в ръцете им. Ерничка едва успя да прегърне своя. Забеляза, че на блузата има голяма кръпка. Несмело се обърна към жената.

— Нямате ли по-здрава, госпожо? Тук има кръпка.

— Покажи — каза жената и се наведе над пакета. — Това не е кръпка, а еврейска звезда. Може да я отпориш после.

Ерничка погледна блузата и...

— Какво? — обади се зад гърба ѝ Кармен. — Давате ни еврейски парцали? Фуй! Няма да нося нищо от мръсните евреи! — разкрещя се тя и хвърли пакета обратно на рафта.

— Какви ги вършиш, глупачка такава? — бързо и изплашено каза жената със забрадката. — Тук не е разрешено...

Повече не успя да каже. На тъмната пътека между рафтовете изведнъж се появи висок мъж в униформа.

— Коя каза това?

При вида на униформата войнственият израз от лицето на танцьорката изчезна. Въпреки това тя доста смело отвърна:

— Аз!

Мъжът се приближи към нея, изплющя силна плесница. Звукът се разнесе заплашително из склада. Кармен изненадано наблюдаваше зашлевилата я мъжка ръка. От пукнатата ѝ долна устна прокапа кръв. Мина известно време, докато я забележи. Танцьорката докосна устната си, изохка, погледна кръвта в края на пръстите си и лицето ѝ се изкриви като на плач.

— Как се казваш?

— Кармен...

Мъжът огледа фигурата ѝ, очите му се спряха на болерцето. После каза:

— Запомни, че в този лагер проповядването на антисемитизъм се наказва. Да, това са еврейски парцали, защото тук през войната е имало еврейски лагер. Но тогава тук са били затворени невинни и несправедливо преследвани хора. Тук са страдали, а оттук режимът ги изпращал в немските лагери, където ги изгаряли. Затова тук ще се говори с уважение за техните парцали, ясно ли е? — обърна се към останалите той. — Никакви курвенски приказки да не съм чул повече!

— Вземай. — Жената от склада отново подаде на Кармен пакета с дрехи. — Внимавайте с него, казва се Плажак. А ти по-добре веднага искай да те изпратят в работилницата с карбидните лампи, иначе няма да те остави на мира — добави тихо и със съчувствие се обърна към Кармен, която я гледаше мълчаливо.

Цялата дясна страна на лицето ѝ бе подпухнала. Надзирателката я избута встрани, за да могат да получат дрехи и останалите жени.

Отведоха ги в дъното на бараката, където имаше дървена преграда, зад която бяха наредени чували с някакъв бял прах. Друга надзирателка се подпираше с лявата ръка на голяма зелена помпа, в дясната държеше противогаз.

— Не се плашете, няма да ви отровим! — каза тя, като забеляза стъписването на Манда. — Това е за дезинфекция, американски прашец. Ще ви отърве от всички паразити. Съблечете се. Ще ви напръскам под мишниците и долу. Само малко ще ви охлади...

Жените се заспоглеждаха. Надзирателката си сложи маската.

— Гледай ти, да не би да се срамувате да се съблечете? — каза онази, която ги доведе в склада. — Или пък не сте свикнали да го правите безплатно, а? — разсмя се тя.

— Такава помпа използват и американските войници, когато искаш да влезеш в тяхната зона — обади се една за кураж.

Бавно взеха да се събличат. Надзирателката грубо ги подкани да побързат и се скри зад преградата. Веднага се почувстваха по-свободно, някои започнаха с любопитство да оглеждат долните половини на неотдавнашните си конкурентки. Ерничка забеляза, че някои са по-зле от нея. Силните и по-опитни задници я изтласкаха в ъгъла, където бяха положени чувалите с препарата. Там достойно

събличаше черните си дрехи Вдовицата. Ерничка не устоя на греховното си любопитство. Хвърли поглед върху гъстото ѝ руно и... бързо се обърна, за да скрие разочарованието си от неизразителното му оцветяване.

Наистина прашецът само леко охлаждаше. Докато се обличаше, Манда побутна Ерничка със задника си.

— Чистилището вече е зад нас, пиленце.

— Къде ще ни изпратят сега?

— Ще ви заведе при фотографа, госпожичке — каза надзирателката с помпата. — Но там няма нужда да се събличаш...

Така, съпроводена от добросърдечен смях, Ерничка пое по дългия лагерен път, който трябваше да извърви, за да стане съзнателно трудеща се гражданка.

4. СЕКСУАЛНИТЕ УТОПИСТИ В НАСТЪПЛЕНИЕ

Колко лесни са нашите революционни решения, малко учудено си помисли комисарят, когато започна да чете сводката от Лагера за принудителен труд.

В първия обект на ЛПТ, в специално оградено пространство, където вече бяха настанени всякакви търговки, фалшификаторки на купони за хранителни стоки и други представителки на реакцията, бяха освободили най-голямата барака и настанили в нея проститутките от Видрица. В тази, от сега нататък затворена част на лагера пазачи ще има около оградата, а достъп до нея ще е разрешен само на началника на лагера и на лекаря. Храната ще се оставя при входа на обекта. На работа в обекта или извън него леките жени ще отиват, охранявани от надзирателките. Контактът с останалите лагерници ще се ограничи до минимум. Ще се осъществява само при просветни дейности, когато е необходимо сътрудничеството на двата пола, при репетиции на театрални постановки, при колективни рецитации и хорово пеене в чест на славни годишнини. На всички мероприятия тези жени ще пристигат заедно. По време на лекции или кинопрожекции ще седят на отделни пейки под наблюдението на надзирателките, да не би някоя непристойна случка или безнравствена проява да наруши процеса на тяхното превъзпитание.

„Ще се чувстват в лагера като английски госпожици“ — засмя се от сърце комисарят, след което се смя дълго и гръмогласно.

По-нататък в сводката пишеше, че когато получат обещаните финансови средства, в лагера ще започне да се строи женска клиника. А с приходите от ударната работа в мината планират да построят в затворения обект басейн, като коридорът към него би могъл да го свързва с лагерния площад, а соколите, макар и официално вече разпуснати, биха могли да го използват за спортуване. Накрая в

сводката молеха за бързо изпращане на личните и медицинските картони на проститутките, които се намират в съответния отдел на Братиславския седми район, за да може по-скоро да се започне с тяхното превъзпитание и с лечението на венерическите болести.

Комисарят веднага извика секретаря и му нареди да разбере дали картоните са вече изпратени в лагера, а ако още не са, кой е виновен за това.

Когато секретарят излезе, комисарят свали очилата си, изгаси нощната лампа, с която си светеше при четене на сводките, и леко се протегна. Сводката от лагера, която чакаше с тревога, го успокои. Акцията срещу проститутките беше организирана от Дирекцията на полицията под натиска на комисаря по здравеопазването, който в петчленния Съвет за сигурност се беше аргументирал с това, че имат доказателство за двайсет хиляди души, заразени със сифилис, страдат от него и деца, и тази чума трябва да се измете с желязна метла. Първата крачка бе ликвидирането на проституцията между Рибния площад и „Цукермандел“, но не така, че да ги проверят и после да ги пуснат. Трябваше да ги отстранят от града завинаги. Да, това би било революционно решение, съгласи се комисарят по просветата, но като ги махнем от града, ще привлечем ново поколение проститутки. А и в крайна сметка къде да ги денем? Заместник-комисарката Живена подчерта, че е съгласна с революционното решение, но в рамките на града. Биха могли да ги настанят в бившия изправителен дом, напълно да изолират сградата и там да ги лекуват, да ги отвикват от неморалното поведение и да ги просвещават полово. Хубава идея, съгласи се комисарят по просветата, но за съжаление, точно сега бил наредил да настанят в изправителния дом музикалното училище. А дали да не изпразним за тях някой манастир? — предложи собственото си революционно решение другарят от Централния комитет. Това не би било подходящо, другари, изплашено реагира заместничката Живена. Така само ще потвърдим тревожните слухове, че комунистите се канят да разпуснат манастирите. Другарят от Централния комитет увери, че не се канят. Така и не успяха да решат какво да правят с тях. Въпреки всичко осъществиха акцията. Хванаха повече от петдесет проститутки и техните сутеньори и накрая намериха най-лесното решение: изпратиха ги в лагера.

Върна се секретарят и каза, че картоните още не са изпратени, но са приготвени и рано сутринта ще тръгнат за лагера със специален куриер. За да не пътува колата празна, ще закарат в лагера новите запаси от бром, приготвени за ЛПТ от Министерството на здравеопазването.

— Бром? Аха... Хубаво — засмя се комисарят.

— Доктор Блажени чака за посещение.

— Поканете го.

Комисарят отново си сложи очилата, а след кратко колебание запали и лампата. После извади от чекмеджето секретната сводка, която дойде от Прага и заради която нареди да извикат директора на Психотехническият институт. Това засягаше и Института за проучване на общественото мнение, но като начало бе поканил Бело Блажени, с когото го свързваше дългогодишно приятелство и съвместно участие в различни левичарски кръжоци.

Блажени влезе с лек поклон и смутена усмивка. Комисарят стана, подаде му ръка и го покани да седне.

— Бело, добре изглеждаш.

— Ти също. Елегантен си.

— Ами... всъщност дължен съм. Сега нас, представителите на новата власт, ни следят много погледи, а доста от тях не са благосклонни. Няма да им дам повод за радост, като изглеждам зле. Напук на всичко ще изглеждам добре!

— Не си загубил чувството си за хумор, въпреки че си комисар по вътрешните работи, а за вас се разпространяват страшни слухове. Хубаво е, че това не ти пречи — тихо каза Блажени.

— А ти... ти си все така сериозен. Всичко вече е зад нас, Бело. Спечелихме. Победихме ги. Вече вярвам, че победата ни е окончателна. Само въпрос на време е да почистим след тях и да отстраним всичко, с което замърсиха света. И това, което ти най-много ненавиждаше: бедността, просията, туберкулозата, мошениците, шарлатаните, далавераджиите...

Комисарят взе от масата сводката от лагера.

— Направихме крачка напред и в ликвидирането на организираната проституция. Петдесет от тях изпратих в лагера. Погледни...

Подаде сводката на Блажени. Леко притеснен, той пое документа, върху който имаше печат: СЕКРЕТНО! Отначало само го прегледа, после се зачете. Лицето му взе да се променя. Комисарят познаваше това Белово вгълбяване, изключителната сериозност, с която разсъждаваше върху даден проблем. После пишеше (като всички тях, но останалите не толкова сериозно) своите изложения на тема братство и равноправие, утопически за времето, в което живееха, и предназначени по-скоро за бъдещето, тъй като в онзи момент идеята за свобода за всички не бе нищо повече от буржоазна измама. Революционните им текстове крещяха за въпросното братство и равноправие, горещо спореха за техния смисъл и съдържание, а после някои ги изпогубиха из кафенетата и кръчмите. Но Бело не, никъде не ходеше, седеше в своя килер под наем и...

Блажени вдигна глава, сякаш съсредоточеният поглед на комисаря му пречеше да чете. После бавно остави на масата сводката за проститутките.

— Не съм съвсем съгласен с това решение... макар да приемам лагерния етап като необходимост, като фаза на пречистване, през която победените класи трябва да преминат. Но леките жени не принадлежат към тях. И те бяха експлоатирани като пролетариата, дори повече и по-безмилостно. Затова от историческа гледна точка не е справедливо да ги отхвърлим. Знаем, че в стремежа си окончателно да отстраните всички, дори потенциалните източници, които биха могли да нарушат бъдещата хармония, се стремите да превъзпитавате инакомислещите, временно да ги изолирате от исторически перспективните класи и...

Блажени започна да суче своите сложни изречения с монотонен и все по-тих глас, а комисарят си спомни, че в един от своите реферати, както винаги прекалено сериозно, Бело търсеше решение на проблема с проституцията. Този реферат, озаглавен „Сексуална утопия“, предизвика полемика и събуди голям интерес. И то такъв, че с него се занимава и колегията на деканата на университета, където Бело изучаваше философия и социални науки и където го заплашиха, че могат да го изключат за подривна дейност срещу основите на обществения морал. За известно време дори се сдоби с прякора Сексуален утопист.

— Смътно помня някакъв твой трактат на тема решаване на сексуалните проблеми в бъдещото общество. Имаше в него едно

интересно понятие: обществен секс. Останала ми е в главата една такава парадоксална мисъл, че в секса се крие потенциална опасност от обществен разврат, от прекрачване на определените граници в тази област и че това може да доведе до нарушаване на бъдещата обществена хармония...

— Малко неправилно си го запомнил — тихо каза Блажени.

— Възможно е, извинявай... Не сме се срещнали, за да коментираме тази, как да кажа, малко дръзка тема, Бело.

— Може вече да не е неактуална.

— Наистина? Нима ще се занимаваме и със секса?

Блажени мълчаливо го погледна.

Комисарят му обясни защо всъщност го е извикал — за неговия институт е ставало дума във Вътрешното министерство в Прага. Не по някакъв конкретен повод, просто са разглеждали дейността му от гледна точка на изискванията на Държавна сигурност. Това се отнасяло не само за неговия, но и за много други институти.

— Става въпрос за това, че в изследователската работа класовият подход не е достатъчно застъпен и резултатите от изследванията и работата на институтите изглеждат като умишлена провокация. Като пример — комисарят отвори секретния материал от Прага — се дават темите на Института за проучване на общественото мнение. Питат: „Доволни ли сте от снабдяването?“, а после се учудват на резултатите, след като на всички е ясно, че черноборсаджиите нарочно саботират снабдяването. Или пък друга провокационна тема: „Има ли религиозна свобода у нас?“. При това задават този въпрос по време на разколните действия на Ватикана, в отговор на което органите на Държавна сигурност бяха принудени да изолират реакционните владици и да разтурят религиозните ордени. Срещу членовете на Института за проучване на общественото мнение се води разследване и вече е ясно, че ще бъде закрит. — Комисарят поклати глава. — Тук твоят институт, за щастие, се споменава съвсем бегло. Критикуват ви, че трудовите и психологическите анкети обръщат слабо внимание на класовия произход при избора на кандидатите за водещи позиции във фабриките. Бело, днес не можеш да поставяш на първо място само и единствено квалификацията.

— Според нуждите комбинираме и приспособяваме критериите. Но ако това не е по волята на Държавна сигурност...

— Бях длъжен да уведомя и вашия комисар. Разбрахме се да не притесняваме с анкети новите кадри. Подборът е извършен в интерес на подкрепата на обновителния процес предимно във фабриките, а на тях им трябва време, за да се ориентират. Ще се обучават по-късно... Засега обърнете своя интерес към други социални групи, насочете се повече към психологията.

— Вече и без това в този институт се чувствам самотен и ненужен. Мислех си, че моите проекти, поне някои, ще предизвикат интереса на другарите. Когато в кръжоците спорехме по тях...

— Бело, писането на трактати по примера на класиците, интелектуалните упражнения, с които искаш да изненадаш приятелите в кръжока, са минало, това вече не ти е игра на революция. Всекидневно трябва да се решават стотици важни проблеми. Вземи само този, който ти нарече ликвидиране на исторически неперспективните социални групи, всичките тези въшлясали църковни просяци, бездомни чергари, инвалиди от войната, крадци, мошеници, шарлатани, пътуващи циркаджии, скитащи чешки музиканти, върволици от цигани катунари, които задръстват пътищата като скакалци, разравят холерните ями, изваждат от тях умрелите прасета и пилета, после разнасят тази чума из селата, заливат пазарите, съборите и църковните процесии. Колко лесно беше да се напише, че ще изчезнат причините за съществуването на тези групи, а сега се налага петчленният Съвет за сигурност да нареди на комисаря по сигурността направо да ликвидира всичко това!

— Но исторически погледнато, наистина изчезнаха причините, които принуждаваха хората да просят, да скитат и...

— Добре, добре. Само този месец съм изпратил на лагер около осемстотин души. Именно там се разбира, че много от тях са наистина глухи и слепи, наистина безръки и безкраки, туберкулозни, епилептици, истински луди. Не искат да се мият, не умеят да ядат от чиния, по-добре им е да плюскат от копаните на лагерните кучета.

— Това е диалектически противоречив, но исторически легитимен процес. Още Енгелс го е казал в статията...

— Моля те, престани с твоя Енгелс и с цялата свята четворка^[1], това вече не мога да го слушам! — рязко отсече комисарят.

После се сепна.

— Нищо не съм казал — тихо продума Блажени.

За момент в слабо осветената канцелария на комисаря се усещаше известно напрежение. Блажени преплете пръсти, после ги изпука и бавно изрече:

— По един начин се вземат революционни решения, когато имаш зад гърба си милиони квадратни километри пуста страна, и по друг...

Блажени млъкна, но комисарят го разбра. С кимване потвърди, че е съгласен с това, което Блажени не изговори. После, сякаш между другото, припомни:

— Лагерите, в които затваряха евреите, още са в добро състояние...

Погледнаха се, разговорът бе към края си. Блажени се готвеше да си вземе довиждане, когато комисарят — по-късно сам си призна, че го е направил донякъде от злоба — предложи на своя стар приятел:

— За да не се чувстваш толкова отритнат... какво би казал да отидеш за известно време да понаблюдаваш как на практика се осъществява този процес на историческа ликвидация на една асоциална група, чието съществуване е изгубило своя смисъл...

— Изпращаш ме на лагер?

Неопределената усмивка, с която искаше да се сбогува, замръзна върху лицето на Блажени. За трети път тази вечер комисарят се засмя.

— Но, Бело, да не мислиш, че под конвой? Официално ще ти възложи някои проучвания, изпрати ми някакво предложение утре, а аз ще ти издам разрешително за влизане в лагера. Не е ли това добро решение при тази ситуация? За известно време ще те скрия от погледа на Държавна сигурност...

Доктор Блажени отново се опита да изобрази неопределена усмивка, но пак не успя. Зад очилата, осветени от нощната лампа, комисарят сякаш видя внезапна уплаха.

Но вече се сбогуваше с него и лично го изпроводи извън кабинета. Секретарят го попита дали иска още кафе, той кимна, а онзи добави:

— Трябва да е забавен човек посетителят ви, другарю комисар, рядко се смеете така сърдечно.

— Въобще не е забавен, тъкмо обратното. Не пожела да допусне, че революцията може да се върши и със смях, че не бива да бъде догматична, иначе никога не бихме могли да влезем в „блажените

градини, където вечно пеят птици“, както пишеше за комунизма един от класиците.

Комисарят се замисли. И сякаш сам на себе си каза:

— А може би след време ще трябва да създадем отново нещо като Видрица.

Секретарят учудено зяпна.

[1] Маркс, Енгелс, Ленин, Сталин. — Б.р. ↑

5. РАБОТАТА Е НАШ СКЪП ГОСТ

Ерничка внезапно отвори очи: прозорецът на бараката, макар и с решетка, бе осветен от яркото юнско слънце, а някъде зад него се чуваха сладки птичи песни.

Вече е утро, учуди се Ерничка и се протегна под грубото вълнено одеяло. Даде си сметка, че това е третата нощ, през която спи непробудно през цялото време, без да е необходимо с трещяща от алкохола и цигарите глава и с изпомачкано от мъжките ръце тяло да си доспива през деня. Бавно се повдигна на лакти, погледна към Манда, която спеше на съседното легло.

— Чуваш ли? Птичка пее — прошепна тя, когато Манда поотвори едното си око.

— Какво? А... глупаво пиле, да беше мирясало!

И Манда се обърна настрани.

— Не проклинай билетата, те ви хранеха — обади се някой зад главите им.

Ерничка се обърна. Кармен също се бе повдигнала на лакти и сънливо гледаше към прозореца. Лицето ѝ вече не беше подпухнало, само на устната имаше малка червена раничка. Прозя се, лъснаха бели зъби, отново се отпусна в леглото. До нея спеше Рия Амала, чернокоса хубавица, която имаше собствена квартира на Рибния площад и бе известна комарджийка. Поддържаше салон за масаж, спечелените пари проиграваше веднага, често се отбиваше до букмейкърския пункт и залагаше на коне, във Видрица ходеше само за да поседи в „Континентал“ с някои щедри клиенти. Рия също се събуди, постепенно и останалите отвориха очи, сякаш ги будеше сладката птича песен зад прозореца.

Ерничка реши, че е по-добре да става и да започне да се облича, защото след малко в бараката ще нахлуе надзирателката, още неразсъннена, и ще се разкреци: „Събуждай се!“, и ако някоя не скочи от леглото, веднага ще започне да ѝ дърпа одеялото и да я нарича

мързелива пачавра. Това би могло да се случи и на Ерничка и тогава надзирателката би разбрала, че е спала без гащи, което началничката Матилда още първата вечер строго бе забранила. Названието „пачавра“ също обиждаше Ерничка. Младият просветен работник ги беше нарекъл много по-прилично: другарки проститутки! На първата задължителна лекция по политическа просвета им беше обяснил, че вина за моралната и телесната тиня, в която били затънали във Видрица, имал и миналият режим. Корените ѝ, на тинята един вид, трябвало да се търсят в частната собственост и експлоатацията на трудещите се. Революцията започнала да изтръгва тези корени, сега новият режим ги ликвидира немилосърдно, от което е ясно, че тяхната професия исторически е осъдена на изчезване. Но не се страхувайте, другарки, с патос бе извикал той, чака ви щастлива съдба. Какво им става на всички с тази щастлива съдба, доста високо избоботи Голямата Берта. Що не си я заврат някъде! Началничката Матилда, която също присъстваше на лекцията, чу забележката и мълчаливо ѝ се закани с палката. После до късна вечер просветният работник ги учи на „Песента на труда“. Обеща по-нататък да ги научи и на други революционни и просветителски песни, които бе усвоил, когато бяха строили Пътя на младежта. Оттам го изпратили да води политическата просвета в лагера. Съвсем възможно е, ако поне малко се превъзпитат, да им уреди екскурзия до този строеж, за да разберат какво е истински строителен ентузиазъм; в лагера е трудно да си го представят нагледно. През цялата вечер говори с изключително въодушевление, по едно време дори прегракна. Ерничка го хареса и искаше по пътя към бараката да сподели това с Манда, но тя я изпревари, като каза:

— Ама че ентузиаст. През цялото време чаках да му се навири петлето, че да започне да кукурига.

— Ти наистина си покварена жена, Манда! — възмутено каза Ерничка и реши за в бъдеще да страни от нея.

Това обаче щеше да е доста трудно, тъй като нощем спеше до нея, а пък тя я смяташе за свое пиленце.

Ерничка аха да въздъхне, но се овладя, защото в бараката влезе надзирателката. И сега беше сънлива, но не крещеше по тях, ами разсеяно гледеше към прозореца. През нощта из лагера се бяха носили песни, а жената от склада, която спеше в бараката с тях, им прошепна, че петят затворените партизани, сигурно празнуват нещо. Началникът

се страхуваше да им забрани, защото много от тях имаха по-висок военен ранг и повече медали от него. Затова не смееше да нареди на надзирателките да не се веселят заедно с тях.

Надзирателката изведнъж изгуби търпение и се развика:

— Хей, движение, движение!

Веднага след закуската се строиха в две редици и надзирателката ги заведе за пръв път в шивашката работилница. Всички се изненадаха, като видяха колко много хубави машини имаше там. На силната светлина проблясваха безброй метални колелца, под прозорците светеха пъстроцветни топове платове и от всичко това лъхаха женственост и домашен уют.

Притиснати една в друга, облечени в груби затворнически дрехи, момичетата стояха при вратата и чакаха да пристигнат началничката Матилда и ръководителката на шивашкия цех. От склададжийката разбраха, че машините, които сега принадлежат на фабриката „Одева“, преди това са били собственост на някакво еврейско сдружение, което ги купило от търговеца Нехера, когато се създавал лагерът, и младите еврейски момичета, които тук шиели старателно, имали надежда, че ще се спасят от депортиране. Дали са шиели върху блузите и тези свои жълти звезди? — проблесна в главата на Ерничка и погледът ѝ се спря на Кармен. Внезапно ѝ мина мисълта, че тази плесница от Плажак може да е била справедлива. Това я изненада. Да не би превъзпитаването да дава вече резултати, стъписа се тя. Затова, когато Кармен я погледна, Ерничка бързо отвърна очи.

Ето че пристигна началничката Матилда с палка в ръка. Когато мина покрай Манда, се наложи малко да отстъпи, за да не се сблъскат — гърдите на Манда в грубата, но тясна затворническа блуза се извисяваха като масивни хълмове, докато в тънката зелена блуза гърдите на началничката приличаха на две остри копия. Началничката сърдито погледна Манда и продължи напред. След нея вървеше майсторката на цеха, слаба и плоска като дъска. Минавайки покрай Манда, тя сякаш се прегърби и ѝ хвърли по-скоро учуден, отколкото враждебен поглед. После надзирателката ги подкани да влизат.

Стената над вратата на дългата работилница бе покрита с червен плат, а прикрепените с топлийки големи букви гласяха: ШИЕМ И СИ ПЕЕМ, ВЕСЕЛО ЖИВЕЕМ! Отдолу имаше снимки на четирима мъже: единият бе с брада и гледаше ядосано, другият бе плешив мъж с лукав

поглед, третият бе гиздав мустаклия, а последният изглеждаше като сваляч от стъргалото: имаше къдрави коси и между зъбите му стърчеше лула^[1]. Ерничка не можа да разгледа техните физиономии, но се зарадва, че поне на картинки ще има някакви мъже в работилницата с тях, защото вече четири дена не бяха видели никакъв мъж и започваше да ги обхваща безпокойство.

— Денят в работилницата ще започва като навсякъде в лагера, с „Песен на труда“ — обади се началничката Матилда. — Надявам се, че сте я запомнили — додаде тя. — Така. Едно, две, три: *Звънти песен възвишена...*

Криво-ляво изпяха песента. Ерничка се усети, че е събрала ръцете си като за сутрешна молитва. Не че имаше нещо против песента, но ѝ се струваше, че никак не е благозвучна.

Майсторката от шивачницата, която бе пяла заедно с тях, любезно проговори:

— Жени, добре дошли в работилницата на народната фабрика „Одева“. Така. От днес и вие ставате трудещи се жени. Бъдете горди, това е голяма привилегия за вас. И веднага трябва да ви предупредя, че ако по време на работа пъхнете ръка в машината и нарочно се осакатите, вредите не само на себе си, но и на държавата. А това се санкционира. Но вярвам, че няма да стигнем дотам. Ще следим за това.

— Навийте си го на пръста — строго се намеси Матилда.

— Която бъде старателна и сръчна, ще може да изкара курс за кройки и рисуване на модели. Несръчните и ленивите ще отидат в пералнята или във фермата за кокошки. А сега ще ви покажа някои машини. Елате с мен.

Майсторката се приближи към най-близката шевна машина. Пусна я. Тя бавно заработи. Със завъртане на колелцето майсторката повиши оборотите, след малко иглата заигра като бясна. Майсторката внимателно седна на пейката, която бе на пътеката между редиците от машини, взе от помощната масичка парче плат, пипна нещо по машината, иглата се раздвижи нагоре-надолу, пъхна под желязната пластинка басмата, свали отзад някакво краче и платът прехвърча от другата страна. Тънките пръсти на жената следяха плата и елегантно го завъртаха точно пред иглата.

При вида на скачащата игла Ерничка се разтрепери. Притисна се към Манда и прошепна:

— Ще ме е страх от тази машина, Мандо.

Манда разбираше притеснението ѝ. Мълчаливо започна да я гали, за да я успокои, притисна я към себе си и прошепна:

— И мен, пиленце.

— Вие двете, това пък какво е? Веднага се пуснете! — скочи към тях началничката и удари Манда по лакътя с палката. — Повече такова нещо да не съм видяла. Това да не ви е бардак. Тук няма да търпим мръсотииите ви. Разбрахте ли?

— Трябва да отговорите: да, госпожо началник!

Надзирателката, която ги доведе в работилницата, грубо блъсна Ерничка. Но Ерничка и Манда само гледаха палката на началничката и си мълчаха. Заради шума от машината останалите жени не разбраха какво се е случило.

Майсторката вече бе приготвила ново парче плат, нагласила машината и понамалила оборотите. Направи място на пейката и погледна към тях.

— Коя ще опита първа?

Всички отстъпиха уплашено.

— Ти! — насочи палката към Ерничка началничката.

Божа майко, дъщеря на Божията любов, и ти, майко моя, не ме оставяйте, започна да се моли наум Ерничка, докато се приближаваше към машината и към онази страшна дупчеста игла. Седна на пейката до майсторката, пое с изпотената си ръка парчето басма и за да се отърве по-скоро, решително се хвърли върху иглата.

— Не толкова бързо! — каза майсторката.

После нещо извика, но това вече Ерничка не го разбра. Пред очите ѝ се появиха червени точки, които изскачаха от пръстите ѝ. Изведнъж стана тихо. После се чува някакви гласове, изплашени и ядосани, но тя усети, че не трябва нито да слуша, нито да разбира, че вече се е спасила и е избягала от работилницата.

Не разбра къде е избягала, пред очите ѝ сякаш бяха опънали бял чаршаф. Някакви ръце я докосваха, чувството бе далечно и чуждо, бяха мъжки ръце, които нещо правеха с нея, но тя не се страхуваше от това, та нали мъжките ръце бяха правили с нея всичко, което може да прави мъж с жена, само дете сега сякаш към всичките докосвания се прибави и чупенето на пръстите на едната ѝ ръка, не можа да разбере на коя,

опита да се надигне, мъжките ръце взеха да ѝ помагат, после някакъв глас каза:

— Остави, Мишо, няма смисъл!

Ръцете се отдръпнаха, гласовете взеха да се отдалечават, отново я обгърна тежка и глуха тъмнина, която сега продължи по-дълго и бе изпълнена с неприлични сънища. Запомни само последния: през пролуката в бялата тънка стена гледаше към помещение, пълно с разголени мъжки атрибути, виснали като птичи човки и подобни на пилета голишарчета, като тия, за които Кармен бе казала, че са ги хранили, всички бяха обрязани, мъжете срамежливо ги изваждаха от панталоните, а после бързо и срамежливо ги вкарваха обратно, и никоя ръка, ни женска, ни мъжка, не се опита да ги съживи до необходимата големина. Това бе кратък сън, въобще не я възбуди и беше съвсем безсмислен, долавяше се и някакво неразбираемо мърморене, подобно на непозната молитва, съпроводена с тъпи кратки удари, които обаче не звучаха като плесница, а по-скоро като уморено почукване на кълвач, и това Ерничка си обясни лесно с парадоксалната логика на съня — нали и двата вида пилета, тези, мъжките, които видя през дупката, и тези, които само чу, принадлежаха към вида на човкоподобните. Но другият сън, който последва веднага след това, беше необясним: отнякъде се появиха някакви жени с деца и кувари, уморени и изплашени, притискаха се една в друга и нещо мърмореха, и това също приличаше на непозната молитва, но по-дълга, нещо тропна и молитвата престана, после се чу *шалом, шалом*, разнесе се мъжки глас, а жените му отговориха на непознат език, размърдаха се, една ръка побутна напред едно момиченце, мъжка ръка се протегна към него, Ерничка се изплаши, едва не се събуди, но ръката не го удари, погали го по косите и то започна да казва молитвата на глас, повтаряха се в нея думите *маниш* и *аниш*, а Ерничка изведнъж започна да разбира, това беше молитвата към ангела пазител, която всяка вечер повтаряше малката Рифкеле Волфовичова, дъщерята на евреина Волфович, търговеца на дърва от улица „Седларска“, където Рифкеле по цял ден му помагаше да разглобяват щайги от плодове, а после баща ѝ ги завързваше в пакети и ги продаваше в града по шест крони единия. През това време Рифкеле се връщаше в гетото с дъските, които не можеха да продадат, палеше огън и започваше нещо да готви върху голямата черна печка. Когато се смрачаваше, седнаше до прозореца,

навеждаше глава и с треперещ глас повтаряше молитвата дотогава, докато не я откараха, така че не успя да порасне и да се превърне в грозно еврейско момиче, и не ѝ се наложи да носи жълтата звезда. Момиченцето също го няма, осъзна Ерничка, сънят веднага се замъгли, белият чаршаф отново покри всичко, стана тихо, после Ерничка дойде на себе си. Отново гледаше към прозореца с решетки, но сега вече лежеше в амбулаторията зад опънатия бял чаршаф, а пръстите на лявата ѝ ръка бяха здраво бинтовани и когато се опита внимателно да премести ръка, усети силна болка. Остана да лежи неподвижна, страхуваше се да помръдне. Но белият чаршаф я разделяше от нещо, искаше ѝ се да се понадигне и малко да го откряне. Започна внимателно да се премества към края на леглото, когато зад чаршафа се отвори някаква врата и се чуха мъжки гласове.

— Оставете го тук.

Разнесе се тропане.

— Добре, благодаря.

Обади се друг глас.

— Може да си вървите, сержант.

След паузата, в която вратата се затвори, разговорът продължи и Ерничка със страх позна гласа на началника на лагера. Стисна силно очи и извърна глава. Но чуваше всичко.

— Разгледайте здравните книжки, запишете си каквото ви е необходимо, а после ще ги заключа в сейфа в канцеларията. Плажак би могъл да се заинтересува от тях. Ако дойде да ви разпитва, кажете му, че това е лекарска тайна.

— Наистина е лекарска тайна, може да ги види само ако си извади разрешително от Министерството на здравеопазването.

— Няма да го направи, но може да се опита по друг начин да разбере дали не са заразени с нещо.

— А защо Държавна сигурност иска да знае такива неща? — ядосано попита другият глас и в него Ерничка позна гласа на лагерния лекар.

— Не знам... А може и да знам, но на вас не ви трябва да знаете, Зигмунд. Трудно ще измъкнат от вас това, което не знаете.

— Ясно, не искам да знам — строго каза докторът.

Малка пауза, Ерничка се чудеше дали да не се обади, но се страхуваше да не би началникът да се ядоса и само още по-силно

стисна очи.

— Прегледахте ли евреите?

— Да, всички мъже са обрязани, а жените и децата говорят иврит или идиш. Спазих протокола. Но ми е противно. Момиченцето се моли, трепери от страх и... самият аз се чувствам унизен.

— Такова е нареждането, докторе, без документи не мога да ги придвижа по-нататък. Ще се опитам да ги изпратя под охрана още днес в Братислава, където Еврейската агенция им е изготвила разрешително за изселване. Това може да ви успокои.

Докторът не каза нищо.

— Знаете ли, Зигмунд, че бих могъл да ги държа в лагера за нелегално преминаване на границата и половин година?

Никакъв отговор.

— Какво мълчите, да не си мислите, че Плажак не си записва всичко?

Докторът за трети път не отговори.

— Честно ви казвам, Зигмунд, понякога имам желание да ви ударя. Нима нищо не можете да забравите?

— Два пъти за едно и също нещо в същия лагер не може да ви затворят!

Сега пък замълча началникът.

Ерничка се страхуваше, че дъхът ѝ може да я издаде, чувстваше, че без да иска, е станала свидетелка на някаква тайна, и ако сега началникът разбере това, ще стане лошо. Затова задържаше дъха си, потеше се под грубото одеяло, искаше ѝ се да заплаче.

Един от двамата зад платното, май началникът, се изкашля.

— Добре тогава, Зигмунд.

Стъпки, отваряне на врата, рязко затваряне. Олекна ѝ, дълбока въздишка на облекчение изпълзя от гърлото ѝ. Веднага запуши устата си. Но забрави, че ръката ѝ е наранена, и гласно застана от болка. Някой отмести завесата. Ерничка бе принудена да отвори очи. Срещна сърдития поглед на лагерния лекар.

— Съвзе ли се вече, ударничке? Добре си си надупчила пръстите, синигерче.

— Нищо не помня — засрамено каза Ерничка. — Само как иглата ме дупчеше, нагоре-надолу, напред-назад...

Ерничка се разтрепери само като си го представи.

— Това движение напред-назад би трябвало да ти е добре познато, нали?

— Но не с толкова страшно острие... — каза по-скоро кокетно Ерничка.

— Виждам, че имаш чувство за хумор. Не понасям курви, дето се обиждат.

Докторът се изрази съвсем по мъжки и Ерничка се докачи.

— Не харесвам грубостите. Мен ме възпитаха дъщерите на Божията любов.

Докторът я погледна учудено.

— Извинявай, по-скоро си мислех за онези курви, на които дори не трябва да плащаш, за да изкурвят света. А днес имам и лош ден...

— Знам — с разбиране каза Ерничка. И след кратко колебание добави простодушно: — Мислех, че сънувам неприличен сън, когато през пролуката видях, че си ги изваждат от панталоните... и бяха толкова засрамени...

— Тарикатка такава! — засмя се изведнъж докторът и седна на леглото до нея. — Знаеш какво да сънуваш и тук, в лагера.

Ерничка срамежливо се съгласи. Докторът се вгледа в миловидното ѝ лице. Повдигна брадичката ѝ, после се взря в очите ѝ.

— Цветът ти не ми харесва. Но за момента това е добре. Ще напиша в картоната ти, че си малокръвна, за да не вземат да се питат защо в работилницата си принадлежала така бързо и убедително. Ако решат, че е саботаж или опит за самоосакатяване, биха могли да те изпратят там, където наистина ще те осакатят.

Докторът пусна брадичката ѝ, която се разтрепери, и насочи погледа си по-надолу. Попита я защо не си е съблякла тези дрипи и при този въпрос дишането му се учести. Ерничка поиска да му отговори, но се чу силно почукване на вратата и в кабинета надникна рошава глава, а с нея лице с момчешка усмивка.

— Докторе, мога ли?

— Не можеш, но след като си дошъл, влез.

В кабинета колебливо влезе младият просветен работник.

— Извинявай, исках само да разбера дали тук лежат онези двама монаси?

— Носиш им духовна утеха? По-добре им занеси леген с вода. На края на коридора са.

— Благодаря.

И културпросветникът излезе.

— Не бяхте много учтив с него — с укор в гласа каза Ерничка. — Той много хубаво се отнася с нас. Нарича ни другарки проститутки...

Този път докторът не се засмя. Стана, строго я попита дали не иска лекарство против някаква болест. Ерничка поклати глава, но след известно колебание помоли доктора, ако може да ѝ намери някакви гащички, след като на Кармен е намерил сутиен, въпреки че засега не ѝ трябва, а на нея гащичките много ѝ трябва, защото е забранено да спят голи в бараката, и като разсъждава над думите на младия културпросветник, мисли си, че не би било прилично да влезе в новото общество с гола цепчица.

Доктор Зигмунд я изгледа, после несигурно се хвана за опънатия като преграда бял чаршаф. Ерничка се отчая, че сега ще изгуби напълно неговата симпатия, затова бързо, на пресекулки, с всички подробности започна да му разказва истинската история на своята последна нощ във Видрица, а и някои части от своя кратък, странен, но в крайна сметка интересен живот на леко момиче.

Сега вече Зигмунд трябваше да седне. Въпреки че между тях нямаше черна шапка, а само надупчена и превързана ръка, по-късно на Ерничка ѝ изглеждаше така, сякаш бе седяла цял час със своя изповедник, с единствената разлика, че Зигмунд не трябваше през цялото време да се пита дали под роклята малката грешница е наистина гола.

[1] Най-вероятно Святата четворка (виж по-горе). — Б.р. ↑

6. ТАНЦЬОРКА ИЛИ АГЕНТКА?

Събличаха се, когато им наредяха.

Меката дневна светлина зад прозорците на бараката още не бе изгаснала, когато я смени острата студена светлина, струяща от наблюдателните кули, и Сладкарката, както бяха започнали да наричат жената от склада — беше контрабандистка и за кражбата на захар от трудещите се и от корейските деца бе получила половин година в лагера, — та Сладкарката стана от масата, където редеше пасианси със старата руска емигрантка, и силно извика:

— Може да се събличате!

На двуетажните легла, поставени в две редици, настъпи раздвижване — вече можеха да се освободят от безформените, още миришещи на дезинфектант лагерни парцали, с които ще трябва да свикнат, да им предадат своя мирис и да ги нагодят към извивките на телата си. Едва изчакваха заповедта на Сладкарката — тяхна отговорничка и единствена връзка с живота в лагера, — за да започнат да се събличат.

Кармен се успокояваше едва сега, когато погледнеше своите дълги гъвкави крака, съвършено изваяните от танца бедра с изящната им вътрешна и външна линия, когато хвърлеше поглед на дупето си и се увереше, че всичко е наред. Подобни чувства, преди да облекат грозните бархетни нощници, които им бяха ушили в работилницата и които ги превръщаха в антижени, явно изпитваха и останалите момичета. За кратко оставаха само по сутиени и еротични гащички и все още със задоволство оглеждаха телата си. От младия културпросветник бяха разбрали, че това били техните вече бивши работни инструменти, че в лагера постепенно ще разберат, че ще могат да ги използват и за по-възвишени цели. Кармен само се смееше на тези твърдения. Ами ако обаче остане тук и през зимата и тялото под бархетната нощница не запази възбуждащите си линии, за да успее неговата собственица да се пребори с голямата конкуренция, която,

казват, съществувала в американската зона? Кармен не искаше да си задава този въпрос. За да прогони тягостните мисли, тя отправи поглед към Рия, която вече си обличаше нощницата, и се засмя.

Кармен познаваше бегло Рия Амала, знаеше, че прави масажи на клиентите и е луда по конете. Случайно се озоваха на съседни легла в ъгъла на бараката и веднага се сприятелиха. Малко срамежливо Рия призна, че се възхищава от тялото на Кармен заради неговата съвършеност и „расовост“, а това за Рия беше най-високата категория според критериите, по които оценяваха любимите ѝ коне. Беше ѝ го обяснила срамежливо, но съвсем откровено и Кармен трябваше да го приеме като висока оценка, а не като обида, каквато би била склонна да съзре в думите ѝ. Когато за пръв път обличаха грозните нощници, Кармен любопитно разгледа тялото на Рия, бе малко несъразмерно, със силни и може би възбуждащи бедра и малки, леко увиснали гърди. Затова пък ръцете ѝ бяха великолепно оформени, пръстите — дълги и тънки. Колко силни бяха тези пръсти, Кармен разбра, когато в работилницата ги заведоха при шевните машини и ги накараха да работят с тях. Ерничка веднага се беше набола и се свлече под пейката, началничката се развика, да не са посмели да ѝ причиняват това, и така сърдито погледна точно към нея, че подпухналото лице на Кармен се разтрепери — тогава Рия я успокои, като здраво стисна ръката ѝ, а когато отнесоха Ерничка в амбулаторията, доброволно седна зад машината и започна да шие. Така помогна на всички.

Кармен не можеше да отдели поглед от тялото си. Неволно започна да осъзнава, че то задълго ще бъде единствената „свободна територия“, която ще трябва да си пази в лагера. Забеляза краткия любопитен поглед на Рия, затова леко се разлюля в кръста и това плавно движение постепенно обхвана цялото ѝ тяло. Но не успя нито да го довърши, нито да му се насити.

Вратата на бараката се отвори и се появи надзирателката. Всички веднага се втурнаха към леглата, но надзирателката не започна да им се кара, само попита:

— Коя от вас е Хойчикова?

С притисната към гърдите нощница Кармен бързо погледна към Рия, после каза:

— Аз...

— Обличай се.

— Да се обличам? Но защо, когато...

— Няма какво да питаш, въпросите задаваме ние. Ти трябва само да слушаш! Хайде, обличай се!

Кармен бавно пусна нощницата. Известно време всички я оглеждаха. После забързано започна да се облича.

— Аз казах ли ти, че веднага трябва да поискаш да те пратят при лампите — зашушука в ухото ѝ Сладкарката.

На подпухналото лице на Кармен се появи нервен тик, ръцете ѝ се разтрепериха.

Надзирателката заключи след себе си вратата и докато вървяха покрай оградата, окачените на колана ѝ ключове силно дрънчаха. Отдели един, отвори с него тясната вратичка, през която се отиваше към лагерния площад. Заключи и поведе Кармен към бараката на управлението на лагера. Танцърката знаеше, че е топла юнска вечер, но по тялото ѝ сякаш минаваше хладен полъх. Припишка ѝ се. Помоли надзирателката да спре, за да се облекчи. Бързо свали панталона заедно с гащичките, клекна, но напразно, мехурът ѝ се бе стегнал. Засрамено се изправи, но по бедрата ѝ остана усещането от излъчваната от земята топлина. В тесния коридор, в който влязоха, под златистата светлина на лампите, висящи от тавана, Кармен разбра, че в живота ѝ е настъпило нещо неотвратимо и то няма да е свързано само с грижата за перфектна фигура.

Надзирателката почука на една от вратите и когато се чу „Влезте“, отвори и побутна Кармен навътре. Зад голямото, почти празно бюро седеше онзи, от когото се страхуваха най-много: Плажак. Зелената му риза бе разкопчана на гърдите, ръкавите навити, а ръцете му отпуснати на коленете. Зад главата му се виждаше голяма настолна лампа. Иначе в канцеларията имаше само няколко стола, а малките прозорци без решетки бяха затъмнени. Тази подробност Кармен забеляза по-късно.

— Добре. После сам ще изпроводя дамата.

Надзирателката, която дори не влезе вътре, затвори вратата.

— Заповядай. Седни тук... на този...

Плажак посочи към стола, който бе най-близо до бюрото.

Кармен се притисна към облегалката, събра бедрата си и усети, че се е поуспокоила. Повдигна рамене, но набързо облечената блуза, която ѝ беше къса, излезе от панталона. Веднага започна да я оправя,

пръстите ѝ се разтрепериха. Издал напред долната си устна, Плажак я наблюдаваше равнодушно. После взе папката, която лежеше на бюрото, отвори я и започна да я прелиства. Кармен се опитваше да диша спокойно. Плажак най-последно вдигна поглед от папката.

— Така, ти си Кармен Хойчикова. Неомъжена, двайсет и четири годишна, неосъждана. Танцърка. Така ли е?

Кармен кимна.

— Атрактивна танцърка по атрактивното трасе Братислава — Виена и Виена — Пресбург. Емигранти, шпиони, контрабандисти, курви. Така ли е?

На това Кармен не каза нищо, само бедрата ѝ се изпотиха. Изведнъж Плажак удари с отворена длан по бюрото и изкрещя:

— Колко ти платиха?

Шокирана, Кармен рязко се дръпна назад.

— Питам те, колко ти платиха за информацията, която си измъквала от моряците в партизанско — легионерския вертеп на Дуго? За какви новини беше готова да се съблечеш пред онзи титовски агент? И как после ги изпращаше на американското разузнаване?

Кармен като хипнотизирана наблюдаваше как ръката на Плажак отново се вдига, с някакво автоматично, ужасяващо движение разтяга пръстите си и... рязко спира. Преди да успее да затвори очи или да припадне, видя как Плажак бавно отпуска ръката си, отмества папката с кутрето си и промърморва:

— Глупости, нали? Драскат си писачите. По-добре сами да разнищим нещата.

Замисли се за момент. После добави:

— Но поне това е вярно, че си танцувала на моряците?

Кармен несигурно кимна с глава.

— Но само заради валутата... да...

— Виж ти, вече имаме първото признание.

Кармен веднага се изплаши. Плажак звучно се разсмя.

— Това аз одобрявам. Курсът на кроната пада, във Видрица също пада. Дори там най-много, нали?

— В банките във Виена вече не искат да я обменят — изпусна се Кармен и още докато го изричаше, знаеше, че не е трябвало да го казва.

— Вече не? Интересна информация. Но по-добре си мълчи, за да не ти дадат още някой и друг месец за разпространяване на неверни слухове и за подриване на доверието в нашата световна валута — добросърдечно каза Плажак.

Настъпи мълчание. Кармен отново придърпа късата си блуза на корема. Плажак сякаш едва сега забеляза това.

— Тази униформа някак не ти отива. Но който си заслужи, и в лагера може да ходи в цивилно облекло. Това е добре, нали?

— Не съм знаела — тихо каза Кармен.

— Помисли с какво би могла да си го заслужиш и ти. Или може да помислим заедно, имаме достатъчно време.

— Но аз трябва рано сутринта, още в шест да съм в работилницата. Майсторката е строга.

— Да? Виж ти, каква ударничка се извъди за три дни. Как пък тук всички изведнъж стават такива добрички. Някой културтрегер може и да повярва. Но...

Плажак започна внимателно да оглежда Кармен, най-дълго погледът му се спря върху бедрата ѝ. Кармен инстинктивно ги стисна, за да намали приканващата им заобленост, която дори в грубия панталон бе доста провокираща за самотния мъж.

— Искаш да си вървиш?

— Ако може...

Плажак не каза нищо, Кармен се надигна...

— Сядай, пачавро! — изведнъж изрева Плажак и отново удари с длан по бюрото. — Много евтино искаш да се отървеш от неморалното си минало. Едва когато тези еврейски парцали започнат да висят на теб като на градинско плашило, както висяха върху еврейските девойки, едва когато нито един богаташ няма да има желание да се завре между бедрата ти, едва тогава ще ти повярвам. А сега ще си поговорим по друг начин. Има и други начини да получим информация, може и без долари. Погледни!

Плажак рязко отвори едно чекмедже и Кармен видя, че е пълно с намотани груби черни въжета. Плажак грабна едно и започна да го навива върху мускулестата си ръка. Кармен гледаше и вместо страх изпитваше учудване, усещане за нещо неправдоподобно при вида на Плажак, чието лице вече не ѝ изглеждаше страшно, беше лице на глупав селски Яно, изпълнен с желание да плаши всички наред. В

същото време осъзна, че пред нея не седи никакъв глупав селски Яно, бе чувала, че ходи в затвора в Илава, за да осакатява хора, да ги бие зверски и... въпреки това не можа да се удържи и да не каже с разтреперан глас:

— Значи, тук правите и масажи. Ако знаех, нямаше да взема масажистка със себе си.

Плажак застина. Ръката, върху която бе увито въжето, изненадано падна на бюрото. Но изненадата трая само миг.

— Пачавра! — отново изрева той, скочи и я хвана за косата.

Беше страшно болезнено. Кармен рязко дръпна глава и болката нахлу в мозъка ѝ. Успя да се обърне, но усети удар по раменете, от който ѝ спря дъхът. При втория удар с въжето само отвори уста и се свлече на стола. Чуваше учестеното дишане на Плажак, но ѝ бе ясно, че и тя така шумно диша. В този момент вратата на канцеларията се отвори с трясък и на прага се появиха двама от охраната.

— Какъв е този шум, драги поручик? Нощният покой е разрешено да се нарушава само с колективни песни — каза единият от тях със заекване.

— Така че — добави другият, който не заекваше — за наказание трябва да ни откараш до баните. Да си допием, че на партизаните им свършиха мунициите.

— Оставете ме на мира! — злобно каза Плажак. — Никъде няма да ходя!

— А, т-това не! — поклати глава заекващият. — Ние ще изпратим да-дамата. Ще видим дали е да-дама и дали не да-дава — пиянски се разсмя той и загуби равновесие, та трябваше да се опре на Кармен.

Плажак ядосано изглежда колегите си. После се обърна към Кармен.

— Вашият случай с шпионирането не е приключил. Отново ще се върнем към него. Сега може да си вървите!

— Вярно, поруч-чик-чик. Пали маш-шината.

Заекващият отведе Кармен към вратата. Нарочно се спъваше и я докосваше, но за късмет само отпред, иначе не би се овладяла и би го ударила. Целият ѝ гръб гореше, главата ѝ се цепеше от болка. Сега портичката дойде да отвори пазач с куче, който обикаляше около оградата. Пазачът мълчаливо съпроводи Кармен до бараката. Тя

усещаше на глезените си бързия, топъл и влажен дъх на немската овчарка. Изведнъж ѝ стана лошо. Почувства, че едва стои на краката си. Накрая дойде сънената надзирателка и я пусна в бараката. Кармен пипнешком се отправи към леглото си. Рия, която я чакаше, тихо я попита дали всичко е наред. Кармен не отговори, ако го бе сторила, щеше да заплаче. Опита се да съблече лагерната блуза, но тя бе залепнала за раменете ѝ. Простена от болка. Рия разбра всичко и започна да я съблича. Опипа гърба ѝ с нежните си пръсти. Кармен се дръпна, Рия я успокои с ръцете си. После започна да я докосва с устни — бяха странни, лекуващи докосвания. Кармен се сви на кълбо в прегръдките ѝ и горко се разрида.

7.

КАМАРДЖОБА, ИЛИ ДОЛИНАТА НА РАДОСТТА

Прозорецът беше с решетка, но широко отворен, така че Ерничка можеше да вдишва дълбоко всички аромати през нощта срещу Еньовден. Усещаше мащерката, а след малко долови и аромата на пелина и на божиеото дръвче. Монахините в манастира ги водеха зад реката и ги учеха как да разпознават билките, как да ги берат и правилно да сушат лековитите треви. Сестра Еменция, която според мнението на всички послушнички не трябваше да е монахиня, ходеше да бере билки и през нощта срещу Еньовден. Тя вярваше, че набраните около полунощ билки имат вълшебна сила. Игуменката пък твърдеше, че нощта срещу Еньовден е нощ на греха, че е езическа нощ и че монахините не трябва да излизат навън, защото там ги дебне изкушение, и още, че сестра Еменция доброволно му се поддава. А доброволно да се поддадеш на изкушението, е грях. Но сестра Еменция упорстваше. В такива моменти Ерничка усещаше, че и в нея се надига съпротива срещу строгия монашески режим и... че някой ден наистина ще се поддаде на изкушението.

Ерничка въздъхна. На въздишката ѝ някой отговори с жалостен вик. Доктор Зигмунд, който с интерес и доста развеселен бе изслушал откъсите от живота ѝ, я изпрати да вземе душ, даде ѝ отвратителна нощница, а през нощта я остави да спи в стаята на санитарите, където на тясното канапе тя доста бързо се унесе.

Викът не се повтори, но до Ерничка достигнаха ясни стенания. Стомахът ѝ се сви от съжаление, донякъде и от страх. След малко не устоя на любопитството, стана от леглото, по-скоро от тесния войнишки нар, и се приближи до вратата. Стенанията не преставаха. Внимателно отвори вратата, бързо се прекръсти и се изхлузи в коридора. В бараката беше тъмно. Ерничка застана нерешително пред съседната врата, после бавно я откряна.

В стаята влизаше светлина от наблюдателната кула и Ерничка бързо се огледа. На едно от четирите легла забеляза някаква фигура, която се надигна и с дрезгав глас попита:

— Вие ли сте, отче Циприан?

— Не. Аз съм Ерничка. И аз лежа тук...

Вече по-смело Ерничка влезе в стаята.

— Чух ви да пъшкате. Сигурно нещо много ви боли...

Ерничка се приближи до леглото. На стола, на който имаше поставена тенджерата, бе метнато и расо с францискански колан.

— Ай, вие сте францисканец — каза тя учудено, но и със задоволство. — Мен също ме отгледаха монахини и също можех да стана една от тях. А на вас какво ви е? — попита и се наведе над него.

Францисканецът не можеше да сдържа стенанията си.

— Горят ми петите. Докторът ги намаза с нещо, но то вече не помага. Не бихте ли могли... а... внимавайте, моля ви, ох...

Ерничка внимателно свали чаршафа от краката на послушника и докосна едното му стъпало. Тялото му отново се разтреса от болка.

— Не се плашете. Това ми е познато. И ние ходехме да събираме милостиня през лятото. Понякога пътувахме цял месец и също ужасно ни боляха стъпалата. Най-много помага студена вода и...

— Там — прошепна монахът послушник, — културният остави на стола... оох...

Ерничка докосна легена, в който имаше малко топла вода, и изведнъж разбра неясния разговор между доктор Зигмунд и младия културпросветник за легена с вода.

— Водата е топла и... вече знам, че това не ви е от ходене по задачи.

Послушникът отново застана от болка. Малко раздражено Ерничка му нареди да търпи, изтича с легена до банята, напълни го със студена вода и внимателно го понесе обратно. Когато приближи мократа хавлия до изпънатите крака на послушника, видя, че са целите набъбнали и сигурно горят.

— Боже. Сигурно страшно боли. Аз да бях, щях да се разплача. — И тя наистина едва не се разплака от състрадание. — Но защо... защо вас така... много...

— Не се подчиних — тихо каза послушникът. — Не подложих другата буза, когато ме удариха...

— Аз пък съм страхлива. Не умея да се боря срещу несправедливостта. Затова напуснах изправителната колония... всъщност избягах. Смених божията любов със светската...

— Да се служи на хората... ох... това също е богоугодно.

Послушникът почти виеше от болка. Ерничка дълбоко въздъхна.

— Но аз... служила съм само на мъжете. Всъщност само съм ги обслужвала... за пари. А сега искат да ни отучат от тази неморалност. Доведоха ни тук за две години. А вие? — любопитно попита тя.

Послушникът само изохка, защото Ерничка бе докоснала с коляно ходилото му. Тя се извини за несръчността си, после успокояващо започна да гали стиснатите му длани, помилва и зачервеното му лице. Сигурно има температура, помисли си, трябва му лекарства.

— Докторът не ви ли остави лекарства за температурата?

Монахът поклати глава. Въздъхна и понечи да каже нещо, но не успя. От коридора се разнесе шум, чува се отсечени стъпки. През полуотворената врата на стаята проникна слабата светлина на мъждивите лампи. Ерничка изпадна в ужас.

— Божа майко! Ако това е надзирателката и ме намери сама в стаята с мъж, ще ми обръснат главата нула номер.

Защура се из стаята, но нямаше къде да се скрие, тук нямаше дори гардероб.

— Положили ли сте поне обет за целомъдрие?

Монахът не можа да отговори на въпроса на Ерничка, защото вратата се отвори и на прага се появи мъжка фигура.

— Не, не палете лампата, по нощница съм — изплашено предупреди Ерничка, когато мъжката ръка се протегна към ключа.

Ръката замръзна, после се отпусна. Несигурен глас попита:

— Какво правите тук?

— Охкаше, чувах го през стената, има силни болки, слагах му студени компреси, има висока температура, вижте — и Ерничка постави длан върху челото на послушника.

— Знам — каза мъжът.

Когато влезе вътре, Ерничка позна младия културпросветник. Веднага й олекна. И съвсем излишно добави:

— Вече е положил обет за целомъдрие... ако за това става въпрос.

Просветникът не реагира, приближи се към леглото, в ръцете си държеше кутийка с лекарства.

— Обещах му пеницилин, ето го. Но не ме издавай, защото и мен може да ме накажат — обърна се към Ерничка той.

— От мен не се плашете, и аз съм лагеристка. Казвам се Ерничка, днес сутринта в работилницата си осакатих ръката, паднах под машината и... — показва превързаната си ръка — вече е добре. Видях ви в амбулаторията, пък и добре ви помня от първата вечер на просветата, когато така вежливо се обърнахте към нас.

— Бях притеснен тогава — измърмори културтрегерът и добави: — Говори ми на „ти“, Ерничка. Аз съм Стано Хомич. И с Матуш си говорим на „ти“. На Пътя на младежта говоренето на „ви“ се смяташе за буржоазна отживелица, там всички си говорят на „ти“, а когато другарят президент дойде да ни посети, също ни помоли да му казваме просто Клема^[1].

Хомич спомена за това между другото, но за Ерничка то бе фантастична новина. Послушникът Матуш реагира с ново стенание.

— Тук, в лагера, ли са го пребили така? — тихо попита Ерничка.

— В Илава. С още един монах, брат Циприан, събирали милостиня по селата и така нарушили Закона за забрана на просията.

— Ние не просим — тихо и отчетливо изрече Матуш. — Според законите на нашия орден по друг начин не можем да си набавяме храна. Това вече ти казах...

— А аз пък ти казах, че орден, възникнал на такава погрешна обществена база, в днешно време няма смисъл и...

Послушникът само изохка и стисна зъби.

— Засега не признава друго мнение. Освен това, докато събирали даренията, нелегално разпространявали забранената брошура на техния орден от някой си Целестин, който се мъчи да докаже, че францисканците също са воювали за правата на словашкия народ, което си е пълна провокация и реакционна лъжа.

— Дори да е така, не е трябвало толкова силно... — състрадателно каза Ерничка.

— Да, това е революционна ексцесия, остатък от преходния период. Необходимостта от революционно насилие скоро ще премине и...

Ерничка отново прекъсна културпросветника.

— Като си успял да намериш такова добро лекарство, дай да се погрижим за него и да му дадем този пеницилин, за да не получи отравяне.

Той се съгласи веднага и донесе чаша прясна вода. С опитни движения (в изправителната колония беше изкарала курс по даване на първа помощ) Ерничка вдигна главата на послушника и тикна в устата му две таблетки пеницилин. Добави, че следващите таблетки трябва да му се дадат след шест часа. Хомич обеща той да му даде следващите таблетки и Ерничка от благодарност му стисна ръката. Това докосване го изненада, затова дръпна ръката си, после се засрами. При слабата светлина за пръв път погледна Ерничка в очите. Не издържа дълго на лъчезарния ѝ поглед, затова отстъпи встрани.

— Нощницата ми е отвратителна, нали? — прошепна Ерничка.

И като продължи да шепне, за да не пречат на Матуш, каза, че след пеницилина температурата му ще спадне и може би ще успее да заспи. Хомич се съгласи, погледна към Матуш и повтори, че ще дойде пак. Послушникът не реагира.

— Ще е добре, ако им дадат само половин година за скитничество и безделничество, а не по параграфа за пропаганда срещу републиката — полугласно каза Хомич, когато излязоха заедно в коридора.

На мъждивата светлина на мръсната лампа в коридора Хомич отново се загледа в Ерничка. Нощницата ѝ наистина бе ужасна и напълно прикриваше грешните ѝ прелести. И все пак нощта му поднасяше в дар поне някакво очакване. Младежът каза с безизразен глас:

— От всички тук ти си най-млада и бих могъл да те взема под своя закрила...

— Би било добре... Имаш хубаво яке.

Вече по-смело Ерничка докосна наистина хубавото синьо яке, което носеше Хомич.

— Спортно е, от полипропилен. Получих го на Строежа на народа още в Балажов. На Пътя на младежта това е нещо като чин в армията. Там вече бях началник на шести лагер.

— Навсякъде само лагери. Досега нямах и представа за това — учудено прошепна Ерничка.

— Пътят на младежта е строителен лагер, а това е съвсем, съвсем друго нещо, това... даже не можеш да си представиш. Не можеш.

Хомич поклати глава, а после в някакъв ням ужас се загледа в прозорците с решетки, зад които се виждаха редиците дълги, мрачни дървени бараки, огрени от силната светлина на наблюдателните кули, и неясните очертания на лагерната ограда. Бавно се обърна към Ерничка и започна да разказва. Как всички обичали нощната работа, въобще не трябвало да ги задължават, смятали нощната смяна за награда. Работили под ослепителната светлина на прожекторите, по дърветата били окачени високоговорители, звукът на чуковете и лопатите се смесвал с младежките маршове, по някое време се разнасял гласът на началника на строежа, който се обръщал към тях с ей такива думи: „Братя и сестри, които сега сте на работа, целият лагерен колектив следи вашия труд, вашата борба с природата, нека нито един удар с кирката да не е напразен, защото всеки кубик изкопана земя е златен пясък по пътя към социализма!“. И отново музиката изпълвала цялата долина, наричали я Долината на радостта, по грузински Камарджоба^[2], неговата бригада работела на най-тежката отсечка от два километра, разбивали скали, напредвали метър по метър, скоро вече пълзели от умора, очите ги щипели от недоспиване, телата плували в пот, но знаели, че след тежката работа ще настъпи прекрасно слънчево утро и...

Гласът на Хомич потрепери, след това заглъхна.

— Хубави нощи — прошепна Ерничка. — Различни, не като тези, които съм преживявала аз — допълни малко засрамено и с огромно учудване си даде сметка, че нейното превъзпитание се е придвижило с една крачка по-напред.

Пристъпи към вратата на своята стая, която също бе останала отворена, с поглед даде знак на Хомич, че би могъл да продължи хубавия си разказ и в по-удобна позиция, седнал при краката ѝ на леглото. Хомич разбра странната покана, която явно го възбуди, защото якето на гърдите му се поповдигна, но после се сети, че ако случайно някой ги изненада, Ерничка не би могла да използва същото алиби, понеже той не бе давал и никога нямаше да даде обещание да бъде целомъдрен. Така че само изпусна кратка въздишка. Подпря се с рамо на вратата и повтори: „Това беше истинска поезия“. Работили,

сънували, а някои писали и стихотворения. И той успял да напише едно, всички твърдели, че би могъл да участва в конкурса на лагерните таланти, но устоял на изкушението, смятал писането на стихотворения за нещо много лично, което и в колективното време би трябвало да си остане съвсем интимна работа, нещо като личен дневник. Ерничка се съгласи с това. Тя също се била запознавала с интимни поети, някой път ще му разкаже за тях. Хомич пък, когато идейно повече се сближат, ще ѝ покаже своето стихотворение. Нарича се: „Своето щастие строим“. Ерничка веднага го хареса, толкова хубаво заглавие. С възхищение повдигна здравата си ръка и докосна якето на Хомич, иначе изтъркано и доста отдавна прано. Каза, че вече е изморена и не може да стои изправена в коридора. Хомич се извини, че я задържа, но не можел да свикне с нощите в този лагер: ограда, кучета, пазачи, на които трябва гласно да съобщаваш името си, а и да се оставяш на противните лагерни псета дълго да те душат.

С докосването си Ерничка поиска да го успокои, да го утеши, за да не ги напусне и той — казват, че никой лагерен работник по просветата не изтърпявал процедурите по превъзпитаването повече от месец-два, дори веднъж трябвало да отнесат един бивш учител посред петдесетото поред показване на филма за съветската трактористка Паша Ангелина направо в Нитра, в болница номер тринайсет, която бе всъщност лудница. Но ако Хомич е донесъл някакъв филм за Пътя на младежта и...

Ерничка не успя да продължи по-нататък. На прозореца се появи забързана грозна сянка. И двамата застинаха. Към входа на амбулаторията се приближи черна моторетка с кош. Нямаше светлини. От нея скочи едър мъж в кожено яке и с кожена каска на главата. Въпреки че не я свали и започна да се промъква крадливо, Хомич веднага го позна.

— Плажак! Трябва да скрия пеницилина...

— Станко, не позволявай да бият повече Матуш — бързо каза Ерничка. — И мен ме е страх.

Тя внезапно прегърна Хомич и се притисна с цялото си тяло към него.

— Да не си се побъркала — прошепна той и внимателно я отблъсна.

Дори през ужасната нощница Ерничка усети, че разказът му за строителството бе имал въздействие върху собствената му мъжественост. Да не повярваш какво възбужда мъжете днес, с почуда си помисли тя. Искаше ѝ се да провери това и с ръка, но не знаеше дали няма да изплаши още повече момчето.

[1] Клемент Готвалд (1896–1952) — президент на Чехословакия от 1948 до 1952 г. — Б.р. ↑

[2] Думата всъщност означава „победа“ и се употребява като поздрав: „здравейте“, „добър ден“. — Б.р. ↑

8.

ТРЪГНАЛ КОЛОРАДСКИ БРЪМБАР...

След вечерната среща с комисаря, която приключи с изненадващото предложение да предприеме научно пътуване при леките жени в Лагера за принудителен труд, доктор Бело Блажени отново се зачете в старите си реферати и с учудване установи колко малко внимание бе обръщан на темата за революционното насилие. Всички членове на кръжока, включително бъдещият комисар по държавната сигурност, бъдещият министър на вътрешните работи и председателят на Съвета на комисарите, сякаш подсъзнателно заобикаляха тази тема; усещаха, че още не са подготвени да изхвърлят на сметището на историята утвърдените представи на европейския либерализъм и нямаха смелост да споделят това един с друг — обезкуражаваха ги публичните признания в провежданите тогава процеси срещу троцкистите в неподлежащата на критика държава на бъдещето, процеси, които всички следяха с интерес. С известен страх бе установил, че и в него самия е набъбвало семето на троцкизма. Може би и в другите, но в кръжока само той си го призна, в пристъп на честност (после сам бе изненадан от това) призна, че е подценил теоретичните трудове на Ленин и е изпитвал страх от „тъмнотата“ на някои идеи, които му се стрували насилнически. Беше обещал, че следващата негова статия ще бъде посветена на Лениновата постановка за „Прехода от капитализма към комунизма“^[1]. Всички се съгласиха, но после в механата доста се шегуваха с него. Не обичаше да си спомня за това.

И сега, когато бавно, с куфар в ръка крачеше по пътеката в полето към лагера, не би мислил за това, ако не го преследваше именно Ленин, по-точно, неговата мисъл за необходимостта от създаване в периода на прехода на някаква особена машина за потискане, някаква проста репресивна машина, при обслужването на която да се използват осъзнатите пролетарии, милиционерите, а и някои хора от улицата. Именно представата за простата репресивна машина, на пръв поглед

толкова привлекателна, го безпокоеше с нещо и докато се приближаваше към лагера, с появата на високите наблюдателни кули (отдалече подобни на миньорски шахти) и на опънатата ограда безпокойството му се увеличаваше и се засилваше усещането му, че е възможно да бъде принуден, макар и само теоретично, но с всичките възможни рискове, да коригира теорията на Ленин.

Рязко спря на пътя, бързо се огледа, но веднага си даде сметка, че се е увлякъл в подозренията си — от лагера долетя музика от грамофон, усили се, започна да се приближава, после широката лагерна порта се отвори и през нея премина, марширувайки, мъжка рота начело с акордеонист, до него дебел циганин с цигулка, зад тях мъже, строени в редици, около тях хора от Държавна сигурност с пушки. Ротата носеше еднакви, доста безцветни дрехи. Бъдещото облекло на пролетариата? — мина през ума на Блажени. Не си завърши мисълта, защото водачът с акордеона се обърна, вдигна ръка и извика:

— Започваме! Едно, две, три!
Даде тон и ротата запя:

*Тръгнало от Колорадо
бръмбарчето за Новаки,
руски роти го срещнали,
за крилцата го хванали,
и готвило, и чай пило,
самогон им то варило...*

Ротата се размина с Бело Блажени, а присмехулните гласове продължиха:

*Ей, ти, малко колорадче,
знай, че дойдеш ли в Новаки,
ще те чака гордата ни рота,
ще те гони цялата пехота...*

Много от певците носеха в ръцете си чаши, вдигаха ги над главите си в ритъма на частушката и се смееха. Преминаха покрай Блажени по пътеката между лагера и широко разпрострялото се поле, из което се носеше веселото *и готвило, и чай пило...*

Блажени не можеше да откъсне поглед от тях. После забеляза, че лагерната порта започва бавно да се затваря, грабна куфара си и забърза към нея. Но всъщност трябваше да мине през малката вратичка при портала. Освен пазачите при нея стоеше и лагерната свита, която изпровождаше ротата от лагера. Началникът на лагера, на когото доктор Блажени се представи и подаде разрешителното за посещение на ЛПТ, потвърди това, което Бело бе отгатнал веднага, щом чу частушката за колорадския бръмбар.

— Повсеместно унищожаване на американския колорадски бръмбар — строго каза началникът. — Днес е обявена акция в целия окръг, ние също се включихме. Заповядайте, докторе!

Бараката на управлението на лагера не се отличаваше от останалите бараки. Началническата канцелария бе затрупана със стари папки и документи, поръсени с пепел от цигари. Началникът веднага си запали следващата, отпусна яката на военната риза, разхлаби колана на кръста си и бързо отвори единия от двата плика, които Блажени му донесе от комисаря. Прегледа краткото писмо, завъртя глава и измърмори:

— Нова молба за услуга!

Хвърли го на масата и започна да отваря другото, по-обемистото. С напрегнат израз на лицето доктор Блажени чакаше да види как началникът ще приеме изследователската му мисия. Усещаше, че сухата му военна строгост няма да му е от помощ.

Началникът обаче дори не успя да започне да чете писмото, когато на вратата се показва глава с бригадирска шапка.

— Кравата е готова, другарю началник!

— Идвам! Извинете ме за момент.

Началникът остави писмото, стана от стола и тръгна към вратата.

Излезе и понеже остави вратата отворена, Бело Блажени, който седеше съвсем до нея, успя да надникне в коридора, където стоеше огромна хартиена крава. Приличаше на някаква селска Белуша, с високо изправена глава и виме на сини черти. Началникът се разкрачи и известно време наблюдава кравата.

— Не е кой знае какво, но вимето е сполучливо. Може да му платите, старшина!

Старшината, надянал бригадирско яке и с черна тетрадка в ръка, кимна в знак на съгласие. Началникът се обърна така рязко, че Бело Блажени не успя да се скрие зад вратата и смутено се усмихна.

— Довечера ще има лекция за новия начин на доене по почина на Малинина — с разбиране към неговото любопитство каза началникът, когато се върна в стаята и затвори вратата. — Ще се проведе и инструктаж как правилно да се масажира вимето на кравата, за да дава повече мляко. Измислила го е една украинска колхозничка. Селските стопани в лагера си мислят, че е достатъчно да нахраниш кравите добре и да ги издоиш, но окръжната селскостопанска инструкторка ще ги убеди, че голям добив на мляко може да се постигне и с масаж.

Блажени не знаеше как да реагира на думите на началника.

— Имаме тук към сто и петдесет селски стопани, повечето от тях не са си платили акциза или тайно са заколили прасетата си, затова окръжните комисии са ги наказали с една година принудителен труд, но искам да ги пусна да си отидат за един месец заради жътвата. Нека разнасят просветата по селата, нали така?

С това Блажени можеше само да се съгласи.

Началникът добави още, че след лекцията ще има оживен спор, защото селяните имат дебели глави, в които трудно влиза нещо ново, особено когато идва от братския изток. След това започна отново да чете писмото — четеше с изненада, по лицето му премина сянка на неодобрение. Като го прочете, ясно изрази своето мнение.

— Естествено, уважавам вашето поръчение, но... смятам, че прекалено се церемоним с тия курви. Обадиха се и от Окръжния комитет на жените, искат да шият с тях шевици, да плетат покривки и да им четат Макаренко. Чудят се какво да измислят, вместо да си стоят вкъщи и да си гледат децата. Профсъюзите пък им организират състезания за ударнички. Аз съм обикновен служител на вътрешния ред, но мога да се обзаложа с вас, докторе, че от тези развалени жени няма да произведете другарки!

— Не става въпрос за това. Скоро ще се разбере, че създаването на строители на бъдещето като на поточна линия на „Форд“ е грешка, историческа заблуда — тихо каза Блажени. — Аз съвсем нямам

намерение, каквото вероятно има Окръжният комитет на жените, да превъзпитавам тези дами като в Библията — „засрамена беше прелюбодейката“, защото това е нереална цел, битка с вятърни мелници, защото определена форма на прелюбодеяство, колкото и да е укривана и потискана, съществува във всяка, дори в най-честната жена, дори в монахинята, както доказва историята на секса, дори днес в специализираните дискусии се допуска, че във всяка жена е налице латентен Едипов комплекс и съществуват садомазохистични наклонности, сексуални мании и...

Когато улови сащисания поглед на началника, Блажени веднага млъкна. После продължи по-делово:

— В повечето случаи причината за тяхното морално падение несъмнено се крие в лошите социални условия, много от тях са от най-бедните области. След време техният занаят не само ги унищожава физически, но и води до пълна загуба на достойнство и морално затъпяване. Тъкмо това новото общество не може да допусне. Всяка социални група трябва да бъде еднакво достойна. Която не го постигне или не се стреми към това, тя ще бъде, наистина само в исторически смисъл, ликвидирана.

— Тези пачаври няма да се стремят. Разгледах досиетата им и ми е съвсем ясно — отбеляза началникът, който като цяло бе съгласен с Блажени.

— Не сте прав, другарю началник. Новата история на техния занаят, като се започне с френската революция и с повсеместното настъпване на капитализма, с появата на масови еротични дразнителни, говори за нещо съвсем друго. Доста се занимавах с тези неща, когато още имаше достатъчно време и възможност за разработка на проблемите, които чакаха своето решение след окончателното превземане на властта. Това правехме в нашия кръжок, член на който беше и сегашният ваш комисар. Тогава написах малък научен реферат... заглавието не е важно, дори няма да ви губя времето да ви запознавам с неговото съдържание, само накратко ще кажа, че развиваше идеята, по онова време само теоретична, за органическото присъединяване на Видрица към новата система. Наистина на много по-високо ниво, без полови зарази, без сексуални извращения и без сводници, с едно основно и задължително условие: тези жрици на Венера трябва да знаят, че тяхната работа е напълно легална и отговаря

на целите, които си поставя новото общество в областта на колективизацията на секса, че на тях се гледа като на истински партньорки и организаторки, та в крайна сметка достойно и...

— А това, това... — обърка се началникът — всъщност какво искате с тях...

— С вашето съгласие... и със съгласието на комисаря... — тихо го увери Блажени.

Началникът грабна от масата писмото на комисаря и изплашено го зачете, даже обърна листа.

— Тук нищо такова няма... споменава се само анкета и...

— Като начало съм избрал наистина само анкета, напълно анонимна, разбира се, това ще бъде само първата сонда, така да се каже, мисля, че за конкретни заключения имаме много време, преходът от проекта — с неговите неизбежни утопични елементи — към реалността не трябва да се претупва. По принцип превъзпитанието на обществото изисква не години, а десетки години и цяла система от лагери, които да се превърнат в основни ядра на големите работни колонии.

Блажени щеше да продължи, но началникът го спря с нетърпелив жест. Затова докторът само делово добави, че след провеждането на анкетите началникът може да се запознае с резултатите.

— Да не би да имам време да чета какво са измислили тези прос... паднали жени — доста грубо отхвърли началникът предложението на Блажени и нервно запали друга цигара.

Пушенето го успокои и той помоли Блажени да отиде с него при офицера по настаняването. След като се настани, веднага ще го отведат при проститутките. Блажени се съгласи, каза, че вече се радва да се срещне с тях. Началникът само поклати глава.

Излязоха в коридора. Старшината, все още с черната тетрадка под мишница, стоеше при хартиената крава и галеше едрото ѝ виме. Толкова беше зает с тази дейност, че дори не видя приближаващия се началник, който предупредително се закашля. Старшината се обърна и се изправи.

— Хубави цици, прав бяхте. Викам си, защо да не наредим в първата редица на лекцията някои от онези цицорани от Видрица?

— Не! — прецеди през зъби началникът. — И изчезвайте отук с тази крава. Следващия път не дрънкайте такива глупости, защото и вас

ще пратя да ви превъзпитават.

Старшината само сви рамене, грабна кравата и я повлече към изхода.

— Виждате ли — с укор в гласа се обърна към изследователя началникът — какво му е влязло в главата. За тях курвата ще си остане курва, а вие можете да планирате, каквото си искате. От това тук ще стане още по-голям курварник, отколкото при капитализма.

Блажени несмело, но с несъгласие се усмихна.

[1] Подточка от глава 5 на „Държавата и революцията“, посветена на диктатурата на пролетариата. — Б.р. ↑

9. ЖИФОТ БЕЗ ВЪПРОСИ

Набодената от иглите ръка още я наболяваше, но Ерничка вече ходеше из работилницата с малка ръчна количка, носеше от склада за шивачките басми и конци и прибираще ушитите престилки. А най-важното беше, че вече не се страхуваше от лагера — докторът изпълни горещата ѝ молба и на другия ден след злополуката в работилницата ѝ донесе три чифта гащички, така че вече не се боеше, че надзирателките, които ходят през нощта да проверяват дали жените не продължават, сега вече между себе си, видришките неморални дейности, ще я хванат с гола цепчица.

Вярно, че не бяха — Ерничка го усещаше при всяка крачка — тънички батистени или дантелени гащички от „Брук“ или „Бруно“ на улица „Михалска“, бяха ушити от доста груба и дебела материя, сякаш ги беше шил мъж, който за женските долни пропорции само е чувал. Или такива гащи получаваха надзирателките, за да имат усещането там, долу, че са като мъже, след като са се оставили да ги облекат в униформа и се държат така пренебрежително и сурово към тях, жените, станали толкова крехки и нежни под мъжките ръце. Над нея те вече имаха по-малко власт. Получила бе от доктора бележка, с която всеки ден ходеше в амбулаторията да ѝ бият инжекции срещу малокръвие. Най-напред началничката Матилда побесня, когато прочете бележката, потвърдена от началника на лагера, и отиде с нея при Зигмунд, но той я охлади, като ѝ каза, че е получил от Братислава заповед да лекува проститутките, а с камиона с брома е получил и лекарства, предназначени за тях. Началничката само бе замахнала с палката като разочарована лисица с опашката.

Ерничка все още доста се страхуваше от нея. Казваха, че бие черноборсаджийките и набожните женици, рита ги, скубе им косите, а две беше остригала нула номер. С остригване заплашваше и тях, ако направят нещо с мъжете и ги хванат или пък ако разбере, че някоя е забременяла. Сладкарката, на която много-много не вярваха — някои я

подозираха, че в бараката играе ролята на ухо, — шепнеше вечер, че Матилда само ги плаши, а на черноборсаджийките е толкова ядосана, защото знаят за нея нещо компрометиращо от времето на войната, когато Мадла, както я наричаха, живяла в Петржалка^[1]. Както сега иска да командва тях, така тогава командвала Хитлерюгенд, и една от тях ѝ припомнила това веднъж, което наистина не трябвало да прави, ясно, че е проста и на нищо не се е научила, продължаваше Сладкарката, старата шмекерка. Ерничка по-скоро разчиташе на това, че младият просветен работник ще изпълни обещанието си и ще я вземе под крилото си.

Засега, леко въздъхваше зад количката Ерничка, това не се беше случило. Сигурно е засипан с културпросветна работа или пък малко се срамува, задето тогава през нощта сърцето му под якето се бе развълнувало от спомена за Пътя на младежта, мъжествеността му също се бе развълнувала, а когато Плажак ги изненада, неволното докосване на бедрото му бе доказало вълнението му. Въпросното докосване още дозряваше в нея, а когато си спомнеше за него, както сега, винаги усещаше колко лошо са ушити лагерните гащи.

Ерничка не си позволи друга въздишка, защото видя в прохода между машините да се приближава майсторката, която беше строга, но справедлива. Жените ѝ бяха лепнали прякора Летвата, защото нямаше нищо, ни отпред, ни отзад, наистина беше като летва. Ерничка спря с количката, за да може майсторката да премине, но тя погледна часовника, извади от джоба си свирка и силно я наду.

— Десет минути почивка! — извика.

Машините започнаха да спират, настъпи тишина, жените станаха от пейките, взеха да се протягат и да си говорят. Тръгнаха към стената с портретите.

— Много се късат конците...

— Тази басма е като хартия...

— Ох, това не ти е Нехера...

— Нехера беше експлоататор...

— Но неговите платове не боядисваха ръцете...

— По-добре си трай, че...

Като стигнаха масата, върху която лежах топовете с басма, шивачките се подпряха на ръбовете ѝ и млъкнаха. Майсторката вече държеше в ръцете си вестник. Отначало десетминутките ги

забавляваха, но после им омръзнаха. Майсторката също я караше през куп за грош, но бе длъжна да се прави на сериозна, да не би някой да я издаде пред заводската комисия.

— Отбелязала съм статия за Корея, момичета. В тази страна империалистите интриганти се заиграват със световния пожар^[2]. Засега най-много страдат корейските деца. Това е, общо взето. Има и стихотворение. Съвсем кратко. За миньорите, много прочувствено... дори има тук нещо за любовта. Коя ще го прочете?

На никоя не ѝ се искаше, дори любовта не ги привличаше. Тогава майсторката посочи Берта. Целият ѝ прякор във Видрица беше Берта с голямата ръка, съкратено ѝ викаха Голямата Берта, което понякога плашеше клиентите, но този, който не се откажеше, не оставаше разочарован. Майсторката ѝ връчи вестника. Берта несръчно го пое, силно се изкашля. Ерничка прехапа устни, когато Берта започна по прешпорски^[3] и със силен немски акцент да чете:

*Жифот без въпроси
с фъглища сме писали планове,
залепили сме ги на штаклото,
нашите цели тфърди кат бетон са.
Тфърд е, тфърд е пролетарский път
и фърреки туй е пълнен с любовф.*

— Добре, Бертичка — похвали я майсторката, когато Берта ѝ върна вестника и съвсем омаломощена, се заклатушка между топовете басма. — За в бъдеще може да има за любовта повече — утешително добави тя, обръщайки се към другите, и ги предупреди, че след пет минути ще продължат работата.

Шивачките бавно се върнаха при машините, Ерничка при количката си. Припомни си как Хомич ѝ бе обещал, че някога ще ѝ покаже своето стихотворение за строежа на щастието. Тя би могла да го прочете по-иначе от Берта. Когато беше при монахините, най-хубаво от всички четеше Библията и Часослова на света Анежка. Беше горда, че не се бе изложила и във Видрица, където художникът, който рисуваше Манда като на картината „Раждането на Венера“, докато се

сношаваше с нея, караше Ерничка да чете доста неприличните му стихотворения и винаги се изненадваше, че гласът ѝ остава спокоен и добре спазва ритъма. Обикновено художникът поръчваше бутилка шампанско в повече и идваше при нея, но тогава вече дори не успяваше да държи четката в ръката си, а Манда оставаше недовършена. На Манда все не ѝ вървеше с мъжете, помисли си Ерничка и се запъти към склада за басма.

От другата страна малкият склад беше свързан с канцеларията на майсторката, която ходеше там да записва колко материал е изразходван, често оставяше вратата отворена, а Ерничка тайно я наблюдаваше, скрита зад шкафа с платове. И сега вратата беше отворена и отвътре се чуваха някакви гласове. Ерничка не успяваше да преодолее своето почти детско любопитство, което във Видрица някои мъже приемаха по-скоро зле. Приблужи се към шкафа и през отвора между топовете плат надникна в канцеларията. Манда, изненадващо мина през главата ѝ.

Манда седеше зад ниската масичка срещу майсторката и почти я докосваше с тежките си гърди. И двете изглеждаха някак засрамени. Тишина, после майсторката каза:

— Наистина не знам как да го направим. Ще трябва да ви обявим за ударничка.

Манда се размърда на стола. Явно не знаеше какво да каже.

— Това означава, че ще трябва да изпълнявате нормата сто и петдесет процента и да шиете престилки даже със спестения материал.

Манда се съгласи с цялото си тяло. Майсторката хвърли кос поглед върху гърдите ѝ. Затвори очи, после ги отвори и леко възбудено изрече:

— В крайна сметка аз мога да разбера колко плат общо е спестен и ако го напиша на вас...

— Ще ви бъда много благодарна...

За момент сякаш и двете обмисляха въпроса. После майсторката отново спря поглед на Мандините гърди. Ерничка беше забелязала, че когато майсторката ходеше из работилницата и даваше съвети на шивачките, показваше им как да работят или поправяше зле направеното, най-дълго се задържаше при Манда, която се справяше съвсем добре, само дето малко ѝ пречеха гърдите, та не успяваше да се

наведе над машината толкова, колкото бе необходимо. Майсторката не можеше да ѝ се нагледа. Това бяха забелязали и останалите жени.

Сигурно и Манда е наясно, тарикатка такава! — помисли си Ерничка, като чу как със своя дрезгав глас Манда каза:

— Знам, че в работилницата ме забелязахте... жените също обичат да ме гледат.

Ерничка чу, че майсторката смутено прошепна:

— Само... само бях любопитна дали... дали сте използвали някакво средство за порастване на гърдите... преди навсякъде го предлагаха...

Манда само поклати отрицателно глава.

— Никога!

После взе слабата, почти изсъхнала на вид ръка на майсторката в своите ръчища и я сложи върху гърдите си.

— Може да се уверите. Не... не се срамувайте — насърчаваше я тя с дрезгавия си глас.

Сякаш се допираше до нажежена плоскост — така изглеждаше майсторката, когато ръката ѝ докосна Манда. Сигурно щеше да отдръпне ръката си, но Манда я притисна върху връхчето под басмата, което веднага започна да се съживява. Майсторката вече не се съпротивляваше и върху лицето ѝ се появи мълчаливо учудване, което Ерничка по-скоро бе долавяла по лицата на мъжете.

— Дори не са повдигнати — невярващо рече майсторката и бавно, като слепец започна да опипва гърдите.

Добави и нещо, което Ерничка не разбра — за някакъв мъж, който щял да се спомине от удивление. А Манда, тази простачка, още повече се изпъчи и под басмата ясно се очертаха надигащите се втвърдени зърна.

Новото учудване на майсторката бе прекъснато от шума, идващ от шивачницата. Чуха се много гласове, някои от които със сигурност мъжки. Ерничка веднага се дръпна от пролуката, приближи се към количката, бързо я напълни с платове и побягна с нея към шивачницата.

— Де са сагуби, пиленце? — посрещна я Голямата Берта. — Мадла и рефисор та търсят!

Ерничка се изплаши и побърза по пътеката с количката.

За късмет, Берта само глупаво се беше пошегувала: началничката Матилда строго, но и съвсем делово обясни, че от тяхната работа в шивачницата, от техния бъдещ, но и от техния минал живот се интересуват изследователи, че директорът на един такъв институт е дошъл да ги разпита лично. Да му разкажат всичко за себе си, да не крият нищо, нито пък да лъжат, защото той ще разбере това и... — тонът на началничката стана заплашителен.

После тя се усети и млъкна.

— Не става въпрос за разпит, госпожо началник — внимателно поправи началничката гостът. — Напротив, това ще бъде доброволна и съвсем анонимна анкета. Мили дами, не трябва да се страхувате, че това ще обогати полицейското ви досие, анкетата служи изключително за научни цели — спокойно продължи мъжът.

Говореше някак плахо, с малко смутена усмивка, носеше приличен летен костюм и ръчно рисувана вратовръзка. Леките жени го гледаха, сякаш бе паднал от небето.

Майсторката, която беше дошла от канцеларията си, също бе изненадана. Манда се мъчеше да се скрие зад гърба ѝ. Майсторката се намеси в разговора.

— Лагеристките определено напреднаха в работата. Успешно усвоиха по-лесните шивашки операции, работят отговорно и са, общо взето, трудолюбиви.

— Несръчните и мързеливите изпратихме в пералнята и при кокошките — допълни началничката.

— Не всяка има талант за тази работа — обясни майсторката. — Може да се учудвате, че тук шием само такива басмени престилки...

— И майсторката взе от най-близката маса една недошита престилка. — На пръв поглед може да не изглеждат привлекателно...

— Смятам, че вървите в правилната посока — прекъсна я гостът. — Такава е новата тенденция: практичност, ефективност и достъпност, тези са главните принципи, които трябва да ръководят обличането на нашия пролетариат. В бъдещето модата ще стане излишна, тя също има класов произход, затова е причинила много нещастия. На нейната съвест лежи душевната и човешката травма на милиони момичета и жени работнички, тази експлоатирана армия, която в салоните и текстилните фабрики приготвяше скъпите и красиви рокли, дантеленото бельо, бъдещо извращения апетит на мъжете, а самата тя

бе принудена да ходи бедно, дори грозно облечена. С това вече е приключено, както Френската революция приключи с ерата на кринолина. Ето кое трябва да е ясно, госпожо майсторка, и не е необходимо да се извинявате за него. Ще ни извини бъдещето — спокойно довърши гостенинът.

Майсторката още повече се смути, грозното ѝ лице още повече погрозня. От напрежение взе да мачка в ръце престилката.

— Може малко да сте изненадани — плахо заговори отново гостенинът, — но съм дълбоко уверен, че в нашия бъдещ живот няма да е необходимо да привличаме вниманието с хубаво облекло, равенството между хората не би го допуснало, а на жените няма да им трябват всички тези еротични дразнителни, дантели и найлони, които все още се предлагат в големите магазини, защото възпитаваме поколение от млади, образовани и ентузиазирани мъже, които няма да търсят в девойките тяхното тяло, а ще оценяват само и единствено техния дух.

Неизвестно защо Ерничка си спомни за онзи мъж — художника. Сигурна беше, че той никога няма да си избира жените така, както си мислеше ревизорът. Засмя се. Останалите жени, които явно също едва сдържаха смеха си, се разкискаха сякаш по заповед. И тъй като тези иначе весели жени не се бяха смели вече цял месец, сега започнаха лудо да се кикотят, побутваха се и се търкаха една в друга така, че басмените престилки върху телата им съвсем се намачкаха.

— Достатъчно! — изкрещя Матилда и удари силно с палката върху най-близката маса.

Жените млъкнаха, стреснаха се и някои с укор погледнаха към Ерничка. Началничката също я изгледа сърдито, палката в ръката ѝ се вдигна заплашително, Ерничка усети как стомахът ѝ се разтриса, аха да ѝ причернее пред очите и...

— Радвам се, че това ви развесели. Новите идеи наистина е добре да се приемат с усмивка, не със сълзи, нали там, закъдето сме се запътили, трябва да се чува смях. Добре правите, че се смеете. Благодаря.

И гостът се усмихна на Ерничка.

Но Ерничка не успя да скрие сълзите си и само дето не припадна от страх, че когато гостът си отиде, началничката и надзирателките ще си разчистят сметките с нея.

— В работилницата имаме и десетминутки — някак злобно каза началничката.

— Днес прочетохме статия за Корея, а момичетата по собствена инициатива и стихотворение — додаде майсторката. — А по почина на профсъюзите ще започнем да развиваме и ударническо движение. Вашата другарка Манда — майсторката се обърна и посочи Манда — дойде при мен днес след десетминутката и се посъветвахме как да се включим в движението. Заедно разсъждавахме как да го направим, нали Манда?

Манда несигурно кимна и сведе очи.

— Решила е да изпълнява нормата най-малко сто и петдесет процента и всяка седмица да шие за нашите селскостопански труженички по още две-три престилки от спестената басма. Вярвам, че няма да остане сама в това начинание, момичета!

Шивачките взеха да оглеждат Манда и погледите им не бяха много приветливи. Това помогна на Ерничка да задържи надигация се в нея нов смях и вече любопитно да поразсъждава над причините, които карат Манда да иска да става ударничка.

[1] Най-големият район в Братислава. — Б.р. ↑

[2] Тук и на някои други места намеците за Корея са свързани с конфликта между Северна Корея (създадена през 1948 г.) и Южна Корея, завършил с война (1950–1953). — Б.р. ↑

[3] Словашки, или местният братиславски диалект, един от езиците (освен немски, унгарски, чешки), на които се е говорело в космополитния град преди Втората световна война. — Б.р. ↑

10. УБЕДИТЕЛНО ТЕЛЕСНО ДОКАЗАТЕЛСТВО

Дявол да го вземе този научен работник, повтаряше си вечерта началникът на лагера, като се сетеше за разговора, проведен сутринта с доктор Блажени. Не разбираше напълно неговите разсъждения и не бе способен да вникне в чутото. Въпреки че цял ден се бе мъчил да си припомни сложните му изводи, не успяваше да го направи. И някак инстинктивно чувстваше, че този побъркан човек може да е дошъл в лагера, за да извини миналото на курвите и дори да ги похвали. Все пак това му се виждаше доста неправдоподобно, като се имаше предвид, че докторът му бе препоръчан лично от комисаря по вътрешните работи. Така че началникът на лагера отхвърли смутилите го мисли и дори се позасмя. Смееше се, но усещането за известна опасност така и не го напусна.

Запали вече четирийсетата си цигара за деня, въпреки че гърлото му бе напълно изсъхнало и устните му горяха от некачествения тютюн, който се ронеше от лошо свитата „Детва“. Знаеше, че не трябва да пуши, би трябвало да си вземе няколко дни отпуск и да замине при семейството си или поне да се наспи както трябва, защото усещаше, че лагерът му се качва на главата. Непрекъснато идваха нови групи от затвора в Илава, където в рамките на католическата акция бяха освободили осемстотин души — на места бяха прибирали цели села барабар със свещениците, — и след като отделяха от тях онези, от които бяха изскубнали някакви признания, изпращаха му тук останалите, все фанатични мъже и религиозни селянки, въпреки отчаяните му телеграми, че лагерът е препълнен. Не можеше да направи нищо друго, освен набързо да оправи поредната барака и да ги изпрати в държавното стопанство, където, за късмет, бе започнала дълго възпяваната мирна жътва, та да си съберат направо на полето или при комбайните слама, за да има върху какво да спят. Слава богу,

че бяха дисциплинирани, молеха се с броениците и вярваха, че точно те, божите души, подпомагат със своите дела идването на божията справедливост, поради което охотно се оставяха да ги пердашат. Той имаше желание лично да развърти бича.

Едни божи души вече минаха оттук, и какво? Къде е тази справедливост? — мрачно си помисли той. Веднага си даде сметка, че това е жестока мисъл, че нервите му вече не издържат. Рязко изгаси цигарата в ръба на масата, отърси пепелта от униформата си и... имаше да урежда още един неприятен въпрос.

Както и да се опитваше незабелязано да напусне бараката на управлението на лагера, не успя да се спаси от новия културпросветник. Последният гордо му заяви, че акцията срещу колорадския бръмбар била успешна, хванали го, сложили го в буркан и после тържествено го ликвидирали. Просветникът искаше да го запознае с подробностите, но с рязък жест началникът го спря и напусна бараката. Да го вземат дяволите, разгневено си помисли той.

Избягваше площада, на който трябваше временно да настанят циганската банда от ликвидиранията махала. Чакаха да ги отведат при чешката граница, но още не им бяха определили място на пребиваване. Настанените в палатки цигани му късаха нервите и бяха в такава тежест на лагерната каса, че бе наредил на началника на пазачите да отвори незабелязано вратата на лагера около полунощ, а някой от затворените цигани да подшушне на циганския барон къде дърводелецът е оставил дупка в оградата, та поне няколко дни, докато жандармите ги доведат обратно, да има мир. Младите циганки се отразяваха много деморализиращо на пазачите, дори започнаха да ги водят в своите бараки, а вършеха това и по-смелите лагеристи, браконieri и търговци, които имаха какво да им предложат. Стараеха се да попречат на това, правеха по-чести проверки в бараките, но безуспешно. Когато хванеха някого, биеха го и го затваряха в карцера, но мъжете даваха на своето деяние „възпитателна“ обосновка: като разреждат с кръвта си крадливата кръв на младите циганки, помагат за ликвидирането на кражбите в родината, тогава защо трябва да ги наказват? По-скоро заслужават награда. Така е, като просвещавате народа, каза доктор Зигмунд, който вече лекуваше някои мъже от трипер.

Като се сети за Зигмунд, началникът си спомни за писмото на комисаря, така че по пътя към затвореното отделение малко се отклони, мина покрай задната страна на дърводелския цех и се запъти към амбулаторията.

— Мислех, че вече няма да ви заваря, Зигмунд. Добър вечер! — поздрави началникът, погледна часовника си и влезе в кабинета на лекаря. — С Резак започвате в девет.

— Имате погрешна информация, началник — бавно каза Зигмунд. — Винаги започвам с Макан.

— Значи, отново играете хазарт. И слушате забранени радиостанции — поклати глава началникът, седна и добави: — Информационната мрежа на Плажак работи съвсем успешно.

— Все е нещо, нали? — предизвикателно каза Зигмунд.

Известно време се гледаха мълчаливо и напрегнато.

— Докторе, вие наистина сте луд! — рязко каза началникът.

— Вярно е. Но защо това винаги така ви ядосва?

— Защото така идиотски си проваляте живота... Но да оставим това. Дойдох по друг въпрос. Имате ли в картотеката сред тези курви и някоя си Манца Щупова...

— Мога да погледна.

— Извадете после картоната ѝ и го изучавайте дотогава, докато намерите някаква причина, поради която да я изтеглим по-бързо от лагера. Ако ви интересува...

— Не ме интересува. Колкото по-малко знаеш, толкова по-малко ще изтръгнат от теб, нали?

— Не знам дали това важи и в този случай... Може би е добре човек да знае нещо, което може да признае... или пък не е длъжен да признава. Но да се върнем на въпроса.

Зигмунд се съгласи. Каза, че най-добре би било да се издаде медицинско удостоверение за наличие на отворена туберкулоза^[1]. Само че тази измама би струвала на началника няколко кубика стрептомицин, който се намира много трудно, затова ще трябва да се влезе във връзка с някоя контрабандна група, което би могло да е доста рисковано. По-добре да се установят симптоми на коремен тиф. А пък стрептомицинът, ако началникът все пак го намери, би могъл да му помогне при решаване на други негови проблеми.

— Стрептомицина бихте могли да го продадете обратно на контрабандистите. Ех, вие, нещастник. Постоянно губите, нали Зигмунд?

Докторът тъжно се съгласи.

— Загубил съм толкова, че всяка вечер горещо се моля тези браконieri, търговци и противни фабриканти, които ми задигнаха толкова хилядарки, никога да не ги пуснат от този лагер. И в същото време се моля на тази държава: о, най-святa сред всички святи държави, издай чрез устата на своите справедливи законодатели още един свят закон, подобен на този, който си изковала при създаването на тези лагери, и разпoredи в него завинаги да се обявят за невалидни всички бележки за дългове и договори с лихвари. Амин!

И Зигмунд още малко поддържа ръцете си стиснати, сякаш наистина се бе молил.

Клоун, безотговорен клоун, вече не ядосано, а с примирение си помисли началникът на лагера. Знаеше, че техните отношения никога няма да бъдат други. Зигмунд използваше разнообразни трикове за самозащита, за да не би да му остане дължен с нещо. Така винаги ще може с право да си мисли, че началникът е един от неговите мъчители.

— Достатъчно, Зигмунд. До три дни открийте някаква причина. Аз пък ще потърся този стрептомицин, ако това може да ви спаси.

И преди Зигмунд да успее да произнесе следващата злобна забележка по адрес на най-просветената държава или нейните радостни перспективи, началникът напусна кабинета. Отново мина по краткия път покрай дърводелския цех, напипа ключа от вратичката към женския лагер, отвори и без да се оглежда, се запъти към общежитието на надзирателките.

Матилда вече го чакаше нетърпеливо.

Стаята на началничката на женския лагер бе подредена наполовина служебно, наполовина лично. Имаше бюро и купища папки, но и плюшено кресло и малка тоалетна масичка. Когато началникът почука и влезе, завари Матилда да седи пред огледалото. Още носеше блузата от униформата, ремъкът с пистолета беше закачен на облегалката на стола.

— Не ставайте — каза началникът, когато тя се надигна. — Аз също ще седна за момент. Извинете, че идвам толкова късно, но ме задържаха циганите от палатките, нервите ми скъсаха тия хора. А бях

и при лагерния лекар — продължи началникът, за да приключи по-скоро с неприятното задължение, и седна в плюшеното кресло.

Въздъхна с облекчение, откопча ремъка с оръжието, после добави:

— Комисарят иска да освободи една от проститутките, Манца Щупова. Затова наредих на Зигмунд да я... надявам се, че нямате нищо против.

Матилда бързо кимна в знак, че няма. Лицето ѝ бе напрегнато. Началникът разбра, че не може повече да отлага.

— Сутринта вече ви казах, че документите ви пристигнаха. Не са добри, Матилда.

За момент началникът отвърна поглед, за да не види разочарования израз на хладното ѝ, не особено женствено лице.

— Не е възможно...

— За съжаление, споменатите нелегални работници или не живеят в Петржалка, или са били отведени в Германия. И което е най-лошото, дори участието ви в онази партизанска бригада не се потвърди.

— Но аз, вярвайте...

— Аз ви вярвам. И не само това, знаете, че ценя вашата работа в женското отделение, където също не може да се мине без някои твърди възпитателни методи... при тези чудовища. Не знам какво бих правил тук без вас сега, когато ни увесиха на врата и проститутки. Но няма да говорим за това. Става въпрос за друго — необходими са ви истински доказателства за вашата антифашистка дейност. Така ще престанат всички излишни приказки, ще затворим устата на тези, които имат съмнения относно вашето минало... знаем как да го направим.

— Наистина знаем — съгласи се Матилда.

— Става въпрос и за Плажак — отбеляза началникът. — Не съм сигурен дали не изпраща на тайните служби копие от материалите, които получавам от централата. Би могъл да ни изнудва и двамата. Имам усещането, че ще се помъчи да се добере до здравните картони на проститутките, за да разбере кои са напълно здрави. И тези, които се съгласят, ще предложи на началника на партизаните.

На Матилда не ѝ се вярваше.

— Ама това вече...

— Да не говорим за това, да се върнем... всъщност...

В този момент в главата на началника се роди една странна, но и доста рискована мисъл. Толкова изкусителна, че не можа да ѝ устои.

— Матилда, имам чувството, че нещо съм измислил. — И той се засмя на това, което му бе дошло наум. — Ако успеем да го осъществим, ще се отървем от грижите за вашия кадрови профил.

Матилда напрегнато го изгледа.

— Съществуват толкова много партизански бригади, с времето като че ли се увеличават, изникват нови бойни групи, появяват се техните добре скрити дневници. Някои от командирите им държат в лагера целия си архив, защото не вярват на никого. Те издават и бележки за антифашистката дейност. Какво, ако...

— Разбирам — тихо каза Матилда и известно време го гледа със сините си студени очи. — Благодаря... че ми вярвате. Никога няма да ви разочаровам, началник!

— Тогава съгласна ли сте да...

Матилда само кротко му се усмихна. В този миг началникът на лагера разбра, че всичко, което затворените братиславчанки разправяха за немската фройлайн, е вярно. Това малко го стресна. Но тази твърда жена му бе необходима — необходима беше на лагера. Пък и курва по-лесно ще опази курвите, защото той не вярваше в тяхното превъзпитание, смяташе това за една от поредните революционни лудости, които петорката от Съвета за сигурност бе измислила. Така че каза:

— Добре, Матилда. Ще потърся някоя сигурна бригада, която да ви приеме в своите редици. Ако е необходимо, ще намерим и доказателства. Не се плашете от нищо!

Матилда му се отплати с изненадващ жест. С леко треперещ глас каза:

— Досега се колебаех, но сега... — и с бързи движения на тънките си пръсти започна да разкопчава зелената блуза.

Направи го за миг и началникът на лагера дори не успя да се изплаши, нито да се отдръпне, когато от Матилдината блузка се показа бяла гърда. Тя бе така близко до лицето на началника, че той видя пулсиращата синя жилка, започваща от голямото изпъкнало зърно и спускаща се в сянката на красивото кълбо. Сякаш за да му покаже как продължава надолу и къде отива, Матилда повдигна гърдата си с разперени пръсти и с леко възбуден глас каза:

— Следа от фашистки куршум.

И наистина в долната дълбока извивка на тежката ѝ гърда се виждаше доста голям избелял белег от куршум. Началникът бе толкова впечатлен и изненадан от това, което Матилда направи, че само гледаше белега и едва разбираше какво му говори жената.

— Останали са ми някои частици и сякаш искат да излязат, защото в последно време усещам слаба болка тук и тук, а тук напипвам малка бучка — и тя сложи ръката му върху гърдата си.

Под пръстите си, в цялата си отворена длан, началникът усети гладката ѝ гореща кожа, бе много еластична, не можеше въобще да се сравнява с увисналата кожа на гърдите на жена му, не можеше да се сравнява с нищо, което бе докосвал по тялото на жена си. Главата му се стегна като в обръч. Сети се, че поне половината жени от Видрица имат също такива хубави еластични гърди с топла гладка кожа и че от сега нататък няма да може да ги гледа с пренебрежение, ще започне да изпитва любопитство към техните бедра, чатали и месените им от мъжки ръце задници. Дяволът си няма работа, помисли си. А Матилда още държеше ръката му там, нещо го питаше, сигурно дали усеща металните частици в гърдата ѝ. Той мълчаливо кимна, но за пръв път в лагера усети и нещо друго — издуващия се орган на своя пол.

— Но докторът каза, че частиците не са опасни — прошепна Матилда.

— Доктор Зигмунд?

— Добър доктор е. Той ми даде идеята да използвам този белег като...

Зигмунд? — проблесна в главата на началника. Зигмунд! — кискаше се някой в ушите му. Той рязко се обърна към прозореца, сякаш този клоун докторът и заедно с него всички лагерни евреи със своите проклети звезди стояха там навън и му показваха дългите си носове. Ръката му върху Матилдината гърда се втвърди, отдръпна се и Матилда напразно шепнеше, че на прозореца има завеса, работното време е свършило, а тя е изпълнена с благодарност към него и ще му позволи да я напълни там, където му се поиска. Отмести настойчивата ѝ ръка, грабна ремъка с пистолета и без да се сбогува, като луд избяга от стаята.

Разбира се, под прозореца не стоеше никой. Стисна юмруци и през зъби процеди: „Само почакай, клоуне!“.

[1] В напреднала фаза. — Б.р. ↑

11. САМА СИ ГО ТЪРСЕШЕ...

Удължиха вечерта им с един час и така имаха време да се разположат около голямата дървена маса, да погледат как старата руска дворянка реди пасианси, като говори на смешен словашки и с още по-смешен акцент им разказва историята на Татяна и Онегин, или им дава полезни съвети как най-елегантно да измъкнат валута от руските лейтенанти и моряци, когато техните кораби започнат да идват и до Прешпорк. Старицата напомняше на Рия Амала героинята от „Дама пика“. Като емигрантка и вдовица на белогвардейски генерал, тя беше преподавала в класическа гимназия руски и френски, а сега всяка сутрин я вземаха от лагера и вечер я докарваха обратно, капнала от умора. Винаги спеше около час, после се отдаваше на пасиансите си и на Пушкин. Сладкарката твърдеше, че графинята ходи да учи окръжните началници на руски. А в лагера я крият, тъй като в противен случай смершоваците^[1], които тя добре помнеше от месеците след освобождението, щяха да я отвлекат в Русия.

„Ама че работа!“ — не можеше да се начуди Рия. Преди ходеше по заведенията да се прехласва от Кармен и така и не се осмели да я заговори, а сега са заедно от сутрин до вечер. В лагерната пералня, където ги изпратиха по етапен ред от работилницата, можеше да се любува на финото ѝ тяло, а после, когато им се удадеше случай да се оттеглят в някой ъгъл, можеше и да го докосва без усещане за срам или вина, защото Кармен сама я помоли да ѝ прави масажи, чрез които да запази фигурата си в този ад. Рия нежно се грижеше и за пребития гръб и за насиненото задниче на танцьорката. Тя също ненавиждаше Плажак. Но вместо страха, който винаги завладяваше Кармен при мисълта за следващия разпит, вместо ужаса при представата за бича, увиващ се върху мускулестата Плажакова ръка, в нея се зараждаше някакво неразбираемо любопитство, нещо затворено в тялото ѝ, което досега свързваше само със стеснителната си страст към конете и което започна упорито да се издига към повърхността. Преди успяваше да го

притъпява с таблетките, но сега... Дали не очакваше да я извикат на нощен разпит? Да, да. Така би отвлякла вниманието от Кармен и...

Нейната прекрасна танцьорка едва ли имаше представа за тези Риини разсъждения, а когато вечерта надзирателката наистина дойде и сложи ръка на рамото ѝ с въпроса: „Ти ли си Ейхардова?“, Кармен изплашено прошепна: „Рия, мъничка моя!“. Тогава си позволи да я прегърне дори пред надзирателката.

— Няма страшно — каза спокойно Рия и тръгна след нея.

На площада, където се провеждаше лагерната проверка, гореше голям цигански огън, отблясъците на пламъците падаха върху плетените кошове на каруците. Рия се закова намясто. Веднага усети познатата миризма на изпотените коне, долови и мириса на жребца. Бързо го затърси с поглед. С цялото си тяло усещаше присъствието му. Широко разтвори очи, опита се да види чак зад колите, но надзирателката бе нетърпелива и ѝ каза да не се спира. Развълнувана, Рия неохотно тръгна след нея, като непрекъснато извъръщаше глава. След малко движенията ѝ толкова започнаха да наподобяват движенията на кобилите, когато ги извеждат на открито, че дори надзирателката я изгледа учудено, после съчувствено и меко каза:

— Не се бой, момиче!

В този момент страхът от Плажак бе останал на заден план. Рия мислеше само за това колко фантастично би било, ако може да се смеси с почиващите катунари, да обикаля около огъня, да се мотае между каруците, да отиде при пасящите край оградата жребци и да ги гледа така дълго, че циганите да започнат да се безпокоят и да я гонят. Те вярваха, че жените не бива да се приближават до жребците, защото ги възбуждат и по някакъв тайнствен начин отнемат от силата им. Не беше сигурна дали това е истина, но по себе си знаеше, че след среща с тях винаги бе някак отмаляла. От циганските табори зад градските кланици или зад ресторант „Ривиера“ се връщаше изчерпана, лягаше на леглото за масаж с разтворени бедра и се боеше да докосне тялото си. Постепенно започна да различава, да осъзнава разликата в миризмата на расовите жребци, които отглеждаха за конни надбягвания, и тази на арабските, докарвани от циганите по контрабандните канали през Дунава. Задържаха ли ги няколко дни, от арабските коне се разнасяше мирис на необуздана буйност. Покриваха кобилите безразборно и без някой да ги спира, и върху им полепваха

всички долнопробни миризми на обикновените селски кобили. Рия често мислеше за това и се възбуждаше до изнемога, дори сега потръпваше при този спомен.

— Ако искаш, изпишай се тук — реагира на видимата тръпка на тялото ѝ надзирателката.

Рия само поклати глава.

Плажак пак беше запретнал ръкавите на военната си риза, мускулестите му ръце почиваха върху плота на масата, сега блеснал от светлината на запалената нощна лампа. Каза на надзирателката, че е свободна, и предложи на Рия може би същото онова столче, на което бе седяла Кармен, а сигурно преди нея много други лагеристи, мъже и жени. После започна да прелиства документите ѝ.

Рия не се страхуваше, ясно съзнаваше, че тайната на подобен разпит е в страха от боя и мъченията, от физическата болка, а може би от това, че болката принуждава човек да изрича неща, които завинаги ще го лишат от илюзията за самия него. Дали това бе станало и с Кармен?

Плажак бавно вдигна поглед.

— Ти си Рия Амала Ейхардова, нали? Неомъжена, двайсет и осем годишна. Масажистка със самостоятелен козметичен салон на улица „Седларска“ 6. Така ли е? Разпределителната комисия е установила, че не използваш редовно салона си, за сметка на това с голямо удоволствие се посвещава на конете. По цели дни прекарваш в букмейкърския пункт, където залагаш на расовите коне по пет хиляди крони наведнъж. Стигнали са до заключението, че си непоправима комарджийка и като цяло нравствено разложена особа, печелеща парите си по асоциален път. Осъдена си на двайсет и четири месеца. Комисията е предложила на Народния съвет да ти отнемат и разрешителното за квартирата. Но това засега не бива да те тревожи. Докато се върнеш в града, тези неморални занаяти вече ще са ликвидирани.

С гримаса на отвращение Плажак отмести Рииното досие настрана. После за пръв път погледна Рия право в очите. Погледът му бе леко воднист.

— Ти май си влюбена в конете, а?

— Така е. Обичам ги повече от хората. Те са по-интелигентни и затова повече ме вълнуват.

— Затова ли залагаш толкова големи суми на тях? В тайните заложни пунктове.

— За тайни ги обявихте вие.

— Кои ние?

— Знаеш кои.

— Виж ти, говориш ми на „ти“.

— Можем да си говорим и на „ви“, макар това да е, както казват, буржоазен предрасъдък. Вече ни информираха по този въпрос по време на десетминутките.

Припомнянето на десетминутките леко разконцентрира Плажак. Той отново придърпа досието ѝ и надникна в него. Рия почувства, че я обзема възбуда.

— Често са те виждали и на улица „Щукова“. В кръчмата и в танцовата зала „При партизанина“. Заради югославските моряци ли ходеше там?

— Ходех там заради една танцьорка.

— Кармен Хойчикова ли?

— Да, заради нея. Чудесно танцува испански танци и има сензационно тяло. Мускулеста е като младо жребче, с дълги, макар и малко нервни крака, с малки стегнати гърди, които при танца не се тресат, с вълнуващ задник. Малко е екхибиционистка, като всички танцьорки, балерини, моделки и актриси. Когато нямах възможност да гледам коне, ходех да гледам съвършени женски тела.

— Ах, ти, безсрамнице! — смаяно, задавено и възбудено възкликна Плажак. — Сигурно в този твой салон си ги вършила едни...

— Известни неща може да се вършат само от определен тип хора, не е ли така?

— Какво имаш предвид? — попита Плажак.

— Ти знаеш какво имам предвид — бавно каза Рия и усети, че сега трябва да погледне Плажак в очите и да не отмества поглед.

Така и направи. След малко Плажак сведе очи към някаква неопределена точка върху масата. Рия усети колко силно са напрегнати бедрата ѝ, вътрешните им страни се докосваха по цялото си протежение, което бе белег за върховна възбуда. Възбуждаше я и това, че се чувстваше обзета от хазартна смелост.

Плажак се посмути и грубо, но неуверено отсече:

— Значи, добре познаваш Титовата агентка Кармен. Отговаряй! Рия високо и предизвикателно се засмя.

— С това ли си я уплашил? Не можах да разбера в какво си я обвинил — че е Титова агентка или агентка на тайните служби.

— Ти си знаела, че е агентка и... вече не можеш да го скриеш! — доста нелогично рече Плажак, положи голямата си тежка ръка върху досието ѝ и с насилена усмивка добави: — И това ще бъде отразено в протокола.

После погледна Рия, за да види как са ѝ подействали думите му. Срещна подигравателния ѝ поглед.

— Не ставай смешен. Знаеш, че Кармен е точно толкова голяма шпионка на бившите тайни служби, колкото ти имаш голям морков в гащите. Жените, които предварително си обработил по твоя начин, после не струват много в леглото. Освен това би трябвало да разбереш, че Кармен не е жена по твой вкус, тя е по-скоро за гледане. По-добре се опитай да получиш мене.

— Млък, гнусна пачавро! — изрева Плажак, скочи от стола и се приближи към прозореца, сякаш да се предпази от поредния удар.

Рия се изправи бавно, бедрата ѝ се залюляха.

— Искаш ли да погледнеш бедрата ми? Когато правех масажи, моите клиенти страхотно се възбуждаха само като ги погледнеха. Искаш ли да опиташ и ти малко масаж? Ще ти направя, стига само да ме помолиш. Или не смееш, Плажачик?

Плажак още повече се отдръпна, замръзна намясто и се загледа в ръцете ѝ, прекрасно оформените ѝ ръце на опитна масажистка. Лицето му придоби някакво тъпо, отнесено изражение. Рия чувстваше, че е започнала да провокира звяра — и в него, и в себе си. Но не му разреши да се пробуди, за да не я заболи, за да не я върне към годините на онова усилващо се вътрешно налягане, което я бе довело до лекарствата, но и до чудесната страст към състезателните коне. Осъзна, че сега би могла да открие своята тайна, че в този миг може да освободи тялото си от нея. Пъхна едната си ръка под ластика на гащите си, с меката част на пръстите си докосна гладкото си коремче, после се спусна надолу, където започваха къдравите косъмчета, опипа овлажняващия триъгълник и... Олюля се. Спря ръката си, погледна Плажак. Изпитваше смес от страх и непоносимо любопитство. С пресекалив глас каза:

— Защо ли обличат всякакви импотенти в униформа?

— Не! — изрева изведнъж Плажак. — Няма да обиждаш безнаказано нашата Държавна сигурност, мръсница такава!

Плажак се спусна към чекмеджето на масата, бързо го отвори и напипа приготвения бич. Рия бавно се обърна.

— Ела насам, това повече ще ти хареса — пророни и бавно започна да сваля гащичките си. Плажак се готвеше да замахне. — Не така. По-силно, по-силно. Така удоволствието ще е по-голямо... Хайде — възбуждаше го Рия с дрезгав глас и пред Плажак изплуваха красиво закръглените ѝ бедра, опънатите на задника ѝ тесни бели гащички със синя дантела, останали ѝ от масажисткия период.

— Ах, ти, мръснице — изхриптя Плажак и се олюля. Бичът се изплъзна от ръката му. За кратко и двамата бяха като в несвяст. Рия изпитваше нужда да се опре на могъщото му тяло. Но по стълбите се чува нечии стъпки.

— По дяволите — каза Плажак и понеже Рия нямаше намерение да бърза, спусна се към нея и започна да ѝ вдига гащите, с разтреперани ръце ги задърпа нагоре по широките ѝ бедра.

Рия усещаше ръчищата му върху тялото си, остави се да я обуе и да я бутне на столчето. Чу се кратко почукване, вратата зад гърба ѝ се отвори и някакъв глас попита:

— Още ли работиш? Извинявай тогава!

Плажак рухна на стола.

— Значи, ти искаше да ме компрометираш! Това ли измислихте, курви такива? Такива ли са вашите курвенски номера? Така сте развратили милиони мъже, цяла армия от достойни бащи на семейства. Ще ми платите за това!

Лицето на Плажак бе зачервено, сякаш беше изял сума ти плесници.

— Можеш да си вървиш. Но изчакай при вратата смяната на часовете.

Рия седеше в недоумение на стола. Обзе я учудване.

— Изчезвай, изчезвай! — извика Плажак, сграбчи я и я изхвърли в коридора, където Рия се просна на мръсния хлъзгав под.

Остана да лежи за малко, всичко ѝ бе като насън. После бавно се изправи.

В лагера вече беше нощ. Чуваше щурците и пукота на сухите треви под краката си. И после — пръхтенето на кон. Звукът идваше от тъмнината. Рия тръгна към него. Видя циганския катун, големият огън бе утихнал и хвърляше къси отблясъци върху колелата на каруците. Около тях седяха смълчани силуети на прегърбени, може би дремещи фигури с шапки. Конят отново неспокойно изпръхтя. „Плашат го лагерните кучета“ — досети се Рия. Бавно заобиколи площада, сухата трева все така пукаше под нозете ѝ, щурците замлъкваха, но когато Рия отминеше, отново пронизително се разсвирваха. Задните части на каруците бяха като черни, тайнствени ями с мирис на опушено. Конете на циганите стояха в сляпата тъмнина, до която светлината на прожекторите от кулата не достигаше. Вече не изпускаха толкова натрапчива миризма, а и повечето от тях бяха впрегатни и уморени кобили. Но Рия и така се вълнуваше, когато ги приближи. Пристъпи към тях, тихо им заговори, докосна рунтавите остри гриви, отпочиващите им влажни слабини. Ново пръхтене ѝ помогна да намери жребеца в тъмнината. Лъскаво голямо око, тесен оглавник, вече разпознаваше цялата изтънчена, удължена глава, късия перчем между ушите, буйната грива върху изящната дъга на шията, този лък, на който можеш да увиснеш, да се притиснеш с цялото си рамо и както в доскорошните ѝ спомени да усетиш допира на овлажняващото подкоремие, на кадифената кожа на жребеца. Рия знаеше, че днес отново ще го направи, ще склони към себе си главата му, ще се докосне до влажните му меки ноздри, ще му шепне какви ли не безсмислени слова чак докато слабините му започнат да се напрягат и тялото му започне да реагира. Ето, вече се започва, чувстваше набъбването на гърдите си под нараняващия допир на грубата материя на затворническата блуза. Удължаваше изчакването на момента, когато наистина ще се докосне до жребеца. Под нейния настойчив поглед той отново ще запръхти неспокойно, ще пристъпи, цялото му тяло ще се развълнува и ще излъчи остра топла миризма. Рия протегна ръка.

— Я, шукайла!

Някой отзад грубо я сграбчи за ръката. Рия рязко се дръпна, искаше да се обърне, но яките ръце, които я държаха отзад, стискаха гърдите ѝ. После учудено се отдръпнаха.

— О, това била женска!

И когато Рия се обърна, видя отблизо учудени очи в почти невидимо широко лице.

Поиска да каже нещо, но ръката, вече не толкова груба, запуши устата ѝ. Циганинът бързо каза нещо, зад него се появиха други ръце, Рия не успя да ги отблъсне, когато обхванаха краката ѝ, към корема ѝ се притисна тежка космата глава, ръцете леко я вдигнаха и я понесоха нанякъде. Първият циганин, изглежда, разбра, че затворничката няма да посмее да вика, престана да запушва устата ѝ, леко мазните му ръце започнаха да разгръщат блузата и да опипват гърдите ѝ. Това продължи много кратко. Циганите я вдигнаха високо, пъхнаха я под платнището на някаква кола, двама я бутнаха върху сламата на дъното и когато разбраха, че Рия не се брани и не се опитва да избяга, единият се отдръпна от нея. Другият веднага започна да ѝ сваля дрехите, да я опипва с ръце по бедрата и да я гали между краката. Рия усети как бедрата ѝ настръхват от възбуда. Повдигна задник, изпъна крака и остави циганинът да ѝ свали гащичките. Изглежда, че и той самият бе свалил панталона си, защото над лицето ѝ премина полъх на дим. В непрогледната тъмнина Рия не виждаше нищо, само усети как твърдият член на циганина разтваря долните ѝ устни, прониква дълбоко в нея и започна да се движи, мазен като стисналите гърдите ѝ ръце. Не стигна докрай, излезе от нея, започна енергично да се трие в корема ѝ, после обля гърдите ѝ с топла лепкава течност. Циганинът рязко въздъхна, отдръпна се от нея, а когато Рия се опита да се надигне, усети на гърдите си допира на друг, още по-могъщ член. Отначало започна да го отблъсква от себе си, но гладката пулсираща кожа я подтикваше страстно да го поеме, така че циганинът извика, падна отгоре ѝ и също проникна в нея. Грубите му ръце притискаха задника ѝ, разтваряха го с нокти, след малко започнаха да търсят друга нейна цепнатина. Рия искаше да се обърне на хълбок, но тогава настъпи кулминацията и тя престана да се брани от ръката на циганина. Бедрата ѝ още се люлееха от отзвучаващия оргазъм, когато нещо се приближи към устата ѝ. Сега би го приела и в устата, но това бе нещо твърдо и студено. Разбра, че е гърлото на манерка. В устата ѝ се заизлива хладна парлива течност, която ѝ даде сили. Ръцете на циганина започнаха да я докосват отново, макар и вече не така страстно, и тя скоро усети възобновяващото се желание на всички възбудими части на тялото си, после и желанието на циганите, заедно с

щипещата пот и недалече пръхтящия жребец, докато най-накрая изпита дълбоко, удовлетворяващо облекчение. По бедрата ѝ се разля такава умора, че се почувства неспособна да стане и да напусне колата. Каза си, че мъничко ще си полежи между отпуснатите цигански тела, без да си дава сметка, че това „мъничко“ се удължаваше, че междуременно каруцата под нея се е задвижила. В сладната отмала усети, че неуморимите цигани отново започват да се движат в нея, а тя не може, не иска да им се съпротивлява.

[1] От СМЕРШ: Смърть шпионам — название на няколко контраразузнавателни групировки, създадени в Червената армия през Втората световна война. — Б.р. ↑

12.

ЕФЕКТЪТ НА МНОГОРЪКИЯ БУДА

Добрите лагерни духове подхвърлиха в лекарския кабинет на Зигмунд листче с информацията, че в рамките на Седмицата на лагерната просвета, организирана по инициатива на младия културен работник Хомич, трябва да бъде представен на колектива лагерист като пример за политически разложителен елемент, който не е приспособен към новото време и отказва да повярва в радостните перспективи. Той прочете листчето и ако не беше по природа мързелив, а и както винаги сънлив след нощните карти, би се замислил дълбоко. Реши само да го изгори. Но установи, че санитарят, който стерилизираше над спиртника иглите за инжекциите, е изпил всичкия спирт. Махна с ръка и пъкна листчето в джоба си. И може би щеше да го забрави, ако не бе срещнал по пътя си началника на лагера, който наистина беше донесъл обещания стрептомицин за измислената отворена туберкулоза. Зигмунд се ядоса и пъкна листчето под носа на началника.

— Принуждавате ме да нарушавам Хипократовата клетва, а каква е вашата отплата?

Началникът изненадано го изгледа и внезапно също се разгневи.

— Мислех си, че за вас ще планират цикъл от лекции за половите болести, което би било особено хуманно и актуално с оглед на новопристигналите, за да не си отидат от лагера с някоя гонорея. Ама че глупост! Това сигурно го е измислил оня сополанко Хомич. Постоянно бълнува за Пътя на младежта и като го слушам, започвам да добивам впечатлението, че когато ги пуснем оттук, ще бъдат такива съзнателни младежи, че щом се върнат вкъщи, ще започнат да следят дали собствените им родители са достатъчно превъзпитани и ако не са, ще захванат да пишат доноси срещу тях — разкрещя се началникът.

— По-кратко — напомни му Зигмунд, — зад вратата има пациенти.

Началникът се сепна. Грабна листчето и злобно изрече:

— Зигмунд, заради вас винаги се ядосвам!

И бързо напусна кабинета.

Впоследствие очевидно бе използвал своя началнически авторитет, защото, когато на другата сутрин сънливо се довлече до санитарния пункт, Зигмунд забеляза над помещенията плакати, обявяващи Седмицата на лагерната просвета, зачете се в едната от програмите и установи, че не фигурира в нея като разложителен реакционен елемент, а като лектор по заразните полови болести. „Мир по света!“ — благодари в себе си на началника с новия лозунг, който смени използваното дотогава благопожелание „Бог да ви поживи!“. Тъй като Зигмунд не беше вярващ, промяната изцяло го задоволяваше.

Започна прегледа на лагерниците в малко по-добро настроение. Повечето от тях бяха изплашени бивши чиновници, които бяха изпратени да се превъзпитават направо в мината, където не само че бе забранено да се пуши и нямаше кой да им свари кафе, но и нямаше прозорци, така че всички страдаха от клаустрофобия. По този въпрос той не можеше да направи нищо, освен да им препоръча да се запишат в някоя ударна бригада, да работят като луди, за да получат по-голяма или по-малка телесна повреда, да жертват някой непотребен пръст на ръка или крак, та комисията по травмите да ги премести на повърхността и после да им опростят част от наказанието. Мъжете бяха впечатлени, досега си измисляха други болести (най-често танца на свети Вит или вълчанка), но с благодарност му разтваряха сърцата си и Зигмунд изслуша избрани откъси от историите на затварянето им тук, което започваше винаги с някакво фалшиво обвинение, следваха няколко плесници от следователя, отчаян опит за финансова намеса от страна на семейството, неподкупна разпределителна комисия, накрая винаги лагер. Това бяха тъжни разкази, но те вече го отегчаваха. Накрая взе да го отегчава и собствената му повече от нещастна съдба. Затова винаги се радваше, когато в кабинета се окажеше някоя от видришките жени.

Санитарят му докладва, че две от тях чакат и че повече пациенти няма да приемат, защото пак ще изпуснат обяда в лагерната столова. Само при мисълта за ядене Зигмунд се намръщи, след вчерашната нощ коремът му беше като обърнат с хастара навън и затова каза на санитаря да върви да обядва и да вземе и неговия обяд. Санитарят, който беше не само пияница, но и чревоугодник, наистина необичайна комбинация, се впечатли. В радостта си забрави, че едва вчера е молил

за седмичната дажба спирт за дезинфекция на раните и повтори молбата си. Това ядоса Зигмунд, който процеди през зъби, че ако страда от такава загуба на паметта, много скоро вместо спиртната лампа ще запали миньорската. Санитарят се изплаши и веднага оттегли молбата си. Зигмунд го изпрати по дяволите.

След несмело почукване в кабинета влезе висока блондинка. Зигмунд прецени, че под лагерните дрипи би открил съвършено женско тяло. Каза на проститутката да седне, попита я за името, прегледа картона ѝ. Беше Кармен Хойчикова, професионална танцьорка. Погледна краката ѝ, обути в стари обувки. Изпод единия крачол се подаваше нежен глезен.

— Искам да се прегледам на рентген, господин докторе.

— Защо? Кашляте ли?

— Не, искам да отида да работя в мината, в склада за лампи.

— Искате да отидете в мината? Но защо?

Танцьорката се поколеба, после бързо каза:

— Страхувам се.

— Хубава работа, момиче. Всички се страхуваме... И какво те е изплашило?

— От лагера изчезна моята приятелка Рия Ейхардова. Извикаха я вчера вечерта на разпит и вече не се върна в бараката. В ямата също я няма. Поне Манда така твърди. Надзирателките ругаят по неин адрес, казват, че е избягала от лагера и сега всички ще плащаме за това. Лъжат. И мене веднъж навечер ме отведоха и ако не беше дошло някакво пияно полковниче, не знам как бих свършила тогава. Преди да ида при Плажак, Сладкарката ме беше предупредила. Каза ми, че щом си набележи някоя, Плажак не ѝ дава мира, докато не я получи, куче такова, та затова питам за склада. Дошла съм да ви помоля за това...

На Зигмунд му се щеше да я попита защо Плажак я е набелязал, но пък не му се щеше да научи за някоя нова негова свинщина, затова мълчаливо написа на танцьорката направление за рентген. Каза ѝ, че утре от болницата ще има кола, която ще вземе миньорите, получили травми, и ще ги заведе на рентген, така че ще вземат и нея. Танцьорката му се усмихна с благодарност. Притеснението ѝ веднага се стопи. Зигмунд прецени, че преди това е била безгрижна жена, която е знаела как да се радва на живота.

— Ще бъда щастлива, ако се махна от шивачницата — започна с благодарност да го уверява тя. — Парата вреди на кожата, а от тежките кошове с мокри парцали ще си разваля фигурата. Послушах съвета ви, когато искахте да ме предпазите — добави тя кокетно.

— За бога, аз ли? — искрено се учуди Зигмунд.

— Да, вие. Когато ни преглеждахте, ме предупредихте, че зад шевната машина гърдите ми ще увиснат.

— Но това...

Зигмунд усети, че го заболява глава.

— И ми обещахте, че ще ми намерите добър сутиен.

— Какво ли още ще науча за себе си — простена Зигмунд.

После джентълменски допусна, че това е възможно, сигурно е имал предвид фалшификатора на сутиени Кнехтферицер, от който беше измолил някакви гащички за една малка развратница, позволила си да пристъпи към радостните перспективи с гол задник. От фалшификатора си поръчват бельо и надзирателките, инак ги грози заплаха и те да ходят с голи задници. Ще се опита да измъкне нещо и за нея.

Зарадваната танцьорка му благодари.

— А... размерът... само така в дланта, или нещо по-голямо? — припомни си още Зигмунд.

С бързи, сякаш тренирани движения танцьорката вдигна блузата си и му предложи да види гърдите ѝ.

Леко засегнат от професионалния ѝ жест, Зигмунд каза:

— В сравнение с вашата началничка има какво да догонваш.

Танцьорката не се обиди, ами му обясни, че тези, нейните, при танците са тъкмо колкото трябва, докато такива, с каквито е надарена Мадла, биха се тресели и подскачали, което не е твърде естетично.

— Е, в този лагер какво ли не научава човек...

Страхът на танцьорката очевидно бе изчезнал съвсем. Тя предложи на Зигмунд да я преслуша, за да не се безпокои, че на рентгена ще ѝ открият нещо. И веднага започна да разгръща блузата си, но правеше това съвсем бавно и изискано.

Зигмунд би могъл да изпадне в изкушение. Талмудът впрочем го допуска, а и Кабалата метафорично казва: „Твоята хубост те хвали. Твоето тяло ми е храна и кърма!“. Но какво да прави, като така ужасно го боли глава? Побърза да се отърве от танцьорката.

— Дишаш чисто и правилно, не трябва да имаш никакви притеснения — и взе да пъха в ръката ѝ хартийката за рентгена.

Танцърката го погледна доста учудено. Но в тапицираните полутъмни сепарета се бе научила на деликатно поведение, затова само притвори очи и закопча блузата си. Зигмунд чувстваше, че трябва да каже нещо за свое оправдание. И изрече:

— Да не оставяме следващата пациентка да чака дълго...

— Тя сигурно ще бъде по-интересна за вас, отколкото аз.

— Така ли? — отново откровено се зачуди Зигмунд. Танцърката каза, че за това може да се обзаложи, че сигурно ще ѝ намери нещо, за да може началникът да я пусне от лагера. Зигмунд само отвори уста.

— Да — малко злобно продължи танцърката, — познаваме я добре тази мошеничка, напразно се представя за „вдовица“ и ходи в черно, всички знаят каква е в действителност и каква е истината за тази шапка, която лежала на канапето между нея и Изповедника, пък и колко големци, генерали и герои от Източния фронт са я прекарвали.

— Така ли? — вече малко глуповато повтори Зигмунд.

Танцърката ядосано го изгледа и справедливо огорчена, напусна кабинета.

В чакалнята наистина седеше жена, облечена в прилепнали черни дрехи. Зигмунд се учуди, че Вдовицата не е в лагерна униформа. Каза ѝ да изчака малко. Върна се в кабинета, приближи към шкафа с лекарствата, където в бутилка със знак за отрова върху етикета имаше запас от спирт за всеки случай. Наля си в мензурата два пръста, допълни я с вода. Изпи я и спусна ролетките на прозорците, понеже яркото лятно слънце нараняваше очите му, парещи от недоспиване. Не прие веднага жената, а се опъна за малко на леглото за прегледи. От разгорещените думи на танцърката разбра, че тази Вдовица е жената, за която бяха ходатайствали от високи места и за която началникът бе съгласен да жертва опаковка стрептомицин. Затова трябваше да постъпи тактично и да не пропусне неочакваната възможност за подобряване на безнадеждното си положение на вечно губещ комарджия. Стрептомициновата мафия, чиито нишки — не без и самият той да забележи — се простираха и в лагера, бе уредена с действителна банкова сметка в Швейцария, а зад нея казваха, че стоял дървен бос, който след войната успял да избяга от Словакия. Така че ще приемат неговия принос като доказателство за задграничните му

връзки, за които вече не му вярваха много. Това ще му отвори възможност за нови кредити и едновременно ще увеличи обществения му престиж, който вече няма да се дължи само на това, че изпраща членове на мафията на продължителни пребивавания в болницата, а след симулантски злополуки в мината — на лечение в близките бани, където те отваряха нови тайни контрабандни канали. Да, бе получил неочакван подарък, който ще му позволи отново да се наложи в комарджийските среди. Страстта на играча да комбинира и рискува така го обзе, че почти забрави за пациентката. Скочи от леглото и след като любезно ѝ се извини, я покани да влезе.

Всичко, което се случи след това, изглеждаше на Зигмунд като сън. Жената, дори без да седне на предложеното столче, веднага каза:

— Излишно е да сядам, докторе, казвам ви, че съм съвсем здрава. Това, че надзирателката ме е довела тук, си е нейна работа. За това, че е получила заповед от Мадла, водачка на момичетата от Хитлерюгенд в Петржалка, също не ме е грижа. Нито пък ме интересува защо началникът на лагера е наредил това, макар да ми е ясно, че не е изникнало в собствената му глава, а е получил заповед от Братислава. Но казвам ви...

— Но, за бога! — отчаяно я прекъсна Зигмунд и хвана пулсиращата си глава с две ръце. — Успокойте се, госпожо! Нахвърляйте се върху мен като към свой непримирим враг, а аз съм лагерист като вас, отгоре на това съм слаб мъж и съм последният, който би искал да ви изведе насила от този лагер. Аз също знам, че навън има опашки за хляб, за захар, за обувки, а тук няма. На свобода човек непрекъснато е разкъсван от съмнения: ще дойдат ли за укритата му стока, или не, предал ли ме е някой, или не, и докато накрая от познати разбереш, че действително не е, вече си уморен. Аз наистина съм такъв незначителен враг и вредител, че не заслужавам дори да бъда предаден, нито ставам за техните плесници, ритници, избиване на зъбите, оскубване на косите или пък чупене на ръце и крака. Нима аз не знам, че сега не е добре да бъдеш на свобода? Защо иначе бих бил тук, как мислите, уважаема? Когато си тук, в лагера, вече знаеш какво те чака, вече имаш сигурност, дори и социална сигурност, за която народът упорито е копнял цели столетия. Тук я имаш, тук ти е добре, в края на краищата можеш свободно да се засмееш, да разказваш без страх политически вицове в стаята, в съблекалнята, в шахтата, дори

докато играеш карти, да се оплакваш от режима, безнаказано да набиеш доносниците и шпионите. А вие още ме...

— Извинете, извинете — смаяно каза Вдовицата и този път без покана, без каквито и да е настоявания от страна на доктора, се отпусна като подсечена на столчето.

— Аз мислех, че...

— Виждате ли, виждате ли...

— Сега вече ми е ясно, че вие няма да позволите да злоупотребят с вас.

— Повярвайте ми, не! — поклати глава Зигмунд, макар и съвсем предпазливо.

— Аз знам какво е, когато постоянно злоупотребяват с някого — каза Вдовицата. — Ако си мислите, че това е първият капан, който ми залагат, лъжете се. Аз също имам какво да разкажа. Четири месеца ме държах в Глазенбах и ако не бяха черните ми дрехи и това, че ме забеляза един поручик и с него нелегално отидохме на излет в Залцбург, където така го омаломощих, че заспа като пеленаче, та можах да си взема паспорта от портмонето му, може би сега щяха да ме ядат въшките там. И това въобще нямаше да се случи, ако преди това не бях позволила да злоупотребят с мен, затова избягах в Австрия пред настъпващите съюзнически войски, тъй като ме заплашваха, че руснаците ще ме обесят, а преди това страшно ще злоупотребят с мене. Толкова бях объркана от непрекъснатите злоупотреби, че...

Вдовицата изведнъж спря, защото забеляза дълбоко опечаления израз на Зигмундовото лице.

— Но стига, виждам, че сега аз злоупотребявам с вас, с вашето търпение да слушате моите житейски неволи, когато и вие си имате свои, също така непоносими, изглеждате толкова измъчен. Май ви боли глава, направо ви цепи. Така ли е?

Твърде предпазливо Зигмунд мълчаливо кимна.

— Взели сте вече нещо, но не ви е помогнало. Не е могло, защото това не е от главата. В гръбнака е. Това измъчва картоиграчите. Не искам да ви обиждам, но...

Зигмунд инстинктивно кимна.

— Забелязах го в един генерал, който ходеше в „Стефания“ да играе карти. И винаги го облекчавах. Мога и вас... — добави вече

съвсем тихо, леко се наклони към Зигмунд, а от тялото ѝ лъхна някакъв успокоителен аромат. Бученето в главата му веднага позатихна.

— Нека първо установим какво е здравословното ви състояние — проговори със слаб глас Зигмунд.

Опитваше се да подбира изречения с най-малко думи.

— Няма да пиша отворена туберкулоза. Подозрение за коремен тиф също. Препоръчвам контролен рентген. А после облъчване с кварцова лампа. Ще бъдете всъщност извън лагера.

Вдовицата се позамисли. Виждаше, че Зигмунд страда. Съгласи се.

И двамата въздъхнаха с облекчение.

Зигмунд каза, че болката в главата му започва да отзвучава, но Вдовицата не искаше да изпусне възможността да му се отблагодари и го помоли да се премести на кушетката за прегледи. Помогна му внимателно да изхлузи лекарската си престилка и вече не съвсем чистата униформена риза. Обърна го с гръб към себе си, огледа деформирания му гръбнак на картоиграч, докосна го и лаконично каза:

— Всичко е ясно.

После някак без връзка добави, че и многочасовото изгърбване в изповедалнята и нощната молитва имат също такъв разрушителен ефект върху мъжкия гръбнак. В този миг Зигмунд си даде сметка, че молитвите в синагогата са били причината и за бащините му болки в лявото мозъчно полукълбо след връщането му от служба. Майка му обаче не бе разкрила тази причина. „Мъдра жена“ — помисли си за Вдовицата той и бе доволен, че се е решил изцяло да се отпусне в ръцете ѝ. Днес беше щастлив ден: ще му остане стрептомицин и освен това ще се избави от мъчителните болки в главата. Притвори очи, почувства движенията на женското тяло зад гърба си и усиляването на успокояващия аромат. Топлите длани докосваха гръбнака му, опипваха го и жената одобрително прошепна:

— Знаете ли, че все още имате почти момчешка фигура?

Той кимна и осъзна, че упоритата болка съвсем е намаляла. Дланите и опитните пръсти на Вдовицата продължаваха да бродят по гръбнака му, наелектризираха го и го обсипваха с все по-леки докосвания. Започна да усеща облекчение не само горе, по гръбнака, но и надолу, все по-ниско. След малко сякаш пръстите ѝ започнаха да се втвърдяват, като едновременно не губеха своята чудна гъвкавост и

чувствителност, допирът им изведнъж взе да му се струва почти божествен, като докосвания на многоръкия призрак Буда, така че Зигмунд отвори очи и любопитно се обърна.

— Още не биваше да се обръщате — каза Вдовицата с тих упрек в гласа.

Тогава Зигмунд видя, че Вдовицата е постигнала ефекта на многоръкия Буда твърде просто — като ловко е съумяла зад гърба му да свали от себе си черните дрехи. Не го впечатлиха толкова нейните тежки, зрели гърди, колкото го смаяха разпуснатите ѝ гарваново черни коси. „Ето това е!“ — помисли си той. И незабавно, доколкото още можеше да мисли в дълги изречения, си каза: „Дали е така прекрасно черна и там, долу, тая дяволица?“. И двамата надникнаха дълбоко в очите си. Зигмунд чувстваше, че Вдовицата е прочела любопитния въпрос в погледа му. Но явно това не я обиди, защото каза:

— Ако няма да го сметнете за злоупотреба, мога да предложа пълно облекчение? — и изрично посочи с поглед къде се намира другият ѝ център.

Зигмунд чувстваше, че трябва да ѝ откаже. Знаеше, че рискува да се изложи. Същевременно, а това желание бе по-силно, искаше да опознае тайнственото ѝ лоно. Ако и то беше така удивително, би могъл да го използва, защото групата комарджии в лагера вече започваше да изпитва нужда от нови, оригинални залози. Би могъл още повече да подобри финансовото си положение, а и личния си престиж.

— Оставям се в ръцете ви, госпожо — прошепна той и притвори очи.

Вдовицата се покачи върху него, бавно започна да сваля гащичките си през широките си бедра и постепенно разкри тайнството си. Поради допира на материята до тялото му Зигмунд разбра, че то вече се предлага на погледа му. Отвори очи и погледна. Гърдите му започнаха възбудено да се повдигат. Сега би трябвало възбудата да слезе надолу и... Вдовицата се зае да го разкопчава и разсъблича, чак докато се излюпи и неговото тайнство, което обаче си остана съвсем зиморничаво. С умели движения Вдовицата се опита да го поеме и възбуди, бе много внимателна и търпелива, накрая взе главата му и я затърка в горещите си еластични гърди, в твърдите им зърна и най-накрая в лоното си. Напразно.

— Днес, за съжаление, не съм във форма — каза Зигмунд.

— Виждам...

Облякоха се. Мъжът в доктора бе засрамен, но играчът в него бе открил една удивителна тайна.

13.

СЕДМИЦА НА ЛАГЕРНАТА ПРОСВЕТА

Плакатите, разлепени из целия лагер, не лъжеха: Седмицата на лагерната просвета, на която се радваше целият лагерен колектив, състоящ се по това време от 753 политически и стопански престъпници, 449 безделници, 132 асоциални типове, сред които преобладаваха фалшификаторите и мнимите просяци, 53 бивши проститутки, 58 членове на Съвета за национална сигурност, една ненаименувана група, 2 коня и 16 стражарски кучета, започна с тържествено откриване точно в седем часа.

Цялата предна стена на бараката на просветата бе обточена с червена креп хартия, по средата имаше огромно картонено зъбчато колело, в което бе закрепена голяма петица от станиол, в петицата — сърп и чук, а вътре в острието на сърпа — петолъчна звезда. От едната страна на колелото твърде известният портрет на другаря Сталин, обвит в свежи елхови клонки, а от другата му страна — добре познатият портрет на другаря Готвалд, също обвит в свежа зеленина. Празничната украса на стената беше увенчана от лозунга: „Ще произпълним петилетката!“.

Прозорците на залата бяха измити, но вече затъмнени, подът бе прясно боядисан, дървените пейки — излъскани, блестяха от чистота и инструментите на петимата Лакатошовци в народни носии, които се бяха оттеглили в ъгъла на сцената, за да не нарушават впечатлението от украсата. Избраните участници в тържествената вечер вече започваха да се събират. Дисциплинирано се бяха подредили пред входа на бараката и сега заемаха предварително определените си места. Вниманието привличаше най-вече ударната бригада на лагериста Челар, облечена във взети назаем миньорски униформи, и няколко въдворени в лагера партизански командири с проблясващи медали „За победата“ втора и трета степен. Същия интерес предизвикаха и двамата участници, които седнаха на мястото, запазено за онези, които ще си правят самокритика. С известно безразличие се

посрещна идването на превъзпитаваните проститутки, които влязоха под строй, съпроводжани от надзирателките си и тяхната началничка. Чак след това пристигна началникът на Лагера за принудителен труд, а с него и цялото командване. Кинооператорът вече бе сложил ролката в новия прожекционен апарат, но няколко места отзад все още бяха свободни. Старши отговорникът по просветата, поручик Вандлик, който ръководеше провеждането на цялата културно-просветна вечер, неспокойно погледна часовника си. На пейката се настани и началникът на лагера, но в това време при вратата на бараката се чуха гласове, в залата се разнесе мирис на пушек и на запазените места седнаха представителите на циганския колектив, водени от престарелия цигански барон. В ръката му трепереше резбована тояга жезъл, знак за неговата вече отминала мощ. Последен си проби път към своето място и седна до началника на лагера шефът на ненаименуваната група, облечен в кожена тужурка, в ръката с кожена каска на мотоциклетист. Кинооператорът пусна седмичния кинопреглед.

В Корея беснееше американският империализъм, бушуваше военен пожар, подкованите ботуши на окупаторите тъпчеха оризовите полета, плачеха беззащитни сираци. Бърз поглед върху други полета: там вредителстваше колорадският бръмбар, а подир него из картофените градини маршируваха с революционни песни на уста весели младежи — отиваха да унищожават пратеника на американския империализъм, който също като бомбите в Корея беше изпратен от Моргановци и Рокфелеровци. „Ще унищожим американския бръмбар! — решително заявяваха редиците на веселите младежи. — Ще му забраним да се разпространява по-нататък, на изток, към нашите източни съюзници! Утре ще се танцува навсякъде.“ Друг кадър: започва мирната жътва. В обширните пшенични блокове групово навлизат жътвари с шапки. Този, който крачи пръв, спира, отскубва едър клас, стрива го в длан и го показва на останалите жътвари, а и на цялата република. После спокойно поклаща глава и дава знак, че мирната жътва може да започне. „Да — потвърждава гласът, носещ се над полето, — това е нашият отговор на всички войнолюбиви нашественици и на вътрешните ни врагове.“ Над блоковете се разнася радостна песен на чучулиги и след нея строителният химн „Хей, пламти зората“.

Филмът в ролката не се скъса нито веднъж. Тържествено слово при откриване на Седмицата на лагерната просвета произнесе началникът на лагера. След него стана бригадирът на ударната бригада, лагеристът Челар. Той сподели своя опит в разработването на Шахтата на мира. Отначало работата на колектива, общо взето, не вървяла, липсвали им умения в тежкия миньорски труд, имали доста травми. Сред лагерниците се ширела и злостната мълга, че не прокопават никаква Шахта на мира, а коридор към замъка на граф Палфи, за да може режимът да се добере до съкровищата, които били укрити в затрупана пещера. И за да се запази тайната, щели да ликвидират онези, които откриват пещерата. Това било глупост и разпространителите били отстранени. Оттогава на колектива му потръгнало. Приложили в работата и новаторски методи. По съветския метод на другаря Чупринкин успешно пестят сгъстения въздух. Производителността на смените и на хората пък повишават по метода на другаря Берцеш. Този метод има и предимството, че е позволил месечните травми да се снижат с близо петнайсет и половина процента и докато предишните месеци в цялата мина имало средно шестнайсет и половина тежки наранявания, дори смъртни случаи, сега, когато започнали да работят по метода на другаря Берцеш, те са тринайсет и половина, което означава, че има по-малко откъснати или счупени ръце и крака. Но и така са все още много, в склада за лампи понякога им се налага да мият и мъртви тела, затова са поели още по-смели задължения. И лагерникът Челар се обърна към своята ударна бригада, а тя започна старателно да пляска с ръце. В залата се разнасяха все по-силни аплодисменти. Когато отзвучаха, по знак на поручик Вандлик циганският оркестър поде: „Горе Хрон, долу Хрон, аз съм Горехронка“. Бившият жител на Горехронието^[1] Челар бе приятно изненадан и развълнуван. Не смееше да се присъедини към оркестъра, но подскачаше на пейката и тактуваше с крак. После бурно изръкопляска на петорката музиканти. Началникът на лагера обяви това, което всички ударници нетърпеливо очакваха: за изключителни трудови постижения, системно преизпълнение на плана, напредък в превъзпитанието в народнодемократичен дух намалява срока за принудителен труд на Челаровци с три месеца. От пейките на лагерниците се чу ръкопляскане, но и завистливо мърморене откъм кръга на неблагонадеждните.

Тържествената вечер продължи с изказване на стария цигански барон. Не говореше словашки, от ромски превеждаше диригентът на Лакатошовците. Старият циганин обясни преди всичко защо неговият род вече два пъти се връща от мястото в граничната зона, където са ги изселвали. Всичко там било вече разграбено. Циганинът не бил толкова прост, че да страда и заради другите. И преди тях, и след тях колко народ е крал в Карпатската долина, а са си го отнасяли винаги само те, ромите. Ех, много несправедливост има още по света! Защо сочат само към тях и само срещу тях насъскват кучета и жандари? Много, много мъка се е натрупала в душата на циганина, живеещ в подножието на Карпатите. Главата на стареца клюмна. Диригентът вече не превеждаше, само нямо посочи към него с лъка си, блестящ от колофона като от сълзи. Циганинът като че ли задряма за кратко. После се сепна и каза, че сега ще отидат към границата за трети път, чувства, че този път ще намерят някое още неограбено място за пребиваване. И се обърна към своите, които започнаха старателно да кимат. Да, ще тръгнат, ще тръгнат, циганинът може да бъде и послушен, защото иска щастие за своите деца. Накрая обясни защо едва не закъснели за тържеството: колелото на едната каруца се счупило, едната кобила започнала да куца и ги забавила, а и жандармите сутринта намерили в едната от колите жена, която не могла да им обясни как е попаднала там. „Тайнствени неща ни праща господ, ей!“ — завърши малко песимистично старият барон, опря се о своята циганка и сякаш отново мислено проследи историческия път на своя род към щастливите погранични краища. После, по дадения от поручик Вандлик знак Лакатошовата петорка поде песента „Цигански плач“. Представителите на рода я слушаха с наведени глави. По черните им напрашени лица тихо се стичаха сълзи. Резбованата гега на стария циганин така трепереше в ръката му, че удряше по пейката и този звук напомняше набиването на пирони в ковчег. Началникът на лагера не искаше в атмосферата на вечерта да звучи песимистичен тон и затова, извън предварително подготвения сценарий, великодушно реши, че не е необходимо циганите да тръгват към щастливите погранични райони още днес. В полето зад оградата на лагера, вън от обсега на злите лагерни кучета могат да поостанат още два дни, а за целта нека им бъдат дадени достатъчни количества от наскоро умрелите кокошки от лагерния кокошарник. Циганите бяха трогнати от неговата щедрост.

Баронът тържествено нареди по цигански: „Туменге чо райа а джас!“. Циганите извадиха изпод палтата си тенекиени лъжици и удряйки ги една в друга, се отправиха към полето. Дълго след излизането им в салона се усещаше миризма на пушек.

Последва най-интересната част от вечерта: личните самокритики на лагерниците. Пръв се изправи нисък мъж с непослушен перчем на вече сивеещите коси. Като хвърляше гневен поглед на всички страни, той се опитваше с кашляне да отвлече вниманието от това, което говореше за него младият културен работник, а той го представи на лагерния колектив като типичен разпространител на зловредни слухове и реакционни коментари. Когато например купувал от жените на пазара яйца, обявявал днешните условия на живот за непоносими и казвал, че комунизмът няма да изтрае дълго, че бившата словашка държава ще бъде възстановена, и освен това възхвалявал бандеровците. При разпределянето на сламата и картофите в общината критикувал инициативния комитет, въпреки че той се състоял от граждани, предани на народнодемократичната власт, а за участващите в комитета партизани правел неуместни забележки, като: „Що не отидат да заповядват в Русия!“ и „Който иска да е комунист, нека иде при Сталин, той ще го изпрати да копае“. Затова комисията го беше определила като политически враг и асоциален тип, подлежащ на вдворяване в трудов лагер. Вече осем месеца бе зачислен на работа в птичарника, а днес имаше възможност да се покае за своите убеждения пред целия лагерен колектив. Тук просветникът Хомич даде знак на вредителя с гражданско име Валентин Прамука, че може да започне своята самокритика. Вече без покашляния лагерникът Прамука призна, че наистина е разпространявал сред населението зловредни слухове и е правел реакционни коментари на обществени места. Но от разговорите с лагерния колектив е разбрал, че се е уловил на въдицата на реакцията. И на местните богаташи. Че е бил типичен неблагонадежден средняк, колебаещ се между реакцията и напредъка. И именно поради тази колебливост бил извършил гореупоменатите деяния, въпреки че всъщност принадлежал към редиците на напредъка. В лагера бил израснал твърде много в това отношение и разбрал, че не е позорно дори да се копае в Русия.

— Кой ви наведе на тези мисли? — попита ненаименуваното лице в кожената тужурка и лагерниците изтръпнаха при вида на

изражението му.

— Тази машинка. — И лагерникът Прамука радостно посочи прожекционния апарат. — Тя ми показва как се строи славният канал Волга — Дон и как милиони копаят там доброволно и възторжено. Такива машинки, братя лагерници, такива мъдри машинки би трябвало колкото се може по-скоро да има по всичките ни села, където още живее твърде непросветен народ. За да показват на невярващите това възторжено копаене в името на щастливото бъдеще, да показват славната трактористка Паша Ангелина и славния академик Айцин, който успешно кръстосва пшеницата с бурена, да им показва дълбокия и плитък масаж на вимето, но преди всичко да показва как славният герой Чапаев бие бялата сволач по мутрата. Тогава сред простия народ не би имало повече никакви реакционни приказки и всички биха пели песни за Чапаев.

И лагерникът Прамука, който сякаш по време на своята самокритика бе претърпял коренна промяна, широко отвори очи и неочаквано запя с хубав тенор: „Чапаев герой“^[2]. Сега дори не беше потребен невидимият знак на просветния работник Вандлик — към пеещия се присъедини Лакатошовата петорка, а после и многогласният хор на лагерниците, които дори потропваха с кокалчетата на пръстите си по пейките в такт с бойната песен. Не се посрамираха и партизанските командири — те пляскаха по конحوвете на ботушите си и дрънкаха в усиливащ се ритъм с медалите си „За победата“ втора и трета степен. Само бившите проститутки останаха безучастни към песента.

След утихването на колективното пеене Хомич попита дали някой има въпроси към лагерника Прамука с оглед задълбочаването на неговата самокритика. Но самокритиката на Прамука бе задоволрила всички и въпроси нямаше. Тогава началникът съобщи, че имайки предвид напредъка в неговото превъзпитание, времето на престоя му в лагера се променя от неопределено в определено, а именно, на десет месеца принудителен труд. Но с оглед на това, че тъкмо е започнала мирната жътва и лагерникът Прамука, за да докаже, че колебанието му е свършило, иска активно да се включи в нея, престоят му тук може да се съкрати с още два месеца. Или всъщност със започването на жътвата, като се има предвид колко месеца вече е излежал, пребиваването му в лагерния колектив е свършило. От името на ръководството на лагера той му пожелава всичко най-добро при

завръщането му в гражданския живот. Началникът сърдечно стисна ръката на възвърналия гражданските си права Валентин Прамука и след кратко колебание двамата трикратно се прегърнаха. Колективът възторжено заръкопляска.

Ръкопляскането още не бе отзвучало, когато в редовете на вредителите се разнесе ридание. Ръководството на лагера и най-вече представителят на анонимната институция мигновено настръхнаха. Но изведнъж стана ясно, че това не е провокация. Сърцераздирателно, но всъщност щастливо се беше разплакал един селски учител и самодееен театрален режисьор, който в своето загубено село напразно се бе опитвал да намери пиеса, в която би било възможно да представи естественото сливане на залата и сцената, на артистите и зрителите, и така да сътвори нов вид театрална постановка. Години наред бе търсил опора и помощ в задграничната литература, докато междуременно тя не бе станала вражеска и забранена, та по тази причина му дадоха половин година за разпространяване на реакционна идеология. Но вече не съжаляваше за нищо, вече знаеше, че това е трябвало да стане, трябвало е да го натикат в този тъп лагер, за да се убеди със собствените си очи, че мечтата му е осъществима, да види как самият живот я превръща в реалност. Тъй като бе станало неочаквано, беше силно впечатлен... Отрони още някоя сълза, после спря да хлипа и с извинителна усмивка седна на мястото си.

За щастие, непланираният инцидент с нищо не наруши сценария на вечерта. От многобройните кандидати като втори желаещ да се подложи на самокритика бяха избрали лагерника Кнехтферифер. Хомич посочи мъж на средна възраст, който сдържано се поклони на колектива.

Според сведенията на разпределителната комисия Витолд Кнехтферифер бил израелец и производител на сутиени и колани за жартиери в град Лученец. Изработил бил в своята работилница 1374 колани и сутиени, но без да сложи необходимите ластици. Продал ги, оскъпявайки всяка бройка с 23,60 крони. В резултат на това реализирал неправомерна печалба в размер на повече от двайсет хиляди крони. Комисията решила, че се е обогатил за сметка на всички трудещи се. Станало дума и за това, че е застрашил обществения морал, защото поради липсващите ластици се стигнало до няколко случая на свличане на коланите от телата на гражданки на обществени

места и по-специално, на празнична вечеря по случай Международния ден на жената. Но второто произшествие, сполетяло на въпросната вечеря няколко надарени съветски жени, комисията отказала да квалифицира като престъпление срещу обществото. И с оглед на предишния тежък живот на израелеца бе осъдила Витолд Кнехтферифер само на тримесечно лишаване от свобода като стопански вредител. Но производителят на сутиени не постъпил на принудителна работа, а напротив, опитал се да подкрепи световния ционизъм и нелегално да емигрира в Израел. След разобличението си бе въдворен тук при строг лагерен режим. Затворен за неопределено време, вече бе излежал осем месеца, работеше примерно в столарската работилница и бе намерил положителен подход към лагерната управа. С образцовата си самокритика сега трябваше да покаже, че мисленето му се е преродило и вече е пропито с народнодемократичен и прогресивен дух.

— Ще се радвам да сторя това с любезното разрешение на лагерния колектив — охотно потвърди производителят на сутиени, отново се поклони и кратко, но решително каза следното: при изработката на сутиени и колани за жартиери се държал като типичен занаятчия от миналото, мислел изключително за печалбата. Истина е, че в конкретния случай не намерил необходимия ластик. Преди това го внасяли от Унгария, но при идването на народната демокрация и другаря Ракоци функциониращите преди това магазини били ликвидирани, а те също работели на база печалба. Липсващият ластик станал, така да се каже, обективна причина за свличащите се колани и некачествените сутиени. Но дори това не му давало право да се държи като измамник. Това разбрал едва в лагера. Тук осъзнал за какво собствено става дума в народнодемократичното стопанство.

— И за какво става дума, умнико?

— За това — вежливо довърши производителят на сутиени, — че задоволяването на потребностите на най-широките кръгове на трудещите се винаги трябва да има предимство пред изпълнението на капризите на група жени.

— Дай пример! — обади се заядлив глас.

— С удоволствие, нали това с примерите е доказан агитационен метод, който добре усвоих тук, в лагера. Значи, когато моето пребиваване в този колектив свърши и се върна в своето ателие, ще

премахна от асортимента си коланите за жартиери. Те са служили само на група жени, които в мнозинството си са ги използвали за задоволяване на неморалните капризи на богатшите, с цел да измъкват от тях пари. А за да осигурят бърза възвръщаемост на пропилените пари, богатшите засилвали безбожната експлоатация на трудещите се.

— Това знаеш от собствен опит, нали? — не мирясваше гласът от групата на народните вредители.

— Нещо от собствен опит, нещо от изучаването на всеобщите закони за възникването и натрупването на капитала — не се предаваше Кнехтферифер.

— Ако може да не намесва Маркс в историите с коланите му за жартиери — полугласно каза началникът на Хомич.

Културтрегерът предупреди Кнехтферифер, че не е нужно самокритиката да навлиза в такива детайли. Но производителят на сутиени, който чувстваше, че не е успял задоволително да приложи в практиката метода на нагледния пример, изведнъж рязко каза:

— Тъкмо детайлите са важни, другарю Хомич. Ако призовете присъстващите тук работнички от най-старата професия да се включат в агитационната дискусия, те биха твърде убедително и с подробности потвърдили моите думи.

— Дамичките днес не са на дневен ред, Витолд — проговори глас, добре скрит зад гърбовете на другите лагерници.

— А защо не? Искаме дами! Искаме дами! — чу се колективно скандиране.

И то не само от средите на обикновените лагеристи, а и, което е тъжно, откъм Челаровите горехронски ударници. Още малко и щеше да се окаже, че се поддават на влиянието на провокатори. Дамите от Видрица се държаха съзнателно, не отговаряха на провокациите. Началникът се притече на помощ.

— Така, стига вече! — рязко се изправи той. — Нали няма да развалите вечерта и да ме принудите да прибягна до дисциплинарни наказания? А лагерникът Кнехтферифер би трябвало да разбере, че докато жените са надарени с определени предни издатини и други изпъкналости, ще трябва да им шие каквото е необходимо. Ако бъдещото общество реши иначе — значи, ще бъде иначе. Засега не

трябва да изпреварваме развитието, което, както виждаме, върви планомерно и неудържимо напред. Ясно ли е?

Искрата на бунта веднага угасна, главите се склониха, плещите се прегърбиха, производителят на сутиени бе засрамен, неговата самокритика не се прие. После изведнъж началникът награди всички за тяхното послушание. Каза, че в днешната тържествена вечер ще прожектират за тях забранения навсякъде другаде филм „Дивата Бара“^[3].

Чу се изненадана и радостна глъчка. Сред лагерниците от няколко дни обикаляше непотвърдената новина, че филмът вече е в лагера, и докато в кинопрегледа можеха да видят само облечения във ватенка гръб на съветската трактористка Паша Ангелина, а той не бе твърде впечатляващ, то Дивата Бара щяла да изтича от потока на платното съвсем гола насреща им. Мнозина не вярваха на това, но кинооператорът, също лагерист, го потвърди. Филмът всъщност бе заснет по времето, когато в страната вече отзвучаваше неморалният капитализъм, та не се бяха усетили и го бяха забранили едва сега.

Малко преди да забръмчи прожекционният апарат, понеслата се над редиците новина проясни лицата на лагерниците дори повече, отколкото бе сторила някога радостната вест за окончателната победа на трудещите се над капитализма. Чул шепота на другарите си, театралният режисьор любител наблюдаваше това страхотно сливане на актьорите и техните зрители и бе готов отново да се разплаче. Не очакваше още веднъж да го споходи такова житейско щастие. Да се забърка Маркс в случка с недоброкачествени сутиени, това можеше да се случи само в настоящата щастлива лагерна епоха.

[1] Област в Словакия по горното поречие на река Хрон. — Б.р. ↑

[2] Една от многото песни за Чапаев: „Гулял по Уралу Чапаев герой“. — Б.р. ↑

[3] Чехословашка романтична комедия (1949), режисьор Владимир Чех. — Б.р. ↑

14.

ТИПИЧЕН ПРОЛЕТАРСКИ ИНСТИНКТ

В помещението на леките жени цареше оживление. Графинята си тананикаше някаква весела ария, Сладкарката шумолеше в своя ъгъл като усърдна мишка и пъхаше под сламеника си нещо за търгуване, а останалите бяха наведени над масата, където Голямата Берта тъкмо изучаваше въпросника, който Мадла бе раздала и на останалите жени, припомняйки им, че на въпросите трябва да отговарят вярно, защото изследователят и така ще разбере коя лъже.

— Къде пишем името? — обърна се Берта към Кармен.

— Ама че си проста, името не се пише.

— А за какво им е това?

— Това не е протокол за полицаите. Този иска само анонимно да знае дали някога си имала нещо и със собственото си татенце.

— Ама че развратник! Такива сфинства няма да му пиша — разсърди се Берта.

— Това, Бертичка, още не е нищо. Чуй какво е измислил — четеше въпросника Кармен. — Опишете своя път към сексуалната разпуснатост, а на отделен лист опишете любовното преживяване, което ви е направило най-ярко впечатление.

— Ужасно дълги фъпроси. Не знам да пиша чисто. Пиленсе, напиши го заради мен! — обърна се Берта към Ерничка, която седеше до нея и замислено гледаше чистия лист хартия, който бе приложен към въпросника. Берта я побутна с лакът. — Много е дълго, пиленсе, запиши всичко, докато не съм го забравила. Напиши за онзи Телеки с конското пиле, който все се пазареше за цената и през това време пилето му падаше, помниш ли, Мандо?

— Мирясвай, неграмотна Берто! — отсече Манда. — Първо прочети внимателно въпроса, а после плещи. Тук не питат за мъжките пилета, а за преживявания.

— Толкова е проста, че ме рассмива. Като шиеш престилка за трудова гражданка, мислиш, че тази гражданка не сънува под

престилката голямо преживяване с голяамо пиле?

Смехът заглуши арията, която Графинята така и не допя. Най-напред малко учудено погледна смеещите се жени — след ариите и пасианса винаги ѝ трябваше малко време да се опомни и да разбере къде всъщност се намира, — после каза:

— Хароший акцент. Спасибо вам, девушка! — И Графинята погали Берта по лицето. После се прозя и измърмори: — Извините, старуха! — огледа се и се затътри към леглото си.

— Защо ли я държат тук, по дяволите! — поклати глава Кармен.

Сладкарката, която знаеше всичко, още продължаваше да шумоли в своя ъгъл, така че нямаше кой да отговори на Кармен. Върнаха се към въпросника. Ерничка съвсем сериозно се бе впуснала да описва Бертиното истинско любовно преживяване, като при това се опитваше да пише така, както би писала за себе си, та да не я упрекнат, че си измисля, когато зад гърбовете им отново се появи надзирателката. Беше малко преди вечеря и понеже едрата набита надзирателка се държеше доста майчински, веднага разбраха, че пак е дошла за някоя от тях. Ерничка не успя дори да се уплаши, когато надзирателката сложи ръка на рамото ѝ, за да я подкани да тръгне с нея. Жените мълчаха, ведрото им настроение веднага се бе изпарило. Всички знаеха кой вика Ерничка. Знаеха вече и колко зъл и рафиниран е Плажак — наказал гордата Рия, като наредил да я отвлекат от лагера в циганска каруца, за да я изпратят после жандармите в затвора в Илава. За нея пък какво ли ще измисли? Ерничка бързо погледна Манда, но тя отклони поглед, не произнесе дори своето успокояващо: „Не бой се, пиленце“, защото искаше да бъде ударничка, подмазваше се на Летвата, от време на време двете нещо си шепнеха в килера, при това Манда, тази опитна стара кобила, не спираше да прави четки на майсторката. Само Берта промърмори:

— Тъкмо си бях спомнила за голямото преживяване. Докато се върнеш, ще го забравя.

И това бе всичко.

Надзирателката я поведе към вратичката, отвори я и двете тръгнаха към площада. В лагера бе обезпокоително тихо. Мълчаха и партизаните. Не се обаждаха дори лагерните кучета. Само отнякъде си, от полето зад оградата се разнесе пронизително радостно цвърчене на щурец. „Глупчо“ — помисли си Ерничка и почувства, че ще заплаче.

Реши, че щом Плажак измъкне бича, веднага ще припадне. И това малко я успокои.

Влязоха в бараката на управлението. Слабо осветление, пред една врата — чували, пълни с досиета в черни твърди корици, пред друга — нахвърляни разкъсани кучешки намордници. Ерничка се изплаши от тях, после ѝ хрумна, че би било най-добре да вземе онзи, най-големия и още от вратата да го хвърли в муцуната на Плажак. Тогава той ще се преобрази в някакъв звяр, а тя ще вземе най-дългия бич и ще го млати, докато се превърне в човек, който вече не иска да вреди на другите. Докато успее тъжно да се усмихне на тази приказка, надзирателката вече отваряше вратата.

— Ето тук е!

От вътрешността на канцеларията към Ерничка хвърли приветлив поглед научният работник в лятна риза, а зад него се усмихваше младият културпросветник Хомич, облечен в невероятната си фланелка.

— Ти? — невярващо въздъхна Ерничка.

И я обля вълна на такова щастие и облекчение, каквито още не бе изпитвала в живота си.

— Доведете я после при вратичката — каза на Хомич надзирателката и се изгуби в коридора.

Ерничка бавно влезе в канцеларията. Вгледа се в очите на Хомич така щастливо и същевременно така жадно, че той смутено прошепна:

— Какво има? Не сме те изплашили, надявам се.

— Мислех, че ме вика Плажак и иска да ме подхвърли на циганите.

Произнесе това така тихо, че Хомич озадачено я загледа, после се разсмя. Смееше се и доктор Блажени. Предложи на Ерничка столче, извини се, че може би са я вдигнали от леглото и очевидно малко са я изплашили, но се били задълбочили с младия колега в полицейските материали за нея, всъщност опитват се да съставят нещо като социална анамнеза. А в нейния случай и двамата ги заинтересувал фактът за пребиваването ѝ в манастира, при Дъщерите на божията любов, и най-вече това, че се е готвела да стане монахиня. Но изглежда, после в нея бе настъпил някакъв прелом, вследствие на който се стигнало до оттеглянето ѝ от манастира. И докато разсъждавали за истинските мотиви за нейното бягство, стигнали до разногласие: Станислав

твърдял, че в нея се е пробудил, макар и в последния момент, типичният пролетарски инстинкт — „застанала е лице в лице с фалша на монашеския живот и с осъзнаването на неговата историческа безперспективност“. Докато той, доктор Блажени, приписвал напускането ѝ на Дъщерите на божията любов на по-силна мотивация. Засега нямало да ѝ каже каква, но решително държал на това, че класовият инстинкт при решението ѝ да си излезе от манастира е изиграл второстепенна роля. Темата така ги увлякла, че си позволили да я извикат на кратък разговор, за да узнаят истината направо от нея. Същевременно сключили невинен облог: който загуби, до вдругиден, когато лагерниците ще тръгнат да помагат на жътварите за прибиране на реколтата, ще трябва да измисли някакъв находчив жътвен лозунг. А докторът е сигурен, че лозунгът ще трябва да измисли ето този тук, младият му приятел.

— Написал е вече и стихотворенийце. Така ли е, Станко? Съвсем прилично при това. За щастието да строиш някакъв коридор.

— Къде сте строили този коридор, Станко? — попита Ерничка, която продължаваше да е в еуфория от това, че не седи в канцеларията пред Плажак.

— В Банска Щявница — отговори доста неохотно Хомич и Ерничка се озадачи от тази му неохота.

А може би се озадачи и старият изследовател.

— Значи, вие с младата дама вече се познавате.

Хомич не отговори, така че Ерничка отговори вместо него.

— Срецнахме се една нощ в санитарния пункт. Донесе на монаха Матуш пеницилин. Веднага разбрах, че е добър и смел младеж. Разказваше ми после шепнешком за този строеж, как всички искали да работят предимно нощем, когато светили прожекторите, и че там дошъл някакъв другар Клема, който веднага започнал да си говори с всички на „ти“. аз нямах за какво да му разказвам, тъй като ние работим за клиентите само нощем, но не доброволно, а защото повечето мъже обичат да го правят нощем и на тъмно. Макар да могат да ме гледат и на лампа. На Манда, моята приятелка, вече все по-рядко ѝ се случва на светло. Доста мъже се плашат и им омеква, когато Манда свали корсета си и всичко останало пред тях. Толкова несмели са главно чиновниците. Те посещаваха Манда във връзка с търговията на черно със захар, тъй като на нея ѝ трябваха повече купони, затова тя

дебнеше тъкмо тези чиновници, които ги раздават. И те ходеха при нея. А Манда казваше, че тези, на които не им омеквал и не се плашели от будилника ѝ, не съжалявали след това. Но аз се срамувах да разказвам тези работи на Станко и сега малко се срамувам. А той ми довери, че е написал онова стихотворение. Така ли е, Станко?

— Нарича се „Пътят на младежта“ — каза през зъби и малко обидено Хомич и дори не погледна Ерничка.

И доктор Блажени не гледаше към нея. Само отбеляза:

— Ако с вас Клема си е говорил на „ти“, значи е имал нещо наум.

После и тримата някак се смутиха. Първа се окопоти Ерничка.

— Но вие искахте да ме питате за Дъщерите... за какво точно? Аха! — И Ерничка се засмя. — Тези стари баби Яги все вървяха след мене и ме разпитваха за моето тъжно детство...

— Всъщност бихте могли да започнете и от вашето нерадостно детство... това е обективният подход — изкашля се доктор Блажени, преди да надникне в досието на Ерничка от полицейското управление и да добави: — Дорнкапел е бил типичен пролетарски краен квартал...

— Така е, беше — потвърди Ерничка, — макар че пролетариите се появяваха само преди избори. Идваха в кръчмата на улица „Стрелецка“ да агитират беднотията да се обедини против някакви буржоа, да им потроши каквото може, да прави стачки и да иска повишение на заплатите. Че после ще яхнат колелата и ще отсекаат мръсните крака на всеки, който не го е направил. Тухларите слушаха и попийваха, но чехът Венцко, собственик на панаирната въртележка, който се боеше за своето имущество и въртеше въртележката сам, пускаше радиото с всичка сила и започваше да вика през прозорците на кръчмата: „Дами и господа, заповядайте, можете да се завъртите пет пъти, десет пъти, всичко е евтино, всичко е евтино, всичко за петдесет халера, само за петдесет халера, насам, дами и господа, насам!“. И ние, децата, така започвахме да крещим около въртележката, че пролетариите предпочитаха да се метнат на колелата си и да си заминат. А кръчмарят Шуха ни даваше по петдесет халера, тъй като неговите работници също се вдигаха срещу буржоата и ни наговаряха да викаме срещу него „буржоа нещастен“! Но тъй като работниците не ни даваха монети, ние не викахме срещу Шуха, а крещяхме срещу тях: „Папагали нещастни! Папагали нещастни!“, и отивахме с дадените ни от Шуха пари на въртележката или пък да си купим конски салам. На

мен конското ми беше противно и често не дояждах салама, хвърлях го на просяците или на кучетата. От жълтата конска лой зъбите ми започваха да жълтеят, а тате ми се ядосваше и казваше: „Откъде се пръкнахте такива“. Когато отивахме с приятелките ми на езерото Кухайда да погледаме как тренират войниците, простите момчета, които дремеха там, на поляната, винаги цвилеха, като ни видеха, защото знаеха, че ние от „Мексико“, така наричаха нашия квартал, преживяваме от конско месо. А то и на конете животът не им се услаждаше, бяха така изсъхнали от работа, бяха такива тъжни скелети, че когато конският месар ги водеше към кланицата, едва преплитаха нозе, покорно подлагаха челото си на чука и дори не цвилеха, ей така се смъкваха под тезгяха. Тъжните им очи сълзяха и когато им отрязваха копитата и главите и ги хвърляха в котлите, в които топяха тази противно жълта лой. И за да бъде поне в неделя спокойно, помощникът на месаря избиваше семейство зайци, пушеше пред клетките, пускаше дим в очите им, а после ги удряше зад ушите и зайците пищяха така, че не ми се говори, Станко, колко тъжно беше това мое детство...

— Така е било — въздъхна и изследователят. — А после?

— Започнах да ходя в града, пред „Харитас“ и градския приют за бедни, където раздаваха супа от говежди кости, но докато излезеше от големия котел, тя вече беше студена, залоена, тук започнах след време да се усещам, започнах сериозно да размишлявам дали наистина не съм нечия неудача, дали майка ми не се е забравила с някакъв работник или адвокат и не си е взела назаем малко радост, макар да казваше, че от бедността към радостта няма пътища, и да се оплакваше, че от радостта на живота сме й останали само ние. Но от кого тогава съм наследила такъв чудесен корем? И тъкмо тогава в ръцете ми попадна книжката „Слънчево момиче“^[1], заради която жените, които я четяха, докато готвеха, така пресоляваха със сълзи супите и подсилваха запръжките, че след това избухваха бурни домашни скандали. Така че тогава реших да погледам богатшите. Започнах от кафенетата, предлагах цветя и установих, че жените умеят да бъдат хубави, с елегантни дрехи и шапки, а богатшите да носят истински, добре изгладени панталони, а не такива платнени и смачкани, каквито носеше тате. Щеше ми се по-добре да огледам тези мъже, а и да разбера дали нямам за някого очи и уста, но касиерките и

келнерките ме гонеха и после в „Асторка“ се обадиха да ме приберат. Двама жандари на охранени коне ме догониха чак в „Мексико“, но на другия ден отново бях в града. После ме приюти един просяк... — Ерничка погледна неуверено към своите слушатели.

— Разказвай, ако не е много тъжно и дълго... — настани се удобно на стола си доктор Блажени.

Хомич само навиваше на пръста си края на фланелката.

— Добре тогава! — решително каза Ерничка. — За да решите кой печели облога. Казваше се Дечи, имаше доходно място за просене под Михалската порта и веднъж ми зае паничка за супа, тъй като бях започнала да ходя пред францисканския манастир, където раздаваха зеленчукова супа, тъй като добрите францисканци имаха голяма зеленчукова градина. Дечи ми предложи паничката и втори път, после ме завлече в своята бърлога на улица „Шанцова“. През нощта, когато започна да ме търси под завивките, разбрах, че не е никакъв еднорък нещастник, а даваше да му привързват дясната ръка към тялото, за да може по-успешно да проси. После всяка сутрин аз му привързвах така ръката и при това весело се смеехме. Просяците бяха весели. Хранеха ме с бонбони, за да загладя малко косъма, и Дечи ми купи обувки, каквито дотогава бях виждала само на краката на големите дами в кафенетата. Викаше, че и от мене ще направи дама, когато по-добре се оперя, но не успя да стигне дотам. Разкриха бърлогата му, мен ме изпратиха на обезвъшляване, а после ме прибраха Дъщерите. Бях много строги, но добри. И те също ме разпитваха. И пред тях не скрих нищо. Освен за онзи просяк. Бях старателна послушница, научих се добре да пея и да казвам молитвите, поправих си правописа и разбрах, че съм от добър словашки род и трябва да бъда горда с това. Винаги малко се страхувах от майката игуменка, но много обикнах сестра Еменция, сигурно и тя мен, защото започнахме тайно да се молим вечер, до изнемога стояхме на колене в конопените си нощници върху голия бетон, а после се отпускахме върху твърдото легло. И в тази груба риза Еменция беше така красива и така невинна, че аз я прегръщах и се притисках към нея, и веднъж ѝ разказах как против волята си съм познала сладостта на живота в бърлогата на оня просяк. „Трябва да е било отвратително“ — зашепна Еменция и аз цялата се разтреперих. Засрамено признах, че е било противно, но само в началото. Еменция се опита да събуди в мен отвращение, за да ме

запази за монашеството, принуждаваше ме подробно да ѝ разказвам за онези сладки нощи, да се докосвам до тялото ѝ, вярно, само през ризата, по тези места, до които по моето тяло се бяха докосвали просящите, а тя цялата трепереше. Уговаряше ме: сладки са само бонбоните. Но това не беше истина и не исках да я лъжа. Така че тя се отказа от опитите да събуди в мен отвращение към сладостите на живота. Лежахме до сутринта на твърдата постеля, лежахме прегърнати, но вече всяка мислеше за друго. А сутринта сестра Еменция трябваше да отиде да разкаже всичко това на майката игуменка.

Ерничка, тази малка грешница, склони глава и млъкна. Изследователят нерешително се изкашля. След време, по-малко и от една молитва, Ерничка повдигна глава и весело погледна Хомич.

— Сигурно не те зарадвах, Станко. Ако преди това ми беше казал за облога, можех да измисля нещо по-различно. Но пък така най-после ще можеш да поемеш над мен патронажа, който ми обеща тогава през нощта. Какво ще кажете? — обърна се доверчиво тя към изследователя.

— Не познавам добре лагерните предписания — колебливо започна доктор Блажени, но така и не можа да продължи, защото вратата зад гърба на Ерничка изведнъж се отвори с трясък.

Когато любопитно се обърна, срещна хладния и сякаш хлъзгав поглед на следователя Плажак. С идването му в стаята нахлу някаква воня, от което стомахът на Ерничка се сви.

— Още ли работите, маладци? Никакви интересни новини за Държавна сигурност, а?

И Плажак влезе в канцеларията. В ръката си държеше някакъв мазен пакет. Ерничка се разтреса при вида на подгизналата от мазнина хартия.

— Всички са лъжкини! — каза Плажак, но не заплашително, а по-скоро някак си разсъдително.

Ерничка отново усети силни спазми в корема.

— Лъжат по малко — изрече също така разсъдително изследователят, — но интересно и с чувство.

— А ти какви лъжи им наприказва, курвичке? — наведе се над Ерничка Плажак и повдигна брадичката ѝ с грамадната си ръка.

Мазните и противни, смърдящи на лук и лой пръсти докоснаха устата и носа ѝ. Момичето се отдръпна, защото усети, че ще повърне.

— Гледай, гледай какво жребче, само дето не ме е захапало, а?

Ерничка още веднъж отчаяно се дръпна, а после щастливо припадна.

Достатъчни бяха по-силно разтърсване, лека плесница и глътка противна вода, за да се съвземе отново. Вече седеше на друг стол и вместо отвратителната миризма усети по-поносимия аромат на Хомичовата фланелка. Когато пред очите ѝ се проясни, извинително се усмихна.

— Тук беше задушно — каза доктор Блажени, — но вече отворихме прозореца.

— Само гледат как да ме дискредитират пред началството — каза през зъби Плажак. — Но този път това няма да ви се удаде! — добави вече заплашително, прехвърли мазния пакет в другата си ръка и напусна канцеларията.

— Мисля, че трябва да я съпроводиш до бараката — каза Блажени на Хомич, който смутено подпираше главата на Ерничка.

Но лагерният караул, с когото се срещнаха при вратичката, не пусна младия просветник в района на легките жени.

Ерничка се довлече до помещението, пипнешком затърси леглото си, блъсна се в масата. Манда се събуди. От леглото си се надигна и Кармен.

— Какво стана, пиленце? Какво правиха толкова дълго с теб тия задници?

— Ами, нищо особено...

— Слава богу... — прозя се Манда.

— Но може би ще ме острижат. Май съм бременна...

— Как можеш да го знаеш веднага? — засмя се Кармен.

— Замириса ми на нещо неприятно и веднага ми стана лошо. Изглежда, е било онова моряче, Манда.

— Виждаш ли, глупачке, какво става, когато даваш на някого от любов.

— Страх ме е от Матилда... — пошепна Ерничка и се отпусна в леглото.

— Трябва да се опитаме да те преместим в работилницата с лампите в мината, а после ще натопим някой от ударниците — тихо

каза Кармен, тъй като Сладкарката се размърда в своя ъгъл.

Ерничка невярващо въздъхна. След малко, ей така, от благодарност, стисна голото бедро на Кармен.

[1] Сантиментален роман от германската писателка Хедвиг Куртс-Малер (1867–1950). — Б.р. ↑

15. МОЛИТВЕНА БРОЕНИЦА В ИЛАВА, САМО ЧЕ РАДОСТНА

Момичето на свещеника тихо си повтаряше стихотворение за тържественото завършване на учебната година, католичките още потихо шептяха молитва за изцеление, а Рия Амала сплиташе от конопени върви и слама повесла за мирната жътва. Всички те седяха върху сламеници, а килията бе залята от острата, дразнеща очите светлина на лампите на тавана, затворени в охранителни телени решетки.

Рия се потеше от работата и все ѝ се струваше, че тялото ѝ мирише на дима, с който бе просмукана циганската каруца и телата на двамата млади цигани. Докато бе спала на дъното на колата, тази миризма беше преминала в тялото и косите ѝ и когато жандармите ги спряха и я извлякоха от колата, един от тях я сграбчи за косите, събори я на земята, изплю се и рече: „Пфу, тази курва смърди като дърта циганка!“. А в затвора двамата надзиратели, които започнаха да я стрижат, с погнуса хвърляха косите ѝ в миризлива кофа. Рия се опита да се оттегли колкото се може по-бързо в ъгъла, за да не пречи с миризмата си на молещите се католички и на момичето с разтворена читанка на коленете, което все по-силно, със силен руски акцент четеше, а после с притворени очи повтаряше нещо за твърдите работнически длани и въртящите се колела.

Католичките приключиха с молитвата си и едната от тях, тази с двата избити предни зъба, която бе хвърлила по един милиционер кошче с цветя, та затова Рия на шега я наричаше Цветарката, ласкаво прошепна на момичето:

— Знаеш ли, Франка, не се мъчи толкова. Почини си. Да се помолим с радостна молитва за твоя татко.

— Може — съгласи се девойчето и затвори читанката. — Глупаво стихотворение.

След което пъкна читанката в платнената чанта, която бе положена до сламеника, а през нощта ѝ служеше вместо възглавница.

Католичките подеха първите десет молитви от броеницата за нейния баща, гръко-католическия свещеник, който заедно с още четирима други духовници бе затворен във втората пристройка на затвора. Казваха, че лежат върху голия бетон, без дюшеци и съвсем голи. Католичките си шепнеха за това възбудено и с ужас вече втора нощ, когато момичето заспеше. Представата, че техният господин свещеник лежи без расо и без нищо, съвсем разсъблечен, все още им се струваше невероятна, както и това, че те самите, подобно на останалите селски женички, лежат тук вече десети ден на пейките, с избити зъби и поизскубани коси, а сега на всичкото отгоре заедно с някаква проститутка. И то само защото на Успение Богородично както всяка друга година са тръгнали с процесията към селския параклис. Там, с ритници и плесници жандармите им бяха обяснили, че точно по това време на това място се провежда среща на враговете на държавата. Жените не знаели нищо за тази среща и решили, че тези безбожници нарочно са измислили това, за да провалят католическата акция, провъзгласена от господин свещеника от амвона. Дошли след него и обсадили параклиса. Цветарката, както Рия научи, се нахвърлила върху нападналите ги милиционери с кошницата си с цветя, от която се сипели розови листенца и всякакви цветчета, и здравата наложила милиционера, който смешно крещял, че няма бог, а после бил принуден да си вземе седем дни болнични. Чак в стаята на жандармите осъзнала, че се е осмелила да нападне обществен служител и добър познат на голям другар. Затова жандармите я дърпали за косите и я ритали в корема. А когато приложили към протокола и счупената кошница, след като установили, че е удряла известния другар с американските карти, с които кошницата била украсена, така побеснели, че ѝ избили два зъба и златна коронка. Останалите католички се отървали по-леко, защото били с обикновени кошнички за цветя и налагали с бодливите розови стъбла само обикновени милиционери. Под сурдинка се смееха върху сламениците си, като си спомняха как тези мъже бягали пред тях, изпускали нещата си и дори уплашено се кръстели. Невинните деца, които видели всичко това при параклиса, събирали падналото от тях и бързали да го скрият там, където преди войната родителите им били крили маста, сланината

и покъщнината си от партизаните, фрицовете и власовците, а след тях — от бандеровците и безбожниците от околността. За всичко това католичките си шепнеха с гордост. И се кикотеха, когато си спомнеха как жандармите страшно ги бяха изплашили, когато, след като ги намериха заврени в мръсното ремарке на трактора, казаха, че ще ги закарат в Илава, където ще ги разстрелят до една. Но, слава богу, тогава дори не ги бяха, била дошла заповед от Братислава да не бият повече католиците, а да ги превъзпитават.

— Света Богородице!

— Помилуй нас!

— Майко на майките!

— Застъпи се за нас! — молеха се все по-силно католичките, а с тях и момичето на свещеника.

Еднообразният ритъм на молитвата помагаше на Рия Амала да свикне с противната и еднообразна работа — да изтегля от голямото кълбо конопената връв, да нанизва на нея дървената шайбичка, да направи здрав възел и така дванайсет часа на ден. А можеше да бъде доволна, че вместо в дупка без прозорци с влажен бетонен под, в каквато настаняваха опиталите се да избягат от лагера, вършеше това тук и със своето усърдие допринасяше за успеха на мирната жътва. При промушването ѝ през тясната дупка от връвта се отделяха дребни конопени влакънца, въртяха се около бързо движещите се Риини пръсти и я караха да кашля. Гърбът ѝ болеше непоносимо, дори смяната на положението върху сламеника не помагаше. От болките в гърба не можеше да спи. Нуждаеше се от масаж на определени места, но това не можеше да се прави в седнало положение, а когато вечерта загасяха противното осветление, понеже трябвало да пестят електричеството на затвора, не се осмеляваше да помоли някоя от жените да ѝ масажира. Когато я затвориха при католичките, двамата надзиратели, смеейки се, подхвърлиха: „Ето, да има за кого да се молите, освен за попа. Това е една остригана грешница“. И затръшнаха вратата зад нея. Добрите селски жени така се изплашиха, че дори не се осмелиха да продължат молитвата си, струпаха се на сламениците си, взеха нещо да си шепнат, закриваха устата си с длан, а Цветарката дори се прекръсти. Риината мълчаливост, виновната ѝ усмивка и най-вече наказателният труд затвърдиха убеждението им, че си имат работа с проститутка. Рия постоянно се опитваше да им обясни, че е станало

недоразумение, че всъщност е масажистка и предпочита конете пред мъжете. Но същевременно започваше да осъзнава, че тези жени не биха разбрали нейните обяснения и че във времето, когато затворите и лагерите започваха да се запълват с още по-невинни от нея, може би бе изгодно, че бе тук като проститутка.

От време на време Рия сухо кашляше. Католичките следяха кашлицата ѝ с нескривано безпокойство — това, че е проститутка, вече го бяха приели, но ако е и туберкулозна, наказанието им за недоразумението при параклиса би било твърде голямо.

Само дъщеричката на свещеника гледаше Рия със съчувствие. Искаше да участва в нанизването, но понечеше ли да го стори, прозорчето на вратата веднага се отваряше и надзирателят грубо напомняше, че не трябва да помага на затворничката, а да си учи уроците. За да я предпазят от отрицателното влияние на Рия, забраниха ѝ дори да приказва с нея. Но когато вечерта цялото осветление угасваше, Франка се обръщаше към Рия и двете шепнешком започваха да си говорят.

С детска откровеност девойчето ѝ призна, че Рия е първата жива проститутка, която вижда, но не я укорява за това. То също имаше своето страдание и също имаше за какво да го гризе съвестта.

— Но за какво? — учуди се Рия.

Досмеша я. Но когато девойчето ѝ се довери, вече не ѝ беше до смях. Франка беше попаднала в затвора заради една пишеща машина. Отчасти за това нейно нещастие вина имаха и монахините от манастира на Дева Мария. Франка, дъщерята на гръко-католическия свещеник, ходела да им помага от време на време в градината. Сестрите ръководели и девическото стопанско училище, в което Франка искала да кандидатства след гражданското. Сестрите я посъветвали да се научи да пише на машина, което щяло да бъде предимство пред останалите кандидатки. И така момичето вечер преписвало на бащината си машина откъси от книгите, които баща му имал в библиотеката си. Била на училище, когато ченгетата дошли да правят обиск. Разхвърляли всичко, но намерили само стара църковна хоругва, на която на гръцки било избродирано: „Да дойде царството Твое“. Веднага решили, че това е таен надпис, а когато свещеникът им обяснил какво означава, го обвинили, че е прикрит монархист и ненавижда народнодемократичния режим. После попаднали на

пищещата машина и попитали за какво му е. Имал я вече трийсет години и обяснил, че му я бил донесъл някога от Америка един негов земляк и вече въобще не пише на нея, защото вижда слабо, а и ръцете му треперят. „А това какво е?“ — изревали те, когато намерили преписаното от момичето. За нещастие, то си било избрало от бащината библиотека книгата „Тайното възпитание на младежта“ и даже не му било казало, че се учи да пише на машина. Искало да го изненада и зарадва със своята прилежност. Така че бащата твърдял пред агентите, че нищо не е писал и че, изглежда, някой му е подхвърлил написаното. Те му се изсмели и го помъкнали със себе си, без да му позволят да си сложи свещеническата шапка, което много го засегнало. По това време Франка била в училище и не знаела нищо, докато не дотичал брат ѝ, извикал я от час и плачейки, разказал какво се било случило. Тя не се разплакала, взела чантата си и вместо вкъщи отишла при агентите. Отначало не искали да я пуснат да влезе, само я погледнали през същото такова прозорче като в лагера. После отворили, но вече пък не я пуснали да излезе. Обвинили я, че е преписвала противодържавни материали, и настоявали да каже кой ги е поръчал. Отговорила, че никой, и им обяснила как монахините я посъветвали да се учи да пише на машина. Ето това не трябвало да казва. Баща ѝ после многократно тъжно повтарял: „Това, дъще, не е трябвало да казваш. Те преиначават всяка дума. Имат сатанински езици“. Извършили обиск и у монахините и намерили укрита шест сестри, които били избягали от Полша. После всичките ги закарали в Кошице^[1]. Там, когато Франка вече не искала нищо да говори, един от агентите така я настъпил с тежката си войнишка обувка и така се завъртял върху крака ѝ, че тя мигом припаднала. Кракът започнал да гноясва още преди да я докарат тук. „Но вече ми оздравя“ — прошепна Франка, хвана ръката на Рия и я положи на крака си. Сводът на ходилото беше груб и деформиран, а може би и все още чувствителен на допир.

— Сигурно скоро ще те пуснат! — успокояващо я погали Рия.

Франка помълча, а после нещастно прошепна:

— Не исках да навредя на монахините — и се разплака.

И ритъмът на молитвената броеница не помагаше да се изпълни разчетената дневна норма. Рия уморено спря да нанизва. За щастие, в коридора се чу дрънчене на ключове, отключи се врата на килия,

прозвънна кофа. Католичките прекъснаха молитвата, станаха от сламениците, като пияни се заподпираха една на друга и заоправяха дрехите си. Цветарката взе кофата от ъгъла и зачака да се отвори вратата на килията. Стана и Франка, взе читанката си, приготвена за излизането на двора. Само Рия остана да седи, защото знаеше, че не ѝ е разрешена разходка. Но този половин час, през който другите бяха на двора, бе най-щастливият ѝ момент от деня. Най-напред щеше да се изтегне върху сламеника и тези минута-две, в които неподвижно ще лежи по гръб, бяха мигове на такава блажена отмора, каквато не бе изпитвала през живота си. Нито когато се бе докосвала до своите жребци, нито когато във въображението си бе играла с тях най-смелите еротични игри. После щеше да прави упражнения по гръб, известно време да лежи неподвижна, след това да се упражнява изправена, замаяна от внезапно разкрилото се около нея свободно пространство. Използваше всяка секунда от тоя щастлив половин час, когато жените бяха в затворническия двор и надзирателите от коридорите изчезваха заедно с тях. А днес, може би още от сутринта, в нея нарастваше изкушението да пъхне ръка в гащичките си, да докосне напрегнатия си корем и ако долу всичко за момент също се напрегне, после започне да се разтваря и овлажнява, да плъзне ръката си по-ниско и по-бързо, но възможно най-внимателно и да се облекчи, усещайки възбудата от риска, любопитна да узнае дали през това време пред притворените ѝ очи ще изплуват онези твърди и малко мазни цигани.

Чу се как ключът се завърта в ключалката, вратата със скърцане се откряна, надзирателят мълчаливо надзърна, католичките отвориха вратата докрай и с облекчение излязоха в коридора, без дори да обърнат глава към Рия. Франка смутено и както винаги малко виновно я погледна, засмя се, после също изтича навън.

С нарастващо напрежение и разпростираща се по гърба ѝ болка Рия чакаше кога надзирателят ще затръшне вратата на килията и тогава...

— Тук ли си, Циганчице? Я каква си прилежна.

Рия рязко вдигна глава. В кожени ботуши, в сукнена военна униформа, с яке и шлем на мотоциклетист в ръка пред отворената врата стоеше Плажак. Смееше се. С парещи и сълзящи очи Рия мълчаливо го гледаше.

— Вече съжаляваш, че го няма онзи цигански жребец ли, що ли? Потърпи още малко, докато те повикам отново, не искам да бъдеш такава намусена. И други са укротявали тук.

Рия не отговори. Знаеше, че не трябва да отговаря. Не може да му направи нищо, не и сега, със сигурност. Може само да се преструва, че той за нея е празно пространство. И за да го покаже на този тъпак, взе от купчината пред себе си шайбичка и започна да я нанизва. Чак тогава забеляза, че мекото на пръстите на дясната ѝ ръка е протрито и окървавено. „Ще го направя с лявата!“, реши тя и веднага с чувство за превъзходство, със съзнанието, че тази свобода не може да ѝ бъде отнета, погледна Плажак.

— Пак ще се срещнем — каза малко несигурно той и изчезна от вратата.

Рия обаче вече мислеше за облекчението, което сама смяташе да си достави.

[1] Вторият по големина град в Словакия. — Б.р. ↑

16. ГОЛЯМОТО ПРЕЖИВЯВАНЕ ПОД ПРЕСТИЛКАТА

Началничката Матилда беше доволна от сутрешния оглед на помещението на леките жени. Лично бе установила, че проститутките спазват нейната заповед номер три: да не си свалят нощем гащичките, за да не изпаднат в излишно изкушение.

Обикновено се втурваше в бараката преди будилника, изсвирваше със своята началническа свирка и съобщаваше на пробуждащите се лагернички, че е дошла да провери спазването на заповед номер три. После пристъпваше към леглата, отмяташе с пръчката си завивките на жените, а те послушно повдигаха нощниците си. При вида на някои, макар и целомъдрено скрити триъгълници Матилда изпитваше лоша женска завист. Но не я показваше, само доволно поклащаше глава. Към хрумването да издаде заповед да не свалят нощем гащичките си я бе подтикнал собственият ѝ опит от пребиваването в лагера на момичетата от Хитлерюгенд. Там проверките се правеха нощем и много пъти самата тя се бе събуждала от това, че някак си ръката ѝ се беше пъхнала под нощницата, за да се увери дали случайно в тъмнината под завивката не се е събула. Проверките често нарушаваха нощния им сън, после дълго не можеха да заспят, сутрин бяха сънливи, а през деня не можеха да се съсредоточат върху тежката и напрегната лагерна работа. После нощните проверки бяха отменени от лагерната началничка, а казваха, че била наложила и на някои от надзирателките дисциплинарно наказание. Но Матилда не си спомняше нощните проверки с неудоволствие и се забавляваше с идеята, че някой път ще направи такава нощна проверка и тук, в лагера, само дето не беше сигурна, че при тези изпочупени лампи това щеше да е умопомрачително преживяване.

Матилда се отърси от спомена и отново пронизително свирна със свирката си, защото жените се бяха разприказвали. Съобщи им, че днес ще имат обща работна програма. Ще се присъединят към мирната жътва в близкото държавно селско стопанство. Ако в тази работа проявят достатъчно усърдие, не се размотават и скатават, нито пък нарушават моралните норми, ще участват в жътвата няколко дни.

За жените това бе приятна изненада — само на Кармен, на Ерничка и на Сладкарката идеята за мирната жътва, на всяка по различни съображения, не им хареса. Но иначе цялото помещение бе завладяно от радостно и възбудено настроение. Матилда, макар да не възнамеряваше да им влиза в тон, шеговито добави:

— Хайде, размърдайте се. Не оставяйте задниците си да стърчат дълго над клозетите, за да не губим ценно време. Пък и да не вземе някой мъж да надникне насам.

Някои от жените се засмяха, а Кармен полугласно подхвърли към Манда:

— Ти специално не трябва да се срамуваш от задника си, Манда!

Но в тази благодатна жътвена утрин началничката ги изненада и с нещо трето: само така, мимоходом, добави, че след закуската трябва всички да отскочат до шивашката работилница, където ги очаква малка изненада. И самата тя веднага се отправи натам.

— Фиждаш ли, птиченце, каква допра командирка имаш? — обърна се Дебелата Берта към Ерничка. — А ти фсе от нещо се боиш.

— Сигурно там ще ни нагостят с гулаш — страхливо прошепна Ерничка, цялата разтреперана.

— Глупавичката ми — поклати глава Берта и отиде да оголи задника си над един от клозетите, които с ударно темпо бяха построили за жените зад помещението и които сега очевидно бяха станали обект на нечие внимание.

— Какви развратници са тия мъже — каза Манда, когато седна до Кармен на кръглата дъска, още топла от нечий задник. — Тия гадняри пробиват стената в банята, за да могат да гледат копачките, когато се преобличат. Минният надзирател открил дупката чак след месец.

— Нещастници — въздъхна някоя жена от другия край на клозета.

— А аз изглеждам толкова добре отпред — тихо каза Кармен. — Ако биха могли да зърнат бедрата ми...

— Не ни съблазнявай — малко дрезгаво измърмори Манда, докато сърдито съзерцаваше голите бедра на Кармен. — Но всъщност тук би могъл да ни види от мъжкия лагер само някой с остро зрение.

— Или с далекоглед — изтърси Кармен.

И като си го представи, веднага скочи от чинията. Уплаши се и Манда. Но нейното подскачане се оказа не толкова лесно — големият ѝ и тежък задник едва се измъкна от отвора.

— Ти си луда! — гневно изсъска Манда, когато се увери, че от наблюдателната кула никой не е насочил към тях далекоглед.

Оправиха се, мълчаливо се върнаха в бараката, но думите на Матилда продължаваха да се въртят в главите и на двете. Изведнъж спряха, спогледаха се, съзаклятнически се наведоха една към друга и едновременно прошепнаха:

— Партизаните...

Отскочиха една от друга и се огледаха.

— Свине — каза Манда.

— Затова се набутах в онзи бункер — изкоментира Кармен.

Отяде им се. Както винаги, закуската се състоеше от чаша рядко кафе, суха коричка хляб и противен мармалад, чийто цвят и вкус напомняше боя за обувки. И другите не се хранеха с охота, но вкусът на яденето отстъпваше пред любопитството. Вчера Манда беше научила от майсторката с какво иска да ги изненада началничката, но бе обещала, че ще запази тайната, както пазеше всички останали тайни, които имаха с Летвата, като например че скоро щеше да изчезне за няколко дни от лагера, за да се види с детето си.

Без да ги подканят, жените потеглиха от столовата към работилницата. Матилда и майсторката вече ги очакваха, като се държаха някак тържествено. Но никъде не се виждаше никаква изненада. На работните им места бяха натрупани само престилките за кооператорките, които бяха ушили.

— И така, момичета — каза весело майсторката, — намерете своя номер и идете в склада да се преоблечете! На жътвата ще отидете с тях — посочи престилките тя.

Известно време всички я гледаха неразбиращо, така че майсторката добави:

— Сигурно щяхте да ги шиете с по-голямо желание, ако знаехте, че са за вас, нали?

И двете с Матилда се разсмяха.

Матилда добросърдечно им се закани с пръст, но сега от нея не се страхуваше дори Ерничка.

Всички едновременно се нахвърлиха на престилките. Всяка се опитваше да вземе някоя, която не е шила самата тя, тъй като добре знаеше кое по миналите през ръцете ѝ престилки не е довършено и доизкусурено. Изтичаха до склада, смъкнаха от себе си противните дрипи, бързо облякоха простите басмени престилки, заприглаждаха ги по тялото и гърдите си, сякаш бяха празнични тоалети, и от неочакваното завръщане на женствеността ги обзе чувство на еуфория. Взаимно се хвалеха, казваха си една на друга колко им отиват и колко добре изглеждат в престилките, докосваха се, любуваха се на деколтетата, на оголените рамене, на вдлъбнатинката между гърдите, докато майсторката не ги подкани да побързат, за да не отидат на жътвата пеш. Матилда, доста учудена от това, което бяха направили от тях обикновените престилки, предупредително започна да нарежда:

— И на полето никакви глупости! Да не сте посмели да се червите и парфюмирате, защото веднага ще се разбере какви сте били. Червилото и парфюмите са несъвместими с бъдещето, което ви очаква, това обществото няма да търпи!

Тези думи леко охладиха ентусиазма на леките жени. Надзирателките кротко ги поведоха към лагерния площад. Там стоеше трактор с ремарке, украсен с борови клонки и червени ленти. В ремаркетото бяха подредени дълги пейки, а двама културпросветници държаха прикован на криви пръти лозунг: ПО-БЪРЗО, ПО-ДОБРЕ И ПО-ЕВТИНО ОТ КАПИТАЛИСТИТЕ ЩЕ ПРОВЕДЕМ МИРНАТА ЖЪТВА!

„Не е кой знае колко остроумно“ — помисли си Ерничка, но въпреки това кимна одобрително на Хомич. Започнаха да се качват в ремаркетото по подпряната стръмна стълба. Бледите им крака блестяха на яркото утринно слънце, под тънките басмени престилки ясно се очертаваха задниците им, толкова пъти галени и оформяни от мъжки ръце според мъжките желания. Вече качили се в ремаркетото, усетиха как подухващият летен ветрец ласкаво прониква под престилките им, повдига ги и се опитва да ги съблече, и започнаха да допускат, че и в

този начин на живот на трудещи се граждани може да се намери малко радост. „Само дано да се случи някъде в полето да попадна на истински мъж!“ — помисли си Кармен и веднага си представи някой от ударниците, които ходеха да гледат как се мият в банята. И от тази представа дъхът ѝ спря, краката ѝ отмаляха дотолкова, че трябваше да приседне на пейката. Седнаха и останалите. Трактористът, неясно очертан зад мръсното стъкло на кабината, запали могъщия мотор и цялото ремарке започна да се тресе. Кармен усети как вибрацията на пейката силно разтърсва бедрата ѝ. Наложил се плътно да прилепи крака. „Боже, каква съм!“ — каза си тя и малко се засрами. „По дяволите, искат да ни превърнат в срамежливи монахини.“ Нямаше време да развие по-нататък тази обезпокоителна мисъл, защото към ремаркетото се приближиха двама служители. Разпозна Зигмунд, както винаги недоспал, и лагерния санитар, както винаги позеленял от махмурлука. Санитарят влачеше някаква дамаджана, а Зигмунд — доста обемиста лекарска чанта. Качиха се в ремаркетото и те.

— Извинявам се, дами — каза мило докторът. — Не е нужно да проявявате уважение към моята особа, моля — започна да протестира той, когато десетина жени поискаха да му направят място до себе си. — Аз съм един от вас.

Зигмунд седна на първото свободно място, съвсем случайно между Кармен и Вдовицата. Огледа и двете, въздъхна, после каза:

— Боже, колко интересен е този живот. Доживяхме и мирната жътва. А какъв хубав лозунг са измислили тези младежи! — и Зигмунд сърдечно кимна на двамата културтрегери.

Те не можаха да отговорят на поздрава му — тракторът вече потегляше, а те се мъчеха да задържат лозунга изправен.

Излязоха от лагера.

— Сега сме свободни като птици — разпери ръце срещу утринното слънце Зигмунд.

А то така го заслепяваше, че не забеляза как към украсения трактор се прилепиха два тежки мотоциклета от Плажаковата част. В кошовите им седяха автоматчици. Когато слънцето престана да блести в очите му, Зигмунд ги забеляза. Намръщи се. Кармен използва този момент, за да напомни за себе си. Наклони се към Зигмунд и тихо, доверително му прошепна:

— Имат заповед по време на жътвата нито да стрелят, нито да бият. Научих това в работилницата на мината — добави тя, като видя, че Зигмунд отминава информацията с мълчание.

— Вие сте танцьорката, нали? Да, мисля, че на вас бях препоръчал да отидете на рентген, вече си спомням. На работилницата може да се вярва. Но ми изпратиха провокатори, така че трябва да бъде внимателен.

Кармен разбиращо кимна. И в главата ѝ веднага се роди смела идея. Докторът би могъл да помогне да се успокоят разгорещените ѝ бедра, с които трябваше да направи нещо. Вече не можеше да чака завръщането на Рия Амала в лагера. Притисна към лекаря бедрото си, което така хубаво се бе очертало под леката престилка, и пак започна да му шепне:

— Някъде около обяд бих могла да получа слънчев удар и да припадна на полето. Вие бихте могли да ме приберете на хладно, а там бих могла да ви поразкажа такива неща, че...

— Ако дотогава на вас не ви се наложи да ме връщате в съзнание — малко колебливо реагира Зигмунд.

Но Кармен бе доволна и от това, вярваше, че на полето докторът по-бързо ще дойде на себе си. Успявала бе да се справя и с много по-уморени мъже. „Дайте да я подържа!“ — каза стоворчиво и взе от коленете на Зигмунд обемистата лекарска чанта.

В държавното стопанство, заедно с началника на лагера ги приветства и лозунгът: „Да не пропилеем нито зрънце!“. Началникът вече нетърпеливо гледаше часовника си. Пое стълбичката, която една едра надзирателка спусна от ремаркетото, и с рязък жест им нареди да слязат долу. Първите три скочиха малко несръчно, но после слизането се превърна в радост и веселие. Накрая просветните работници скочиха толкова умело с лозунга, че предизвикаха ръкопляскания. Началникът също беше доволен, но строго заповяда:

— Кърпите на главите и ходом марш към полето!

Утринната роса неприятно мокреше глезените им, а където тревата бе по-висока, навлажняваше чак бедрата им. На някои от жените това съвсем не се харесваше, затова разгръщаха буйната трева с ръце. Само Голямата Берта блажено се усмихваше и гласно каза на Ерничка:

— Ах, как допре се мушка под полата. Мечтая, пиленсе, за голямо преживяване там долу. А ти?

Ерничка само нервно поклати глава. Убедена беше, че за обяд ще им дадат мазен гулаш, от него ще ѝ стане зле и всички начело с Матилда ще разберат, че е бременна. Днес ще бъде тъжен ден, въздъхна тя.

На полето ги чакаха подредени сноповръзвачки. Имаше и малка, украсена със зеленина трибунка. Разкрасени, строени в две редици, в чисти миньорски рубашки и с коси в ръцете стояха ударниците от Челаровата бригада. „Ах, по дяволите! — помисли си Кармен. — Ония тъпаци от работилницата не ми казаха за ударниците и аз се залепих за този загубен доктор. Най-добре да му върна лекарската чанта.“

Началото на мирната жътва бе по-скоро тържествено, отколкото работно. Някакъв другар Фалешник от окръга доста дълго говори за чешката работническа класа и за всичко, за което словаците са ѝ благодарни. После обясни какво означава лозунгът на тазгодишната мирна жътва: „Да не пропилеем нито зрънце!“, и как чрез него може да се постигнат високите цели, свързани с изхранването на трудещите се. И как, като гледа оптимистично усмихващите се другарки бригадирки, не може да не спомене и съветските жени, съветските ударнички. Те не само че не признават разликата между себе си и мъжете, ами масово се присъединяват към мъжките стегнати редици, за да се превърнат в смели трактористки и комбайнерки. Със собствените си очи е видял как са овладели комбайна, наречен на другаря Сталин „могъщ сталинец“, който ожънва за дванайсет часа шест хектара, стига случайно да не се развали. Нека се замислят над това и те също да се опитат да се присъединят. Още веднъж благодари на чешката работническа класа и с това обяви тържествената част на мирната жътва за завършена.

Всички сърдечно ръкопляскаха на другаря Фалешник. Ударниците, които нетърпеливо стискаха косите в ръце, веднага се втурнаха да ги точат. Но това не беше краят. Управителят на държавното стопанство също пристъпи към трибуната, за да ги запознае със ситуацията в стопанството. Не била никак радостна. Селският пролетариат изгонил граф Тарноци и конфискувал имуществото му, сега имало много земя и обори, но отчайващо малко активни кооператори, само тринайсет души. Затова той горещо

приветства бригадирите участници в мирната жътва. Ще получат всичко, каквото се полага — и за стомаха, и за овлажняване на гърлото.

„Сигурно ще бъде гулаш!“ — отново започна да се тревожи Ерничка и не можа да вникне в думите на управителя, който обясняваше къде ще работят.

Накрая управителят възторжено заяви:

— А сега напред към полето!

Ударниците веднага приготвиха косите си за действие. За жалост, и това не беше краят. Зад украсената с венци трибуна сега застана слепият свирач на хармоника и засвири: „На крак, о, парии презрени!“. Пригласяха му само ударниците с косите. Проститутките мълчаха. Младият просветител Хомич искаше в рамките на просветните вечери да ги научи на възвишения химн на пролетариата, но някой му забрани, било политически нецелесъобразно. Интернационалът накара лагерната свита да застане нащрек. Надигнаха се и мъжете от кошовете на мотоциклетите, дотогава незабележимо прикрити зад гърбовете на своите водачи в униформени зелени якета.

Ерничка размени поглед с Манда. В свирача на хармоника разпознаха Ян Гумения, който ходеше нощем да свири в „Континентал“, първо при гвардейците, после при партизаните. Имаше невероятна памет за мелодии и умееше да свири с чувство. И у двете песента събуди вълнуващи спомени. Музиката отзвуча и ударниците застанаха в края на нивата, готови да щурмуват полето. А Манда, в още неотзвучало носталгично настроение, се наведе към Ерничка.

— Не трябваше още от сутринта да започват с тия неща. Тържествено откриване! Музика! Как после да се съсредоточим в работата?

В първия момент сякаш Ерничка не разбра Манда и само мълчаливо я изгледа. После нещо в главата ѝ проблесна. Може би, ако свърши една съвсем кратка работа от друго естество, работа, която дори не бе необходимо да ѝ хареса, но която би могла да я измъкне от отчаяното ѝ положение... Поклати глава и се опита да прогони твърде примамливата, но неморална мисъл за кратка работа с младия Хомич.

Време за размисъл над това изкушение нямаше. Влязоха с развихрилите се косачи в пшеничната нива, за да събират вързаните снопи, които хвърчаха от сноповръзвачката. Но управителят на стопанството спря Ерничка. Носеше на рамото си вързоп. Свали го и

каза, че това са въжета. Когато сноповръзвачката върже снопа зле или пък въжето се скъса, снопът трябва да се върже ръчно с въжето. Веднага ѝ показа как се връзва, след това я прикани да го направи сама. Поклати глава, после я попита какво е правила, преди да стане бригадирка. Ерничка се смути и прошепна, че дълго е била в манастир. Управителят пак поклати глава, огледа я по-добре и леко се усмихна. После огледа и полето, където останалите леки жени усилено събираха снопи и ги трупаха на кръстати купчини. Накрая погледът му се спря върху Манда, която тъкмо се превиваше над снопа. Управителят малко учудено се изкашля. Изчака, докато Манда в доста тясната си и къса престилка отново се наведе над следващия сноп. Ерничка си помисли, че може би тъкмо от него с благодарност би приела онази кратка работа. Той въртеше в големите си ръчища ново сламено повесло, от което летяха сламки. После се усети, забеляза младия културен работник Хомич, който се мотаеше около жените. Намръщи се и му извика:

— Ей, младежо!

А когато Хомич притича, обясни му същото, което бе обяснил вече на Ерничка, и го накара да завърже снопа. Пак поклати глава и попита Хомич какво е работил преди това.

— Културен работник — малко засрамено каза Хомич. После гордо заяви, че е работил и на Пътя на младежта.

— Боже! — въздъхна управителят и отново му показа как трябва да върже снопа с ръчно оплетеното въже: приклякваш, подпъхваш, завиваш, затягаш и това е.

Хомич опита отново. Ерничка му се усмихваше насърчително.

— Добре! — кимна управителят. — Само по-смело, по-смело!

Окуражително потупа Хомич по безцветната ризка и хукна след отдалечаващите се бригадирки.

Ерничка и просветникът останаха на полето сами.

— Аз ще нося въжетата — каза Ерничка. — Може ли?

Хомич кимна. Погледите им се срещнаха за миг. „Няма да устоя на изкушението“, помисли Ерничка.

Влачеше поредния сноп въжета, сламата я жулеше по врата, по гърба, по гърдите, а вече и по неморалното коремче, по което започнаха да се стичат първите ручейчета пот.

Потеше се и Хомич.

— По-добре се съблечи, Станко — каза му Ерничка.

Хомич се поколеба, после свлече избелялата си риза. Остана полусъблечен, Ерничка възбуждащо му се усмихна и кокетно каза:

— До вечерта хубаво ще почернееш. А ако беше ми казал, че сте се хванали на бас заради мен, бих ти измислила нещо друго за себе си. Не бива да се измъчваш, че тогава не останах при вас.

— Малко се страхувам от Плажак — изведнъж призна Хомич.

— Така ли? — учудено попита Ерничка.

После двамата щастливо се разсмяха. Работата веднага им потръгна, напрежението помежду им изчезна. Ерничка сподели с културния работник своето впечатление от откриването на мирната жътва и най-вече от акордеониста, за когото изобщо не е предполагала, че е в лагера. Хомич ѝ каза, че са го извикали партизаните. Вечер им свири партизански песни и „Сулико“^[1]. Но не се постарал да научи другарите на други революционни песни, само на Интернационала. Ерничка се съгласи с всичко и му припомни обещаното от него покровителство. Може би в следващите дни, месеци и седмици той ще ѝ бъде много необходим, за да се предпази от началничката. Хомич я увери, че като е с него, не бива да се страхува от никого. Ерничка се спря, недоверчиво го изгледа, а просветният работник окуражително стисна ръката ѝ.

— Колко си потна. Би могла също... сега, поне малко...

И Хомич доста плахо показа с поглед какво би могла да поразсъблече и тя, без да пострада нравствеността.

— Не съм си сложила сутиен — каза Ерничка и срамежливо разкопча горните три копчета на престилката. Оросената вдлъбнатина между гърдите ѝ лъсна. — Виждаш ли?...

Хомич кимна и като преглътна, каза:

— Наистина нищо не може да се направи.

— Може малко да си отдъхнем, там, на края...

На това Хомич нищо не отговори, но Ерничка видя как оголеният му корем бе пламнал от слънцето. Не смееше да спусне поглед по-надолу, тъй като не би било целомъдрено, обаче предполагаше, не, със сигурност бе видяла забележими признаци на прекомерна издутост. Наведе глава и изтегли следващото въже. Мълчаливо крачеха от сноп към сноп. Хомич завързваше снопа, а Ерничка го отнасяше до най-близкия кръстец. Двамата напрегнато наблюдаваха приближаващия се

край на полето, зад който се простираше сенчеста гъста горичка. Сноповръзвачките вече навлязоха в напречния блок и събирачите се отдалечаваха заедно с тях. Ерничка усети как пулсът ѝ се ускорява. Как се втвърдяват зърната ѝ, докато се трият в материята на нагрятата от слънцето и леко овлажнена от потта басма. Обаждаха се и несполучливите гащички на вредителя Кнехтферифер, които така грубо я търкаха, че дъхът ѝ секваше, а очите ѝ се замъгляваха. „Само да не припадна преди това“ — ужаси се тя, остана неподвижна за миг, за да успокои тялото си. Реши, че щом стигнат до края на полето, просто ще седне зад най-близкия храст и ще се съблече. Останалото ще зависи от Хомич. Когато му подаде с леко трепереща ръка въжето, героят от Пътя на младежта сякаш разбра какво очаква от него на края на блока това леко девойче. Затова намали темпото, но нищо не помагаше: краят на блока неумолимо, съдбовно се приближаваше, пред него вече беше последният развързан сноп, в ръката му — последното въже, а бялата конопена риза вече плавно се нанасяше зад най-близкия храст. Всичко в него — и горе, и долу, настръхна.

Но всичко свърши добре. Ризата от ръката на Ерничка още не беше отлетяла под храста, когато гъсталакът пред тях се разтвори и чуха глас:

— Губите темпото, младежи!

Насреща им добродушно се усмихваше един от охранителите с небрежно отпуснат на хълбока автомат.

Мъдрият началник на лагера ловко ги бе разположил по рововете край полето, за да предпазят леките жени от излишното изкушение, предложено им от свободата. Ерничка и Хомич, засрамени, че не са никакви ударници, мълчаливо се обърнаха и се отправиха към напречното поле след отдалечаващите се сноповръзвачки.

— Симпатяги! — прецеди през зъби Хомич.

— Няма страшно, Станко — утеши го Ерничка и го погледна така горещо и възбуждащо, че на просветника веднага му стана ясно от какво точно се бе изплъзнал.

От недалечното селце се чу обедната камбана, изведнъж заглушена от сирената на мината и лагера, така че Сладкарката и другите вярващи жени на полето дори не успяха да се прекръстят. След спирането на сирената работата веднага се преустанови, бригадирите оставиха всичко, което имаха в ръцете си, и се устремиха към бившите

постройки на графа, където ги чакаше заслуженият обяд. По пътя към него попаднаха на кладенец — як каменен градеж с голямо обковано подемно колело, с ръждива верига и най-вече — с хладна лъскава повърхност на дъното. Кладенецът явно служеше и за поене на кравите, тъй като към него бе долепено голямо дървено корито. Щом видяха коритото, макар в момента да бе сухо, жените потръпнаха от предчувствието за чудния допир на свежата вода. Изпотени и прашни, те веднага се втурнаха към кладенеца, изтеглиха тежкото пълно ведро и без да изчакат коритото да се напълни, започнаха да плискат лицата и телата си.

— Спазвайте реда си и по-прилично! — извика им началничката Матилда, когато видя, че някои жени започнаха да разкопчават мокрите си от потта престилки. — Не сме сами тук — добави тя и посочи ударниците, които се приближаваха от другата страна към кладенеца със същата цел.

— Госпожо командирке — започнаха да молят жените, — разрешете ни...

— Не! — каза строго Матилда и жените взеха злобно да мърморят.

— Зад обора има още един кладенец, тоя го оставете на мъжете — помогна им управителят на имението. — Вървете, там никой няма да ви пречи.

И управителят ги заведе по някаква пътека между овехтелите сгради към другия кладенец. Това бе обикновена зелена помпа за вадене на вода, но край нея също имаше корито, макар и по-малко.

— Ако искате да се измиете спокойно, имам две покривала за коли... Всъщност мислех да ви ги предложи тъкмо за това. Тука са, в сайванта.

Без да чакат съгласието на началничката, жените тръгнаха след него, като благодарно му се усмихваха. Управителят също се усмихна на Манда и пъкна в ръцете ѝ тежкия брезент. Каза, че ще донесе и някаква върлина, на която да преметнат брезента. И ще си имат сепаре. След малко този добър човек заедно с младия просветник от лагера наистина донесе някакъв прът. Закрепиха го между две дървета, преметнаха през него брезента и коректно се отдалечиха.

Началничката Матилда се почувства малко изместена. С подозрение поглеждаше към Манда, която беше с управителя в

плевнята за брезента и на чиито задни части, както добре забеляза, той хвърляше още на полето продължителни погледи. Дали това не е нещо предварително договорено? Но понеже и нея самата всичко под блузата я щипеше и сърбеше, заповяда:

— Помпайте, само че бързо! Не бива да ни чакат.

Пъхна под блузата мократа си ръка, за да се измие, но когато срещна насмешливите погледи на онези дяволици от Видрица, рязко разтвори блузата, метна я на шипковия храст, изпъчи се и се смеси с миещите се полуголи жени. За кратко бе завладяна от силното изкушение да свали сутиена си и да ги впечатли с прекомерно големите си гърди. Но надменно си помисли, че те не са способни да оценят това, което е предназначено за други очи. Остави капките студена вода да се стичат по зърната ѝ, като едновременно с ъгълчето на окото си наблюдаваше как някои от жените ѝ отправят погледи на познавачки. „Ах, вие, шибани мръсници!“ — каза си тя и си помисли как би се надървил сега онзи фашист от Петржалка. Две години се бе влачил след нея, все напираше да я докопа отзад като някакъв разгонен звяр, а после, когато тя поиска да я вземе със себе си в райха, се отнесе с нея така жестоко, че едва спаси живота си. Беше гнусен развратник, но въпреки това мръсният спомен за него я възбуждаше, та трябваше отново да се наплиска с вода, при което някои от жените я изгледаха учудено. Затова започна бързо да се облича, оправя блузката и колана, заповяда им да приключват, после с цялото си началническо достойнство излезе навън. Пред разтворените врати на плевнята стоеше началникът на лагера и съсредоточено гледаше платното, зад което доста ясно се забелязваха движещите се фигури на жените.

— Всичко наред ли е? — попита той Матилда, която се приближаваше към него със съучастническа усмивка.

Вече, без да се усмихва, Матилда кимна и се изпъна пред началника.

— Добре, Матилда, разрешихте проблема сполучливо и с такт.

Началникът се обърна и през преходния сайвант се насочи към двора, където вече бе изнесен приготвеният гулаш.

— Не е нужно да ги викате, идват! — спря той управителя, с когото се срещна пред сайванта.

— Свършиха ли вече? Жалко! — и управителят съучастнически намигна на началника.

Той така хладно го изгледа, че управителят се почувства неудобно. След обяда, по време на който леките жени седяха отделно от своите надзирателки и командирки, непрекъснато се кикотеха, нещо си шепнеха една на друга, та Матилда дори трябваше да ги заплаши с лъжицата, мирната жътва продължи под немилостивото лятно слънце. Ударническото темпо вече не бе така високо, както преди обяд. Моторът на трактора, наследен от графа, който не бе конструиран за стахановските времена, постоянно прегряваше и от радиатора му непрекъснато се вдигаше облак пара. Намаляха и възможностите на човешкия фактор: главите на жените се замайваха от слънцето, ръцете им се изпободоха от стърнищата и гърбовете ги заболяха непоносимо. А и дисциплината започна да спада. Вече не обръщаха внимание на подвикванията на надзирателките, а при всяко спиране на жътварите изтичваха към края на стърнището, където сред храстите течеше поточе и зад което се простираше рядка борова горичка. Нещо там упоително ухаеше. Установиха, че е смола, изтекла от белите, сухи и вече шуплести стъбла на старите дървета. Под пръстите тя се превръщаше в плътен пращец. Лудата Берта, която от сутринта мислеше само как да докара под престилката си голямото преживяване, си триеше шията с полепнал по пръстите пращец. Останалите отначало се смееха, но после и те започнаха да втриват пращеца в нагрятата си от слънцето кожа. С това се занимаваха, преди да дойде началничката и веднага да ги изпрати отново на полето. А когато остана сама в горичката, разкопча блузата си и също започна да втрива в кожата си от ароматния пращец. Пак си спомни за оня задник от Петржалка и страшно започна да я изкушава мисълта да се отпусне върху сухите иглички, да се обърне по гръб, да разтвори краката си и... навреме се опомни. Осъзнаваше, че хората на Плажак държат под око цялото пространство, а от време на време се появяваше и началникът на лагера. Забързано се върна на полето.

Към пет часа, когато слънцето още бе ужасно високо и никак не можеха да го дръпнат за краката надолу, управителят реши, че мирната жътва се нуждае от някакъв нов импулс, и след като се посъветва с началника на лагера и лекаря, всички получиха по една, две или три чашки черешова ракия от запасите на графа. Кой колко чашки ще получи, решаваше санитарят. Той охотно наливаше от дамаджаната, в която сутринта бе донесъл на полето борова вода за промиване на

възможните рани и която сега бе напълнил чак до гърлото с черешова ракия. Наливаше със сигурна ръка и при всяка чашка предупреждаваше — някой да не вземе да прекали. За това, от което се страхуваше ръководството на лагера, никой не си и помисли. А когато между бригадирите се появи Ян Гумения и разтегна своята хармоника, започнаха да мислят за съвсем други неща — всъщност за едно и също.

Кармен най-накрая се бе отървала от лекарската чанта, а с нея и от Зигмунд, който непрекъснато се прозяваше и през целия ден я докосваше само случайно, когато се навеждаше да вземе сноп. Сега танцьорката разбра от управителя, който очевидно бе техен човек, че за тях е определено да спят върху сеното в голямата плевня. Върху брезентите на колите. Така, както винаги са спали там бригадирите по жътва. Разбра и това, че нощите тук са достатъчно тъмни.

„Нощите тук са тъмни“, носеше се по полето от ухо на ухо като някаква сладка тайна. По погрешка го прошепнаха и на Сладкарката, тайното Плажаково ухо. Тя веднага изтича зад най-близкия куп снопи, приседна и от пристегнатата си в сутиена пазва, в която винаги имаше нещо за черната борса, извади моливче и къс хартия, после старателно записа новината. Прибра листчето и моливчето отново там, откъдето ги бе извадила, увери се, че няма да изпаднат, и отново се върна при жените, чийто колективен оптимизъм бе повишил градуса си. Чрез вече пийналия санитар Челаровите ударници им изпратиха в чашка зашифрованата новина, че работят за изпълнение на замисления план, като използват при това всичките изпитани ударнически методи и целия свой колективен ум. Леките жени вярваха на всяка тяхна дума. Особено след като, докато се миеха при помпата, Манда им бе подшушнала, че те са построили бункера на партизаните, от който тези герои могат да гледат техните задници. Така че защо да не направят и нещо за свое собствено удоволствие?

„Днес ще прецакаме и партизаните“ — от ухо на ухо се носеше и ударническият лозунг на Челаровци. Отново по погрешка това достигна до тайното ухо на Сладкарката. Под претекст, че гулашът е мазен и ѝ се налага да отскочи до потока, Сладкарката повтори операцията с моливчето и хартиятката. Само че не успя да свърши всичко докрай, защото изведнъж изотзад я хвана груба мъжка ръка, която започна да се вмъква в сутиена ѝ. Сладкарката отблъсна ръката и

скочи на крака. Пред нея стоеше началникът на лагера с далекоглед на гърдите.

— Дайте ми това! — смразяващо рече той.

Сладкарката се разтрепери и измъкна моливчето от сугиената си.

— Дайте хартиятката! — изрева началникът и хвърли моливчето в потока.

Сладкарката извади смачканата хартиятка. Началникът я грабна, взря се в нея, после отмести поглед.

— Това е шифровано. Кой ви заповяда да го вършите? — и началникът посегна да извади пистолета си.

— Господин тайният поручик — с треперещ глас запелтечи Сладкарката.

— Плажак? — затрепери и гласът на началника. — Да не сте посмели да ме лъжете! — изрева още по-страшно той.

Сладкарката само поклати глава и се разплака. Това подейства обезкуражаващо на началника, който загуби всякакво желание да продължава с разпита. Всъщност стигаше му каквото бе научил. Извади от джоба си носна кърпа, с погнуса я подаде на тая глупачка, заповяда ѝ да се махне, но да не казва на никого нищо. А той самият седна на брега на поточето и дълбоко се замисли. Зад всичко това като нищо стои онзи дявол Зигмунд, ясна работа. Но нали самият той подкокороса Матилда, като ѝ каза, че с прекомерните си гърди може да направи партизанска кариера. Ако не беше той, не би му пъхала под носа големите си цици, не би го принуждавала да броди с ръце из тях, не би се уверил, че по тялото на жената има всякакви невероятно гладки и еластични места, и не би имал разумен довод да започне да търси колко такива, че и още по-гладки места крият по телата си тия видришки пачаври. Но нали бяха покрити с ужасните лагерни дрипи, та не можеше поне с поглед да проникне в тайните на развратните им тела. Затова бе подхвърлил на Матилда идеята да ги преоблече в тези тънки басмени престилки. Но това не помогна много на стария глупак, в душата му не настана покой. А и нужно ли му беше това? С изтерзан вид се изправи и тръгна обратно. Далекогледът му се изплъзна от ремъка и го удари по устата. Усети на езика си вкус на кръв. В носа го блъсна наситен, дразнещ мирис на смола. Противният Зигмунд! Когато го намери да лежи под храстите на другия край на полето и се спусна към него, взе да му обяснява, че щом го боли глава, ще му стане по-

добре, ако половин час полежи със затворени очи и подиша аромата на смола, от която в горещината се освобождават лечебни вещества. Не вярваше на нито дума, произнесена от този лъжец, но понеже още от сутринта чувстваше тежест в главата, влезе в горичката. Само че там, под боровете, леките жени триеха гърдите си със смола, а главата го заболя още повече. Не спираше да го боли, но реши да не обръща внимание на болката. Обхвана го ярост. Изплю кръвта от устата си, измъкна смачканото листче от джоба си и го прочете отново. „Не — каза си. — Не! На никого няма да позволя да превърне в сводница мирната жътва!“ Щеше да бъде твърд. Жал му беше само за Матилда. Спрямо нея това щеше да е малко несправедливо.

Видя на двора управителя на стопанството. Разговорът им бе кратък.

— Сутринта отбелязахте, че сте го закъсали с някакъв блок с грах. Утре ще ви помогнем и за него.

— О, благодаря. Но трябва да се почне рано, около три, докато още има роса и...

— Ще бъдат там десет минути преди три. Ще ги прехвърлим на мястото още вечерта. Видях там някакви сайванти. Ще пренощуват в тях.

— Не е чак толкова спешно, началник. Дамите днес заслужават по-дълга почивка.

— Това решавам аз. И те не са дами, а затворнички.

— Не искам да ви... Но там би трябвало да спят на сандъците за стоката...

— Щом ще е на сандъците, нека да е на сандъците.

— Но това ще е доста неприятно.

— Аз го намирам за прилично. Според критериите на новото общество тези жени вече принадлежат към класата на историческите трупове — строго завърши началникът.

Управителят остана като попарен. Всичките му планове пропадаха. Испита силна неприязън към началника, но все пак направи още един опит.

— А може би не е много добре да ги пресилваме точно на граха. Някои биха могли да се подхлъзнат на него.

Началникът известно време го гледа втренчено. После каза през зъби:

— Виждам, че имате изкривени представи за нашите възможности, господин управител. Гледайте да не ви запомня...

Хитрата усмивка веднага замръзна на лицето на управителя. Като гледаше охраната на двора, той дълбоко съжали, че се е оставил да бъде примамен от чудесния задник на една от тези пачаври. „Дявол да ги вземе!“ Приключи въпроса, като ритна празната дамаджана, с която помощникът на доктора бе дошъл за още ракия.

Нищо неподозиращите „исторически трупове“ се движеха из полето в приповдигнато настроение, влачеха последните снопове на кръстците, пееха с помощта на младия културен работник и хармониката на Ян Гумения хубавата песен „На прътовете знамена червени“ и след като така мило засвидетелстваха благодарността си към чешката работническа класа за нейната помощ, весело затичаха към стопанството и със смях дръпнаха зад себе си брезентите. После в духа на остроумния лозунг на жътвата: по-бързо, по-добре и по-икономично, сърчно се измиха, а след това се нахвърлиха на галушките. С това и завърши тяхната жътварска веселба.

— Спряхме подготовката за покушението над нравствеността — заяви началникът на лагера, когато и последните галушки изчезнаха в гърлата на жените. — За да ограничим възможното непристойно поведение, за да не създаваме условия за излишни изкушения през нощта, което също е една от главните ни задачи в процеса на превъзпитание, нареждам незабавното преместване на жените на друго, предварително подготвено място.

И началникът даде знак на надзирателите да се заемат със своите задължения.

— Кур сплескан! — ядоса се Манда, когато вече по тъмно ги настаниха в полуразрушения сайвант с разпръснатата стара слама в някакви отвратителни огромни сандъци, на дъното на които бе постлано сено и плява.

Със стиснати зъби и сълзи от злоба жените започнаха да се устройват в тях.

А нощта там наистина бе тъмна.

[1] Популярна грузинска песен, любима на Сталин. — Б.р. ↑

17.

В ЛАМПАРНИЦАТА НЕ СЕ ПРЕТРЕПВАТ ОТ РАБОТА

Челаровите ударници и една лагерничка мълчаливо крачеха към недалечната мина. Утринта беше тиха. Преситените птици, напълнили гушите си по време на мирната жътва, бяха толкова лениви, че не издаваха никакъв звук. Напоената с роса трева обилно мокреше тежките войнишки обувки и глезените на краката. Но те не обръщаха внимание на това. Не ги вълнуваше и мисълта, че когато мирната жътва приключи, затворниците от първата смяна пак ще влизат в мината направо от лагера.

Лампаджийката Кармен Хойчикова, с регистрационен номер 769, от време на време стрелваше с поглед Челар, дори се измъкна от тълпата, за да се приближи до него, но водачът на ударниците сякаш не я забелязваше — ядосваше се, че тия видришки дърдорани са издали нещо за подготвяния план за ударен труд, който въобще нямало да бъде ударен труд, а въдица за надзирателките, а жените биха почувствали нейните последствия във вид на радостна и пълна изненада точно под своите басмени престилки.

На Кармен ѝ се струваше, че Челар се сърди най-вече за това, че половин ден се е влачила с лекарската чанта, правела се е на слугиня на лекаря, търкаляла се е с него под храстите, въпреки че е можела да върви и да събира снопите след косата на Челар, и тогава единствено той би имал възможността да поопипа поне с поглед всичко, което се криеше под нейната престилка. Самата тя горчиво съжаляваше. Изнервяше я и това, че сега към мината редом с нея крачи и Вдовицата. Беше смаяна, когато сутринта я видя със същото пакетче суха храна в пазвата да се нарежда в групата, която стражарите преброяваха. Не можеше да си го обясни иначе, освен с факта, че тази хищница бе намерила в лагера нов Изповедник. Или някой беше любопитен дали и долу е толкова гарваново черна. Дали не е Зигмунд?

Не е. Него го интересуват само картите и освен това не разполага с такава власт. Така, кой друг... Кармен се разтрепери, като си помисли, че би могъл да бъде Плажак.

На портата лагерните пазачи ги преброиха отново, записаха броя им в книгата, придружаващите ги стражари многозначително заоправяха ремъците с окачените на тях пистолети, с което предупреждаваха класовия враг, че имат бдителни очи, и после ги оставиха на грижите на други, които по късите бетонови тунели ги заведоха в съблекалните. Лагерниците започнаха бързо да се преобличат, а Кармен се отправи към склада за лампи. Днес с нея вървеше и Вдовицата.

Жените от нощната смяна вече нетърпеливо очакваха Кармен. Сърдечните селски жени, които бяха пребродили заедно с мъжете си белгийските и френските мини, тук бяха у дома си. Те обичаха Кармен и я съжаляваха, защото им разправяше как в лагера нощем ги тормозят. Затова се радваха, когато сутринта се появяваше на работа, без да са я били. Бяха дълбоко поразени, когато им показва виолетовите белези по гърба и по задника си след Плажаковия бич. Прекръстиха се, тъй като бяха много набожни, и отбелязаха: „Поне не е по главата, Карменко“. Те никога не биели децата си по главите. Поради голямата им набожност Кармен бе скрила от тях своята истинска професия и частично си бе присвоила биографията на Сладкарката, като я бе подобрила с някои благородни детайли. Не знаеше дали са ѝ повярвали напълно, защото определено не бяха вчерашни. Жалко само, че бяха вече стари и шегичките, с които би ги забавлявала, може би вече не бяха за тях.

Поздравиха я както винаги със своето сутрешно двугласно чуруликане.

— Добре дошла в бригадата, Карменко.

— Ах, как хубаво си почерняла! А и най-накрая си имаш другарка.

— Слава богу, вече няма да треперим, че трябва да останем втора смяна, щото кой ще нахрани прасетата вкъщи...

— Карбидките, Карменко, вече са заредени, мъжете могат да ги палят веднага.

— Хайде, вие се оправяйте тук, а ние вече да изчезваме. С Божията помощ...

— С Божията помощ — също така сърдечно се раздели с тях Кармен.

Сутрин все нямаше време да си поговорят, защото те бързаха за автобуса.

А автобусът се отбиваше в селото само заради миньорите и всички бяха съгласни, че това е голяма придобивка за трудещите се. Но когато някой каза, че в Белгия автобусите откарват и докарват миньорите от и до домовете им, председателят на бранша им обясни, че не бива да бъдат такива чуждопоклонници, и повече не им предложи да споделят своя тъжен опит от живота в капиталистическия свят.

Кармен кимна през отвореното прозорче на тези, които си тръгваха. После се обърна към Вдовицата, която доста скромно и колебливо стоеше в ъгъла на склада, погледна я с видимо превъзходство, но любезно каза:

— Хайде да се преоблечем, а после ще ти кажа какво трябва да правим по време на смяната. Сега ела при прозорчето. Мъжете ще ти подават своите номера, а ти ще им даваш карбидките. Не бива да става грешка, защото всеки номер отговаря на човек под земята, разбираш ли?

Вдовицата кимна, но бе ясно, че не разбира. Кармен я побутна към отвора, тъй като там вече се подаваше някаква мъжка ръка с номер между пръстите.

Размяната на номера за карбидки ставаше бързо и мълчаливо, само дето един от мъжете каза:

— На мене фенер.

Вдовицата въпросително се обърна към Кармен, която през това време доливаше вода в другите лампи.

Кармен остави номера, взе от полицата голям метален предмет с дълъг ремък и сама го сложи на прозорчето.

— Този е сменен майстор, те си светят с фенери.

Тълпата около прозорчето оредя, идваха вече само закъснелите, които преди смяната е трябвало да уредят нещо в канцеларията. Вдовицата, на която подаването на карбидките се бе сторило много тежко, масажираше пръстите си и болезнено се мръщеше.

— Трябва да ги държиш с две ръце. Тежат само килограм, но все пак. За няколко дни ще свикнеш. Ако не стане нещо извънредно, сега

три-четири часа ще имаме пълно спокойствие. Ще се преоблечем, а може и да си сварим кафе. Ела.

Кармен заведе Вдовицата до малката съблекалня, където имаше и душ. Смениха лагерните си дрипави одежди с миньорско облекло. От него, въпреки че беше прано, се носеше миризма на въглищна прах. Вдовицата отбеляза, че биха могли да останат и със своите дрехи. Кармен само поклати глава. После за малко се замисли, защо пък не? Попита Вдовицата дали иска кафе. Тя отказа. Нейната неотзивчивост и мълчаливост малко обиждаха Кармен. Но тя самата също не знаеше за какво би могла да разговаря с нея. Върнаха се в лампарницата.

— А тук няма ли други помещения? — попита Вдовицата.

— За какво са ти? — учуди се Кармен.

— На мен за нищо. Но къде мият мъртъвците?

Кармен я гледаше слисано.

— Но... нали онзи ударник говореше с културтрегера, че мъртвите миньори ги мият в склада за лампи. Нали това каза? — вече несигурно завърши Вдовицата.

Кармен така се разсмя, че чак се просълзи.

— Челар тогава май прекали. Нищо такова... — и изведнъж се сепна.

Веднага разбра защо веднъж сутринта намери наровеите измити. Тогава не ѝ казаха нищо, само я изгледаха съчувствено, а когато отиде да се преоблече, се учуди колко много вода се е събрала под душовете, макар тези от смяната преди нея никога да не взимаха душ. Но тогава не ѝ мина въобще през ума нещо такова.

— Поне аз нищо такова не знам — каза вече бавно. — Откакто съм тук, не е имало смъртен случай, само от време на време някоя откъсната ръка или крак, но разбирам това едва когато ми донесат горе карбидката и началниците на смяната приберат номера.

— Това с нищо не ме бърка — каза унило Вдовицата и Кармен изведнъж се почувства глупаво. „Лицемерка!“ — помисли си злобно.

След това доста неохотно обясни на Вдовицата какво трябва да прави в лампарницата по време на смяната. Разглобява карбидката, досипва сух карбид, долива вода, отвива и изчиства горелката. Някои от лампите са поизкривени от падане или удари и не се затварят добре. Тях ги носят в работилницата при стария Вендрицки, а оттам вземат други, поправени. Вдовицата кимна и след малко вече сръчно

досипваше карбид, доливаше вода, опитваше пропускливостта на горелката. Отваряше вентила и наблюдаваше как водата капе в металния съд. По едно време попита:

— Мога ли да опитам и аз?

Кармен сдържано ѝ подаде запалката. Каза ѝ, че трябва да изчака, докато в карбидката се събере достатъчно газ. Вдовицата изчака и после с едно драсване успя да запали лампата. Гордо се засмя. Кармен усети, че скоро Вдовицата би могла да набере преднина пред нея, да омотае Ян Челар, макар да е по-стара от нея поне с десет години, да е доста закръглена и да има тежък задник. Но тъкмо това би могло да се хареса на горехронския ударник. Може би трябваше да предизвика някакъв скандал, за да се избави от нея.

Кармен рязко увеличи пламъка на горелката, каза на Вдовицата да допълни останалите лампи, а тя ще иде до работилницата, за да отнесе повредените. Вдовицата мълчаливо се зае с работата.

Старият Вендрицки си падаше по женската част, но за негово съжаление беше съвсем безвреден. Отиваше към седемдесетте. Винаги посрещаше Кармен с някакъв виц, който би му бил достатъчен за Илава. Днес я попита какво се е случило на тая тяхна жътва, нагостили ли са ги с нещо. Кармен каза, че само с гулаш и галушки. Вендрицки бе недоволен, струваше му се, че цялата мирна жътва не струва пет пари, че е само едно комунистическо мероприятие. Каза, че когато преди са ходили да жънат, Тарноци им е давал на ден по двеста грама добра ракия и нощували в плевнята. Там било тъмно като в Назарет и всеки успявал да докопа по нещо, било предник, било задник, все едно, нали на тъмно не може да се избира.

— И аз не бих си избирала, господин Вендрицки — каза Кармен и тъжно наведе глава.

— Ах ти, хитра братиславска уличнице! — закиска се Вендрицки и с твърди от ковашкия чук ръце я потупа по задника.

После захвана да псува ударниците, които безогледно чупят машините в мината и натоварват държавата с нови разноски. След това нервно запреглежда изпочупените кирки и лопати.

— И челаровските ли ремонтирате? — с интерес попита Кармен.

— Че как иначе, не правя изключения, чумата да ги тръшне дано! Само дето откъснати крайници не ми подхвърлят в колата.

Кармен се смееше. Но не разбираше за каква кола става дума. Нали из мината се движат само железни вагонетки. Сигурно на тях вика коли. Сега бе особено разстроен, защото долу в момента натоварвали счупеното на специално пригодена вагонетка и му го пращали в работилницата. Той го оправял и го връщал обратно. И гледал да не забрави да заключи, защото този трудов народ, поне в мината, краде повече сега от своето, отколкото преди от чуждото. И ако не заключвал колата, докато стигне долу, щяла да е празна, а него щели да го дадат на другарски съд, задето е нарушил новите порядки.

— Така ли било? — с учудване отбеляза Кармен.

Нещо ѝ дойде наум. Първо си каза, че това е безсмислица. Най-малкото би било доста рисковано. Но после... Само че най-напред би трябвало да отпрати от работилницата тази безполова мумия Вдовицата. Това би могло някак да се уреди. И Кармен се усмихна на Вендрицки.

— Така че ела за лампите към четири — каза Вендрицки, след като се бе напсувал до насита.

После, както обикновено, щеше здравата да се хване на работа.

— Може да изпратя новата работничка. Тя е вдовица.

— Хайде, бе! — учуди се Вендрицки. — Ах, вдовичка, вдовичка, хубава душичка. Боже мой, защо не ви затваряха преди четирийсет години! Хайде, върви, върви, защото съвсем ще се наскърбя — започна да я избутва към вратата той.

Кармен бе сигурна, че с него работата би била лесна.

Междувременно Вдовицата беше насипала в лампите карбид, доляла вода, всичките до една проверила и сварила кафе дори и за Кармен. Седнаха на пейката при шкафа и мълчаливо започнаха да го пият. Кармен каза на Вдовицата, че ако е гладна, може да хапне нещо. Тя поклати глава. Няма още да яде, трябва да пази диета, тъй като в лагера е наддала доста. „И аз“ — призна си Кармен и това малко ги сближи. Продължиха да почиват. Кармен каза, че трябва да пестят силите си, тъй като приближава дванайсет. Около един суетнята е голяма, смените си предават щафетата. После идват сменните майстори, за да отчетат какво са изработили мъжете. Някои винаги оставят по няколко цигари. Между тях има и глупаци, които вярват на всичко, което им разправят при обучението. А два пъти в седмицата в мината работят миньорските чираци, такива едни изплашени душички.

Докато чакат майстора си пред работилницата, от време на време някой от тях се осмелява да надникне през прозорчето. Кой знае какво са им наговорили за лагера. Преди няколко дни един крадешком ѝ бе предложил десетачка, при това се беше изчервил и усмихнал твърде смутено. Беше я досмешало.

— В действителност петнайсетгодишните юноши не са толкова срамежливи. И са много свежи — каза Вдовицата, с което твърде изненада Кармен.

После махна шапката си, започна да разчесва сплъстените си гарваново черни коси и от тялото ѝ, въпреки силната миризма на карбид, към Кармен лъхна лек, успокояващ аромат. Кой знае защо ѝ се прииска да помечтае. Вдовицата се протегна и под дрехата изпъкна пълната ѝ зряла фигура. Кармен си спомни как жените от улица „Щукова“ разправяха за нея, че в началото, преди да стане вдовица, не носела под дрехите си бельо. „Дявол знае как всъщност е било...“ — премина през главата ѝ, когато се загледа в изящните пръсти, забодени в гъстите гарванови коси. „Дали и долу е така прекрасно лъскава? Като вземе да се къпе, ще погледна.“ И пак се почувства малко глупаво.

Пристигна първият отговорник. Преброиха с Кармен номерата и той небрежно подхвърли, че на един от несръчните чиновници, който влязъл в мината, за да подобри кадровото си досие, лентата откъснала два пръста. За щастие, на лявата ръка. Сега са му в джоба, заради комисията по злополуките, ако искат, може да ги погледнат. Кармен каза, благодаря, не са любопитни. Тогава отговорникът извади от другия си джоб пакетче ментови цигари и ги подаде на Кармен. Хвърли поглед към Вдовицата, изкашля се и отбеляза:

— Пипнаха един спекулант на найлонови чорапи. Още едно попълнение за лагера.

Кармен само сви рамене, благодари за цигарите и го изпроводи от работилницата.

— С този внимавай, никога не те гледа право в очите.

Другата смяна беше вече в съблекалнята. Кармен обясни на Вдовицата къде са работилниците по поддръжката и я изпрати да донесе поправените лампи.

— Нали е стар сладострастник? — посрещна я после, смеейки се, като помагаше да подредят лампите на полицата. — Добре че вече е безопасен.

— Това не мога да го преценя, но искам да ти кажа, че аз не съм никаква вдовица.

— Извинявай, но...

— Аз съм Манца Щупова, дори трима пълномощници няма да ме извадят от лагера, докато сама не поискам. Вече няма да се правя на народна мъченица, разбираш ли?

Кармен едва забележимо кимна.

— И не нося между краката си нищо такова, заради което всички да полудяват.

Кармен глуповато и засрамено се усмихна. Толкова бе смаяна от думите на Вдовицата, че повечето време от смяната прекара в мълчание. Без да си продумат, двете хапнаха и запалиха по цигара. В пет часа Кармен малко стеснително каза, че трябва да вземат душ, за да не смърдят на карбид, и да се преоблекат, за да не ги чакат после мъжете. Притвори вратата на склада с лампите. Когато влязоха в стаята за почивка, за да не си мисли Вдовицата, че и тя е любопитна да узнае това, което побърква всички, с известна боязливост подхвърли при събличането:

— Сега вече миенето на трупове ще ме плаши...

— Това остави на мен. Имам опит с някои днес вече исторически трулове.

Кармен погледна Вдовицата с респект. Имаше все още красива налята фигура. Без да иска, хвърли поглед и към козинката ѝ.

Вдовицата се усмихна.

— Е, какво, излъгах ли?

Кармен трябваше да признае, че не. Че Манца е жена с характер. А с характер можеш да се решиш на всичко.

18.

УДАРНИЧКАТА МАНДА МИСЛИ ГЛАВНО ЗА ТОВА

Ерничка се събуди от нечий тих плач. Обърна се в леглото, но видя само могъщия гръб на Манда и оросения от потта ѝ врат. Затова се надигна и зад преградата на Мандиното тяло погледна към леглото на Графинята. Тя седеше по нощница върху голямото си порцеланово гърне с царски герб и плачеше. Понякога сутрин, все така седяща на гърнето, тихо си рецитираше някакви руски поеми, най-често от своя любимец Пушкин. „Но какво ѝ е днес?“ — обезпокои се Ерничка и огледа спящите жени. За щастие, тъкмо се беше събудила и Кармен, която ставаше преди пет, още преди будилника, понеже трябваше пеша да стигне с ударниците до мината. Там дванайсет часа капеше карбид и затова след смяната можеше винаги да се изкъпе, без надзирателките да я охраняват. Беше обещала, че ще вземе в мината и нея, но накрая взе Вдовицата. А мината бе нужна повече на Ерничка, макар че трудно би свикнала с миенето на труповете. Но сега вече това нямаше значение. Въздъхна, побутна Кармен и мълчаливо посочи към Графинята.

Кармен нямаше време да мъдрува повече от пет минути и да се чуди защо Графинята плаче, нито пък да се отдава на някакви предположения. Бързо съблече нощницата си и докато си търсеше дрехите, доста нелюбезно и нервно попита Графинята защо се е разплакала толкова рано. Отговорът я учуди, така че остана да я зяпа само по пликчетата и по кнехтферифовския сутиен.

Нощес била изчезнала от дрехите ѝ златната брошка — Графинята каза това толкова гръмка, че събуди не само Вдовицата, тя и бездруго трябваше вече да става, но и останалите жени, които биха могли още малко да поспят. На Ерничка веднага ѝ се стори подозрително, че само Сладкарката не се е събудила.

Кармен бързо претърси дрехите на Графинята, после леглото, кутията с шапки, ръкавици и руски книги. Брошката наистина липсваше. Графинята върху гърнето отново се разплака. Жените започнаха подозрително да се гледат една друга. После, сякаш водени от някакво колективно прозрение, всички погледнаха към ъгъла, където спеше Сладкарката. Заради това че все шумолеше с нещо в своя си ъгъл, я наричаха и Дъртата мишка, а и твърде много им напомняше сводницата абортаджийка Малфулда, от която някои от видришките жени имаха наистина неприятни спомени. Към леглото на Сладкарката се приближи пак Кармен, която наистина вече нямаше време, и с един замах дръпна завивката. Установи, че тя спи, не се преструва, нощницата ѝ се бе вдигнала чак до пазвата, дори бе спазила заповед номер три — с още сънени очи жените невярващо се вторачиха в големите ѝ розови кюлоти. Веднага разбраха защо в последно време задникът ѝ толкова е пораснал и къде се намират всичките онези дреболии, които започнаха да изчезват от тяхната барака.

— Вече ставам, госпожо командирке — измърмори все още със затворени очи Сладкарката.

Когато ги отвори и установи грешката си, видя всичките тези зли лица и впити в нея очи, които я гледаха втренчено, и рязко седна на леглото, като се опитваше да смъкне нощницата си надолу.

— Ах, ти, стара злодейке! — процеди през зъби Кармен. — Долу гащите! — кресна изведнъж и понеже знаеше, че ще трябва да тръгне за работа, преди Сладкарката да я послуша, скочи към нея и започна да я разсъблича.

Сладкарката беше толкова стресната, че още преди да успее да стисне бедра и да сгъне коленете си, жените вече я бяха разсъблекли. Не бяха толкова изненадани от това, че веднага намериха брошката. Повече ги учуди, че намериха скрити още три американски дъвки, два чифта найлонови чорапи, две пакетчета ножчета за бръснене „Жилет“, няколко неизползвани стелки, една заключалка, крем за обувки, купони за захар и няколко добре подострени моливчета. Сладкарката явно не бе придобила всичко това наведнъж. По-специално подострените моливчета така ги потресоха, стори им се, че се използват за такава извратеност, за каквата във Видрица никой никога не беше чувал. После някоя спомена, че с моливчетата може да се пише. Започнаха да разбутват накраденото и изведнъж намериха сред него смачкана

хартийка. На нея попадна Дебелата Берта, но докато пелтечеше, за да намери подходяща дума, Кармен изгуби търпение, грабна листчето от Берта, бързо откри в него своето име, прочете доноса и яростно кресна:

— Това не е вярно!

И с тежката си миньорска ръка залепи на Сладкарката порядъчна плесница, преди да върне листчето на Берта.

— Сфинство! — гневно възкликна Берта, когато успя да прочете какво бе написала за нея Сладкарката.

Не се задоволи само с плесница и понеже именно на нея най-много ѝ напомняше за Малфулда, при която три пъти бе ходила на кюртаж, не само шамароса спекулантката, но и здраво я нащипа по тлъстите бедра. Избра си от купчината двата чифта найлонови чорапи, но когато срещна погледа на Манда, веднага върна единия на леглото. Манда грабна втория чифт и без да спира да чете доноса, също започна да налага Сладкарката. Листчето бързо пътуваше от ръка на ръка, чуваха се възклицания, като: „Лъжеш, мръснице! Ах, ти развратнице! Каква съм ти аз гражданка, мърла такава!“. Чуха се нови и нови плесници, купчината намаля. Ерничка също напираше към Сладкарката, но както винаги я отблъскваха със задници и разгорещено хващаха потърпевшата там, където най-много боли. Най-накрая, помежду нощниците Ерничка успя да протегне ръка и да грабне за Хомич пакетче с ножчета „Жилет“.

Сладкарката вече се бе примирила със съдбата си, лежеше по гръб с разкрасени крака и странно трепереше. Изглеждаше по-скоро не че плаче, а че се смее. Междувременно всички, които искаха, вече бяха излели яда си върху нея, разграбили вещите и Кармен, вече на тръгване към мината, я заплаши от името на всички:

— Само се опитай да се оплачеш, мръсна доноснице, и в полунощ ще се озовеш в клозетната яма! Хайде да тръгваме, Манца — кимна тя на Вдовицата и двете на бегом се втурнаха да закусят.

— И где мая златая брошка, ну где? — дърпаше ги за ръкавите на нощниците Графинята, но всички бяха така развълнувани, че никоя не я чуваше.

Сладкарката неподвижно гледаше пред себе си, сякаш не бе сигурна дали не сънува. И за да я увери, че наистина е мръсна доносница и че вече всички знаят това, Ерничка погнушено се изплю.

Сладкарката се обърна на хълбок, показа голия си задник, после започна да се бие с юмруци по главата.

Ерничка поиска отново да прочете доноса, който тази Баба Яга бе измислила за нея, но листчето сякаш бе потънало вдън земя. Дори при най-старателно търсене нямаше и следа от него. А после вече нямаше време да мисли за това. Във вълнението и постепенно завладяващата ги боязън, че Сладкарката все пак може да се оплаче на Матилда или на Плажак, жените дори не забелязаха, че в шивачницата нещо се е променило. Част от лозунга *ШИЕМ И СИ ПЕЕМ, ВЕСЕЛО ЖИВЕЕМ!* вече бе леко замърсена, по-голямата част от портретите на вождовете на световния пролетариат също, лулата на Готвалд бе оплюта от мухи и други невидими твари, а до портрета му се бе появила фотография, под която имаше надпис „Нашата ударничка“.

— Манда? — страшно се учуди Ерничка, когато след малко разпозна на снимката своята стара приятелка. — Това си ти, виж — додаде тя, приближи с количката към Манда и я побутна с лакът, защото носеше в ръце топ басма.

— Добре де, добре — нервно я отблъсна Манда. Ерничка малко се обиди, но после веднага прости на Манда. Не искаше да бъде в нейната кожа — ударничките не само трябва да работят като луди и да пестят материалите, ами после трябва и да говорят за това. Бедната Манда!

Точно в десет майсторката излезе от своята канцелария и пронизително изсвири със свирката, което понякога означаваше десет минути почивка или четене, после разговор на злободневни теми, почерпени от пресата. Този път след свирката вратата на шивачницата изведнъж се отвори и на прага се появиха началникът на лагера, а след него Матилда с надзирателките. „Свършено е с нас, тая мърла все пак ни е издала“ — мина през главите на жените. Но началникът и Матилда се държаха тържествено, а Летвата се усмихваше. Чак тогава всички забелязаха на стената новата фотография и започнаха възбудено да си шушукат.

— Внимание, момичета — почука със своята палка по най-близката пейка Матилда, — поздравете господин началника на лагера!

— Добър ден, господин началник! — поздравиха го колективно те.

Началникът благосклонно им кимна да седнат. Той, Матилда, майсторката и председателят на профсъюза на браншовата организация „Облекло“, който запъхтян дотича в последния момент и едва си поемаше дъх, всички похвалиха Манда и я посочиха като пример за подражание. В заключение всеки подчерта нещо различно: началникът сподели, че откакто са дошли в лагера, към тях всеки ден са отправени стотици очи, които следят всяка тяхна стъпка, оценяват я и разсъждават върху нея. Матилда предпазливо привлече вниманието им върху факта, че още нищо не е спечелено, че все още на всяка крачка се наблюдават признаци за тяхното морално падение и тя знае, че ще го преодолеят, но това изисква много лична смелост и себевъздържание. Майсторката се ограничи с това, че отново им даде Манда за пример на трудолюбива и скромна работничка. Браншовият председател, който, за нещастие, вече си бе поел дъх, се разпротря надълго и нашироко върху нуждата и смисъла на стахановското движение, в което шивачките трябва да участват, така както доячките прилагат Малининовия метод за дълбок и плитък масаж на вимето, и ги призова в чест на приближаващите се празници — всеобщия конгрес на бранша, годишнината на славния Октомври и най-вече седемдесетгодишнината от рождението на безсмъртния Баща на народите — да изпълняват още по-смело поетите колективни и индивидуални обещания в областта на шиенето на престилки. В заключение съвсем ясно и кратко отбеляза, че тяхното трудово превъзпитание струва на сектор „Облекло“ доста пари.

След него бе предвидено да говори само Манда, която изглеждаше така, сякаш се кани да припадне, но преодоля смущението си и каза:

— Сега... какво да кажа? Работя с желание, а когато шия от икономисаната басма, мисля за какво ли не, но главно за това, че престилките са за нашите кооператорки, а те пък произвеждат за нас хляб и захар, да, повечето от тези лакомства са за нашите и корейските деца... Та нямам какво повече да ви кажа. Ще добавя само, че и за в бъдеще ще работя все така ударно.

Манда въздъхна дълбоко. На майсторката видимо ѝ олекна. Матилда също се успокои. Пристъпи към Манда, подаде ѝ ръка.

— Така, Манда, желая ти всичко най-добро от името на нашия женски ръководен отдел. Продължавай смело, както досега! А тук —

подаде някакъв пакет на Манда, — тук е обещаната награда: купони за храна, купони за детски обувки и разрешително за тридневен отпуск. Е, момичета, ще ръкопляскаме ли на Манда? — любезно напомни на останалите шивачки тя.

Всички заръкопляскаха.

После благопожелания към Манда отправи и началникът, а председателят на профсъюза бе уредил в нейна чест тържествен обяд в лагерната столова. Надзирателката го увери, че ще доведе навреме ударничката в столовата. Разделиха се с Манда и останалите жени, после тържествено се отдалечиха. Манда щастливо се усмихваше на пакетчето и поглеждаше към шивачките.

— Ах, ти, змийо коварна...

— Скри от нас, че ще получиш отпуск...

— Наговори ни всичко да ти напишем, все едно било...

— Ако снаех, че си снаела, че ще получиш отпуск и ще отидеш за голямото преживяване под полата, утре би била утарничка — приключи със скърцане на зъби Берта.

Манда злорадо я изглежда, после горделиво сви уста и бавно, самонадеяно, люлеейки в ръка пакетчето, като че ли е чантичка, с която отива на разходка, тръгна към канцеларията на майсторката.

— Хайде сега при моята приятелка Летвата — носеха се след нея насмешливи, но беззъби забележки.

Ерничка, също малко засегната от Мандиното предателство спрямо колектива, се замисли и реши да отскочи с количката си до склада. Когато влезе вътре, внимателно се приближи към рафта с платовете и любопитно надникна в канцеларията на майсторката. Там Манда почти докосваше Летвата с гърдите си и двете доверително си приказваха. Ерничка чу за какво говорят, но не разбра почти нищо.

— Аз въобще не го мислех така, Манда. Наистина...

— Каквото съм обещала, обещала съм. Но и така ще бъде малко... след всичко, което правите за мен... че ще видя детето си, ще му занеса захар и обувчици.

— Не, това е невъзможно, той и така...

— Тогава го доведете сама и можем...

По-нататък Ерничка почти нищо не чу. Върна се в шивачницата ядосана, хвърляше платовете по масите и усещаше, че я обзема злобно настроение. Съжаляваше, че сутринта и тя не е шамаросала

Сладкарката. След като ги изгониха от плевнята и ги набутаха да спят в ония ужасни хамбари, всички чувстваха, че е извършена несправедливост, сякаш някой нарочно, излишно и грубо ги бе наранил в съня им. А да прекъснеш съня на жените, е още по-лошо, отколкото да прекъснеш спането с тях, това даже техните клиенти от Видрица не са си позволявали.

Манда се върна в шивачницата, седна пред машината и започна да шие, като до обяд нито веднъж не повдигна глава. Само когато зави лагерната сирена и заглуши камбаните на недалечните селца, в работилницата се появи надзирателката, за да отведе ударничката на тържествения обяд. Съпроводиха я ненавистни погледи. Надзирателката, стигнала до вратата, се обърна и каза:

— Господин началникът днес ви разрешава извънредно къпане.

„Все е нещо“ — помисли си Ерничка, но веднага я обзе нов страх. Дали надзирателката не е подушила нещо за нея? Знаеше, че това е глупост, че още нищо не ѝ личи, нали вече веднъж беше го преживяла, но нейният глупав, прилежен, добросъвестен характер, който дявол знае от кого бе наследила, все успяваше да ѝ развали настроението.

Затова беше приятно изненадана, когато надзирателката само ги заведе до бараката с душовете и няколкото вани зад бараката на стражарите, каза им, че трябва да са готови за половин час, и ги остави там без надзор. В началото сякаш направо не им се вярваше. Досега при къпането им винаги присъстваше надзирателка, дори две. Внимаваха да не се мият дълго една друга, да не си шепнат, да не се събират всички под един душ и главно — да не се нараняват умишлено под душа. Затова дори докато се къпеха, не можеха истински да се отпуснат. Сега, макар за кратко, нещата се бяха променили, но тъкмо се почувстваха свободни и започнаха да си пеят не съвсем революционни песнички, под душовете влезе Манда.

„Поне да не носеше този букет“ — помисли си Ерничка. Манда веднага бе забелязана от всички. Наблюдаваха как търси място за букета си от виненочервени рози, как се съблича, а когато китката ѝ падна от прозореца на пода и Манда несръчно се протегна да я вдигне, към нея скочи Берта и успя да я изпревари.

— Аз ще ти я подърша.

— Дай я, стара кобило! — посегна към букета Манда.

— Ти си кобила, ти, смешна приятелка на смешна Летва, ух! На, на... — и Берта започна да дразни с букета Манда, както тореадор дразни бика.

Останалите жени се смееха. Берта отстъпи към плющящите душеве и продължи да размахва розите пред очите на Манда. Още по сутиен и гащи, тя се колебаеше. Берта правеше с китката жестове, които всички разбираха добре. Манда изстена и се хвърли към нея. Букетът отлетя към широкия бетонен канал и се търкулна в мръсната помийна вода. Манда се нахвърли върху Берта и започна бясно да я налага. Някои жени се намесиха на страната на Берта, започнаха да удрят и щипят Манда, смъкнаха тесните ѝ гащички, скъсаха презрамката на сутиена ѝ, което така я разгневи, че тя се разплака.

Ерничка не можеше да гледа тази несправедлива саморазправа. Когато Берта ритна Манда в корема със своя голям конски крак, бързо отстъпи встрани. Но веднага ѝ дойде гениалната идея, че едно такова порядъчно конско ритане в корема би могло да я избави от всички проблеми. Бързо се прекръсти, затвори очи и се хвърли право срещу ритащата Берта.

Свести се чак в лагерната лечебница.

19.

ДУРАКЪТ СЪСЕЛ СЪСЕЛОВИЧ

Животът в зоната на лагера, контролирана от партизаните, съвсем се бе изплъзнал от ръцете на началника. Една от последните капки на горчилката в чашата на неговото унижение беше строителството на бункера, от който можеше да се наблюдава, а в случай на необходимост и да се изпозастреля целият лагер. Техният командир, носещ прозвището Идеалиста от планините, само го беше уведолил, че точно пред мястото, където е планирано да се слоят Шахтите на мира, неговият щаб е решил да построи опорна точка, в която засега ще съсредоточат своите оръжия и архиви, защото в близките дни или месеци ще се стигне до решителна среща, на политическата сцена ще излязат още по-революционни сили, които окончателно ще ги реабилитират.

И наистина началникът току-що бе получил шифровано разпореждане да започне да привлича в агитационната работа в лагера и околността партизаните и нелегалните борци, та така да подготви почвата за очистване на техните имена в очите на съвременниците и за тяхното предстоящо и съвсем скорошно завръщане в политическия и стопанския живот. Разшифрова телеграмата и само безпомощно стисна зъби — накрая ще започнат пак масово да крадат и ще съсипят народното имущество.

Но заповедта си е заповед. Началникът старателно се избърсна, облече парадната си униформа, обърна две чашки боровичка^[1] за кураж и през лагерния площад се насочи към партизанския район. Постовият, който се мотаеше около остатъка от голям огън, го спря и го накара да се легитимира. В помещението всички още хъркаха. Трудно успя да открие адютанта, който веднага насочи към него револвер, а чак след това разтърка очи, за да се разсъни. Накрая все пак разбра, че началникът на лагера е дошъл да посети неговия шеф и пита къде е той в момента. Адютантът поклати глава и рече, че това

никога и никому не може да каже. Но срещу кутия цигари му посочи като ориентир в търсенето Хълма на съселите.

Августовското слънце вече започваше да напича, затова началникът разхлаби ремъка и разкопча униформата. Край потока под хълма, надупчен от лабиринтите на съселовите дупки, запали цигара и начена издирването. Изведнъж тишината на околните планини се наруши от пистолетен изстрел, после от още един. Това помогна на началника веднага да се ориентира в коя част на обширния гол хълм трябва да търси. А когато пред една дупка видя мъртъв съсел, веднага разбра, че Идеалиста от планините, безстрашният командир на славната партизанска бригада днес стреля по живи мишени. Още не го виждаше заради вълнообразния терен, но следите бяха все разпознаваеми и отчетливи — очевидно смъртта бе застигнала съселите неочаквано, защото между зъбите си стискаха пшеничните зърна, които бяха понесли към своите дупки. А озъбените им, застинали в гърча на смъртта муцунки оставяха в началника впечатлението, че и след кончината си се присмиват на своя убиец.

Идеалиста от планините стоеше разкрячен над няколко големи съселови дупки и тъкмо разгневено плюеше, охлаждайки своето оръжие, елегантен американски „Колт“ 35, който, казват, бе успял да изпроси, или по-скоро да измъкне от американските войници, освободили концлагера, където той воювал с тежка дизентерия. Освен пистолета командирът си бе присвоил от американците и израза „ноу проблем“, който в последно време използваше по-внимателно.

Вежливо се поздравиха и Идеалиста от планините затропа с подкованите си ботуши.

— Много са любопитни тия красти — обясни тихо на началника, като срещна учудения му поглед.

Продължи напред и наистина от голямата кръгла дупка се подаде главата, а после и тялото на любопитния съсел. Идеалиста стреля. Началникът доста се стресна, защото изстрелът опуши подметката на ботуша му.

— Дурак! — по-скоро нежно, отколкото злобно каза Идеалиста и обърна по гръб телцето с подкования си ботуш.

В муцуната и на това зверче стърчаха несдъвкани пшенични зърна.

— Ядат ни от хляба, мръсниците. Довличат в дупките си цялото зърно от полето. Едно по-скромно семейство би имало брашно за цяла зима. Трябва да направим нещо с тях. Не можем всяка година да разчитаме, че братята руси ще ни помогнат.

Идеалиста от планините се разтърка пред друга дупка. Попадна на следващия любопитен грабител, който веднага подаде главата си.

— Ех, Съсел Съселович, и ти си глупак! — каза Идеалиста и съселът заплати тежката цена на своето любопитство.

Началникът вече по-покорно понесе свистящите куршуми около другия си ботуш.

— Знам, че това е незначителен принос към добрите резултати от мирната жътва и обезпечаването на изхранването на народа — скромно отбеляза Идеалиста и пак започна да охлажда оръжието си.

Началникът мълчаливо призна похвалните усилия на Идеалиста и все пак като селско момче не пропусна да отбележи:

— Ние им давахме шанс. Наводнявахме дупките и всеки съсел можеше да реши дали да загине при отбраната на своята дупка, или да офейка през друга навън.

— Но тогава още не завличаха от полето общото зърно.

Началникът трябваше да се съгласи с това. После преминаха към това, за което бе дошъл. Идеалиста от планините го покани да седнат. Ще обсъдят всичко спокойно и колтът ще бъде ням свидетел на техния важен, съдбовен за по-нататъшната съдба на лагера разговор. В него началникът накратко очерта доста смелата идея, внушена му донякъде от младия просветен работник Хомич и отчасти от доктора изследовател Блажени, а тя се състоеше в следното: да използват приближаващото честване на народното въстание не само за прослава на героичните борци и нелегални дейци, броят на които в лагера се беше увеличил на шейсет и трима, но и за приобщаването към колектива на лагера на петдесет и трите видришки проститутки, чийто брой според прогнозите също ще хвъркне нагоре. Младият културтрегер бе предложил това да стане най-вече под формата на самокритика пред избрана част от лагерния колектив. Отначало началникът бе склонен да приеме идеята, но когато прегледа въпросниците, които бе съставил за целта доктор Блажени и които под неговото методическо ръководство бяха попълнили всички курви, предпочете да загърби това решение като не съвсем достойно, а и

доста рисковано — при четенето на тези неприлични интимности го бе обзело силно безпокойство и така се бе разстроил, че не можа да заспи до сутринта. Затова започна да размишлява за по-достоеен и по-въздействащ възпитателен начин за извеждането на проститутките от изолацията и присъединяването им към лагерния колектив. И начинът беше активното им включване в културната програма, която ще се изпълни край лагерния огън. Така каза началникът и погледна въпросително своя събеседник.

— Ноу проблем — реагира Идеалиста от планините. Началникът прие това като съгласие. Продължи да обяснява, че е замислил нещата така, че проститутките да научат и изрепетират със слепия акордеонист Ян Гумения, когото добре познават от братиславските локали, няколко прочувствени, хубави народни песни и по примера на руските и славянските хорове да ги поднесат пред колектива край огъня. А една от тях, която има добро църковно възпитание, би могла да прочете няколко откъса от партизанския дневник на разузнавачката Тамара, който след преместването ѝ от органите на НКВД на Голямата земя се пазеше в лагерния архив.

— Аха! — в миг на внезапно просветление отбеляза командирът.

След което решителният командир, известен с това, че стреля със секунда по-бързо от неприятеля, извади от джоба на зелената си маскировъчна блуза бележник и написа в него кратка заповед до своя заместник: „Да се даде на приносителя бойният дневник на отряда!“. Вместо подпис добави шифъра на партизанския радиопредавател, откъсна листчето и го подаде на началника. После го запозна с бойните планове. Всъщност планът бе само един и се състоеше в изискването да се осигури за вечерта край огъня и някаква течна мунициция. Не искат да затрудняват лагерната каса — знае се, че тяхното реабилитиране ще се забави с още няколко седмици, тъй като силите в политбюро засега са половина на половина, — нито може сега да се съобразява с обновените, доскоро насилствено прекъснати връзки със спиртния монопол. Всичко би решил един бърз и изненадващ набег в селото, където неговият отряд имал и досега свои привърженици и е добре запознат с всички места, където се е варила и вари съвсем прилична ръжена ракия. За това му е нужна само една закрыта товарна кола и разрешение за краткосрочно отсъствие от лагера на около трийсетина мъже.

— Ноу проблем — отвърна му началникът със същото разбиране. Отново си стиснаха ръцете.

Идеалистът поиска да се раздвижи, за да продължи разстрелването, но началникът, възползвайки се от обстоятелството, че на това място бе изключено някой да ги чуе, бързо, кратко и ясно постави проблема за подобряване на кадровия профил на командирките от женския лагер. Спомена и описа доказателствата за тяхната съпротивителна дейност. Това дълбоко впечатли Идеалиста от планините, който за малко сякаш забрави изхранването на народа и дълго мълча. Началникът вече се обезпокои, през главата му започнаха да преминават какви ли не предчувствия за възможни компликации. Но последвалото „Ноу проблем“ веднага разведри лицето му.

Колтът, който по време на разговора беше изстинал, бе готов да наруши своето мълчание. Идеалиста здраво хвана неговата идеално гладка ръкохватка и отново широко се разкрачи. И преди началникът да е тръгнал, обобщи усилията си наред обширния гол хълм, прояден от дупките на съселите, със следната дълбокомислена забележка:

— И нашият класов враг сега така се е изпокрил по дупките.

Началникът поиска да отбележи, че не е съвсем сигурен дали и по отношение на него трябва да се приложи тактиката на ликвидиране, но когато видя вдигащата се цев на пистолета, реши, че е по-добре да преглътне думите си, заотстъпва, обърна се, после с бързи маршови крачки потегли към лагера.

Вървя, вървя и изведнъж рязко спря. Вторачи се в земята. „Май съм се побъркал — помисли си, — нали точно оттука минах одеде.“ Върна се малко. Не. Наистина пред никоя от дупките не видя нито един мъртъв съсел. Дали другите, живите съсели са ги завлекли обратно в дупките? Това му се струваше невероятно, но зрението все пак не го лъжеше. Обаче трябва да съществува логично обяснение за изчезването на толкова умрели съсели. Нима и съселите събират и погребват своите мъртви? Спомни си веднъж в офицерската школа беше чел за някаква рисунка, която открили в пещерата на скалните мечки. На нея било изобразено как бойните другари на мечките погребват своя убит от хората мечешки вожд и с типични човешки жестове на мъка скърбят за него. Но това бяха все пак мечки и то беше отдавна. А дали съселите не придърпваха своите мъртви в дупките

само за да изземат изпод зъбите им неизползваните зърна и да ги складират в своите леговища?

— Това трябва да са съвсем неморални животни — каза гласно началникът и с ужас се загледа в една голяма, криеща загадъчна тъмнина дупка.

Гледа я така невярващо и толкова дълго, че му се зави свят. Завладя го някаква странна тревога, сякаш в отдалечените изстрели на колта започнаха да се намесват проклинащи гласове, а цели процесии от окаяни, нещастни съсели молеха за съчувствие. „Няма милост!“ — отекна в главата му и ехото се смеси с другите изстрели на хълма.

„Крайно време е да се върна при семейството“ — помисли си той, когато най-сетне се довлече до потока и започна да плиска лицето си с ледената планинска вода.

[1] Питие, подобно на джина. — Б.р. ↑

20.

БОЖЕ, КАКВО НЕВИННО ТЕЛЦЕ

Чу се чукване на токове, отвори се врата и Зигмундовото тяло глухо се стовари върху леглото в лечебницата. Ерничка облекчено въздъхна, като си каза, че началникът на лагера го няма, но веднага след това започна да се безпокои. Дръпна платнената завеса, но когато погледът ѝ се спря на доктора, престана да се страхува. Той лежеше възнак и приглушено, дори малко истерично се смееше. После се обърна към нея и се провикна така, че да го чуе цялата лечебница:

— Ех, вие, курви, сериозно сте му замотали главата. Клетникът! Накрая съвсем ще го побъркате. Постоянно ми разправя нещо за някакви зверчета с козина, които изчезват в някакви дълбоки дупки. Искаше да ме убеди, че е видял това със собствените си очи, а после и насън, постоянно изчезвали в дупките и там се кикотели. Това е ясна фройдистка символика, а е възможно да има и нещо общо с кабалата, но не се е опитал да си го изясни. Не иска да повярва, че в действителност вашите кожухчета са му се присънили, зверчета такива! Цяло щастие е, че дойде при мен веднага, би могло да го сполети голямо зло. Трябваше да му дам успокоително. Къса си нервите заради вас, с такива приказки може и разсъдъка да си загуби, а вие какво? Биете се като някакви прости продавачки на пазара. А сте представителки на такъв хубав и стар занаят. Вие бихте заслужили...

Зигмунд стана. Изглеждаше сърдит, макар че с него никога не беше сигурно. Но сега съвсем сериозно отсече:

— Покажи си корема!

Ерничка веднага повдигна държавната нощница и леко смъкна Кнехтфериферовите си гащички. Синината на корема ѝ още беше голяма, но вече не лилава, а по-скоро синкава.

— Тая има конски копита — заклати глава Зигмунд. — Предполагам, че на никой мъж няма да му хрумне да я изнасили, когато е обута. Е, хайде, събирай си парцалите и се преоблечи в стаята, тук вече не мога да те държа. Пак ще ме обвинят в нещо.

— Вас не могат да обвинят. Вече съм в положение.

— Не дрънкай! — остро каза Зигмунд и сякаш се поуплаши.

Ерничка само тъжно кимна. И тихо добави:

— Така че бихте могъл да правите с мене всичко, което ви се поиска като мъж.

— Ти недей да ме съблазняваш — и за всеки случай Зигмунд отстъпи една крачка от леглото.

— Е, поне ми бийте нещо, за да го махна! Първия път го магнах, след като баба Милфулдова ми даде нещо да изпия и после ми поскача по корема, но беше отвратително. Сега ми се струваше, че ще е достатъчно, ако Берта ме ритне, както само тя може. Но се излъгах. Остава ми да се надявам само на вас, иначе Мадла ще ме прати да ме острижат и да ме хвърлят в дупката или ще ме затворят в Илава.

— Не в Илава! Не — каза Зигмунд.

Загледа се в Ерничка. „Боже, какво невинно, ангелско лице и това телце!“ Седна до нея. Погали я по невинното лице, прекара ръка по грешното тяло, дори под грубата нощница усети, че гърдичките ѝ започват майчински да се наливат. Рязко отдръпна ръка и също така рязко каза:

— Трябваше да останеш в онзи манастир. Какво си мислеше, че ще стане, ако не познаеш мъжа? Аз ще ти сложа инжекция, но ако и от нея не пометнеш, не мога да ти помогна. Това куче Плажак постоянно ме следи заради някаква... Хайде, пригответи си задника.

И Зигмунд заби инжекцията. Болеше, щипеше, но Ерничка щастливо се усмихваше. Впечатлена бе от Зигмундовата доброта. Жалко, че жените толкова малко го интересуваха.

Все още бе разнежена от жеста на Зигмунд, когато на вратата на лечебницата се появи Хомич в невъзможната си риза. Ерничка се скри зад паравана.

— Дойде ли вече на себе си? — чу загрижения глас на Хомич.

— За съжаление — отговори Зигмунд, но Ерничка не му се разсърди дори когато добави: — Но на корема си още има синина. А в задника ѝ бих една конска инжекция, така че не я пляскай по него.

— Но моля те! — извика силно възмутен младият просветник и Ерничка трябваше да запуши устата си с длан, за да не се разсмее. — Дошъл съм за нея по поръчение на началника — продължи Хомич сериозно, — тъй като за нея имаме специален агитационен план.

— Да бяхте престанали с тия магарещини, на които не може да повярват дори петгодишните деца — изведнъж злобно го пресече Зигмунд. — Ако искаш да направиш нещо полезно за нея, изпрати я обратно в манастира. А ако изпратиш там и всички останали, ще си отдъхнем от тях.

— Но, Зиги, защо си толкова нервен днес? Не си се наспал ли? Или пак не ти е вървяло на карти? Между другото — и Хомич продължи по-тихо, — някой здравата те одумва из лагера, като твърди, че си противен и неморален гуляйджия, че държиш в лечебницата някаква жена, която през деня криеш, а вечер я водиш с маска на лицето при картоиграчите, за да сключват за нея облози. — Хомич още повече понижи гласа си. — При това твърде високи облози за това каква е отдолу, дали е такава, каквито са косите ѝ — гарваново черни, или е друга на цвят.

Останалото Ерничка едва чу, защото Хомич почти шепнеше, а гласът му трепереше от стеснение и възбуда.

— После ги караш — чу да казва Хомич — да гласуват за нея като на събрание. Тоест кой е „за“, другари, кой е „против“? И също, че почти винаги побеждаваш ти, когато тази неморална жена свали дрехите си. Но казват, че маската си не сваля никога. Аз знам, че това е само глупава провокация и двамата се досещаме кой я разпространява, но моля те, внимавай, най-вече сега, когато се провежда голяма хайка по повод приближаващата годишнина...

Ерничка бе доста учудена от това, което чу за Вдовицата, но не ѝ остана време да разсъждава над него, защото думата „хайка“ веднага пробуди страха ѝ, който се загърчи в ритнатия ѝ корем. Винаги бе изпитвала панически страх от хайките, те винаги бяха свързани с обиди и ругатни към тях, курвите, към развратниците, скитниците, безделниците, леките жени, ужасяваше я суровото отношение в нравствения отдел на полицията, а накрая обидният преглед при полицейския доктор, който винаги ги преглеждаше с отвращение.

Хомич приключи наставленията си някак внезапно, защото Зигмунд незаинтересовано каза:

— Да, работя за собствената си гибел. Примири се с това. Ето я тук твоята чучулига. Ей, стига си се крила! — неочаквано дръпна завесата той. — Не си виновна за това, че държавата не ти е ушила по-

святна риза. Хайде, отивай в стаята! — каза навъсено и повече не ѝ обърна внимание.

Ерничка събра нещата си и се премести в стаята, която вече познаваше. Хомич, който носеше със себе си някакви книжа и книги, тръгна след нея. Ерничка седна на леглото и погледна културния работник.

— Запознат съм с твоето състояние — каза Хомич доста сговорчиво. — Ония чудовища стовариха всичко върху Манда, но Матилда не им повярва и пусна Манда в отпуск.

Ерничка прие това равнодушно. Какво я интересува Манда сега. Хомич обясни какво са измислили той и началникът на лагера. И че Идеалиста от планините наистина им е предал дневника на партизанския отряд, та сега той иска да избере от него места, които тя би могла прочувствено да прочете пред всички. Ерничка не внимаваше добре, но отбеляза, че с нейния слаб глас няма да се чуе по-далече от третия ред. Хомич я утеши с това, че тъкмо са прибрали в лагера един естраден състав със съмнителна програма, заради която са получили по шест месеца, но което е по-важното, с тях в лагера е и озвучителната им уредба.

— В основата на всичко това е Мики Коми, забавен младеж. Все повтаря: хей, дай пет гуцера, човече! После ще те запозная с него.

Ерничка прие равнодушно и тази информация. Хомич изгуби увереност. Затова извади някаква черна тетрадка, отвори я, прелисти няколко страници. Изглеждаше доста безпомощен.

— Малко трябва да оправим този партизански дневник. Опитай да прочетеш... ето тази страница. От него все още се усеща мирис на барут — добави, като подаде на Ерничка черната тетрадка.

Тя беше тежичка, а когато я доближи до лицето си, усети мириса на тютюн от евтини кръчмарски цигари. За нейно учудване записаното бе четливо.

25 август

Още не е кипнал гневът на народа. Комисарят М. държа реч при върбите. Какво ви пречи да изхвърлите Тисо от стола му? Мълчат. Като Юда продаде Словакия на фашистите за един грош. Пак мълчат.

Но гневът на народа сигурно ще кипне, съвсем скоро ще кипне!

29 август

Жизненоважна информация от града. Обувките са в склада. Поход през нощта. Вървим. Пазач пред склада. Щраква пламък на запалка. Сега! Вече никога няма да запали, глупакът! — спокойно каза Феро Р. Плячката е огромна. Внезапно светва фенерче. Щракват затвори на оръжие. Чуват се приближаващи се стъпки. Още малко и ще се изсипе дъжд от куршуми. „Да не се стреля!“ — изсъска комисарят М. Разпознал е младежите, които ходят тук с фенерчета при гаджетата си. Мъчителното напрежение спада. Обувките от „Бата“ са удобни.

Ерничка се изкашля и любопитно погледна културтрегера.

— Добре, не така боязливо — каза той. — Те са били убедени в своята истина... Само дето тия обувки много се набиват на очи. Макар да не са могли да знаят, че и Бата е наш неприятел. Това малко ще го пооправим. И на Пътя на младежта преди четене пред обществеността оправяхме дневниците на места.

— И аз винаги малко оправям моите спомени — отбеляза скромно Ерничка и върна черната тетрадка на Хомич.

Той не обърна внимание на думите ѝ. Седеше на столчето, прехвърлил крак връз крак, сложил разтворената тетрадка в скута си. Сигурно си спомняше за своята любима бригада. Когато разказваше за нея, винаги се вълнуваше. Де да можеше да се случи и сега. Затова ли се прикриваше с тази тетрадка? Ерничка по-упорито се загледа в Хомич и сякаш случайно се премести на леглото. Хомич вдигна глава. И той плахо се усмихна.

— Знаеш ли, Ерничка...

— Какво?

— Когато седна така...

— Да, Станко...

— И като подпра главата си, мисля, че доста приличам на Владимир Илич от картината „Ленин в Разлив“, не мислиш ли?

Ерничка ужасено гледаше изчервяващия се Хомич.

— Имаш предвид онзи плешивец от шивачницата? Който виси между ония, мустакатите и брадатите, и е толкова грозен, че...

— Но, Ерничка — уплашено реагира Хомич и бързо погледна към вратата. — Ти...

Почти по детски нещастен, той не довърши изречението си.

На Ерничка веднага ѝ дожаля. Той уклончиво каза, че това всъщност е негова грешка. Ако бе изпълнил онова, което беше обещал през оная първа вечер, когато така хубаво се бяха облегли на рамката на вратата и доверчиво си бяха разказвали какво ли не, би могла да бъде много по-превъзпитана. Но щом е забравил обещанието си, нека не се учудва, засече го тя. Не, не го е забравил, започна да се брани той, само че трябвало предварително да съгласува с Плажак грижата си за нея. Ерничка не беше съгласна. Не искаше Плажак да има нещо общо с това. И когато си представи неговите ръчища, страшно смърдящи на чесън и на салам, веднага ѝ се зави свят. Хомич си помисли, че тя все още се чувства зле, така че е по-добре да си тръгне. И взе да се надига от ленинската си поза.

— Доктор Зигмунд прекалява, Станко. Едно ритване...

— Но още не можеш да спиш по корем.

— Спя настрани. По корем се сънуват неприлични сънища.

Хомич се учуди на думите ѝ.

А когато Ерничка го попита в какво положение той сънува неприлични сънища, силно се изчерви. Тя продължаваше да го разпитва, искаше да знае дали вкъщи не си разказват такива сънища. Това вече напълно го шашна. Зашепна, че неговите родители са учители и сестра му също е учителка. И че вече наистина трябва да тръгва. Малко нервно събра книгата си от масичката. На пода падна една от книгите, които бе донесъл.

— Аха — сети се изведнъж, — тази исках да дам на Матуш. — Той излезе от болницата и сега продължава лечението си тук.

Ерничка не можа веднага да си спомни за кой Матуш става дума.

— Онзи францисканец, с когото си говорехте на „ти“. Пеницилинът не можа да му помогне и трябваше да го изпратят в окръжната болница.

— Монахът послушник... — уточни Ерничка и се смая: как изобщо е забравила за него?

— Оставям ти я, става ли? Дай му я, когато утре сутринта го видиш. Ще дойдат дългите лагерни вечери и тогава в клуба ще я четем колективно.

— Но тя е дебела — учудено каза Ерничка.

Взе я в ръка и погледна заглавието: А. С. Макаренко. „Педагогическа поема“.

— На Пътя на младежта всички се влюбихме в нея. Под нейно влияние написах стихотворението си „Своето щастие строим“ — разпалено каза Хомич и изведнъж също седна на кревата, случайно, точно до Ерничка.

— Виждаш ли... Най-накрая би могъл да ми го кажеш.

Беше съблазнителна молба. Хомич веднага задиша учестено. Само фланелката му да не започне да се надига. После Ерничка малко прибързано и не като истинска професионалистка каза:

— А после, Станко, бихме могли да си доставим малко щастие един на друг. Знам къде помощникът на доктора крие ключа от склада. Там има същите матраци и чаршафи — вече шепнешком каза тя.

— Това не можем. За това биха ме... Дори и никой да не ни... а ти би могла да... — преглъщаше думите Хомич, целият разтреперан.

Ерничка здраво го хвана за ръката. И за да не се поддаде на изкушението да припише бременността си на този неопитен младеж, ако докторовата инжекция не подейства, решително каза:

— Не трябва да се боиш, че ще забременея, Станко. Защото вече съм бременна от един моряк.

Реакцията му окончателно убеди Ерничка, че мъжете рядко понасят истината. Хомич почувства, че кръвта в жилите му замръзва. После рязко изскубна ръката си от нейната, отскочи и хукна към вратата. Затършува за ключа и съвсем се стъписа, когато не го намери веднага.

— Ти... ти си... проститутка.

Ерничка само виновно се усмихна. Това не помогна, младият културпросветник го удари на неудържим бяг. Ерничка остана сама, с Макаренко в ръка. Машинално го разлисти и си помисли колко по-простичко би било, ако още беше само курва.

21.

ВЪВ ВИДРИЦА СТРАХ И ПУСТОТА

Светлината още я нямаше, светлината, обливаща щастливите тълпи, които крачат към слънчевото бъдеще и за които ударно шиеше басмени престилки по дванайсет часа на ден. Тази светлина Манда още не можеше да види като трудеща се гражданка в лагера, не я виждаше и във Видрица с очите на безгрижна курва. Напрегнатото очакване на хайките, които за последните десет години бяха станали неразделна част от опасното и възбуждащо очарование на видришките улички, сега беше заменено от истински страх. Той струеше от газените лампи на мътно осветените улички, налепени около хълма на Замъка, от всеки остър звук по каменния паваж, от всяко отваряне на вратата на Партизанската кръчма.

Смехът сякаш бе заглъхнал. Циганите бяха намалили свирнята с половин октава, зад крепоновите завеси въздишаха едва чуто, вече ги нямаше онези буйни възгласи, съвкупяващите се тела съвсем се задушаваша във възглавниците. Манда започваше да разбира, че нейната професия е наистина в историческа ликвидация. В лагера дълго не можеше да го повярва.

Мислеше си, че за тия две ноци ще се подслони пак в своята стаичка при Дуго. И за да не рискува излишно, ще се придвижи вечерта до Петржалка, а в „Ау кафе“ или в Леберфингеровия ресторант ще хване някой виенчанин, който е дошъл там не само за гледката към замъка, а и заради лошата слава на тези места. Обширният, запуснат след войната парк и обраслите с върби и храсти дунавски брегове предлагаха през лятото на жените от Видрица доста възможности за кратко сношаване с невзискателните виенчани. След битката с онази гнусна Берта Манда имаше болезнен оток на лявата гърда и леко подпухнала уста. Но проститутката никога не дава да я целуват по устата, това би било твърде интимно. Днес просто веднага ще вкара ръцете на клиента под роклята си или пък ще се опре на някое дърво и ще го пусне между бедрата си отзад. Това така надървяше тези

благоприлични бащи на семейства, че те често се облекчаваха след не повече от едно-две мушкания. Като си представи как мъжът започва да я търси отзад под роклята, Манда почувства колко е възбудена. Дано вечерта в „Ау кафе“ да попадне на някой виенски издръжливец. Ако пък е и щедър... Но Дуго жестоко унищожи нейните планове.

— Веднага изчезвай оттук, пачавро! — с уплашен глас я посрещна в полупразния локал той.

Манда поиска да му обясни, че не е избягала от лагера, че не бива да се страхува от нищо, че сега е ударничка и затова е получила отпуск. Но Дуго дори не ѝ позволи да отвори уста, само я хвана за лакътя и грубо я изблъска навън. Би могла, разбира се, така да ритне този страхливец отзад, че да отлети на другия край на заведението. Но не биваше да прави скандали, щом искаше да види детето си и да се срещне с Танта.

— Горе имам мои неща, кенеф такъв — изсъска тя на Дуго, когато се озова в коридора под стълбището.

— Иди да си ги търсиш при полицаите и нито една от вас да не ми се мярка повече тук! — крещеше Дуго и така я заблъска към улицата, че тя едва не изпусна куфарчето от ръката си.

Взела го бе назаем от майсторката, а тази добра жена беше сложила в него и три нови престилки.

Едва успя да запази равновесие на препикавания от хора и коне хлъзгав паваж. Гневно погледна захлопнатите врати на заведението. Чувстваше се така, сякаш току-що бе получила в корема си истински конски ритник. Цялото ѝ тяло трепереше. Краката едва я държаха. Но трябваше да се съвземе, нямаше време да се поддава на чувството за унижение и злоба. Трябваше да си намери някакво място за нощуване. Реши да опита щастиято си при Госпожицата.

Старата мома Божгайова, която във Видрица открай време познаваха под името Госпожицата, още изкарваше прехраната си като чистачка и обслужваща асансьора в една банка. Преживяла бе три режима и поне още толкова директори. Беше особнячка, но иначе бе добра жена с неопределена народност, дълбоко религиозна и затова убедена, че всичко, и мястото в банката, и проституцията са дар от Бога. Но когато видя на прага си Манда с куфарчето, направи отпъждащ жест с дребната си ръчичка.

— Ти... Не ти се радвам... — започна тя като Дуго.

Но за разлика от него изслуша обясненията на Манда. А когато тя, освен разрешителното извади от куфарчето и съвсем нова престилка, подарък за Госпожицата, и взе да я залъгва как вечер в лагера, когато си говорели за хубавите времена във Видрица, винаги някоя си спомняла и за нея, за това как се е грижела за тях, как е проверявала дали ходят редовно на изповед и колко от седмичния си приход са отделили за старини, Госпожицата се предаде. Избърса сълзите си и без повече въпроси позволи на Манда да остане две нощи при нея.

Манда остави куфарчето, свали шапчицата, също осигурена от Летвата, за да изглежда като прилична жена, когато се срещне с мъжа ѝ. Изми в хубавия емайлиран умивалник лицето и ръцете си, после приседна за малко на дивана, тапициран с чисто импрегнирано платно. И докато Госпожицата приготвяше чай, Манда я гледаше и се питаше колко ли щастие е имало в живота на Божгайова. Тя беше безполово същество и цял живот не беше правила нищо друго, освен да събира банковите отпадъци. В своята невинност Госпожицата дори не можеше да предполага какво означава жената да е надарена с такова бъдещо желание тяло, каквото имаше Манда. За Манда бе достатъчно да притисне бедра към гладкото платно на дивана и след седмиците постене в лагера бедрата ѝ започваха сами да се разтварят. Никой не можеше да я упреква за това, че Бог я е сътворил такава.

Госпожицата сервира чая с новата престилка. Много се радвала на подаръка, понеже в магазините сега всичко е с купони, а те не достигат до банковите служители. Манда слушаше трудноразбираемите оплаквания на Госпожицата от режима, попийваше от чая и бе доволна, че носи детски обувчици, а и купони за дрешки, за захар и бонбони. После вежливо благодари на Госпожицата за чая и каза, че би искала да се поразходи из града.

— Ето, вземи! — пхна изведнъж Госпожицата нещо в ръката ѝ.

Манда си помисли, че това е завит в хартийка презерватив, и започна стеснително да се дърпа, като едновременно здраво стискаше ръката си. После разбра, че са пари.

— Малко крони, да пиеш някъде едно кафе — доброжелателно се усмихна Госпожицата.

Манда се трогна от този жест. Но напълно се смая, когато на улицата разтвори дланта си и видя, че Госпожицата, известна не само

със своята безполовост, но и с болезненото си скъперничество, е пъхнала в ръката ѝ цели хиляда крони. Така че вместо към „Благовата градина“, където винаги мирише на вкиснало пиво и мръсни мъжки панталони, Манда се насочи към „Берлинка“. Поръча си виенско кафе и жадно се заслуша в разговорите на съседните маси. Чуваше малко, но достатъчно, за да разбере защо Госпожицата е била така щедра: с приглушени гласове всички говореха за предстояща обмяна на парите. През последните дни Готвалд и Запотоцки, и Широки, че и Шмидке и Хусак решително опровергаваха тези слухове. Затова на всеки братиславчанин бе ясно, че обмяна на парите наистина ще има.

Виенското кафе, в което сякаш беше излята и някаква друга кафява смес, не се хареса на Манда, въпреки че в лагера за него мечтаеха повече, отколкото за мъжете. Не го допи. Плати, остави на келнера щедър бакшиш и с неясно, но лошо предчувствие излезе на улицата. И макар да бе планирала това чак за другия ден, тръгна да се разхожда. Шапкарският магазин беше затворен. Затова влезе в свода под кулата и покрай магазинчето в безистена изтича по стълбите нагоре, където Танга имаше подобно на Госпожицата малко жилище, само че с голяма кахлена печка в салона. Преди време печката безкрайно учудваше Манда заради красотата си и за това, че държеше топло през цялата нощ, а сутрин децата не трепереха от студ. Жилището се струваше на Манда не по-малко привлекателно от магазинчето, където Танга продаваше модни шапки и ръкавици.

Задъхана, звънна и нетърпеливо зачака да тракне верижката на вратата. Танга ще надникне през цепката, ще я познае и веднага ще ѝ отвори. Но никой не отвори вратата. Манда се върна на улицата. Опита се да надзърне през витрината вътре дали пък Танга не седи зад полудръпнатата завеса и не разопакова нова стока. Не я видя там. Доста време стоя безпомощно пред витрината. Направи ѝ впечатление, че бе напращена, шапките сякаш бяха същите като през пролетта. Голяма фотография на мъж, сложена точно в средата, пречеше да се види стоката. Манда прецени, че такъв грозен дългоух мъж, без шапка при това, не може да бъде реклама, а някакъв нов големец. Но не приличаше на нито един от тия, дето висяха в шивачницата. Поне да изглеждаше като бащицата Масарик, чиито хубави фотографиии ходеха да гледат като деца на витрината на Шьонфелдовата книжарница. С такъв дългоух не би искала да бъде дори тази вечер. Манда обърна

гръб на витрината. За да дойде малко на себе си, реши да се разходи до „Лулата“.

Както вървеше нагоре по „Михалска“, сърцето ѝ, сърце на бъдеща дребна занаятчийка шапкарка, започна да се свива от тревога. Изчезнал бе Нехеровият магазин за платове заедно с лозунга си: „Нашият клиент е наш господар“, също и магазинът за елегантни кожуси на Йеждик, пред чиято витрина мечтаеха за богати съпрузи, които да загърнат телата им в астраганови палта. Ликвидирали бяха и рекламата с коня, който светеше нощем като лампа. А когато се приближи към „Лулата“, видя, че в ликвидация е и Палехнер. Големите витрини на неговия търговски дом бяха облепени с амбалажна хартия и стари тапети. Табелата на входа още висеше, но явно някой се беше опитал да свали и нея. Манда изведнъж разбра какво са означавали всичките онези просветни речи в лагера. Водеха ги вечер да слушат всякакви нелепи агитатори, които говореха как било ликвидирано това и онова и как ще трябва да се ликвидират още други неща. Тогава слушаше всичко с половин ухо, защото след ударните дванайсет часа работа винаги ѝ се дремеше. Не разбираше, че агитаторите се заканват не само на целия свят, но и на нея, бъдещата дребна занаятчийка.

„Лулата“ бе както винаги пълна и страшно задимена, но някак тъжна.

Манда седна в малкото помещение до бара, поръча си бобена чорба и пиво. Седя десет минути, половин час, но при масата не се появи нито някой амбулантен търговец, нито Йожко, наричан Евтиния Йожко, за да ѝ предложи солени картопки, бадеми, навити сарделки или поне „карта за щастие“. Когато клиентът не си поръчваше нищо от това, той го убеждаваше поне да си поиграе с него за کرونا на чифт — тек. А когато успееше да продаде на някого сгъваем нож, веднага прошепваше на неговата дама, че и тя се нуждае от оръжие, и започваше да го пъха в ръцете ѝ. Сега и тук вместо дрезгавите приказки на Евтиния Йожко всички слушаха полугласните заплашителни новини за обмяната на парите.

Манда дори не допи втората бира, плати и се върна на улица „Михалска“. Повечето витрини бяха потънали в мрак, само в златарския магазин малка лампичка осветяваше няколко сребърни верижки върху кадифена възглавничка и надписа „Злато няма“. „Може би това е само трик“ — помисли си Манда. Такива табели бяха

поставили в бижутериите и по време на войната, бяха на словашки и руски, но това не помогна. Руснаците не вярваха на златарите, защото бяха буржоа. Манда тогава имаше малко злато, оставено у Танта. Беше нейна постоянна клиентка. Тогава ѝ вървеше добре, фронтовите офицери доказваха с нея своята мъжественост, пиеха шнапс, пееха до изнемога „Лили Марлен“, но най-вече плачливата песен „Ерика“, отпускаха се на гърдите ѝ, хленчеха за своите майки и бомбардираните немски градове. Плащаха щедро. После дойде злополуката с корема. Танта я прибра при себе си три месеца преди раждането. Тя седеше пред кахлената печка и започваше несмело да мечтае, че един ден това би могло да бъде нейното жилище и тя би могла да стане като Танта дребна занаятчийка и да възпитава детето си като порядъчна жена, без да трябва да крие от него с какво се прехранва. А Танта, понеже силите я напускаха и на стари години искаше да се върне във Виена, споделяше с нея своя опит. Когато Манда започна да се навърта около спекулата със захар, за да събере закупените необходими пари, с учудване установи, че има нещо не само долу, но и горе, и че тъкмо тази комбинация бе привлекателна за нейните компаньони. Хайката и лагерът прекъснаха всичко, но Манда бе убедена, че това е само временно, новият режим трябва да се утвърди, а после всичко ще тръгне по старите коловози.

Днес във Видрица вратата ѝ се разколеба. И... отново влезе в свода под кулата до шапкарницата и нетърпеливо изтича нагоре по стълбите. Отново позвъни, отново никой не ѝ отвори. „Може пък да е отишла до някоя приятелка или е заминала за няколко дни до Виена“ — успокояваше се Манда. Но знаеше, че Танта вечер не излиза от квартирата, а до Виена сега не може да се ходи с трамвая както някога.

Отново позвъни, после започна да чука на вратата. След малко по стълбите се чуха стъпки и над парапета се появи някаква глава с ролки по нея. Манда разпозна съседката на Танта, работничка във фабриката за конци, на която бяха дали квартирата на хотелиера, заминал още преди войната.

— Това сте вие? — облекчено се засмя жената.

От нея Манда научи какво е станало. Забранили на Танта да упражнява занаята си и преди няколко дни я интернирали в някакво село към унгарската граница.

— Но защо? — отчаяно попита Манда.

Съседката само сви рамене, като каза, че е по-добре да не се задържа дълго, защото от Държавна сигурност вечер наблюдават такива жилища, за да не ги обере някой. Съседката изчезна, а Манда излезе на улицата. Погледна тъмната витрина на магазина, която вече нямаше да бъде нейна. „Не ми остава нищо друго, освен да стана тяхна трудеща се гражданка“ — помисли си тя и започна да се смее. Смееше се така, че се наложи да се подпре с ръка за стената. Главата ѝ силно се блъсна в стъклото, то издрънча и аха да се счупи. Манда се опомни — за щастие, улицата бе тъмна и пуста.

Тръгна към Видрица, но усещаше, че ще е за последно. На ъгъла на „Щукова“ и „Флорианска“ ѝ кимна някакъв мъж. Мъжът направи няколко бързи крачки, рязко се обърна и с ръце в джобовете разтвори белия си шлифер. Под отпуснатия му корем нещо се движеше, но в тъмнината на безистена Манда виждаше само белите му слаби бедра.

— И какво сега? — каза грубо, обърна се и се върна на „Флорианска“.

След нея се разнасяше кикотът на онзи нещастник.

„Готови са да осерат всичко на света!“ — каза си отчаяно Манда.

А когато се прибра у Госпожицата, помоли я да ѝ даде щипка лайка, кипна на газовия котлон канче с вода, сложи в него лайката и после с тампон, намокрен в отварата, разтърка синината на гърдата си. Накрая си направи компрес с парче марля, което намери в куфарчето си. Заспа с ръце, притиснати към гърдата.

Сънува детето си. Вече бе голямо. Двете бяха част от щастливите редици. Само дето захарта още бе с купони.

22.

БРОМОВА ИНТРИГА

Челаровите ударници заедно с двете лампаджийки с енергични гимнастически крачки приближаваха към мината. От таблото над вратата вчера разбраха, че вместо въглища сега добиват черно злато за републиката. В лагера, изглежда, още нищо не знаеха за това, защото за вечеря им даваха, както винаги, същата помия, само че този път беше страшно солена. Устата на Кармен бе пресъхнала и подлютена, сякаш бе гуляла цяла нощ. Тя деликатно докосна ръката на Челар, който крачеше до нея. Но той така дълбоко се бе вгълбил в плановете си за новия рекорд, с който да съкрати още малко от времето на своето наказание, че Кармен трябваше яко да го мушне в ребрата с юмрук.

— Ох! — сепна се Яно.

— Дай да пия нещо, че умирам от жажда.

Челар откачи от пояса си манерката, с която си носеше в мината чай, и я подаде на Кармен. Тя бързо отви капачката и отпи дълга глътка.

— Пфу! Какво има в този чай, Яно?

— Откъде да знам! Ей, Матьо, върви както трябва, гледай пред себе си! — напомни той на миньора Матьо, който носеше сноп запалителни шнулове и от време на време се обръщаше, за да види Вдовицата в края на колоната.

— Слагат им там бром — прошепна Вдовицата. — Тоя импотент, докторът, сигурно умишлено слага на мъжете бром.

— Ама че свинщина! — гневно прецеди през зъби Кармен.

И веднага разбра защо Челар постоянно е такъв увехнал, дори когато на закуска седне до него в столовата и се притисне до крака му с цялото си бедро. Не само че нищо не се надигаше в ударническите му гащи, но той сякаш не забелязваше, че до крака му се опира бедро на танцьорка, за което са бленували в Прешпорк, Виена и Пеща не какви да е момчета. „На това трябва да се сложи край!“ — реши Кармен и рязко изля целия чай от манерката. Челар изненадано зяпна.

— Няма повече да пиеш това! Днес ще издържиш, а от утре аз ще ти варя чай.

— Но аз вече съм жаден — измърмори Яно.

— Ех, ти, ударнико. Добре тогава. Вземи от някой майстор...

Кармен млъкна и светкавично скри манерката на Яно под якето си, когато видя, че един от охранителите ги е забелязал и се приближава към тях. Охранителят не предприе нищо, само заплашително изгледа Кармен. Имаха заповед сутрин да не задържат миньорите излишно и да не ги дразнят. Затова и предаването на смяната преминаваше винаги в темпо и без усложнения. Селянките от предишната смяна вече нетърпеливо чакаха Кармен и Вдовицата, като въздъхваха облекчено, когато установяха, че двете са дошли навреме и не са бити. Вдовицата отбеляза, че не би им навредило, ако нощес ги бяха набили с някой и друг твърд салам. Жените се разкикотиха и я заплашиха с пръст.

— Виж ти, какво ѝ се е приискало на Вдовицата! — и се затърчаха след своите автобуси.

Кармен и Вдовицата започнаха да се подготвят за раздаване на карбидните лампи.

Манца Щупова още на втория ден в работилницата бе разбрала, че в очите на тия селски жени беше по-интересна като вдовица, съжаляваха я, че толкова рано е останала без мъж. А старият Вендрицки едва чакаше да дойде сутрин на работа, за да си спомни за всички вдовички, които бе познавал и би обработил, ако не се страхуваше от старата Вендрицка. Сега гордо заявяваше, че вече не се страхува от нея, но какво от това, вече не му ставаше. Затова винаги само плесваше Вдовицата по задника, погалваше я по бедрата, после ругаеше, но здраво се хващаше за работа. А когато гордо разправяше за своите похождения на мъжете, дошли в работилницата да му дадат нещо да им скрие, винаги с въздишка добавяше:

— Де да беше дошъл тоя социализъм по-рано, преди едно двайсетина години например, щях да ѝ покажа аз на тази вдовичка!

В първия си свободен момент Кармен свари на Челар силен руски чай и след като го наля в манерката, чакаше някой от майсторите да тръгне надолу, за да го изпрати по него на своя ударник. Но майсторите се бяха скрили някъде да играят на трийсет и едно. Идваха само учениците, стояха в коридора пред склада, тук-там някой се

осмеляваше да пъхне глава през прозорчето. С известна ревност Кармен забеляза, че техните погледи по-често се спират на Вдовицата, отколкото на нея. И отново я обзе безпокойство, когато си спомни, че сутринта в столовата се бе притиснала към Челар, а той не бе усетил, че това е женско бедро. Това започваше да я изнервя.

Двете жени мълчаливо пълнеха карбидките с вода и отстраняваха повредените. Учениците продължаваха да се мотаят пред работилницата.

— Казах ти, че това вече не са никакви невинни момченца — хвърли поглед към прозорчето Вдовицата. — Бихме могли да ги поогледаме под душовете, когато се върнат от мината.

— Факт! — реагира Кармен.

Досега не се беше сетила, че учениците стоят в мината с час по-малко от мъжете, тъй като не биваше да бъдат под земята повече от шест часа. Тогава те двете още бяха в почивка и...

— В това няма никакъв риск. Ако се натъкнем на някого от пазачите, ще кажем, че отиваме за вода за карбидките, защото при нас не тече. Те са мързеливи и няма да тръгнат да проверяват.

— Но ще ни трябва някакво бидонче.

— В шивачницата сигурно ще се намери нещо.

Спогледаха се, очите им блестяха възбудено.

— Винаги съм имала слабост към тях, телцата им са като на децата. Сякаш притискаш към себе си дете, това предизвиква и майчинско чувство. Иначе момчето вече си има всичко, като истински мъж. И тази непорочност... — гласът на Вдовицата затрепери, а и Кармен се почувства обзета от желание. — За тях имах такава въдица — шепнеше Вдовицата, облегната на Кармен. — Всъщност заимствах я от фрау Барон, която по това време вече беше бар дама. Спираше пред парк хотела някой младеж, изпращаше го до будката за цигари, казваше, че не може да го изчака, защото е оставила нещо на котлона, и му даваше бакшиш, за да донесе цигарите вкъщи. Там вече го очакваше по пеньоар, за да му покаже, че под него е гола.

— Това може да бъде и опасно...

— О, тя имаше нюх на истинска курва. Затова ченгетата така и не я пипнаха.

— А теб? — малко свенливо попита Кармен.

Учуди се, като си даде сметка, че междувременно двете усилено доливат карбидките.

— Случи се веднъж... Бях хвърлила око на двама такива невинни младежи. Когато им отворих, само се прекръстиха и избягаха. След това до вечерта чаках ченгета. Само че вместо пенъоар, си бях облекла черни дрехи. А вечерта ми почука техният изповедник.

Вдовицата млъкна. Ръцете ѝ за малко замръзнаха върху масата.

— А това, че между вас винаги е лежала шапка...

— Това са само приказки. Заради него първо искаха да ме разстрелят немците, после руснаците, после партизаните... А сега съм тук. Така че можеш сама да видиш как е свършило всичко. Сладкарката разпространява клюката, че картаджиите се обзалагали каква ми била на цвят и Зигмунд винаги печелел.

— Сериозно? — невярващо попита Кармен. — Развратник! — с погнуса добави, когато Вдовицата утвърдително кимна и със свободната си ръка приглади гарвановите си коси.

Като разбра какви съдбовни женски тайни разискват мъжете, Кармен ги съжали, луди хора. После си спомни за жадния Челар, събра повредените лампи и отнесе манерка чай в работилницата с мисълта, че ще изпрати при Челар стария Вендрицки.

— Ти ли идваш, Карменко? Мислех, че с лампите ще дойде онова мое пѣдпѣдъче — посрещна я разочаровано Вендрицки.

— Какво ти пѣдпѣдъче — каза леко засегната Кармен. — Тя е по-скоро дроздица.

— Така ли? — учуди се Вендрицки. — И от кои дроздици е, от светлите или от черните? — продължи хитро да я разпитва.

— Отгатнете. Или я вижте сам! — каза обидено Кармен и сложи лампите на масата.

— Така, така... — озадачи се Вендрицки.

Но по лицето му личеше, че Кармен го е засегнала. И промени темата — взе да ругае ударниците, които за негов ужас пак са повредили инструментите. Но този път няма да ги поправя. Сам ще слезе с влакчето долу и ще им даде да се разберат, ще ги научи, че трябва да щадят имуществото и неговите работнически ръце.

Кармен се зарадва, че старият майстор е така разгорещен, и реши и тя да отиде и да се скара на челаровците. Така ще може да вземе от Яно манерката с подправения с бром чай и да му даде друга.

За да не рече старият да се откаже, предизвикателно каза:

— Нищо няма да се осмелите да им кажете. Страхувате се от тези ударници повече, отколкото от своята старица.

— Аз ли? — зафуча Вендрицки. — Сега вече ме докачи, Карменко. Ако имах бясно куче, щях да го кача на вагончето и да го пусна срещу тях. Повярвай ми! — удари се в гърдите Вендрицки и любопитно изгледа Кармен да види какво впечатление ѝ е направил.

— За съжаление, куче сега едва ли ще намерите. Но ако в това вагонче скриете мен, ще видите какво ще стане...

Сега пък Кармен беше любопитна какво впечатление са му направили думите ѝ.

Вендрицки се опули. После зяпна. После поклати глава. Изглеждаше така, сякаш всеки момент ще му прилошее. Това никак не се хареса на Кармен.

— Признайте, че само се хвалите, Вендрицки, страх ви е от старата ви жена и никога няма да се осмелите да погледнете какво има Вдовицата под полата.

Вендрицки сякаш се прегърби. После се изпъна. Преглътна на сухо, накрая каза:

— Но ти си под наблюдение.

— Най-малко три часа никой няма да ме потърси. Нали казахте, че вагонът може да се заключи.

— Да, да, чудовище такова! Но ти само ме пробваш, нали, дяволице? — добави той с надежда в гласа.

Кармен отрицателно поклати глава. Тогава Вендрицки изведнъж се реши. Откачи от стената голяма чанта на ремък, прехвърли я през рамо и сложи на главата си омаслена фуражка. Друга, още по-противна, подаде на Кармен. Тя си я нахлузи и го погледна изпитателно. Старият кимна подканващо. Грабна наръч тежки кирки. Кармен взе няколко лопати. Мълчаливо прекосиха работилницата. Вендрицки бутна желязната врата, появиха се кръстосани коловози с изоставени върху тях вагонетки. След малко Кармен за пръв път видя как вагонетките потеглят по лъснатите от непрестанното движение релси и изчезват в подземиято. Вендрицки я погледна. Кармен мълчаливо му даде да разбере, че и сега не се е отказала. Той само тежко въздъхна и повлече кирките напред. „Тоя ще има какво да си спомня“ — помисли си Кармен и я обхвана страх от налудничавата

идея. А може би някога ще стане славна миньорка като славната трактористка Паша Ангелина. В най-лошия случай ще каже, че се е повлияла от нейния пример. Сега вече всичко ѝ се стори по-забавно. Усмихна се на стария Вендрицки с лъчезарна възбуждаща усмивка.

— Пакостница! — мърмореше старият. — Такъв страх не съмbral дори по време на въстанието.

Вагончето на влакчето имаше отгоре някаква вратичка. Вендрицки я отвори, бавно вкара през нея кирките и лопатите, огледа се, после кимна на Кармен. Наведе се и подложи гръб на танцърката, която лекичко влезе във вагонетката. Зад нея вратичката се затвори, ключалката щракна и влакчето веднага тръгна. Още чуваше фученето на Вендрицки, после имаше само тласъци и викове. „Дърпай. Спирай. Натискай. Наведи се.“ Скърцане на вериги, хвърчащи капки вода и потъване в глъбините. Стисна манерката с чая, като внимаваше дръжките на лопатите да не одерат ребрата ѝ или острието на някоя кирка да не ѝ извади окото. Стената на желязната вагонетка, към която се бе притиснала, беше толкова студена, че цялото ѝ тяло се стегна и вцепени. Челар ще трябва яко да я настиска, за да се съвземе. „Само дано бромът не съсипе всичко!“ — мина през главата ѝ. Вагонетката се опря в нещо, отново се повториха същите предупредителни викове, придружени с ругатни, които даваха да се разбере, че миньорите са наблизно.

Влакчето някак отби встрани, Кармен чу гласове да викат на стария Вендрицки:

— Къде насам с това влакче, старче? Сега ще гърмим.

Кармен се изплаши. Влакчето спря, чуха се тежки стъпки.

— Аз съм Челар, какво има? Не сме викали поддръжката.

Сърцето на Кармен се сви от тревога и радост. Ако се съди по гласа, Яно беше съвсем бодър.

— Казах си, че трябва да дойда лично да ви проверя, пакостници такива... Отключи вагонетката де!

Челар не разбираше какво става. После ключът започна да чегърта в ключалката. Кармен се размърда и бавно започна да се изправя на изтръпналите си крака. Желязната вратичка се отвори, сякаш бяха в птича клетка. Кармен се измъкна от вагонетката и каза усмихната:

— Донесох ти чай, Янко.

— Боже мой! — опули се Челар и изведнъж се олюля, та трябваше да се подпре, за да не падне.

Кармен очакваше тази реакция. Подаде манерката на Челар, но ръцете му така трепереха, че се наложи да му помогне, за да се напие. Чаят потече по брадата му и намокри ризата. Старият Вендрицки се разсмя с глас. Това помогна на Челар да се свести. Той бързо се огледа и извика:

— Матьо, стреляй!

— Още не съм дал трето предупреждение — дойде отговор някъде отстрани.

— Стреляй, дявол да те вземе! — изрева Челар. — Скрийте се! — закрещя и на тях, а самият той скочи зад вагонетката.

Кармен бързо се скри отзад и прикри главата си с широка лопата. Чу се тътен, лъхна на застоен мирислив въздух и карбидката, окачена на дървения стълб, угасна. Чу се шум от сипеци се въглища, пукот на дървени подпори. После настъпиха тишина и тъмнина...

— След час ще дойда за влакчето — тихо каза Вендрицки.

— Добре — също така тихо се съгласи Челар.

Кармен отмести лопатата и отново се изправи зад вагонетката. Опипа с ръка около себе си. Опипваше и Челар, след малко успяха да се намерят. На Челар още не му се вярваше, че тя е до него. Тогава Кармен хвана ръката му. Това му бе достатъчно. Ударническите му ръце леко я повдигнаха и я отнесоха някъде в тъмнината. Кармен остави само фуражката си.

23.

ШАПКАТА МУ СНЕЛА, ПОЛА НЕГРИ^[1] ЗАСРАМИЛА

„Не ме чакай вече, влюбено девойче...“ — през отворените прозорци на кафенето песента се носеше из парка на курорта, където Манда седеше на пейка при езерото и наблюдаваше двойка бели лебеди.

Без да иска, се заслушваше в сантименталното танго. Не обичаше такива песнички. Нито „Когато с теб се разделим“, нито „Напразно те чакам“. Всички те бяха излезли на мода през войната и братиславските кафенета ехтяха от хълцанията на Крищоф Весели^[2]. Дотолкова, че вече не се издържаше — певецът често почти проваляше сделката на собствениците, тъй като курвите бяха извънредно сантиментални и сладникавите словашки танга, валсове и фокстроти веднага изпълваха очите им със сълзи. А никой няма нужда от разплакана курва. Мъжът иска да се избави от лошото си настроение, донесено в кафенето от службата или от законната жена, която не го разбира. Курвата винаги го разбира, винаги е весела и предразполагаща, пред нея не се налага мъжът да се преструва, това не е някаква госпожица от пансион, нито пък трябва да ѝ се обяснява в любов. Не е нужно дори да си сваля шапката, а само да си извади инструмента и да ѝ го връчи за половинчасово грижливо обслужване. Да, притвори очи Манда и за момент се размечта. Невинаги го бе правила само за пари, била е към клиентите си почтена и добросъвестна. Не е позволявала да злоупотребяват с нея разни сводници, предпочитала е да се бие, да ѝ издраскат лицето, да ѝ разрежат кожуха, но не и да я унижават, не и да прави кефа на мъжете само за да я обере сутеньорът или да я напердаши някъде на обществено място. Манда ненавиждаше мъжете, които се отнасят към жената като към товарна кобила, снизходявайки от време на време да я

покрият. Никак не ги понасяше. Беше проститутка, но свободна, по-свободна от която и да е била госпожичка или фукла. Не беше толкова голяма трътла като Берта, но малцина мъже можеха така да я изцедят, че да не е способна след четвърт час да се огледа за нова сделка.

Само че тези сделки вече бяха приключили и в щастливото бъдеще, когато вече няма да се изработват кожени палта от норки, да се внасят американски чорапи, гащички и блузки от Пеща, всички ще ходят в евтени и прости престилки. Тогава мъжете вече няма да отдават значение на това какво жените имат върху себе си, нито под престилките си, а само какво имат в главата, както ги осведоми научният работник, господин докторът. И за Видрица никой няма да си спомня, няма да смее да си спомня, може би ще я сринат и някъде там ще издигнат паметник на освободената гражданка. Професията на проститутката съвсем ще изпадне в забравата. Манда си даваше сметка, че е от последните нейни представителки, както и останалите видришки жени в лагера. Но докато те, пазени от Матилда и противните надзирателки, нямаха никакъв начин да предложат нещо на някой мъж, днес тя има един последен шанс. И ще го използва, при това ще го направи с благодарност и страст, защото усещаше как коремът и корсетът ѝ започват да се напрягат.

Отпъди лебеда, който с човката на дългата си шия започна да се протяга към обувката ѝ, стана от пейката, приглади роклята, пооправи шапчицата си и бавно се върна в хотела по посипаната с пясък пътечка. На входа, в синя униформа и с генералска шапка стоеше старецът, обслужващ асансьора. Той услужливо отвори на дамата и задържа летящата врата. Манда му благодари с небрежен жест. Високата зала на рецепцията, облицована с тъмно дърво, бе почти празна. С небрежен поглед, с крайчеца на окото си Манда зърна господина в летен костюм и сива шапка, който седеше в кожения фотьойл с вестник в ръка. Той е, веднага отгатна тя. Пиколото на хотела вече го нямаше, така че мъжът от рецепцията я съпроводи до асансьора. Манда още веднъж хвърли кратък поглед към салона. В хотела цареше тишина и пораждаше усещане за спокойствие и сигурност. А това Манда считаше за най-важно. Влезе в асансьора и когато служителят затваряше след нея вратата, от кафенето се разнесе „Защо няма малко любов“. Треперливият глас на певеца напомняше Крищофовия стил. „Глупак“ — помисли си Манда. Певецът не знаеше,

че това е опасно — неотдавна бяха обвинили в нещо Крищоф Весели и го бяха затворили в най-близкия лагер.

Манда харесваше обзаведената с красиви мебели стая, която бе наела в хотела. Погали облия хълбок на полираното нощно шкафче. След пребиваването си в лагера ѝ се искаше дълго да се любува на хубавия шкаф, на солидните, изящно изрязани табли на леглото, да отваря и затваря миниатюрните чекмедженца на тоалетката. Никак не вярваше на онзи изследовател, че в щастливото бъдеще няма да има нужда да се радват на красивите вещи.

Манда свали шапчицата си, съблече и сакото на костюмчето, леко отгърна постелките на леглото и зачака. Мъжът на Летвата, ако наистина е бил той в онзи фотьойл, на пръв поглед изглеждаше съвсем нормално. Би се радвала, ако днес свършеше едновременно с него, без да трябва после незабелязано, за да не го обиди, сама да се довършва с ръце. Би било зле, ако сутринта се върне в лагера толкова напрегната, колкото на тръгване. Берта би го забелязала веднага и сигурно би ѝ се присмяла. „Мръсница“ — процеди през зъби по адрес на Берта. Пъхна ръка под блузата и опипа ударената си гърда. Отварата от лайка бе помогнала, чувстваше само приятно възбуденото си зърно. Успокои се и прогони Берта от главата си.

Вече започваше да губи търпение, когато се чу плахо почукване. Манда стана, тръгна към вратата и изпита такава възбуда, а и малко страх, че чак я досмеша. Усмихна се и отвори. Направи знак с ръка, че не бива да говорят на прага. Мъжът с шапката разбра веднага. Манда заключи след него. Вгледаха се един в друг.

— Сигурно за мен... за нас са ви наприказвали какво ли не...

Мъжът смутено се усмихна.

— Че някои дори не искат господинът да си свали шапката. Това не е истина. Аз искам... — и Манда взе шапката от главата на мъжа с елегантен жест, като успя и да поотърка гърдата си в него.

Веднага след това свали и сакото му.

— И аз съм свалила моето — добави, когато видя сянка на недоумение на лицето му. Отмести шапката, сакото и каза: — Когато мъжът е без шапка и сако, и вратовръзката му е излишна, не е ли така?

И започна със станалите си сръчни от новия занаят пръсти на кройчката да развързва възела на цветната, ръчно изрисувана и напарфюмирана вратовръзка. С набъбналите остриета на гърдите си

пробождаше мъжката му гръд и едновременно го побутваше по-близо до леглото. Загледа се в колана на панталона му, докосна го сякаш случайно с краищата на пръстите си и усети, че мъжът на Летвата не е нито душевно, нито телесно готов за събличане надолу. Затова оттегли ръката си и каза:

— Така, а сега аз... — и с покана в погледа започна да разкопчава копченцата на блузката си.

Спусна ръка надолу и почувства как нежно са овлажнели окосмените ѝ части. Това приятно я възбуди. Метна блузката на нощното шкафче и веднага започна да сваля полата си. Когато я събра над бедрата си, се наведе и му даде възможност да хвърли поглед към сутиена ѝ, една от най-красивите гледки, които нейното тяло бе предлагало на мъжете и която никога не бе оставала без въздействие. Мъжът не се нахвърли върху гърдите ѝ само защото още не бе събрал смелост за това. Манда си каза, че ще бъде търпелива.

— Но сега вече ще трябва да ми помогнете, сигурно съм малко наддала...

Тя поведе ръката му към бедрата си, пристегнати с колана за жартиери, и почувства на корема си още несигурните му ръце. Едновременно с корсета започнаха да се смъкват и гащичките ѝ.

— Не преставайте — шепнеше Манда, — да, да, вие сте истински мъж, не губете излишно време. Притиснете се малко към мен отзад, искам да ви почувствам през панталона. Да, още повече, помогнете си и така, с ръка, чувствате ли как моята ръка вече трепери и овлажнява? Аз го чувствам. Чувствам и малкото ви синче как започва да се напруга, още, още. Влезте с ръката си по-дълбоко. Сега ме обхванете цялата отзад. Да, така, но не само около шията, пъхнете ръката си в пазвата ми. Потъркайте ме там, да, а сега стиснете гърдите ми и вкарайте ръце под сутиена. О, боже! Страшно обичам това. Не преставайте да ме притискате отзад. Ах, струва ми се, че трябва да угасим, но нищо, нищо, ще го уредим.

И Манда се обърна, клекна пред него, бързо, възбудено и с наистина майсторски движения разкопча панталона му, свали го заедно със слиповете, забодете лице в неговото гъсто влажно храстче, вдишваше тази с нищо несравнима миризма на самец и после с отворени устни се спусна към члена му. Цялото тяло на мъжа се стегна. От устата му излезе някакъв вик, той рязко заби пръсти в косите ѝ, а после започна

да отблъсква главата ѝ. Манда се бореше с него, успя няколко пъти да оближе набъбналия му, налят член, после повдигна глава, обхвана с ръце задника му и докато устните ѝ жадно трепереха, започна да му говори, че не бива да ѝ пречи, че може да ѝ направи с уста и ръце всичко, за което досега само тайно е мечтал. Че трябва да ѝ позволи да слага, пъха, мушка и набутва синчето му във всички свои дупки и отвори, да го трие, да обхожда с него гърдите, задника, цялото си тяло, тъй като всичко в жената е сътворено за удоволствие. Всичките дупки, вдлъбнатини и равнини, и докато този негов синчага не опита всичко, не проникне навсякъде, не влезе, не се мушне, не отпочине там, мечтите му ще продължават да го измъчват и понеже няма да се осмели да ги изпълни в съпружеската постеля, ще продължи да го мори напразен и страшен копнеж, който вече е съсипал толкова добри мъже. Или ще почне да търси за свое удовлетворение друга жена, а тя няма да бъде видришка проститутка като нея, защото тя и нейните дружки са в лагера и са в историческа ликвидация, а той в своята неопитност ще попадне на някоя почтена жена, тя ще злоупотреби, ще го откъсне от Летвата, ще разбие семейството му, ще го засрами в работата му и накрая, изсмукан, ще го захвърли. А това не трябва да става, няма защо да става, тя няма да го позволи. Не! Манда продължи своя голям монолог, с който би засрамила и Адина Мандлова^[3], и Пола Негри, особено когато едновременно взе да трие гърдите си в косматите мускулести бедра на мъжа и не спря, докато той не се разгорещи дотолкова, че вече не беше способен да се брани, а понечи да падне върху оправеното легло. Но когато Манда страстно започна да шепне, че не, не в леглото, то е бремето на съпружеския живот, мъжът се притисна към нея на килима и я остави да свали от него всичко, след което ѝ се отдаде така, както никога не се беше отдавал на своята Летва. Манда го бе подчинила изцяло, бе завладяла всичките му пръсти — на ръцете и краката, покори носа, устните, езика и четинестите мустаци, а най-вече синчето му, което по време на монолога бе поувехнало. Но тъй като тя беше истинска улична чародейна Венера, след малко отново всичко бе готово за подвизи. Манда не спираше да глади, опипва, меси, трие, лиже, гризе, разпалва и отново охлажда, да дразни всичко, което вече бе покорила, за да хване накрая малкия синковец с палеца и показалеца си, още веднъж да се наслади на топлината и кадифената гладкост на кожичката му,

после да го насочи и въведе в своя най-голям и най-дълбок отвор. Когато четката на космите изтри росата от косъмчетата, тя го вкара до дъно и двамата се вцепениха задълго. После се разигра влажен и гладък двубой между неговото синче и нейната дъщеричка. Мъжът определено имаше надмощие над вече уморената проститутка.

Манда остана да лежи на пода с разтворени бедра и с проблясващи в тъмнината гърди. Чак когато се оттегли и погледна това могъщо бяло тяло с чернеещо се отпред храстче, мъжът на Летвата леко се сепна и вече наистина го полази страх. Манда му се усмихна, после бавно седна и притегли колене към себе си.

— Сега вече можем да полежим в леглото — каза с изпръхнали устни тя.

Мъжът на Летвата започна да събира дрехите си. Манда дори не успя добре да се изтегне в леглото, когато в коридора се чуха нечии стъпки и внезапно чукане на нечия врата.

„Хайка!“ — досети се Манда и веднага скочи.

Уплахата от хайката продължи само миг. Манда осъзна, че малката ѝ житейска мечта е поначало неосъществима, че вече е била в лагер и по-лоша съдба от тая да бъде ударничка в шиенето на престилки, не може да я застигне.

Ако там с нея не беше мъжът на добрата майсторка, въобще не би си направила труда да се облече.

[1] Пола Негри (1897–1987) — американска актриса от полски произход, сексимвол от ерата на нямото кино. — Б.р. ↑

[2] Франтишек Крищоф Весели (1903–1977) — словашки певец, актьор и режисьор, съосновател на Словашката оперета и на театър „Нова сцена“ в Братислава. — Б.р. ↑

[3] Адина Мандлова (Адина Алмонд) (1910–1991) — чешка актриса, емигрирала в Германия, сексимвол на трийсетте години. — Б.р. ↑

24. ШЕВИЦИ И ХАЙКИ

В Илавския затвор нещата вече се бяха променили към по-добро.

Вече не беше нужно да се помага на мирната жътва. Не бе необходимо Рия да протрива до кървене пръстите си от конопените възета. Сега тя изработваше гerdани от стъклени мъниста. Това бе нежна, деликатна работа. При нея можеше да си мечтае, че някой ден все ще успее да изпълни нормата си в нанизването и ще получи отпуск, за да иде до града.

Католичките също не трябваше вече по цял ден да редят молитвената броеница. Молеха се само вечер преди заспиване, а през деня бродираха шевици със сребърна нишка. Това бе още по-деликатна работа от тази, която вършеше Рия, а с нещо и по-важна, защото заради нея им бяха инсталирали по-силни крушки. От тях очите лютяха още повече, но в килията определено имаше повече светлина. Онези, които бродираха, нямаха норма, напомняха им да не бързат с работата си, така грижливо да бродират, че от всеки бод, от всяка нишка да се излъчва любов. От това католичките заключиха, че каретата, които сега изработват и които после ще се съединят, сигурно ще се превърнат в някаква сватбена одежда. Бродираха внимателно и красиво, а за добрата си почтена работа получаваха достойна награда: едночасова разходка в затворническия двор. Тогава имаха възможност да кимнат с глава на своя господин свещеник, който се кръстеше зад решетката на килията си. После католичките мечтаеха, че когато се върнат у дома, от икономисаните сребърни нишки, които през нощта винаги намотаваха около голите си тела, ще избродират на свещеника си прекрасна литургическа одежда.

Франка бе най-добре от всички — тя вече си беше отишла вкъщи. На училищното тържество изрецитирала много добре стихотворението от читанката, съвсем без грешка, нали имаше много време да го научи. И не се наложило да се срамува заради своя русински^[1] акцент, тъй като инспекторът от окръга, роден близо до

украинската граница, също говорел на русински диалект, дори я похвалил, наградил и нея, и пионерките. Когато началникът на затвора научи, че момичето на свещеника се е представило така добре, той сметна, че не е редно пионерка да спи в съседство с проститутка, пък и затворът започна да се препълва с твърдоглави селяни, които след мирната жътва не бяха склонни да позволят на комисарите да приберат всичкото им зърно. Затова реши нейния сложен случай, като просто я изпрати с придружител вкъщи.

Какво сънуваше Франка вкъщи, затворничките не знаеха. Но на техния сън често пречеха болките в гърба, причинени от целодневното седене върху сламениците. Впрочем дори и да можеха да полегнат, когато пазачите не отваряха малкото прозорче, за да им се скарат, легнали нямаше да могат нито да бродират, нито да нанизват. Рия бе малко по-добре от католичките, тъй като по време на тяхната разходка правеше гимнастика, а нощем масажираше тялото си. Католичките не гледаха враждебно на нейното шумолене и дълбоко дишане върху сламеника. Веднъж Рия не издържа и наруши своето гордо мълчание. Дълго разказва, бродирачките къде вярваха, къде не, но когато Рия със своите пръсти започна да облекчава болките им, а тези болки бяха навлезли чак в мозъка на жените, те се увериха, че наистина е масажистка. Взеха да я наричат по име и после да се навеждат към нея с думите: „Разтрий ме малко, Малика“. Малика, Малка, Амалка — всяка я наричаше, както си иска, но като ги масажираше, всички въздишаха с облекчение, а когато Риините пръсти се докоснеха до болезнено място, стенеха. Добрите жени Впрочем веднага разбраха, че докато им носи облекчение, тя няма да може да изпълнява нормата си в нанизването и се втурнаха да ѝ помагат. Така че Рия си изпълняваше нормата, пазачът съобщи това на началника, но той си направи оглушки за отпуска. Дали пък не чакаше да порасне остриганата ѝ коса?

От време на време Рия опипваше съсипаната си глава и жените около нея споделяха гнева и болката ѝ. Католичките като че ли се бяха примирили със съдбата си, нещо повече, те знаеха защо страдат. Измъчваше ги само мисълта, че беше време за скубане на гъските, а всяка от тях отглеждаше цяло ято по обширните пасища около селото. Страхуваха се, че никоя друга стопанка няма така добре да оскубе гъсчиците им, че перушината ще бъде кървава, че няма добре да

оскубят крилата и после гъските ще ги влачат по земята чак до есента. Обсъждаха това скубане кажи-речи по цял ден, докато на Рия не й омръзна да ги слуша. После, за щастие, в главите на жените започна да се върти нещо друго: какво е това, което бродират с тези сребърни нишки? Дали няма да служи на злото, да бъде използвано за някакви богохулни, луциферски хоругви от онези безбожници, които се присмиваха на вярата в Бога и затова бяха измислили тази антикатолическа акция? Но сюжетите и образите на бродериите бяха невинни, само розички, птичета, най-различни орнаменти, сякаш прекопирани от раклите, които жените имаха вкъщи, и те много модели правеха по памет, като дори ги подобряваха. Но тайната продължаваше да ги гложди. Постепенно започнаха да си спомнят за различни загадъчни предмети, с които се бяха срещали по света и в своето село, за мистериозните животни и хора, за това, как доброто ненадейно се променя в зло, а понякога става обратното. Черните котки например след затъмнение се превръщаха в магьосници, черните щъркели — в дяволи, мъртвите на гробището — в привидения, а някакъв жребец се бил преобразил в мъж, тъй като бил омагьосан заради своята буйност и най-вече заради миризмата си на жребец. И горко на жената, на която случайно се наложило да се връща късно нощем в селото. Можела да предприема каквото ще: да се прекръсти три пъти, да се изплюе през рамо, да наръси гърдите си със светена вода, нищо не помагало, трябвало да се подчини на волята му. Дори да носела на гърба си наръч сено или пък гърне с масло, да затънела до колене в блато, да се покатерела на дърво, вдън земя да се скриела, нищо не помагало, този гнусен жребец така я омагьосвал със своята завладяваща миризма, че трябвало да се отдаде на всичките му желания. В селото винаги се намирали глупачки, които продължавали да излизат нощем. Някои взимали със себе си на полето шишенце със светена вода, метличка от святи билки и си мислели, че те ще прогонят този безпощаден жребец. После напразно се учудвали, че и това не им помагало.

Разказите на жените за жребеца и за това как се бранели от него, но въпреки всичко трябвало да му се подчинят, страшно впечатлиха Рия. Но жените вече започваха да говорят за друго, за това, че в последно време не само вещите и животните, но и хората в тяхното село са взели да се променят. Отначало били земеделци, после

народняци, после партизани, демократи и комунисти, сега се опитвали да се превърнат в колхозници. А и милиционерите сигурно преди са били някакви други хора, иначе откъде биха се взели при параклиса. Жените клатеха глави, но това никак не интересуваше Рия, тя не спираше да мисли за тайнствения жребец. Според това как го описваха жените, реши, че може да е арабски, докаран в селото от унгарската степ от цигани. Циганите дори нямаше защо да се променят, тази остра миризма бе част от тях. Затова Рия не бе могла да се брани, не бе викала, бе позволила да правят с нея всичко. Досега считаше въздействието на миризмата на жребците за тъжен признак на извратеност, а сега от устите на тези почти святи жени разбра, че и други са му се поддавали. В края на краищата знаеше, че жената понякога е завладявана от тайнствени сили, от които не може да се предпази дори със светена вода.

Рия внезапно почувства голямо облекчение — сякаш греховете ѝ бяха опростени. Разплака се с глас и сълзите ѝ закапаха в кутийката, пълна със стъклени перли. Католичките започнаха да я гаят по ръцете и лицето, да я утешават. Бродираха още малко, увиха още малко от сребърните нишки по голите си тела и се втурнаха да помагат в нанизването. Увериха я, че не трябва да се отчайва. Господ не забравя и най-големите грешници, а Исус ще опрости всичките ѝ прелюбодеяния. Ще опрости, само трябва да обещае, че няма повече да греши.

С очи, пълни със сълзи, Рия обеща.

И виж ти какво стана — дойде надзирателят и съобщи, че началникът на затвора е разрешил редовна половинчасова разходка в затворническия двор и на нея. А на тръгване така, съвсем мимоходом, добави, че е имало голяма хайка в чест на приближаващата славна годишнина, била твърде успешна и ще им са нужни много килии, сред които и тяхната. Изглежда, че тях ще ги върнат в лагера.

— Няма да можем да икономисаме повече от тия нишки. Не знам дали ще стигнат за литургическа одежда — каза Цветарката, след като пазачът си отиде.

Но добрите жени пак покорно се примириха със съдбата си.

По време на разходката от очите на Рия Амала продължаваха да се ронят сълзи.

[1] Русинският език, който е най-близък до украинския, се говори и е признат за малцинствен в някои централно- и източноевропейски страни, вкл. Словакия. — Б.р. ↑

25.

НАЗАРЕТСКА^[1] ТЪМНИНА

Под вещото ръководство на Летвата превъзпитаваните с труд проститутки от шивачницата за един ден ушиха леки бели туники, с които трябваше да бъдат въведени в лагерния колектив. Командирката Матилда им разреши да ги изпробват в помещението на воля, без никой да ги надзирава. Най-накрая, без да бързат, жените се разсъблякоха на дневна светлина, което не им се беше случвало, откакто ги бяха прибрали от Видрица. Но не бяха и преживявали такъв шок, какъвто ги застигна в момента, когато видяха какво е станало с фигурите им в лагера.

А биха могли да го осъзнаят и преди това, защото тук не се преуморяваха, повече седяха и много време лежаха неподвижно, докато преди се бяха движили по цяла нощ, често пъти до пълно изтощение. Сега нощем лежаха спокойно, през повечето време спяха. Докато от сутрин до вечер носеха лагерните дрипи, после се вмъкваша в нощниците и хайде под завивките, не бяха успели ясно да си дадат сметка колко рафинирано им виждаха сметката в лагера, как ги включваха в гражданското общество, като ги тъпчеха с буламачи и им изнасяха тъпи просветителски лекции. От мирната жътва насам това беше първото сериозно предупреждение. Когато вадеха вода от кладенеца, за да се измият, и бяха вече доста разсъблечени, в главите им наместо разум се вихреха хормони, а после дойдоха ударниците и не можеха да мислят за друго, освен как да ги подмамят. Особено когато на полето Голямата Берта мечтаеше на глас за „голямо преживяване“ под престилката. Но сега очите им се бяха отворили и бяха установили какво всъщност става с тях в лагера. Направо им се приплака.

Кармен стоеше до леглото си, обръщаше глава назад, като по чудо не си изкриви шията, и невярващо гледаше своя сплескан задник.

Без да говорим за мастните възглавнички на корема и увисващите гърди. Коремът, талията и гърдите не бяха се променили чак толкова много, но задникът... истинска катастрофа. Танцьорка със задник, който не изпълва мъжкия поглед с възхищение, с неустойимо желание поне за секунда да го докоснеш, за минута да сложиш длан на сърчицата му, който не събужда копнеж да се притиснеш към него, това си беше цяла трагедия. Такъв задник не можеше да има успех и в последната видришка кръчма, камо ли в някое изискано виенско заведение или пред взискателните погледи на американската армия, чиито стройни сержанти бяха пропътували половината свят през войната.

— Ще си изкълчиш врата! — обади се Вдовицата.

Кармен втренчено, като хипнотизирана гледаше своите омекнали, а и малко набръчкани задни полукълба. След което отпусна задника си на леглото. Но веднага се усети и се обърна настрани, заемайки не толкова вредно положение. Ако поне в мината не беше такава тъмница. Може би още там щеше да осъзнае какво става с нея. И понеже на острите въглища не можеше да се лежи, би могла да се хване за някоя чамова греда (която миришеше на смола и това възбуждаше миньорите) и да се предложи на ударника отзад. А ако беше погледнала на светло пазвата си или полукълбата на задника си, макар и все още не съвсем скапани, би установила навреме щетите и би могла още на другия ден да си наложи някаква страшна диета. Но тази проклета тъмнина...

— Е, какво си се размечтала — нежно сложи ръка на изпъкналия ѝ задник Вдовицата. — Обличай се, защото след малко тръгваме.

Кармен седна, бавно дойде на себе си, скочи от леглото и злобно го ритна.

„Защо ли се косиш — мислеше Ерничка на съседното легло с туника на коленете. — А аз какво да кажа? Няма да ми помогне нито диета, нито някое нощно изтощение. Нито когато ме набият, острижат и хвърлят в дупката. И тогава ще продължа да наддавам.“ Защото и инжекцията на доктора не помогна. Сега вече бе ясно, че наистина е бременна. Сигурно я беше набухал оня моряк. Беше се оставила да я упои неговата свежест, отдаде му се бе и с любов и ето го резултата. От Видрица ще ѝ остане не само лошо досие, но и дете.

— Е, какво, солистке, защо не се обличаш? Поне туниката ще ти скрие корема — зловничко я побутна Кармен, обидена, че е само обикновена хористка и ще се изтъпани пред всички, без да им направи впечатление.

Останалите също ревнуваха Ерничка.

„Колко са противни!“ — въздъхна тя и започна да си навлича туниката. Само ако знаеха какво е трябвало да изтърпи, докато четеше партизанския дневник. А и този Макаренко. И сега нищо не разбира от него. В дневника все пишеше нещо за битки и за унищожаването на някаква жива сила. Попита Станко какво са имали предвид тези партизани, за да може да прочете с чувство текста. „Ликвидирали са ги до един!“ — обясни ѝ той. „Нима всички са ги застреляли?“ — зачуди се тя. Той потвърди с кимване. Тя страшно се бе учудила. Нали има толкова други начини да унищожих живата сила на мъжа: с любов, с милувки, с прегръдки и най-сигурното, с онова триене в цепката до пълно изнемощяване. Самата тя толкова пъти се бе убеждавала в това. Би било достатъчно да доведат тези мъже, ако трябва и под стража, там, във Видрица. Но Станко се бе изнервил от нейните откровени разсъждения и злобно бе казал, че това е обикновено пацифистко дрънкане. И пак ѝ набути в ръцете Макаренко. И въобще не обърна внимание на проникновения ѝ анализ за чувствеността. Разстроена, тя се бе посъветвала за дневника и с монаха послушник, който ходеше в санитарния пункт на превръзки. Но когато започна да му чете как бригадата била предприела непрекъснати деструктивни акции, как им харесвало да вдигат във въздуха електрически стълбове, след което долината винаги се потопявала в клерикално — фашистки мрак, Матуш също се изнерви и ѝ каза повече да не чете за тъмнината, ами да избере светлината. Затова му прочете следното: „Най-накрая изгръ Денят на свободата и така се отвори пътят за окончателното поражение на тъмните сили на реакцията“. Но и това никак не се хареса на послушника, който каза, че е наивна и позволява да злоупотребяват с нея. Тогава си помисли, че може и да се е оставила да я злоупотребят, но какво от това? После се засрами от тези си мисли, съкрушено призна пред францисканеца, че наистина е грешна жена, и го помоли да прочетат заедно нещо от Евангелието. Но Библията му я бяха взели още в Илава, така че на другия ден ѝ донесе стария си катехизис. Ерничка не можа да се съсредоточи в четенето, прегледа само

картинките. Вече не се радваше на предстоящия празник, а само на тая туника, която щеше да скрие притеснението ѝ. Но какво ли ще стане по-нататък?

— Идва Мадла — извика силно една от жените.

Престанаха да мерят облеклото и да се съжаляват взаимно и бързо облякоха туниките.

— Така, момичета, доволни ли сте? — бодро извика Матилда. — Да? Давайте, давайте, тръгваме! Кърпите на главите! Надявам се, че утре ще сте преодолели старите си пороци и нито една няма да бъде гримирана и напарфюмирана. Ще ги преодолеете ли? Добре! Докладваха ми, че макар по време на репетициите в залата няколко пъти да е угасвало осветлението, не сте се поддали на изкушението да се смесите с мъжете. Вярвам, че и на днешната генерална репетиция няма да развалите това впечатление. Утре аз няма да отговарям за вас, но се надявам, че нито една няма да отиде на събитието без гащи. Ако го сторите, бихте подценили значението на това толкова тържествено мероприятие.

Вероятно на никоя нищо подобно не беше минавало през ума, но понеже не вярваха на подлата Сладкарка, макар че Кармен редовно контролираше нейното тайно скривалище, не можаха открито да се посъветват и да решат дали пък да не осъществят тази идея. За по-сигурно утвърдително започнаха да клатят глави.

Изглежда, че този път Матилда им бе повярвала, но въпреки това трябваше да се съобразят с евентуална внезапна проверка. Без протакане се строиха в редици, та Матилда по-лесно да ги преброи. Вече се раздвижваха, когато на вратата на помещението се появи някаква нова лагерничка. Тя бе лошо остригана, мършава и ревеше. Всички изтръпнаха. И съвсем се слисаха, когато изведнъж някоя невярващо извика:

— Това е Рия!

Всички мигновено разтуриха строя и се втурнаха към своята нещастна плачеща другарка. Матилда се опита да ги спре с палката си.

— Тръгнала е с циганите и е избягала от лагера. Затова според правилника в Илава са я остригали. Поне имате жив пример и ще има над какво да разсъждавате. Нищо не трябва да се прави в нарушение на закона, ясно ли е? — остро завърши Матилда.

Тогава Рия тихо каза:

— Аз не плача, само очите ми сълзят от слънцето.

— Виждате ли? — вече по-кратко каза Матилда. — Ти днес си почини, сутринта ще се включиш в процеса. Е, тръгваме.

Някои от жените се докосваха до Рия и утешаващо я галеха по ръката или бедрото. Кармен прошепна, че е пазила леглото ѝ, за да бъдат една до друга. „Измършавяла е, бедничката“ — шепнеха си по пътя за генералната репетиция... Сърцата им се свиваха от жалост, само глупавата Берта каза: „Поне не трябва да прави нищо“. Тази гадна Берта! — казаха си и веднага започнаха да се отдръпват от нея. Но по-жалкото беше, че подобно нещо бе минало през ума и на останалите жени.

Началничката ги заведе до бараката на просветата, даде своята палка на Хомич, който репетираше хоровите песни с тях, припомни им, че разчита на дисциплина, тъй като трябва да ги остави, чакат я неотложни командирски задължения. Малко преди заключителните ѝ думи при нея дойде надзирателката от нощната смяна. Двете тихо размениха няколко думи с културпросветника и бързо излязоха. Днес началничката се държеше някак си чудновато, любезно и сякаш замечтано. Но Матилда изчезна от главите им, когато в другия край на залата се подредиха мъжете хористи. Носеха летни дочени панталони и бели ризи. Известно време двата хора — мъжкият и женският, мълчаливо и изпитателно се гледаха. После се втурнаха от двете страни на залата и накрая образуваха истински смесен хор, тъй като чак до генералната репетиция двата хора бяха разделени. Сега това бе мощен, почти сточленен смесен хор, съставен от бивши проститутки и разложителни елементи, повечето стопански, днес вече успешно превъзпитани в ударници. Отделно стояха само диригентът Хомич с палката в ръка, солистката Ерничка, която държеше черната тетрадка, и Яно Гумения с хармониката, който всъщност седеше на пейката под прозореца, удобно протегнал обутите си в гумени ботуши крака, и им даваше тон. На утрешното тържество на хора щеше да акомпанира Лакатошовата петорка, повишена в естраден състав благодарение на някакъв чешки илюзионист. Изглеждаше, че всички заедно едва ли ще се поберат на сцената.

— Ще изпеем всичко, от началото до края — обясни културният кадър. — Дори ако в някои песни се чуе фалшив тон, няма да спиране, ясно?

Горещо се съгласиха с диригента. Противната „Песен на труда“ изпяха без особен ентузиазъм, но без нея нямаше как да мине тържеството. Началникът си фантазираше как на лагерния площад ще зазвучи наистина могъщият и достоен химн на освободения труд, а не това вечно сутрешно мрънкане, за което някъде биха могли да го държат отговорен. Репетираха и доста невнимателно изслушаха четенето на избраните откъси от партизанския дневник. На повечето места се описваха незабравимите партизански нощи. Другото бе скучна хроника, пълна с вероломни нападения, ответни удари и ликвидиране на неприятеля, от време на време и прочистване на собствените редици. Само при ликвидирането на живата сила Ерничкиният глас ставаше по-горещ и чувствен. После запя хорът, солистката им хареса, очевидно бе, че е имала порядъчен стаж в манастира. Диригентът Хомич врътна палката и леко ги обърка, защото си помислиха, че това е знак за хора, та подеха: „Хей, земя родна“. Затова началото бе слабо, но после, най-вече, когато достигнаха до „обичам прекрасните родни планини“, гласовете се изпълниха с топло чувство към отечеството и зазвучаха някак предизвикателно. В останалата част от партизанския дневник въздълго се изброяваха невероятните героични акции на съветските бойци, особено на някой си Ваня Чьорни и на малко тайнствения Мечислав Мечиславович. Грубата действителност лъсна в изречението: „Без оглед на жестокия огън на хитлеристите отрядът караше през нощта стадо реквизирани крави“. Може би това беше акцентът на цялата тържествена програма, тъй като хорът веднага с голямо чувство запя „Тиха нощ, красна нощ, кратка тя се струва, партизанин сред върхарите воюва“.

Представата за тази красива тиха нощ и най-вече внезапно изплувалият колективен спомен за многото нощи, по-скоро много шумни, но също така упоителни, макар и уморителни, разпали сърцата на видришките жени и понеже гърдите им бяха стегнати в бели туники, смесени с полуразкопчани мъжки ризи, в лятната вечер пламтенето започна да се пренася и по-надолу.

Пееха за народа, който не е сам, и в сърцата им трепна надежда, че някой ден, извън лагера, и те ще доживеят да не бъдат сами. А когато се върнаха на стиха за месечината, която цяла нощ няма да спи, страшно и грешно започнаха да копнеят за поне една безсънна нощ, която като някога би ги обезсилила напълно, би им позволила да

изсмучат мъжката сила, макар и не точно по партизанския начин. Отмалата на втвърдяващите се гърди, а постепенно и на цялото жадуващо тяло, още по-мъчителна под меките туники, отколкото преди това под твърдите престилки, така разтрепери гласовете им, че започнаха да пеят фалшиво. Палката на диригента Хомич увисна и той невярващо поклати глава, какво ли става с тези хористки? Хористите също спряха да пеят и с недоумение гледаха своите партньорки.

— Ах, вие, тъпаци — злобно изсъска Кармен на Ян Челар, който бе в хора до нея. — Ако не се страхувахте, кучи синове, вече бихте измислили нещо.

Яно се обиди. И изсъска с още по-груб глас:

— Как мислиш, защо го няма тук Матьо? А?

— Вярно, бога ми.

Матьо наистина не се виждаше никъде.

— В девет и половина в целия лагер ще настъпи назаретска тъмнина — прошепна Яно.

Кармен ясно го чу, но изглежда, че помещението имаше необичайна акустика, защото и останалите го чуха. Нещичко подочу и културтрегерът. Погледна часовника си, но за щастие, поради своята неопитност бе изтълкувал чулото погрешно, та бързо каза:

— И тъй като приближава девет и половина, хайде да повторим партизанския химн още веднъж, не знам какво ви е станало днес. — След което още по-бързо каза: — Утре ще се танцува навсякъде, затова нашата композиция трябва да има и интернационално звучене. Внимание! Яно! — и призова акордеониста отново да даде тон.

Яно сякаш нарочно силно натисна клавишите, за да повиши всеобщото напрежение, което бе завладяло хора, най-вече, когато започна смесеното пеене и в стегнатите редици се понесе като парола: „До Назарет остава половин час!“. Изнервеният Хомич долови само това „половин час“, отново погледна часовника си и ядосан, замахна с палката към Яно. Басите накрая се отпуснаха, хорът някак си се съсредоточи и отново поде мощния партизански химн. Докато го пееха, смесването продължи, а и ръцете затърсиха по-изгодно положение. Чувството за изкушение започна да изтласква чувството за опасност, породено от откъсването на забранения лагерен плод. А миньорът Матьо точно навреме изпълни своята бойна задача.

— Продължавайте! — извика Хомич, когато изведнъж осветлението в залата, а и в целия лагер угасна.

Настана истинска назаретска тъмнина, защото Матьо бе изключил и агрегата, който захранваше прожекторите на кулите.

— Останете по местата си! — извика в мрака с малко изплашен глас културпросветникът, защото пеенето бе секнало, а устата и ръцете веднага бяха започнали да се занимават с нещо друго. Чу се шумолене, шаване, блъскане, сякаш хорът изчакваше нещо.

— Яно, мамка ти, свири! — изрева Челар.

Това бе същият вик като в мината, когато подканваше Матьо да пали фитила. Кармен вече не се колебаеше и не губеше време. Залепи се за Челар, притисна се към него с цялото си тяло, за миг замря, останала без дъх, а после поведе ръката му под туниката. Яно Гумения започна звучно да свири. „Утре навсякъде ще се танцува, а нашите победни червени знамена ще се развяват на своите пръти.“ А сега тук наистина всичко започна да се вее, туники и ризи, коси под смъкнатите забрадки и невидимите лица. Прътите вече са вдигнати и ръцете могат да се занимават с друго, да продължават нататък, в дълбокото, да се докоснат до овлажнелите низини на живота и бавно да започнат да ги превземат. На по-неопитните ръце се предлагаше бърза и безкористна помощ, от която дъхът спираше, за да се възстанови после с въздишка. За щастие, Яно Гумения свиреше като бесен, нито за миг дъхът на този стар бедняк инвалид не засече.

Ерничка не се изплаши от назаретската тъмнина, но твърде се изнерви, като разбра, че е отделена от хора от пейката, на която седеше близо до Яно Гумения, и от Хомич, който усещаше нещо недобро и в тъмнината отчаяно опипваше около себе си, но не се осмеляваше да предприеме нещо. Не смееше дори да гъкне, а и всякакво гъкване би било излишно, тъй като Яно като по чудо не скъса меховете на хармониката. След малко Хомич се докосна до някаква ръка. Поиска да се дръпне, но ръката не беше настойчива, а топла и ласкава. Подчини се, почувства как някой се примъква към него по пейката и му шепне на ухото, всъщност му вика на ухото:

— Прави нещо и ти, Станко!

Ерничка. Той с благодарност докосна нейната туника, ръката му неволно се спусна в горещия ѝ скут, но когато нейната ръка го намери, той се стегна и обхванат от ужас, бързо се отдръпна.

— Защо винаги си такъв загубен? — след миг на излишно напрежение злобно изсъска Ерничка, остави го на произвола на паникьорската му съдба и с последна надежда, че някой случаен мъж ще прояви повече твърдост и ще предприеме нещо, се хвърли в мелето.

Яно Гумения все пак каталяса, но и хористите едва стояха на крака в назаретската тъмнина. Напускаха сцената, опипом се промъкваха към пейките, сядаха и започваха да се оправят. Когато миньорът Матьо пусна осветлението, внимателно се заоглеждаха един друг. За щастие, Матьо пусна тока само на едната фаза, осветлението бе мътно, лошо като от петролна лампа, но това никого не ядоса. Влезе надзирателка с фенерче, обходи с него пейките, заповяда на жените да се строят. Дори не ги преброи.

Паднаха в леглата, най-накрая обезсилени както трябва, а вероятно и свалили някой грам. „Такава приятна умора не може да изпиташ след никакво ударническо изпълнение“ — помисли си полужаспалата Ерничка. Още веднъж се протегна с наслада под завивката и малко съжали своята другарка Манда, че бе заложила на такъв лош кон.

[1] Вероятно по аналогия с тъмнината, която Бог разпрострял над разпънатия Христос от Назарет, за да не се вижда страданието му. — Б.пр. ↑

26.

КОКОШКИ, ЦЯЛ ЧУВАЛ КОКОШКИ

Началникът винаги държеше на масата си чаша вода и успокоителните таблетки на Зигмунд. Когато в мислите му неочаквано се появи Хълмът на съселите и неговата страшна подземна тайна го лишиха от разсъдък, взимаше две таблетки, схрускуваше ги, сдъвкваше ги, пиеше вода, като едновременно си мърмореше: мъртви не съм видял, всъщност не съм видял нищо, а който не е видял нищо, всъщност не бива да мисли за нищо. И наистина няколко часа след това не мислеше за нищо. За щастие, това не му пречеше да изпълнява дневните си служебни задължения, които в лагера се бяха страшно увеличили с новия приток на традиционни разложителни елементи и на съвсем нови видове, а и с приближаването на вечерта на тържествения огън. И ето че вече дойде сутринта на тази незабравима вечер. Началникът седеше в своята канцелария, водата и таблетките бяха приготвени.

Първа пристигна Матилда. Изглеждаше недоспала и някак си цялата смачкана. „Предполагам, че вчера всичко е било наред?“ — прочете немия въпрос в очите му. Но дисциплинираната командирка на женския лагер започна да докладва за друго.

— Вчера докараха от Илава бегълката Рия Амала, остригана, въшлясала и с изподрани ръце. Страхувам се, че жените, които ще пеят днес на тържеството, нейните бивши колежки, няма да звучат много оптимистично и радостно. А ударничката Манда е в карцера. При хайка са я заловили да проституира с някакъв мъж. При ареста се е съпротивлявала и затова са я остригали. Това напомня концентрационните методи. Но когато обърнах внимание на Плажак, той само се изсмя.

— Днес е отишъл в Братислава. Донесоха ми, че неговото поделение вече няма да бъде под мое командване.

— Това е ужасно — разтревожено реагира Матилда. — Дори ние не можем да бъдем в безопасност... — добави тихо.

Началникът спокойно кимна. Ясно му е. После любопитно, но деликатно отвори дума за вчерашната вечер. Тежката гръд на Матилда се вълнуваше под лятната, вече празнична блуза.

— Не приеха ли вашето... доказателство?

Матилда тихо отвърна, че накрая са го приели.

— Това означава, че преди това са го... проверили...

— Един след друг, защото не можеха да се договорят с какъв куршум е простреляна гръдта.

— Това в края на краищата се очакваше — утешително каза началникът.

Като мъж разбира, че допирът до тази еластична плът с голям размер може да предизвика потребност проучването да продължи безкрайно. Може би тогава сам би... но както и да е.

— Всичко е завършило добре, нали? — добави малко неуверено.

— Би могло... но после спря токът.

— Да — спомни си началникът. — И...

— Това трая дълго. Вече бяха понаправили главите...

— Искате да кажете... — и лицето на началника се изопна.

— По-добре да се бях съгласила доброволно.

— Матилда... — зашепна началникът.

Погледна нейното виновно, съсипано лице, представи си тялото ѝ, ограбено от горе до долу, протегна през масата ръката си към нея и я погали по лицето.

Матилда стисна ръката му, рязко я притисна към гърдите си, после я отблъсна и без да се сбогува, побягна от канцеларията.

„Свини, гадни свини!“ — гризеше кокалчетата на пръстите си началникът. Но това не му помогна. Трябваше да се добере до главното им командване. Засега реши, че ще разследва вчерашното спиране на тока и ако се окаже саботаж, жестоко ще се разплати със саботьорите.

Лагерният площад бе вече готов за тържествената вечер. Целият бе изметен и подобаващо украсен и началникът трябваше да признае, че активните „соколи“, с помощта на по-малко активните „орли“ добре са се справили. А в средата се извисяваше висока дървена клада. Началникът бавно крачеше към нея, замислен над разговора, който бе провел с изследователя Блажени. Докторът се бе опитал да го убеди, че на вечерята с гулаша, която щеше да започне след тържествената част, трябва да присъства целият лагерен колектив. Да раздадат панички на

всички, а като знак за човечност и демократичност да нахранят и пазачите, и дори лагерните кучета. С изострения си усет, какъвто притежаваше дори в повече, Блажени усещаше, че революционните годишнини постепенно изтласкват празненствата и панаирите, светските и църковните празници, и затова от тях няма да може да изключват никого, а точно обратното — участието в тях ще стане гражданско задължение. Както на църквата през Средновековието е било необходимо да демонстрира своята мощ с изгарянето на еретиците на тържествени кладбища, така на тяхната власт ще й бъде достатъчно да я засвидетелства на големи събрания, походи и манифестации, които би трябвало винаги да завършват с колективни угощения като символ на победоносния труд. И защо те да не бъдат първи? Защо да не устроят едно надникване в рая, в царството на абсолютната свобода и равенство, поне за една вечер и един ден да изживеят край огъня това, което Александър Македонски вече е описал като живот на Острова на блажените. Няма да се уплашат не само солидно да ги нахранят, но и да ги напоят, че дори да ги оставят да се набеснеят, нали всичко ще си остане в границите на лагера, под техния строг и доброжелателен контрол. Този фантазьор Блажени бе го смутил твърде много с въпросната идея, дори когато началникът й бе придал друг смисъл — за него това би означавало сваляне на проклятието от този площад, от който бе видял много хора да потеглят с ешелоните. Оттогава в него се бе настанило чувство на вина, което се появяваше всеки път, когато се изправяше пред строя на това проклето място. Може би затова се беше поддал на настояването на учения. Но когато онзи започна да говори, че едновременно биха могли да изпробват как ще реагират мъжете, ако им дадат възможност да се позабавляват с видришките жени, се уплаши, наруга Блажени и повече не искаше и да чуе за идеите му. Но този луд човек така го бе разтревожил, че трябваше да гълта таблетки, за да изтрие от паметта си фантастичния му план. Нали, ако предложи тези нещастни жени на стотиците разгонени мъже, те направо ще ги усмъртят.

Още го стряскаше тази, за щастие, вече избледняла представа. Сега трябваше да се съсредоточи върху срещата с партизаните. Днес щеше да се изясни защо празнуват въстанието в затворническия лагер, а ако тяхната партия се върне на власт, може от тях да зависи неговата бъдеща офицерска кариера, че дори неговата съдба и свобода. Нали в

лагера постепенно се оказаха не само тези, които бяха против народа, но и онези, които се бяха били за него, които бяха воювали на Западния фронт, а и на Източния, хитлеристи и антихитлеристи, лагерът не се беше разминал дори на ентусиастите, които денем и нощем пламенно бяха подкрепяли Сталин, не бе пощадил ни католици, ни евангелисти, ни евреи, ни атеисти, нито комунисти. Прави каквото щещ, говори каквото искаш, все едно, лагера няма да избегнеш. Дишайки дълбоко, началникът оправи униформата си и влезе в партизанската зона.

— В бункера са — небрежно го информира часовият.

Явно и той се бе възползвал от течната муниция, за осигуряването на която бе дал разрешение самият началник на лагера. Силната миризма на ръжена ракия съвсем определено го водеше към бункера. Той бе скътан под теренната вълна, където всъщност трябваше да излиза една от вентилационните шахти на мината. Доста обширният бункер бе сглобен от смърчови трупи и постлан с борови клонки. Началникът внимателно прекрачи грубата греда на прага и леко приведен, поздрави Идеалиста от планините, комисаря М., командирите на някои от по-малките отряди и няколко неидентифицирани партизански индивиди. Сети се все пак кой е единият от тях. Беше Феро Радански — партизанин и кръчмар от близкото село. Този пишман партизанин снабдяваше цялата зона с ром и второкачествена домашна ракия, затова ползваше същите привилегии. Лежеше обтегнат върху клонака и тъкмо разказваше своята позната историйка за това как с един негов другар е трябвало веднъж цяла нощ да се крият в една кочина и до отмаляване да чешат някаква противна свиня зад ушите, защото, ако се разквичала, немците щели да ги намерят и заради тях да запалят цялото село, а вероятно и цялата долина. И Феро със страст изброяваше всички възможни катастрофи, които биха могли да последват от тяхното залавяне. Партизаните се смееха, направо се захласваха от смях, докато слушаха приказките на тоя алтав човек. Началникът против волята си реши, че е добре да се засмее с тях. Комисарят М. изведе поуката от Феровия разказ:

— Така го разказваш, Феро, сякаш съдбата на цялото въстание е зависела от квиченето на една свиня.

Феро само се кискаше. Казаха му да си върви. След него излязоха и повечето партизани. В бункера останаха само Идеалиста от планините и комисарят М. Поканиха началника на лагера да седне на голям буков пън. Седнаха и те, и преминаха към същността на нещата.

— Как се справихте с течната муниципалитет? — попита началникът.

— Акцията не мина без малки инциденти с притежателите на тайни казани и насъскани кучета. Но който драска и хапе, бива ликвидиран.

— Диалектика на борбата с неприятеля — делово уточни комисарят.

Началникът се съгласи, мимоходом хвърли поглед към оръжията им, а на себе си каза: „Никога не са стреляли с тях. Не съм видял, не съм чул, няма да мисля за нищо“. Пое въздух и започна да развива своята теория за прочистването на собствените им редици. Слушаха го леко напрегнати.

— Нека започна с това, че бяхте първите, които след войната се впуснаха в новата битка с всичките ѝ рискове. Насочвали сте се към кръчмите и към спиртния монопол? Да, но защо? За да го разбием отвътре. Влязохте в снабдяването, но и с него се справихте. Доказахте, че либералнодемократичното регулиране на стопанството може да плоди само разруха, спекула, чернорборсаджийство и корупционни афери. По този начин всъщност отваряхте очите на народа и подготвихте избухването на неговия гняв.

— Много правилно — спокойно одобри комисарят М.

— Ще отида още по-далече. Ще приведа примери. Рискувал си неразбирането на своите, рискувал си съд и лагер, когато не си се поколебал да обезцениш две хиляди и петстотин литра токайско. Развоят след февруари^[1] потвърди твоите действия.

— Това беше мое революционно задължение — скромно отбелязва Идеалиста, защото с това той бе станал анонимен герой.

— От което си вадя заключението, че историята се е съгласила с вашата дейност след войната, затова скоро ще се разделим с вас. Ще бъдете разграничени от фалшивите партизани, от бялата легия и...

— А не, не споменавай легията — прекъсна го комисарят М.

— Както искате — охотно се съгласи началникът на лагера. — Но за да не предизвикам никакви плахи надежди у останалите вредители, ще отбележа, че трябва да се прави разлика между тези,

които са рушили стопанството в името на бъдещото благо, и онези, които са правили това само в интерес на собственото си обогатяване. Наказанието за тях е справедливо.

Идеалиста и комисарят се спогледаха, после малко учудено кимнаха с глави. На началника му олекна. Спадна напрежението по лицата и на другите двама. Наляха си по чаша водка, която се изстудяваше във ведро с вода, после комисарят покани началника по-навътре в бункера. Показа му доста влажен страничен коридор, където биха искали да си обзаведат партизански музей. В него да съберат не само своите оръжия, униформи и снаряжение, но и разни на пръв поглед куриозни вещи, които обаче са имали съдбовно значение за тяхната борба, като например снопче от четината на оная свиня, която е спасила селото от изгаряне, синджирът, с който са довели петметровия вол чак до бункера и който ги е спасил от гладна смърт, тежката войнишка обувка, от която в най-голямата нужда са сърбали супа. За да бъде това разбираемо и привлекателно за младежта, биха могли в музея да сварят, а после и да изкусят супа от парче подметка. Или да научат младите да изработват взривни устройства, да си поиграят с истински гранати и какво ли още не. Какво ще каже за една такава идея? Началникът нямаше думи. Само леко го побиха тръпки, но то бе от студа и влагата. После напусна зоната още по-бързо, отколкото бе бягал от Хълма на съселите.

Но най-тежкото изпитание тази сутрин тепърва му предстоеше...

Безпокояха го шумът, гълчавата и крясъците, които се разнасяха откъм лагерните помещения. Те се сливаха в обезпокоителен и необясним звук — сякаш стотици хора бяха започнали изведнъж и равномерно да скърцат със зъби. Началникът рязко спря, вслуша се и изведнъж разбра.

— Катунарите! — извика и се втурна към центъра на лагера.

Но вече бе късно. Лагерът беше твърде широк и макар да тичаше сърцато и да махаше с ръце, не можа да спре закритите цигански коли, които се струпаха на площада и вече обграждаха бъдещия тържествен огън. С отчаян отбранителен жест началникът разтвори ръце и се втурна към каруците. Вечерта щеше да се проведе без него, ако в последния момент лагерните пазачи не му бяха препречили пътя.

— Как сте допуснали това, подофицер? — викна отчаяно началникът.

— Сами се връщат, господин началник. Доброволно дойдоха в лагера, затова ги пуснахме, за да не трябва после да ги докарват жандармите — обясни подофицерът, като все още държеше началника за колана.

Той се задърпа и продължи тъпо да гледа как каруците прииждат на площада, покриват с прах всичко наоколо, ровят и заличават с обкованите си колела соколската украса. Най-накрая достигнаха до целта си и утихнаха.

— Ще ги унищожа, ще заповядам да запалят тия проклети каруци, да застрелят конете, аз... — трепереше от злоба началникът. — Махайте се! Махайте се! — крещеше той, накрая успя да се отскубне от подофицера и се втурна между колите.

Часовите учудено се спогледаха и се спуснаха след него.

Насред каруците началникът се спъна, успя да се предпази от шибациите конски опашки, отстрани от пътя си циганчетата, които се бяха изсипали отвътре, ритна черното куче и ако я нямаше високата клада от букови дърва, за да му служи за ориентир, може би никога нямаше да се измъкне от този лабиринт, загинал би там. Вече се готвеше облекчено да въздъхне, когато на пътя му неочаквано се появи препятствие: мъртви кокошки. Нечии черни ръце ги изхвърляха изпод чергилата на колите и две цигански матрони ловко ги трупяха на голяма купчина с гребените надолу и с жълтите им грапави крака нагоре. Началникът почувства, че го втриса. Свят му се зави от ужасната миризма.

— Какво е това, банда мизерна циганска? — изрева с последни сили той.

— Кокошки, ами кокошки, наши кокошки, мършави — охотно му обясниха матроните, които добре го помнеха като един от малкото добри жандари.

— Мърши? — извика той и изрита една от кокошките. — Мърши, а? — и втора кокошка отлетя настрани.

Трета не се появи, защото нечии черни ръце сега изхвърлиха от каруцата прасе, навярно болно от червенка, защото беше цялото розово и някак възпалено. Началникът отскочи и се опули. За щастие, зад една изрисувана каруца се появи достолепният цигански барон и му махна за поздрав с резбования си жезъл. Недоразумението веднага се изясни.

След доброволното завръщане от предварително определеното им място за пребиваване, което, за съжаление, вече също било разграбено и опустошено, баронът не се нуждаеше от преводач. Говореше на език, разбираем за началника.

— Казвам на моите: да отидем, казвам, при началника капитан. И те викат добре, добре. Хубави дърва сте събрали, няма да пушат — посочи към струпаната клада той и развълнувано прегърна една от циганските матрони с пъстри блузки.

Началникът много се засрами, че бе подритвал мършата. Никакви умрели птици с гребените надолу всъщност не съществуваха. Привидяло му се е, трябваше повече да се владее. Обърна се към подофицера, тъй като междувременно пазачите бяха успели да се доберат до него, преминавайки през целия катун, и делово заповяда:

— Нека натоварят тия мърши обратно в колите. Изгонете ги извън оградата, но да не разпрягат конете. Утре ще решим какво да правим с тях. — После се обърна строго към циганския барон. — Ще проверим всички твои думи. Мисли му, ако не казваш истината.

— Чистата истина казвам — обидено отговори баронът.

Началникът мълчаливо му се закани с пръст и решително тръгна между циганските коли. Когато вече му попремина ядът и изчезна страхът, че ще му провалят грижливо подготвения план за лагерния огън, малко започна да съжалява, че е бил толкова строг с катунарите. Доброволно са се върнали в лагера, това изведнъж му направи впечатление. Бавно вървеше между бараките, вече не му се виждаха така противни. Мислеше за карцера с бетонните килии, които се стараеха да не използват често. Но дали подчинените му винаги му се подчиняват? Изведнъж си спомни за проститутката, която Плажак бе заповядал да хвърлят там. Дали наистина са я обръснали?

Часовият седеше на стълбичката пред карцера и видимо скучаеше. Началникът го попита къде е затворена наказаната проститутка. Часовият се надигна и го въведе в помещението.

— Колко души има в дупките? — попита началникът.

— Шестима.

— Намалювам наказанието и на шестимата. Освобождавам ги. А после сте свободен и вие.

Часовият сякаш не му повярва.

— Писмена заповед ли чакате? — кипна началникът и онзи разбра, че шефът говори сериозно.

Започна да отваря килиите и да вика:

— Ставайте! Надигайте се, банда ленива! — и с ритници взе да изхвърля затворниците в коридора.

Началникът влезе при проститутката.

Манда седеше на голия бетон. От едната ѝ страна имаше тенекиен съд с вода, от другата — куфарчето на майсторката, в ъгъла бе оставена кофа. Бавно вдигна поглед. Дори при това слабо осветление можеше да се забележи, че е била бита. Якичката на жакета ѝ бе откъсната.

— Познавате ли ме? — попита началникът. И понеже Манда мълчеше, сърдечно добави: — Неотдавна обядвахме заедно и ви дадох букет. Беше, мисля, от червени рози...

— Ебани рози — каза злобно Манда.

Началникът се сепна.

— Знаете какви другарки сте имали, в какъв свят сте живели. И не можете да се отскубнете от него. Даваме ви отпуск да посетите детето си, а вие какво?

Манда сведе глава и продължи упорито да мълчи. Косите ѝ бяха съвсем проскубани.

— Според сводката при хайката сте оказали съпротива. Това е неприемливо. И свършва ето така, макар да не съм съгласен с обръсването и ще заповядам случаят да се проучи. Сега съберете вещите си и се върнете във вашата барака. Освобождавам ви от карцера.

Манда все така мълчеше.

— Е, хайде де, ставайте и си отивайте! Да седите на голия цимент, е опасно за здравето. Часовият ще ви отведе в бараката.

Началникът очакваше, че проститутката ще му бъде благодарна за великодушието. Но когато тя не реагира, пристъпи към вратата и леко разстроен, пое навън. Вече излизаше, когато проститутката най-накрая се обади.

— Кучи син! — каза Манда и гневно удари с юмрук каната с вода.

Началникът спря. Добре ли бе чул? Не беше съвсем сигурен. Значи, всъщност нищо не е чул. Няма да го различава. После си

спомни, че е забравил да каже на часовия да отведе проститутката до бараката. Връщайки се към своята барака, със задоволство забеляза как циганските коли започват да завиват и да се отправят към лагерната порта.

— Виж, началство! — спря го някакъв лагерен индивид с риза на карета и карирана фуражчица. — Услужи ми с двайсетачка! — и индивидът протегна към него ръка.

— В лагера е забранено да се проси. Кой сте вие?

— Мики Коми. Виртуоз на картите и илюзионист. Благодаря за щедростта!

И илюзионистът вече пъхаше кой знае откъде извадената двайсетачка под шапката си.

— Това тази вечер ще има да гърми — и той ритна големия високоговорител, на който дотогава началникът не беше обърнал внимание.

Началникът разтърка очи, тръсна глава, но илюзионистът заедно с високоговорителя вече изчезваше зад ъгъла на бараката. Началникът за кратко се замисли над всичко случващо се, вече бе решил да мисли внимателно. Но разбра само на какъв език му бе говорил циганският барон^[2]. Ромски дявол, за седемдесет години в Карпатската котловина не се е научил да говори на словашки. И за пръв път през този тежък ден на славната годишнина началникът се усмихна.

[1] През февруари 1948 г. в Чехословакия идват на власт комунистите след предишното социалдемократично управление. — Б.пр. ↑

[2] Циганинът е говорил на смесица между словашки и чешки. — Б.р. ↑

27.

КАТО СТЕНИТЕ НА ЙЕРИХОН

С леден задник и вдървени крака Манда излезе в коридора от своята бетонна дупка и несигурно се отправи към изхода на карцера. Куфарчето я удряше в бедрото, но то бе така измръзнало, че дори не го усещаше.

Шапчицата на майсторката беше загубила още в битката с патрула в хотела. Така бе успяла да отвлече вниманието от мъжа на Летвата, който, за щастие, бе успял да се изплъзне в суматохата. Манда беше придобила опит в борбата с полицаите още навремето в парка, намиращ се между бар „Танго“ и синагогата. Знаеше какво би могла да понесе и най-вече къде е най-чувствителното място на всеки мъж, ако не е кастриран, разбира се. Затова така изрита тия въшльовци на стълбите, че когато я довякоха в лагера, отново се нахвърлиха върху нея, свлякоха ѝ полата, после я обръснаха там долу. Била е обръсната и преди това, защото във Видрица идваха и клиенти, които искаха да се забавляват само с бръснати. Но в лагера не очакваше такъв курвенски номер. Бавно прокара ръка по полата си — коремът ѝ бе толкова нечувствителен, че би трябвало да се потопи в котел с гореща вода и половин ден да кисне в него, за да се пооправи. Стисна зъби, а когато никъде не видя пазачи, бавно слезе по дървената стълба пред карцера. От силната светлина очите ѝ започнаха да сълзят.

„Как ще се покажа в шивачницата сега?“ — помисли си. Пред тия зловни крави, които така жестоко се нахвърлиха върху нея под душовете. И най-вече как ще се появи пред очите на майсторката. Толкова се постара с нейния мъж, искаше да му покаже всичко, което е научила в занаята, за да не може никога вече да закопнее за друга жена. Но след такова завръщане майсторката по-скоро ще я възненавиди, няма вече да я харесва, няма вече да се възхищава от гърдите ѝ и може би сега ще се ориентира към Берта с нейния кобилест задник и с бърбенето ѝ за голямото преживяване.

Манда потръпна. Започна да осъзнава, че сега в лагера за нея ще настане истински ад. Не можеше повече и да мисли за ново излизане, няма да може да направи нищо за детето — за него досега добре се грижеха чужди хора, на които носеше три пъти повече, отколкото му беше нужно в действителност. И нищо няма да излезе от шапкарството.

Със сълзящи очи, като слепец вървеше из лагера на вдървените си крака. Замота се между бараките и вместо към шивачницата се насочи към лагерния вход, откъдето се разнасяха някакъв глъч и шум. Трябваше да разтърка сълзящите си очи, за да види по-ясно чергилата върху каруците, които бяха дошли в лагера. Чу характерната врява на жени и деца, разбра, че са циганите катунари. Когато ги приближи, видя, че колите са тръгнали да излизат от лагера. „Пак ги отправят към пограничните райони — мина ѝ през главата. — Говорят, че там всеки се разпорежда както иска с имуществото на прогонените немци...“ Там и тя лесно би се изгубила, поне за известно време, докато ги окупираат американците и всичко стане като преди. Тогава ще се върнат занаятите и тя ще може да стане шапкарка. И понеже не видя никакви пазачи, Манда се приближи към идващата насреща ѝ каруца, смеси се с тълпата, сложи ръка отстрани на чергилото и с наведена глава, като същинска циганка, излезе от лагера.

Крачеше като пияна по изровения пращен път, главата ѝ бучеше от умора и напрежение. Не се осмели да се огледа, докато не чу грохота на затварящата се желязна лагерна порта. После крадешком обърна глава — входът на лагера наистина бе затворен. Краката ѝ се подкосиха. От този момент нататък наистина трябваше да се остави на съдбата. Крачеше, облежната на ритлата на колата, и се вслушваше в крясъка на жените и гълчавата на децата. Колите изведнъж спряха. Манда забеляза, че междувременно са се отклонили от широкия път, водещ към лагера, обиколили са някакво поле с почерняло стърнище, добрали са се до широкия пояс, който се простираше покрай телената лагерна ограда, подплашили са ято селски гъски и са спрели. Манда невярващо се огледа наоколо. Не разбираше какво става. Но когато циганите с викове и удари на камшици започнаха да напускат колите, а после и да разпрягат хилавите цигански коне, изведнъж осъзна какво всъщност правят. Яростно започна да удря с юмрук по чергилото на

колата. Брезентът се повдигна и в нея се завзираха учудени цигански очи.

— Как попадна тук? — попита я гърлен глас. — Господарите здравата млатят, а?

Манда показа своето насинено лице и проскубана глава. Изведнъж попадна в центъра на циганската врява. Започнаха да я оглеждат, да пипат главата ѝ, да я гаят по косите и ръцете, някой сръчно изтегли куфарчето от затворената ѝ длан и Манда повече не го видя. Циганските деца се заблъскаха, за да се озоват по-близо до нея, привличаха ги брошката и костюмът с големите джобове, обшити със сребърна нишка. Черните им изцапани ръчички се протягаха към тях, други ръце пък ги отблъскаха и щипеха, чу се писък, накрая мъжът в колата грабна камшика и разгони дечурлигата.

Мандиното присъствие в циганския лагер вече беше интерес и тревога. Пристигна и циганският барон с жезъла. И той огледа Манда, опипа остриганата ѝ глава, обстойно опипа и тялото, сякаш бе кобила за продан. Стариият циганин веднага разбра какво е искала да направи, като се е смесила с тях при излизането им от лагера. Започна нещо да си мърмори, обърна се към другите цигански мъже, които още държаха в ръце камшиците, и към Манда полетяха невнятни думи, от които разбра единствено: отивай си, отивай си. И макар че не разбра останалото, езиковият усет, изграден във Видрица, където се говореше на три езика — словашки, унгарски и немски, ясно ѝ подсказа, че става дума за съдбата ѝ, за това дали веднага да я върнат в лагера, или не. Напрегнато се вслушваше в резките цигански думи, вече измръзналият ѝ задник съвсем се вкочаняса. През това време циганските матрони в шарените блузки стояха спокойно, подпрени на чергилото на каруцата, пушеха с чибуците, пускаха колелца дим и плюеха по земята. В премрежените им погледи Манда прочете, че я претеглят, преценяват дали от нейното стройно, снажно, макар и участвало в битка тяло могат да очакват конкуренция. И тъй като и без това очите ѝ сълзяха от слънцето, нищо не ѝ попречи да се заплаче наистина.

Тогава баронът и съветът на старейшините взеха решение. Баронът се обърна към нея и в настаналата тишина рече:

— Недей да ревеш. Ще стане по-лошо. Престани!

Манда веднага спря да плаче. Дори се опита през сълзи да се усмихне на циганина.

Той остана доволен, а другите от тайфата разбиращо заклатиха глави. После всичко тръгна бързо: баронът издаде някаква кратка заповед, една от циганските матрони веднага съблече пъстрата си блузка, друга свали забрадката от главата си, приближиха се към Манда, съблякоха разкъсания ѝ жакет, облякоха ѝ леко потната блуза, вързаха забрадката на главата ѝ. Трета циганка с видимо колебание ѝ предложи своя чибук, но когато Манда отчаяно поклати глава, баронът кимна, че това не е нужно. После жените я отведоха навътре между колите. Циганките спряха до една каруца, в която двама млади цигани впрягаха черен жребец, и с жестове я подканиха да влезе вътре. За миг Манда се поколеба, но после си каза, че вече се е оставила на съдбата си и е най-добре да се подчини. С все още изтръпнали крака се покатери в колата и се пъкна под брезента. Там силно миришеше на опушено, върху разстланото сено бяха метнати груби мъхести завивки. От тях вонеше на конска пот, но на Манда ѝ бе все едно. Легна, зави се и пъкна нозете си в сеното, да ги сгрее. Сеното бодеше прасците ѝ, драскаше бедрата ѝ под късата пола, но Манда бе толкова безчувствена, че не обръщаше внимание на нищо. След страшния бетон в студената дупка на карцера, върху който бе лежала напук, когато я хвърлиха там обръсната, тук изпитваше такова облекчение, каквото още не бе преживявала. Повече от това циганите биха могли да предложат само ако ѝ разрешиха да се окъпе в яворовото корито, което бе видяла привързано отстрани на колата. Някой отвън използваше коритото, чу пращане на огън, долови мирис на дим, после сякаш потъна в дълбока яма.

В съня си усещаше, че краката ѝ сякаш са натежали и напразно се опитваше да ги помръдне. Опитва дълго и отчаяно, докато не се събуди. Под платнището бе горещо, забрадката се бе свлякла от главата ѝ, блузата бе овлажняла от пот и залепнала за гърба ѝ, а на краката ѝ наистина лежеше нещо тежко. Манда леко повдигна глава от завивките и с болнавите си очи видя върху краката си някакви черни топки. С усилие се раздвижи, раздвижиха се и те. Едва тогава осъзна, че бяха две цигански глави. Стресна се. Дали не искат да ѝ припишат нещо и така да се избавят от нея? Рязко отвори очи и с облекчение въздъхна: главите имаха тела, бяха на двама млади цигани, които полуголи спяха върху краката ѝ. Телата им смътно лъщяха от пот и излъчваха мирис на пушено. Искаше поне малко да се освободи от тях, така че опря пети в

сеното и започна да измъква изтръпналите си, но вече топли крака изпод телата им. Вършеше това бавно и внимателно, но циганите се събудиха. Обърнаха към нея глави с големи, още сънени очи, устните им се разтегнаха в усмивка и оголиха святкащи, леко пожълтели зъби. Манда също леко им се усмихна, разбрала, че бяха поделили с нея своята кола и своите конски завивки.

— Ех, скитнице — малко лениво каза циганинът отляво и се протегна.

Другият, от дясната страна, също лениво се протегна, после леко се придвижи по Мандините крака нагоре. Първият го следваше. От спането, от тежкия сън и от всички предишни перипетии Манда бе така изтощена, че само леко се помръдна под завивките. Ръцете на циганите ги отгърнаха. Показаха се стройните Мандини нозе. Под надигнатата пола блеснаха бедрата ѝ. Мълчаливо, но неотстъпно циганите започнаха да ги разтварят, единият подръпваше наляво, другият надясно. Появиха се белите гащички и в полумрака — издатината под гащичките. Сякаш разпукната точно в средата, тя ги удряше и в очите, и в мозъка.

В опита си да се спаси от това, което в тясната затворена кола изглеждаше неотвратимо, Манда рязко се обърна настрани. Но почти веднага разбра, че няма шанс да се спаси от съсредоточения и хищен напор, че двамата са в комбина, и се опита да спаси това, което все още бе възможно: обърна се по корем, за да скрие поне част от влудяващата ги голота. И когато вече се бе примирила със съдбата си, нейната влажна блажена теснина така заслепи двата жребеца, че те многократно проникваха в нея и отляво, и отдясно, без да открият, че е била поругана. Но техните горещи млади тела ѝ помогнаха да размрази задника си. Затова не ги отблъсна, дори когато паднаха върху нея с изпотени лица и след малко отново заспаха.

Манда също заспа, но този път в съня си по-лесно понасяше тежестта им. Събуди ги музика. Циганите учудено вдигнаха глави, а Манда безпогрешно разпозна първокласната цигулка на Лактош. Звучеше така близо, че това я изплаши. Но когато „Песента на труда“ отзвуча и еднакво силно прозвуча гласът на началника на лагера, се успокои, разбра, че партизанското тържество не се е преместило между колите на катунарите, а просто звукът е усилен от високоговорителите на чешкия илюзионист Коми. Даде на циганите да

разберат, че излежаването е свършило и иска да се облече. Те разбраха, отдръпнаха се и изпълзяха от колата. Манда се обърна по гръб, леко се протегна, поклати глава и за пръв път откакто бе станала ударничка, се замисли над съдбата си. Погледна гащичките си, очисти ги от стръкчетата сено, защото сега за известно време под тях щеше да е особено ранима. Очисти от сеното и неприлично обръснатия си венерин хълм и внимателно си обу гащите. Съблече циганската блуза, проветри я с размахване и я остави да съхне върху сеното. Междувременно началникът бе завършил речта си и се чу хоровото изпълнение на някаква хубава песен. После — да, не греша, зазвуча леко развълнуваният глас на нейното птиченце Ерничка. Под душовете единствено тя се беше държала като приятелка и заради нея се остави да бъде ритната от Берта. Манда се разнежи. Едновременно с това разбра, че е направила грешка с циганите и това може да има лоши последици. Обърна се по гръб, не можеше да повярва, че е разголена, че гърдите ѝ са голи. След малко отново заспа.

Събуди я студът по голите бедра. Рязко седна. Върху платнището на колата падаше отблясъкът на някакъв голям огън, чуваше се и пукотът на горящите съчки. Манда грабна забрадката, пъстрата блузка и изскочи навън. На лагерния площад, обграден от гъсти редици човешки сенки, ярко гореше партизанският празничен огън. Манда облече блузата, сложи забрадката и безпомощно се огледа в непознатия катун. Почти се беше стъмнило. Гривата на привързания към каруцата жребец, който пръхтеше и риеше с копита, красиво проблясваше на огъня. На Манда много ѝ се искаше да се приближи до него и да го погали по изящните слабини.

Устоя на изкушението, остана така, исправена между каруците, и чак сега, отпочинала, без парещото чувство за унижение, изтрезня напълно: какво всъщност бе направила? Трябва да се върне в лагера! Ще отиде до портата и... по-нататък не знае какво. Но съдбата и вечният цигански глад ѝ се притекоха на помощ. Когато пламъците на огромния огън утихнаха, до циганския катун достигна апетитната миризма на гулаш. Заля катунарите с всичките си вкусови вълни и ги разбунтува. Чу се неспокойно мърморене, после виковете и ругатните на прогонените и лишени от угощението, в което можеше да участва целият лагер. Само за тях нямаше да остане нищо. Оградиха циганския барон и заразмахваха пред очите му гладните си ръце. Той се

отбраняваше, но когато някой отскубна косъм от рядката му бяла брада, се поддаде на натиска, на виковете и тежестта на циганския глад. Вдигна бастуна като жезъл и извика:

— Тръгвайте, отиваме там!

— Хайде, хайде, да вървим! — разнесоха се между колите виковете, не по-малко упоителни от миризмата на гулаша.

Слисаната Манда усети как някой пъха нещо в ръката ѝ. Беше лъжица. С лъжици в ръце циганите — старци, жени, мъже и деца, се затичаха към лагерната ограда, ярко осветена от партизанския огън. Повлякоха със себе си и Манда. Дотичаха до телената ограда, увиснаха на нея, викаха нещо на цигански, после започнаха да удрят с лъжиците по оградата. Този звук, твърде подобен на клепането на коса, подплаши лагерните кучета, които от любопитство бяха дотичали до оградата, а сега с подвити опашки и уплашен вой бягаха от нея.

С усиловащата се миризма на гулаша тропането с лъжиците и натискът на циганските тела върху оградата нараснаха. Циганчетата и немощните старци, които нямаха силата да я разплитат и да я късат, започнаха да я подкопават. Изтощена след дългата езда на двамата цигани, Манда се отпусна на колене и също започна яростно да гребе с лъжицата и да изхвърля пръстта встрани. Оградата започна да се накланя, тъй като гениалните проектантите не бяха предполагали, че някой ще се опитва да я премахне, за да влезе в лагера, а не за да избяга от него. Така че оградата се срути, сякаш по Божията воля, подобно стените на Йерихон. Гладните цигани с лъжиците, проблясващи на светлината на големия огън, хукнаха към котлите с гулаша.

Манда бавно прекрачи срутената ограда. Отново бе в лагера. Изпита огромно облекчение. Всички страхове за по-нататъшната ѝ съдба веднага изчезнаха. След ликвидирането на Видрица и дребното занаятчийство сега за нея лагерът бе единствената сигурност. Остави настрана лъжицата и за да е ясно, че няма нищо общо с катунарите, бавно се отправи към лагерния огън.

28.

ЛАГЕРНОТО УХО

Неизбежната историческа необходимост от обединение на родината в борбата за щастливото бъдеще бе подсказала на тайните тълкуватели на безгрешното учение, че в лагерите за принудителен труд двулетката трябва да се промени на петилетка.

На тайно заседание в таен щаб в Братислава бяха съобщили това на началниците на безименните формации във всички лагери и за да се открият достатъчно предпоставки за гласуване на Закона за изменение на двулетката в петилетка, Плажак получи задача да подготви и разобличи в лагера обширен противодържавен и противонароден заговор. Заговор, за който участниците да могат да си получат заслуженото, например оставане в лагера най-малко за една петилетка или примерно за две-три такива, тъй като битката за изграждане на щастливото бъдеще според неясни, но сигурни признаци, загатнати в Учението, щеше да се провлачи, грубо казано, четири десетилетки, плюс една година, девет месеца и седемнайсет дни, а после щяха да видят...

На Плажак веднага му стана ясно, че за тази цел трябва да се насочи преди всичко към лагерния колектив на ударниците. Като последица от погрешното схващане за лагерната просвета, а и от нехарактерното за класата меко сърце на началника на лагера се бе стигнало до изгодното за наказаните намаляване на времето на тяхното пребиваване и бе възникнала опасността, ако за празника на Великия вожд довършеха прокопаването на Шахтата на мира, после да няма кой да копае в мината. Това трябваше да се предотврати! Как ще го постигне, наистина още не знаеше, но му бе ясно, че трябва да успее, дори ако се наложи да работи двайсет и четири часа в денонощието.

Плажак тъжно огледа канцеларията си и въздъхна. Имаше толкова уморителна и отгоре на това толкова самотна работа. При нейното планиране не бе възможно да се опре на колективния разум, не бе възможно безкрайно да я обсъжда по съвещания, почти всичко

трябваше да премисля и да върши сам. От това го връхлитаха песимистични настроения и в главата му се блъскаха твърде индивидуалистични идеи. Добре че партизаните го бяха снабдили с достатъчно течна муниция, а за чест на работата и на способностите си в лагера все пак имаше няколко надеждни подчинени, както и своето Дълго ухо. Което всеки момент трябваше да се появи. А дотогава ще си налее още, ще протегне под масата дългите си крака, ще извади от чекмеджето инструмента, който използваше най-често, и ще си послужи с него в подходящия момент, но без да прекалява. Вдъхновението можеше да се появи и по друг начин. А сега много се нуждаеше от вдъхновение, сега му трябваше един вдъхновяващ донос и...

Целият се разтрепери от нетърпение. Погледна часовника си и нетърпеливо промърмори: „Къде толкова се бави?“. И отново си наля от ракията, която леко миришеше на селитра. След поредната чашка най-накрая чу договорения сигнал и три пъти високо се изкашля. Вратата веднага се отвори. Със заговорнически израз на лицето на прага застана неговото Ухо.

— Влезте! — каза делово Плажак и закопча твърде отворената си на гърдите риза.

Удълженото му Ухо влезе и затвори вратата зад себе си. Плажак мълчаливо посочи столчето, което бе доста далече от него. Ухото обаче седна на по-близкия до него стол и на лицето ѝ се появи коварна и малко провокираща усмивка. „Иска да си играе, гадината...“ — помисли си Плажак. И твърдо протегна ръка към Ухото.

Ухото поклати глава.

— Нямам време за игра — строго каза Плажак и направи нетърпелив жест, подканвайки я да му даде онова, което е донесла.

Ухото бавно се изправи. Затършува по тялото си, но изненадващо не намери нищо. Хвана ръката на Плажак и потърси помощ от нея. Пъха я къде ли не, но резултатът остана същият.

— Тайното скривалище е празно — учудено и обезпокоено констатира Плажак.

— Вече имам друго — гордо каза Ухото и стеснително сведе поглед.

На Плажак наистина не му се играеше, но неразкритото тайно скривалище започна да му замотава главата. В края на краищата какъв

професионалист би бил той, ако поне не би се опитал да открие всяко тайно скривалище в лагера. Затова кимна на Ухото да се приближи. Освободи ръката си, с която отпиваше от течната мунициция, и се отдаде на старателно претърсване. Претършува още веднъж предишното скривалище, но нищо не се появи отникъде. Леко стъписан, заиздишва в тялото на Ухото излишъка от партизанската мунициция. После започна да претърсва твърдата басмена материя. Но тя навсякъде шумолеше с еднакъв хартиен шум, дори под твърдите му пръсти започна да се къса като хартия. В един момент по напрегнатия израз на лицето на Ухото и по полуотворената ѝ уста разбра, че вече би трябвало да е близо до целта. Така че с енергично движение свали дрехата на Ухото и захвана все така безмилостно да претърсва сутиена. Най-накрая нещо в пръстите му прошумоля.

— Предавам се — прошепна Ухото и учудена от претърсваческите способности на своя ръководен орган, сама свали сутиена си и го предаде в нетърпеливите ръце на Плажак.

Ръцете му оставиха сутиена на масата, извадиха голяма ножица, ловко разрязаха лявата му чашка и извадиха от нея сгънато, леко поизмачкано листче.

— А моливчето?

Плажак бе завладян от внезапно любопитство.

Ухото мълчеше. Претърсването ѝ бе позволило да се разголи още повече. Плажак беше доволен. Бе загубил много време в търсене на тайното скривалище, затова веднага разтвори хартийката и жадно се зае да дешифрира доноса. Прочете следното: *Половин час назаретска тъмнина — до сутринта прали тунки и зашивали разкъсани гащи. Кучетата се боят от лъжиците — станали са за смях. Не Макаренко — през нощта са чели катехизиса. Пиленцето е отново бременна, припада... Зигмунд води разговори. Нова вредна вяра — амнистия. Ударниците изливат сутрин чая — дръзката Танцьорка им се предлага. Кой наблюдава от бункера клозетите? Началникът иска...*

— Какво иска, не ми затуляй!

Плажак ядосано отстрани с глава и ръка голямата гърда, която бе започнала да се трие в лицето му и му пречеше да вижда избледнелите букви.

— Цицките. — Ухото не позволи да я отстранят. — Цицките искат... — не го оставяше на мира тя и започна съвсем да му пречи на

четенето.

Плажак напипа пълната чаша с ракия, изля я върху гърдите ѝ, започна да ги облизва, за малко остави листчето. После отново продължи да чете: *Началникът гълта хапчета — бои се от празните дупки и от доктора.*

— Мръсен евреин. Веднъж да те притисна! — скръцна със зъби Плажак и продължи да чете: *Мики... макао и рулетка с пистолет. Разложените елементи проиграват конфискуваното имущество. Зигмунд разчита на смяна на парите, води преговори.*

— Брей! — Плажак чак се надигна. — Ако този щабен плъх не гълташе таблетки и не сънуваше дупки, вече бих имал на масата си хубав ционистки заговор. Какво има пак?

Гърдите се притискаха отзад на врата му като огромна змия удушвачка, стискаха го като клещи, стягаха артериите му, та чак пред очите му притъмня. За щастие, това не продължи много, защото всъщност Ухото само се бе протегнала през него за сутиена си. Взе го и седна с големия си задник на края на масата. Извади отнякъде игла и започна да зашива разрязаното място. При това влюбено се усмихваше на Плажак. И в очакване на наградата, за която бе сигурна, че тази вечер няма да я отминне, сладостно притвори очи.

Плажак обърна хартийката и ръцете му се разтрепериха. Придърпа доноса по-наблизо и шепнешком засрича: *Разпространява се лозунгът: През деня за Сталин, през нощта — против Сталин.* Този лозунг направо го блъсна в мозъка със своята дързост и подстрекателство. „Обикаля... шири се из лагера...“ — мърмореше си той и в същото време съсредоточено премисляше кой би могъл да разпространява този лозунг. Сигурно онази Зигмундова картаджийска банда, към която сега се бяха присъединили и чешкият комедиант Мики, и целият негов подвижен кабаретен състав. Но той скоро ще им покаже как се играе руска рулетка. Сега обаче още не му е дошло времето, по-важен е лозунгът. Сигурно с удоволствие го разпространяват всичките политически разложени типове, дай боже в Илава добре да ги напердашат. А може из лагера и околностите да го разнасят асоциалните елементи, които постоянно бягаха от лагера и на които от съчувствие и глупост не бяха конфискували ножовете. Играеха в бараките на чифт — тек, а който нямаше с какво да плати, му отрязваха парченце от показалеца. Но не с острия нож, с който това

би било детска игра, а с кухненски, което бе доста болезнено. Така дискредитираха и националното стопанство, сееха съмнение в неговата способност да изработи свестен нож. Към тях се присъединяваха и безделниците, които доброволно оставяха да им изгорят пръстите само за да си отидат вкъщи. А после твърдяха, че злополуката е станала в столарската работилница, даваха я под съд и очакваха от застрахователите пари. „Дявол да го вземе!“ — каза си Плажак. Мислите му сега бяха насочени другаде: — Кой е създал този провокаторски лозунг: „През деня за Сталин...“? Кой всъщност денем работи по примера на Великия вожд? Спекулантите, измамниците, търговците на едро, всички те се напъхаха в столарската и в тапицерската работилница, навярно не са те. Уличниците от Видрица? И те започнаха да се проявяват, развиха ударническо движение, но това беше само маскировъчна маневра, нужни им бяха туники, смесени хорове и гасене на тока. Още предстоеше да се разследва как е станало това спиране на тока и назаретската тъмнина. Но сега не може да се занимава с него. Нужно му беше да установи кой, поне през деня, е за Сталин. Някой трябва да е такъв, щом са написали лозунга. Мисли, мисли, целият лагер премина пред очите му, накрая останаха само ударниците. Да, наистина само те през деня работят, направо чупят рекорди, без да ги е грижа за собствените им ръце, крака, ребра, дори за живота им, точно като истински сталинци. Но защо после през нощта...

Бързо обърна хартийката, търсеше какво е написано на нея. *Сутрин изливат чая.* — „И какво?“ — размисляше той, по-скоро смутен от доноса. Но ракията сякаш избистри ума му. Взе да му става по-ясно. От брома в чая през нощта им се спеше и не биха могли после да коват интриги против Вожда. Това бе ясно. Неясно остана само защо трябва да го правят. Но, реши след малко, това не е толкова важно. Важното е, че интригите сигурно ги организират именно те, за което биха получили наказание най-малко по още една петилетка. А защо не наведнъж две или три — като за ударници.

Ух! Това разсъждение съвсем го изтощи. Но си струваше. Дори не бе и сънувал, че толкова скоро ще попадне на такава конспирация. Същинска ударническа бързина. И не бе никак сложно, само трябваше правилно да разшифрова доноса, да прочете в него и това, което е между редовете, между отделните срички, че и между самите букви.

Да не търси скритите подбуди, ами да установи предмета на доноса, да състави списък от заподозрени и веднага да изтича при прокурора.

Внимателно, сякаш бе рядка реликва, Плажак с почти набожен израз прибра листчето. Погледна към Ухото. Тя продължаваше да шие сутиена си.

— Добра работа — не знаеше как да скрие вълнението си Плажак.

— Дай още на циците — веднага използва ситуацията Ухото.

Плажак се протегна към бутилката с ракия. После, увлечен от собственото си великодушие към някакво си незначително лагерно Ухо, пъкна ръка под масата и измъкна оттам едва начената бутилка коняк „Мартел“.

— Ох! — изненадано реагира Ухото, остави сутиена, забодде иглата някъде под пояса си и предложи на Плажак щръкналите си цици.

Воден от внезапно хрумване, Плажак наля в дланта си коняк, натопи в него езика си и започва да действа. Лижеше, триеше, пляскаше, биеше с езика, а Ухото допълнително се опитваше да го възбужда.

— Ах, ти, цицорано — бърбеше Плажак. — Ти, курвалано, ти, рунтава катерицо, ти... — търкаляше думите между зъбите си той.

— Да, да, такава съм, такава съм — хриптеше в ухото му неговото удължено Ухо и за да не бърбят повече Плажаковите устни и зъби никакви думи, тя сама пъкна в устата му своите набъбнали твърди гърди. Душеше го с тях, тласкаше, удряше по зъбите, устните и лицето му, затисна езика му в гърлото, чак докато Плажак с обърнати очи не почна да моли за милост. Но светът на доносниците също е немилосърден и тя не го пусна веднага измежду циците си. Чак когато направи отчаяно движение на очите си, все едно е обещал, че ще я направи първата бар дама в първия държавен публичен дом и че там ще може да покаже какво може, тя най-после престана да се пъха в гърлото му. В което той отново наля порядъчно количество коняк, за да се съвземе и да се отърве от Ухото.

Плажак много бавно идваше на себе си. Пред очите му още поне час щяха да се появяват червени кръгове. Опитваше се с помощта на коняка да си възвърне слуха, да стабилизира зрението и пулса си. Беше се уплашил яко — сякаш наистина бе преживял особено рафиниран

атентат, планиран точно в момента, когато е загубил своята прословута бдителност и предпазливост. Нима наистина искаше да го удуши с гърдите си? Не е ли това всъщност само удължената ръка на ония гювендии? Първо посегнаха на честта му, защо сега да не посегнат и направо на живота му? Те са рафинирани. Само те биха могли да измислят такъв съвършен начин да го ликвидират. Да, това са техните методи, това е техният курвенски почерк. А ако не ѝ е директно наредено, сигурно го е чула от тях и е искала да го изпробва върху него. И той ще разбере защо.

— Заклучи! — с хриплив глас каза Плажак.

Ухото влюбено му се усмихна и бавно тръгна към вратата, като съблазнително въртеше задника си. Превъртя ключа два пъти, обърна се и бавно се насочи към него. Изражението ѝ излъчваше едновременно похот и пресметливост.

— Обърни се! Изцяло! И се хвани за масичката. Така, с две ръце. Още по-здраво. И затвори очи. Ще бъде изненада.

— О! — въздъхна Ухото и завъртя задника си.

Плажак бавно отвори чекмеджето на масата си. Ако се бе обърнала, Ухото щеше да установи, че си избира инструмент. И докато Плажак вадеше бича и безшумно го намотаваше на ръката си, Ухото блажено се усмихваше.

Плажак стана. Рязко дръпна своето удължено Ухо за косите и му нанесе първия удар.

— А сега ще си поговорим! — успя да каже, преди доносничката да започне да крещи.

29.

МИЛИОНИ БОДОВЕ ЗА СТАЛИН

В бараката на проститутките, където на нарочете бяха наблъскани повече от петдесет жени, нощем не ухаеше на скъп парфюм. Но въпреки това си спяха съвсем спокойно, дори сънуваха. Само че всичко си има граници, дори в лагера. Така че Кармен, след нея и Вдовицата се събудиха и взеха да си веят в тъмното.

— Какво смърди така? — облече в думи колективната мисъл Берта.

Сякаш в отговор от ъгъла се чу скимтене, което веднага се превърна във виене. Да не би някоя да ражда? — хрумна на всички една и съща мисъл и еднакво ги изненада, затова наскочаха от нарочете и блъскайки задниците си един в друг, се втурнаха по посока на звука. Заопипваха в тъмнината и накрая напипаха нещо. Но то не бе коремът на родилка.

— Смилете се, за бога, оставете ме. Пребита съм... — каза някой плачливо в тъмното и отстрани ръцете им.

Разпознаха гласа на Сладкарката.

— Значи, ти квичиш така — констатира Кармен и на всички веднага им олекна. — И на какво смърдиш? Ух, сецам се...

— Това не е... това е ръжена ракия — отново плачливо каза Сладкарката.

— Ух! — повтори Кармен. — Да не са те поливали с нея?

— Ами така беше — дъвчеше думите Сладкарката, — този Плажак... Светни, за бога, всичко по мен гори...

Без особено съчувствие гледаха неясната фигура върху нара, после Кармен все пак отиде да вземе една карбидна лампа. Донесе я, запали, при което миризмата стана още по-силна.

— Господи, боже мой, целият й задник е нарязан — учудено каза Вдовицата, когато мъждукащият пламък на лампата освети свитата по корем Сладкарка с вдигната над бедрата нощница.

— Тоя наистина много се е развихрил — поклати глава Кармен.

Сладкарката пак заскимтя.

— Виждаш ли? Искаш да живееш с вълците, сега можеш да виеш с тях — изкоментира Кармен.

— Трябва да се дезинфекцира, за да не се възпали — пожалостиво се изказа Вдовицата.

Сладкарката стенеше и вдигаше към тях измъченото си лице.

— За бога, жени, нещо студено... сложете ми...

Но какво? Бараката беше заключена, водата в кофата се бе стоплила, а може би вече бе и замърсена. Откъде нещо студено и гладко? Спогледаха се, после се огледаха наоколо. Кармен си светеше с карбидната лампа. Изведнъж пред очите им се мярна нещо бяло, чисто и лъскаво. Всички веднага се сетиха: тумбестото порцеланово гърне под нара на Графинята, скъпоценният подарък от руската царица, нейната сватбена зестра. Вдовицата внимателно, почти учтиво го изтегли изпод леглото и погледна в него. По израза на лицето ѝ се разбра, че е чисто, още не бе използвано. Сладкарката продължи да квичи и стене, така че повече не се колебаха. Извадиха отнякъде една кърпа, добре избърсаха гърнето и после Вдовицата внимателно го сложи с гладкото му, изстудено от бетоновия под дъно върху нашарения задник. Сладкарката извика. После облекчено въздъхна и главата ѝ се отпусна върху възглавницата.

— Сега ще бъдеш като царица. Макар и да не го заслужаваш — каза Кармен, когато Вдовицата премести гърнето на друго място на задника ѝ. Сладкарката отново слабо изохка. — Охкай, ахкай, да запомниш каква магарица си била, когато си се обвързала с него.

— Вече няма — захленчи Сладкарката и лицето ѝ се обля в сълзи.

Кармен се прозя, изгаси лампата и всички отново се вмъкнаха под завивките. Добрата Вдовица остана при Сладкарката да я облекчава.

Ерничка, която също бе събудена от нейното хленчене и също го беше помислила за родилни стонове, сериозно се замисли за своето състояние. Всичките ѝ отчаяни опити да се избави от плода бяха напразни — и този, последният, когато в половинчасовата назаретска тъма се беше смесила с лагерния хор, беше се оставила да правят с нея всичко, каквото искаха, и главно, каквото можеха да направят стоешком. Тя също после беше прала туниката си и шила разкъсаните

гащички, но без да си пее като останалите хористки. Окончателно се бе отказала от всички надежди и от този момент в мислите ѝ започна да изплува картината на майчинството, която ставаше все по-привлекателна... Започна да я мами още в лечебницата, но не при четенето на Макаренко, не тогава, а след кратките разговори с Матуш в коридора. След тях ѝ се прииска да чете Евангелието и Библията, но за съжаление, божият послушник ги нямаше, затова ѝ даде катехизиса. Това не се харесваше на Станко, който ѝ изнесе дълга лекция за мракобесничеството на религията. Не успя да я убеди. Откакто младият културен работник не се бе възползвал от назаретската тъмнина, а само бе седял на пейката като някакъв мъченик, Ерничка вече не си правеше илюзии — реши, че повече няма да си губи времето с него.

Малко се притесняваше за Матуш. Плажак непрестанно го преследваше и пак го заплашваше с Илава, дори и с Яхимов. Сладкарката едва сега беше разбрала на какво е способен този изрод, който се беше отнесъл така безобразно с нея. Преди месец може би щеше да рискува и тя, Ерничка, но сега вече не можеше, не! Усещаше, че в най-скоро време трябва да съобщи на началничката Матилда, че е бременна, и да се постави под нейна закрила. За това се налагаше да събере цялата си смелост. Въздъхна, но понеже и Сладкарката въздъхна също така звучно, само стисна зъби, дръпна противната завивка през главата си и се опита да заспи.

Тази сутрин Кармен и Вдовицата спаха с четвърт час по-дълго — пазеха диетата и не ходеха на закуска. Повечето от леките жени се опитваха да им подражават, но не на всички им се удаваше. Поглеждаха със завист към Рия Амала, която в затвора в Илава беше отслабнала и оттогава си оставаше все така слаба. Но понеже нейните очи постоянно сълзяха, не я задължаваха всеки ден след смяната да ходи в клуба, за което всички ѝ завиждаха. Там обикновено изнасяха отвратителна лекция, на която бяха длъжни да ходят заедно с разложителните елементи. Но вече нямаше нищо вълнуващо, защото след назаретската тъма на стените на клуба бяха окачени газени и карбидни лампи и когато ненадейно токът спреше, надзирателките веднага ги запалваха. Лагерът заедно с работилницата за шиене на отвратителните басмени престилки за трудещите се гражданки започна страшно да ги отегчава.

Влачеха се под охрана към шивачницата в студената септемврийска утрин. Лозунгът за ударното шиене бе съвсем избледнял и дори не беше верен. Никоя не искаше вече да се състезава за ударническо звание, за да не я сполети съдбата на Манда. Тя, глупачката, бе попаднала точно в курорта, където ходеха патрули дори от лагера, и на всичкото отгоре бе станала жертва на някаква хайка в чест на нещо си. Сега бе обръсната и никой не даваше пет пари за нея. Майсторката се отнасяше към своята любимка доста пренебрежително, не я зяпаше както преди, и след завръщането ѝ я бе извикала при себе си само веднъж, сигурно за да ѝ се скара. Ерничка се вмъкна със своята количка в склада, но не успя да чуе нищо. Двете си говореха стоешком, Манда не слагаше никъде по себе си ръката на Летвата и в очите на майсторката сякаш имаше сълзи на благодарност. Но Ерничка веднага си каза, че сигурно си го е въобразила, защото за какво би могла Летвата да бъде благодарна на Манда. Остана си обаче загадка защо Манда вече не смяташе Ерничка за свое пиленце и нищо не споделяше с нея. Незнайно защо, сигурно поради общата им участ, тя се бе сближила с Рия, вечер двете тайничко нещо си шепнеха, като при това винаги се парфюмираха. Ако самата тя нямаше толкова страшни проблеми, би се опитала да разгадае тяхната тайна. Но преди всичко трябваше да отиде и признае своята на Матилда. И Ерничка бавно тръгна да пресича лагерното пространство.

— Ето я! — възкликна уплашено тя, когато видя разкрачената наред шивачницата с палка в ръка началничка Матилда.

С нея беше и майсторката. Двете се държаха подозрително тържествено. „Не — казаха си всички, — никакви ударнички повече!“ И веднага се събраха в плътна тълпа при вратата.

— По-близо, по-близо, момичета! — призова ги Матилда.

Приблжиха се, какво друго им оставаше, когато надзирателките бяха зад тях.

— Знам, че шиенето на престилки вече ви е противно, спадна ударническият ви ентузиазъм, така ли е? Признайте си. А и добре знам, че не сте по признанията. Но не сме забравили какво ви бяхме обещали в началото на вашето трудово превъзпитание — че ще научите и други неща, например добре да бродирате, стигнахме и до това. Какво ще кажете? Нищо? Изненадани сте, нали? Няма обаче да бродирате по цял ден, защото това вреди на очите, пък и машините в

такъв случай ще останат неизползвани. От сега нататък по осем часа ще шиете, после ще идете да се напакате, а като се върнете, още няколко часа ще побродирате, но вече без норма. Харесва ли ви?

Началничката се усмихна насърчително. Само дето мимоходом започна силно да шибва с палката в отворената длан на лявата си ръка. Кимна на Летвата, кимна и на тях, после мълчаливо ги поведе напред, където върху масите обикновено стояха топовете басма. Сега там бяха сложени не много големи карета непоръбено ленено платно. Надеждата, че от икономисаното красиво чисто платно може да си ушийт нощници, трепна в сърцата им.

— Ето ги моделите.

Майсторката разтвори едно платно. Върху него светеха красиви сребърни цветя и пеещи птици. Жените чак ахнаха. Някоя възкликна повече от другите, после приглушено се засмя и ревна. Всички се обърнаха. Рия Амала се смееше и плачеше едновременно.

— Какво ти е, какво става? — приближи се към нея Матилда.

Рия не можеше да престане, продължаваше да хълца и да се смее.

— От Илава има възпалени очи — обясни една от жените на началничката.

— Но защо се смее тогава? — вече раздражено попита Матилда.
— Ако знаеше, че...

Рия престана да се смее, изтри сълзите си и каза:

— Знаем... Същото това го бродираха затворничките католички в Илава... То е за Сталин — по-тихо добави тя.

Всички останаха смаяни. Отдръпнаха се от Рия, за да е ясно, че нямат нищо общо с нея, ако се окаже, че това е провокация. Отдръпна се рязко и Матилда, после сякаш понечи да се прекръсти със свободната си ръка, но навреме се осъзна и само се хвана за устата. И каза изплашено:

— Това трябваше да е тайна. В Илава явно също се държат безотговорно...

— Научих го по време на разходката в двора на затвора. Католичките нямаха и представа за кого бродират с такова старание тия рози и птици.

— Това трябва да се прави с любов, с любов и благодарност, момичета — почти шепнешком каза началничката. — Особено когато

някой разпространява из лагера онзи реакционен лозунг, чули ли сте го? Не? Тогава ще ви го кажа: „През деня за Сталин, през нощта — против Сталин...“.

— Против Сталин? — зашепнаха невярващо в трагичен хор и отново се струпаха в отбранителна тълпа, в която този път бе и тяхната командирка.

Тя ободрително им каза:

— Не се бойте, това ще се провери и строго ще се накаже.

Повече не им трябваше. Бавно дойдоха на себе си, нали ясно си спомняха за ранените и доста сурови червеноармейци, за които да изтъргуват кон за бутилка коняк, беше нищо, или да си я вземат и без кон, да вземат, каквото им се прииска, дори и онова, от което нямат нужда. Но тези същите доблестни бойци шепнешком и след дълго оглеждане изговаряха името Батюшка и макар да бяха убедени атеисти, сигурно биха се прекръстили три пъти, ако чуеха това. Затова жените разсеяно слушаха какво разказва шепнешком началничката за гигантската завеса от най-красивите словашки шевици, всъщност някакъв прекрасен ленен гоблен, съставен от стотици и стотици такива сребърни картинки с красиво посвещение между тях: „На Великия Сталин от благодарните словашки граждани“. И че цялата тази акция се провежда под звучния надслов: „Милион бодове за Сталин“.

— Всъщност — поправи се Матилда — имах предвид милион бодове в шевиците, естествено. И дайте си сметка каква чест е това за вас, каква проява на доверие. Шивачките от завод „Облекло“ е трябвало със свито сърце да се откажат от тази задача, тъй като имат да изпълняват голяма поръчка в чест на някакъв конгрес и трябва да изхранват семействата си. А вие, вие не трябва. Така че имайте всичко това предвид при всеки бод. Но какво пак?

Рия отново зарони сълзи, не можеше да спре. Матилда я изгледа недоволено, измърмори да отиде на доктор, повери инструктажа на майсторката и леко обидена напусна шивачницата.

„Заради Сталин и тая ревла не можах да говоря с командирката“ — нервно си помисли Ерничка и доста злобно погледна сълзящата Рия. Някак интуитивно чувстваше, че е пропуснала удобния случай за поверителен разговор с Матилда.

Рия през сълзи се усмихваше извинително, после се отправи към лагерната лечебница. Стъписа я пълната чакалня и това, че чакащите

са само мъже, които веднага започнаха да я оглеждат.

— Аз не плача — каза Рия. — Само очите ми сълзят, от Илава...

Учтиво ѝ направиха място до самата врата. С готовност я уведомиха, че докторът още не е дошъл, но имат сигурна информация, че вече е станал и вероятно е тръгнал насам. Рия каза, че има време, че сълзи вече цяла седмица, но днес особено много и затова са я изпратили тук. Защото в шивачницата се готвят да бродират голям goblen за Сталин и се страхуват да не би нейното сълзене да предизвика някакво излишно разследване. Разбират ли какво им казва? Разбираха и още как. Веднага започнаха да се отдръпват от нея. За щастие, Рия не виждаше добре през завесата от сълзи, иначе би си помислила нещо за мъжете и още повече би се влюбила в своите интелигентни жребци. Поиска да сподели с мъжете преживяното в Илава, но ха да започне, вратата рязко се отвори и докторът влезе, прозявайки се. Мъжете в чакалнята облекчено въздъхнаха, после бързо седнаха по столовете. Учтиво и твърде охотно пуснаха Рия да мине преди тях.

— Чудесно възпаление на конюнктивата — спокойно констатира Зигмунд, когато прегледа очите на Рия.

Неговото ляво око също сълзеше, но той го изтри и повече не му обърна внимание. Даде на Рия капки за очи и така, мимоходом, я попита къде го е пипнала. В Илава. Аха, разбира защо не е могла да дойде при него по-рано. Рия каза, че е могла, но е дошла чак сега. И чистосърдечно му обясни защо. Зигмунд мълчаливо я огледа от главата до петите, а после я попита дали е проститутка. Масажистка е. И затова са я затворили? Не затова, а заради конете. Залагала е на тях... Това впечатли Зигмунд. Отново я огледа, като междуременно приготвяше някакъв мехлем. Искаше да ѝ го втрие под клепачите, но после размисли и каза, че ще я задържи в лечебницата и ако възпалението не мине, ще я изпрати в болницата. Помощникът му я заведе в стаята, подхвърли ѝ някаква ужасна нощница и ѝ каза да легне. Силно смърдеше на спирт.

Рия легна и веднага почувства облекчение от капките. След време заспа. Събуди я отново миризмата на спирт. Санитарят бе донесъл обяд. Когато Рия видя обяда, някаква позеленяла кайма с картофи, сякаш въргални из въглищата в мината, само се намръщи. „Капризи!“ — измърмори санитарят, отпусна се на леглото до нея,

излапа всичко, нареди ѝ да не казва нищо на доктора и пак ѝ каза да легне. Когато добре се наспа, Рия започна да оглежда стаята. На етажерката имаше някаква дебела книга. С интерес се протегна към нея. „Де това да беше нещо за конете“ — тъжно си помисли. Но беше Макаренко. Книгата все пак я заинтригува. Нали и тя самата всъщност започва да живее отново^[1], захвърлила е от себе си бремето, сега вече е просто жена, завладяна от тайнствени сили. Такива жени не са много, но ги има, и в това няма нищо извратено. Затова не бива да се самобичува, може да пести силите си за по-приятни неща. Прелистваше книгата, а накрая прочете, че този същият Макаренко е написал и други дебели книги като „Знамена на кулите“. „Това също трябва да е за някакъв лагер“ — помисли си Рия, затова не се заинтересува особено. Не обичаше тъжните случки, подобни на тези, които те преживяваха в лагера. Обичаше тайнственото, като например „Тайният съд“. А и написаното за Буда ѝ звучеше тайнствено. Всъщност какво искат да направят тези хора от тях тук? На просветните лекции ги убеждаваха, че Русия е страна на неограничените възможности, че нашето утре е тяхното вчера. Например колхозите, студеното отглеждане на телетата, разораната целина, жените, които били равни с мъжете. Не че всичко това не се прави и у нас, но всичко става бавно, не награждават никого, не пишат брошурки, не снимат филми, всичко у нас е все плахо и угнетено. И когато трябва да обесят някого, макар да е голям военнопръстълник, пак така тихомълком. Дори ще изкопаят три гроба, само и само да не се съберат всички при единия, та да се вдигне шум. Че и на Яношик^[2] биха дали вместо последна дума последна цигара. Не само таен град, в Карпатите има и таен народ, но за това по света никой нищо не знае. Поне да бяхме измислили ние това студено отглеждане! С тежката книга, сега вече отпусната на нежните ѝ гърди, Рия пак излишно си навреждаше — очите ѝ отново започнаха да лютят и да сълзят. За щастие, санитарят се появи и я заведе при доктора.

— Чела ли си нещо? — учуди се Зигмунд, като погледна очите ѝ.

Рия призна, че е чела Макаренко. Зигмунд се хвана за главата.

— Май често ви боли глава? — загрижено го попита Рия.

Зигмунд изненадано кимна. Каза, че било заради многото пушене.

— Не е от пушенето. Имате деформиран гръбнак.

— Че на кого днес не е деформиран — тъжно каза Зигмунд.

— Но вашият е деформиран ето тук!

С опитно и доста отработено движение Рия притисна ръката си на точното място, между петия и шестия прешлен, така че Зигмунд извика от болка. И доста безпомощно я погледна. Но тя спокойно и ласкаво му каза, че ако прояви търпение, три-четири масажа ще са достатъчни. Ще забрави, че някога го е боляла глава. Зигмунд не искаше да повярва. Рия само се усмихна и го накара да се изтегне на леглото зад паравана, за да се увери. Зигмунд продължително се вгледа в насълзените ѝ очи и поиска от нея сериозно да обещае, че това няма да е масаж на тялото. „Не бих си го позволила“ — увери го Рия. След кратък двубой с гърмящата си глава Зигмунд се съгласи, после каза, че след като свърши прегледите, ще я повика. Втри под клепачите ѝ студен очен мехлем, а санитарят я върна в стаята. Рия не допусна предишната грешка, не се остави да я изкуши Макаренко. И без него имаше за какво да мисли.

Този път докторът сам дойде при нея. Мълчаливо я отведе в лечебницата, мълчаливо отидоха зад паравана, Зигмунд мълчаливо се съблече, изтегна се на леглото и се остави на изкусните пръсти на Рия. Без да иска, при масажа Рия си помагаше и с други части на тялото — разбираема професионална деформация. Отначало искаше да се оправдае, но после забеляза, че докторът го приема с разбиране. Постепенно разбирането стана пълно, така че Зигмунд наруши мълчанието и каза:

— Мисля, че превъзмогнах страха си от масажа на тялото.

— И аз го забелязах...

— Не би ли могло нещо да се направи по въпроса...

— Може, и за тялото ще е много по-лесно, отколкото за деформирания ти гръбнак.

Лице в лице с разголена жена с красиви бедра и стегнат корем, този вечен скептик, този класово неблагонадежден елемент все пак започна да се колебае.

Тогава Рия Амала му предложи доказателства, пред които всеки мъж поне веднъж трябва да капитулира.

[1] В словашкия превод заглавието на „Педагогическа поема“ е „Започваме да живеем“. — Б.р. ↑

[2] Прочут словашки разбойник, взимал от богатите и давал на бедните, накрая обесен. — Б.пр. ↑

30.

РУСКА РУЛЕТКА

Хапчетата на Зигмунд и желязната самодисциплина помогнаха на началника да не забелязва нищо в лагера, а това, което не виждаше (например съзнателното самонараняване на работниците), му помагаше да не разсъждава и спокойно да изпълнява задълженията си.

Доживял би вероятно и до пенсия, ако междувременно подривните елементи не бяха сменили тактиката — те наизлязоха от дупките си и с шептяща пропаганда започнаха да разлагат лагерния колектив. Паролата беше: „През деня за Сталин, през нощта — против Сталин!“. Чу я случайно и понеже против подобно коварство таблетките не осигуряваха защита, паролата, главно нейната втора част, го разгневи, дори го извади от релси. Който се осмелява да бъде против Сталин, е против Голямата Победа на Народа, против Радостната перспектива и Щастливото бъдеще. А и против Лагерите за принудителен труд, които трябваше да се превърнат в здраво звено във веригата на грандиозното строителство. Даваше си сметка за всичко това, толкова разум все пак му бе останал. След заповед на комисариата тайната рота на Плажак бе отделена от ротата на стражарите и вече не беше под неговото ръководство. Плажак можеше да прави нощем каквото си иска, най-вече да изтезава когото си иска, не само курви и монаси. Някоя нощ можеше да подхване и него. Така към изтощителните дни се прибавиха и жестоки нощи, изпълнени със страхове и кошмари.

Нещо силно го влечеше към нощния лагер, а после още по-непреодолимо желание насочваше крачките му извън лагера, към Хълма на съселите. Той бе пуст, само вятърът свиреше в неизораните стърнища в подножието му. Изглеждаше като одран, дупките бяха съвсем голи, сякаш избръснати, никъде ни стрък трева, а съселите мируваха в дупките. Долепваше уши до пръстта, пълзеше от дупка към дупка по изсъхналите пътечки на съселите, удряше с длани по твърдата гола земя, страхуваше се да тропаш с крака, от една страна,

нямаше пистолет, от друга — биха могли да му изхвърлят своите мъртъвци, да му отмъстят за това, че са били глупави да се хванат на едното тропане. Изпълзя от хълма, при потока облекчено въздъхна. Потегли към лагера, обърка се, въпреки че светеше луна, и се озова при блатата. Вероятно би се уплашил, ако чуеше гласове или заповеди, но пътечката, по която тръгна, го доведе до малка полянка. Най-напред му се стори, че между боровете някакви чудни самодиви с обемисти задници играят гимнастика, но когато се вгледа, видя, че на залятата от лунна светлина поляна един мъж с шапка учи коне да танцуват на сребрилата лятна роса. Началникът не се учуди от това, че мъжът им пееше: раз насам, раз натам, дори това, че конете наистина го слушаха, не го изненада; но как бе възможно в такъв синхрон да вдигат копита: ляв на тъй, десен на инак, сърпът насам, чукът натам, после се завъртаха, като че ли танцуваха. Идеше му да разтърка очи, дали не ставаше въпрос за някаква нощна халюцинация? Дори понечи да се прекръсти, но ръката му някак странно натежа, а един от конете изхвърли срещу му бяла пяна и сякаш заплашително му намигна с голямото си бездънно око. Тренирацията конете се обърна.

— Да не би да искахте да се прекръстите, добри човече? — спокойно го попита той.

Началникът кимна мълчаливо. И без това усещаше как по гърба му е плъзнал страх и вече се стича обилна пот.

— Не харесаха новите си имена. Преди се казваха Сульо и Пульо, но неотдавна ги прекръстих в чест на великия вожд, наричам ги Сталин едно, и Сталин две. Казах си, че след като на него нарекоха посрания баршайски пазар, защо да не може на него да се нарекат и такива благородни животни като конете, нали? — добросърдечно му обясни човекът.

Началникът мълчаливо кимна.

— Виждате ли, а съдията не повярва в добрите ми намерения. Повярва на доносниците. И ме изпрати заедно с конете в лагера. Орах до късно, после си казах, като се поразхлади, ще вървим на площада да потанцуваме. Но разправят, че там има лоши кучета, не трябвало да се приближаваш към тях през нощта. Съдията ми подшушна, че там има и песни, и танци, а който помогне за колективната радост, на него може и нещо да му се опрости от наказанието. И си казах, че ще опитам... Подлепих им копитата, момчето ми има такива изрязани кръгове от

училището. Ще бъде, мисля си, такъв един съзнателен танц. Само вече не се кръстете, добри човече.

Началникът отново мълчаливо кимна. Селянинът спокойно се върна при конете и продължи да ги дресира. Началникът гледа, гледа, пък усети, че в това има някаква нечиста сила, не можа да се прекръсти и бавно напусна мястото. Като по чудо сега намери пътя към лагера веднага.

Поиска да мине направо, затова влезе в партизанската зона. Бе пуста. Никъде не видя ни пазачи, ни хъркащи партизани, не попадна дори на остатъци от течната муниция. В бункера намери само самотната миньорска лампа, слабо осветяваща ботуша, в който бригадата бе варила чорба там горе в гората. Загаси лампата, за да не бъдат нанесени непоправими щети на реликвите на музея и младото поколение да няма от какво да се поучи. Стоеше в тъмния бункер и се питаше какво би могло да се е случило с партизаните, нали винаги лежаха тук като прочутите рицари от Ситно^[1]. Може пък да бе дошла най-накрая дългоочакваната шифрована заповед да потеглят отново към горите, сега против бялата легия на лъжепартизаните. Сметна това за единственото логично обяснение за необяснимото им изчезване. Малко бе разочарован, че Идеалиста от планините не му бе казал нищо. Реши, че става въпрос за супертайна операция. Това го успокои, напусна зоната, в която още тлееше огнището и се разнасяше отслабналият аромат на печено диво прасе.

Колко са дисциплинирани, помисли с възхищение той, дори не са довършили празненството. Освободи се от тягостното чувство, което го преследваше, беше сигурен, че ако се замисли по-задълбочено над случилото се при блатата, щеше да намери съвсем логично обяснение. Опита се да го направи. Но вече приближаваше към лагерния площад и... нещо ставаше там.

Там ставаше нещо, в което не би могъл да повярваш, а повярваш ли и си още на свобода, не би могъл да се довериш на никого. И на началника не му се вярваше, само гледаше изненадано и гадаеше. Най-напред си помисли, че партизаните се разделят с лагера, защото целият площад бе осветен с прожектори, партизаните се бяха строили с цялото си въоръжение, на гърдите им светеха медалите на победата, дори баките и котлите за готвене бяха донесли. Това, както и да е, но защо около шиите си имаха баки дори лагерните кучета? Да кажем,

дошли са да се сбогуват с партизаните и със своите водачи. Но защо с баките? И те ли заминават? А кой ще пази лагера, ако към него се втурнат отново гладни катунари с лъжици в ръце? Няма да разреши това! С отривиста стъпка тръгна към площада, възнамеряваше да изрази гневния си протест, после си прехапа езика. Когато очите му свикнаха със силната светлина на прожекторите, видя, че пред строените партизани стои разкрячен Яно Гумения, а до него чешкият илюзионист и кабаретен артист Мики Коми. И не само те, не само те! Проститутките от Видрица също бяха там, облечени като гълъбици на мира, кипреха се, подскачаха, кикотеха се, докато пробваха хартиените крила, и в същото време разкриваха и това, което никаква гълъбица на мира не можеше да си позволи да разкрие. Но нали те трябваше да се появят едва на тържеството в чест на Световния конгрес на мира в Париж, изненадано си припомни началникът. Ето че с тях се смесиха и няколко близнаци на Евтиния Йожко от „Лулата“ с изцапани конопени чували, накараха гълъбиците да пъхат вътре посипаните си с брашно ръце, да изваждат от тях дървени кубчета и ако не извадеха чифтове, Йожковците им отрязваха, о, не, бързо затвори очи, но като ги отвори, слава богу, разбра, че им отрязват само парчета от крилата. Но защо бяха тук и тези бандити? Трябваше да се появят само на празненството в чест на революцията, трябваше да влизат в огромния ускорител на времето, който измисли запаленият културтрегер, да влизат там групово със своите кросна и мотики, а от другата страна да излизат със сърп и чук в ръце, в еднакви сини гащеризони и да пеят: „Щастието свое градим“. Като по времето, когато беше в силата си, прииска му се да закрепчи на площада, а после да ги разпердушени всички. Но отново само си прехапа езика, защото Мики Коми тъкмо започваше да приказва.

— Вижте, почивката свърши, а времето е пари, нали? Продължаваме, ясно? Гъски, това се отнася и за вас. Граченето за мира в бъдеще, ясно? Сега ще се съсредоточим върху любимата песен на вожда. И не ща да чуя нито един фалшив тон, ясно? Пее само хорът на партизаните, ясно? Яно, дай тон!

Яно Гумения даде тон с хармониката.

„Тръгнах на милата гроба да търся“ — запя хорът с чувство първия стих.

Яно силно разтегна хармониката за следващия тъжен тон, но лагерните кучета го изпревариха и започнаха да вият.

Началникът застина. Някак не бе съгласен с песента, ако можеше да се изрази така; забеляза, че още първите думи, например думата гроб, която вероятно поради неопитността на певците приличаше на ръмжене, накара овчарките да се наежат и баките на вратовете им застрашително се разхлопаха. Никой, освен него не забеляза това, дори гледачите на кучетата. Едва застрашителният и непрекъснат вой изплаши всички. Но хорът не се осмели да престане да пее, гледачите не посмяха да се карат на кучетата по време на святата мелодия, а Мики Коми не разбра какво можеше да предизвика този инцидент при напрегнатата международна обстановка.

Песента и виенето биха били безкрайни, ако не се бе намесил Идеалиста от планините. Без да прекъсва песента, той извади своя револвер и между два протяжни тона членоразделно процеди през зъби:

— Дурак! — и застреля виещия водач на лагерната глутница.

По-нататък, колкото и да бе страшно, всичко продължи според историческата логика: водачът падна и глутницата прояви своя безпогрешен хилядолетен инстинкт, като се нахвърли върху него и за миг го разкъса. С това справедливостта бе възстановена, протестът, или каквото и да беше това, не само бе потушен, но и справедливо наказан. Защо да си спомнят за него, няма смисъл да го правят, песента на вожда продължи и по време на инцидента и свърши точно така, както трябваше да свърши, с жално хорово хленчене. „Тук ли си, моя Сулико.“

— Така е добре — спокойно потърка ръце Мики Коми. После изведнъж се обърна към началника и грубо каза: — Ало, шефе, дай стотачка!

Началникът се изненада, рязко се отдръпна, удари главата си в нещо и се събуди. За момент остана като попарен. Може би щеше да изпита облекчение, голямо облекчение, че това е било само ненормален сън, та нали в бдящата част на мозъка си през цялото време знаеше, че е сън, опитваше да се освободи от нощния кошмар. Но дори събуждането не му донесе облекчение. За миг затвори очи пред лагерните прожектори, които светеха точно в прозорците на канцеларията му, стана, пипнешком излезе в коридора, после пред

сградата и същото онова непреодолимо желание отново го подгони към прокълнатия площад, поведе го из нощния лагер, където най-напред беше само комендант, после заместник-началник и накрая началник, свидетел на затварянето на толкова виновни фанатици, които имаха неправилна раса, после неправилна народност, сега неправилен класов произход и инстинкт, а утре? Кого ще довлекат тук утре? Дори марсианци да доведат, пак няма да се изненада, както не се изненада, когато след кратко търсене намери разкъсаната кожа на водача на глутницата. Само да не падна, отчаяно крещеше нещо вътре в главата му.

Някакъв порив, по-скоро инстинкт за самосъхранение го гонеше напред-назад из лагера и безпогрешно го доведе при бараката, в която Зигмунд всяка нощ играеше карти и други хазартни игри, без да обръща внимание на предупреждението му, че Плажак души около него като куче. През пролуката между капака на прозореца и мрежата се процеждаше тънък лъч светлина. Обиколи бараката. Тези глупаци не си бяха поставили пазач, дори не бяха заключили вратата. Влезе в тъмния коридор, където долови миризмата на кофата с урина, пипнешком намери вратата и силно почука. Заради врявата, цигарения дим и музиката никой не го чу, нито забеляза влизането му. Седяха около голямата дъбова маса с картите и купчина с пари. Приблужи се към този, който държеше банката, и го потупа по рамото.

— Не ме закачай, ясно? — изръмжа мъжът.

Едва когато силно го удари с юмрук по шията, мъжът извика и се обърна. Беше Мики Коми.

— Давам ви минута — каза началникът във внезапната тишина и посегна към оръжието си.

Подскочиха, прекрачиха столовете, а илюзионистът бе толкова дързък, че се протегна към парите. Началникът блъсна ръката му и така го изгледа, че той бързо подвигна опашка и изчезна след останалите. До масата остана да седи само Зигмунд. В настъпилата тишина се чуваше единствено радиото, поставено върху дървения сандък зад масата. Излъчваше някаква нощна музика за настроение. Началникът седна на мястото пред банката. Погледна към Зигмунд, после към празното място на масата.

— Зигмунд, струва ми се, днес и без това не ви вървят картите — каза началникът кротко.

Пресегна се към купчината пари пред себе си. Пръстите му напипаха нещо твърдо и гладко. Злато, изненадано проблесна в главата му. Разрови купчината, проблесна дулото на пистолет. Началникът отдръпна ръката си.

— Значи, истина е... играете и на руска рулетка.

Зигмунд небрежно сви рамене. От радиото се носеше музика. Началникът бавно попита:

— А... на когото се случи?

— Да не е предизвиквал съдбата.

Началникът невярващо се усмихна.

— После ги хвърляме в помийната яма. На сутринта в бараката обявяват, че големият ударник Мочик, бившият търговец Харайда или пък бившият банкиер Пешел пред нощта е дезертирал от лагера.

Едва сега началникът се засмя.

— Човек би ви и повярвал, Зигмунд.

— Вие наистина би трябвало... Които не вярваха, са в ямата.

И Зигмунд взе револвера, обърна пълнителя така, че началникът да не може да види има ли вътре куршум, после му даде оръжието.

— Това обикновено е кулминацията на вечерта, но за нас с вас може да е началото.

Началникът взе револвера, полака го вдигна към дясното си слепоочие, но когато лицето на Зигмунд замръзна, а в очите му блесна съчувствие, рязко хвърли оръжието на масата и разгневено каза:

— Маmicата ви, Зигмунд, не ме провокирайте непрекъснато! Не съм срещал по-противен човек от вас!

Зигмунд не отговори, по радиото звучеше нова музика. После и тя спря. Началникът понечи да се надигне, нямаше смисъл да се впуска в нови спорове с доктора. А можеше и нарочно да го провокира, за да се разкара по-скоро, а той да грабне банката и всичко останало. Още веднъж хвърли поглед на револвера. Ако го е забелязал, ще трябва да пише протокол, да проведе разследване и... по-добре да се направи, че не е видял нищо. Стана, но после веднага седна обратно.

Радиото бе престанало да излъчва музика, нещо в него заскърца, блъсна се врата или нещо подобно и изведнъж прозвуча забранената песен „Словашки майки“. Още първите няколко тона бяха прекъснати от мъжки глас, който някак запъхтяно заяви: „Говори Бялата легия, слушате Бялата легия. Познавате ни по нашия сигнал и нашия лозунг

«През деня за Сталин, през нощта — против Сталин!». Помнете, всички помнете, ще дойде ден, когато и през деня, и през нощта ще бъдем против Сталин. За да дойде този ден...“.

И през деня, и през нощта против Сталин? Началникът отвори уста, после изведнъж изкрещя:

— Изключете го! — и си запуши ушите.

Щеше да се успокои, ако само можеше да се събуди от поредния нощен кошмар, но вместо това вратата се отвори с трясък и пред тях застана Плажак.

— Няма къде да се скриеш, няма къде да се скриеш, излишно е да го спираш, разкрит си, Зигмунд, напълно си разкрит и...

Плажак забеляза до масата прегърбената фигура на мъж, който си запушваше ушите. Още повече се стресна, когато забеляза, че мъжът е в униформа на членовете на Държавна сигурност. И остана като попарен, когато позна гласа на началника на лагера.

— Какво правиш тук, началник?

— А ти?

— Аз... а ти какво, с този... с този... — Плажак започна да мести погледа си от Зигмунд към масата, от радиото към купчината пари, накрая забеляза и револвера.

— Та какво...

— Дойде да се пробва — спокойно каза Зигмунд. — Да се увери, дали е още мъж. И ти можеш — подкани Плажак той.

Плажак ядосано гледаше към Зигмунд.

— Ако нямаш смелост, махай се. Ако имаш, сядай.

Плажак скръцна със зъби и стисна юмруци, сякаш се канеше да удари Зигмунд.

— Това изисква повече смелост, отколкото да тероризираш и биеш проститутките, а?

Юмрукът на Плажак падна със страшна сила върху масата.

— Млък, гнусен страхлив евреин, защото...

— Я не се пъчи, Плажак — внезапно се намеси началникът. — Кой е страхливец и кой — не, ще се реши тук, не в Илава. Докторе, струва ми се, вие бяхте наред — обърна се към Зигмунд той.

Зигмунд учтиво му отговори, че не, той бил наред. Началникът се съгласи.

— Покажете му, че в пълнителя има куршум — отново се обърна към Зигмунд началникът.

Докторът взе револвера и превъртя пълнителя. В една от вдлъбнатините наистина блесна патрон. Плажак седна на опразненото след комарджиите място. Зигмунд затвори револвера, превъртя барабана и върна оръжието на масата. Началникът го взе и го насочи към слепоочието си. С безизразен тон каза:

— Но после не ме хвърляйте в ямата.

А когато Зигмунд кимна, натисна спусъка. Вместо изстрел се чу спасителното празно щракване. Ръката на началника падна върху масата. Имаше страхотно щастие. Поклати глава и мълчаливо подаде револвера на Плажак. Той отчаяно поглеждаше ту към единия, ту към другия, но лицата им бяха невъзмутими и жестоки. Бавно протегна ръка към револвера. Започна да го вдига към слепоочието си с трепереща ръка.

— Това трябва да бъде акт на личен избор — тихо каза Зигмунд.

Плажак няма и несигурно кимна. Дулото на пистолета танцуваше най-напред пред окото му, после успя да го придвижи към слепоочието. След малко вместо изстрел или освободителното изщракване около масата се разнесе неприятна миризма. Последен я усети Плажак. Ръката с пистолета се разтрепери, пистолетът се освободи и падна върху парите от банката. Плажак бавно се надигна и се опита незабелязано да се измъкне.

Но в този момент цялата сграда светна и Плажак бе разобличен.

Във всички прозорци светнаха лампи, чу се смях, множество ръце започнаха да се протягат през решетките към стъклата на прозорците, удряха по тях с юмруци, рамките на прозорците започнаха да скърцат като по време на буря. Изкривяваха се, а през решетките се подаваха веселите, смеещи се глави на контрареволуционерите и комарджиите, малко по-достолепните глави на партизаните, които се кискаха, но и привлекателните устни на видришките гълъбици на мира, които Евтините Йожковци се опитваха да изиграят или опипат. Зад техните тела и гърбове се обади хармониката на Яно Гумения, който като бесен започна да свири „Ай, ай, ай, не хващай ме за...“.

Не може да бъде истина, помисли си началникът и се усмихна. Знаеше, че това е само хубав лагерен сън и затова няма смисъл да иска от Зигмунд нови хапчета.

— По дяволите хапчетата, приятелю! — извика Зигмунд във веселата врява. И също така весело, в ритъма на Яновата хармоника започна да повтаря: — Телесни масажи, приятелю, телесни масажи, само телесните масажи ще ви спасят, днес и вовеки веков.

На началника не му оставаше друго, освен да повярва.

[1] Според легендата под една скала в планината Ситно спали омагьосани рицари, които се събуждали веднъж на седем години и щели да се събудят окончателно, когато словашкият народ имал най-голяма нужда от помощ. — Б.р. ↑

31. ЛЕБЕДИ С ОБУВКИ ОТ „БАТА“

След нощта, която зашеметеният от хапчетата началник смяташе само за хубав сън, лагерният живот продължи в планирания ритъм, почти без разлика от планирания ритъм на цялата строяща бъдещото щастие страна. Всеки изпълняваше задължения в чест на нещо: ударниците на Челар, а заедно с тях и двете пълнещи лампите с карбид проститутки, в чест на приближаващия конгрес на профсъюзите; превъзпитаните проститутки шиеха престилки по същия повод, а след работно време бродираха ленено платно в чест на Сталин; в чест на годишнината от Великата революция в културния дом подготвяха тържествена програма. И понеже бе ясно, че сънищата винаги леко изкривяват действителността, това, което бедният началник бе сметнал за костюми на гълъбици на мира, щяха да бъдат костюми на ленинградски лебеди. Дори бяха започнали да си ги шият по мярка. Чешкият илюзионист, който не зачиташе нищо и никого и на когото културният работник повери репетициите, и без това ги наричаше глупави гъски. Също така без уважение се отнасяше към тяхната началничка, към която се обръщаше с „госпожо мама“, не бръснеше дори лагерните партизани. Всъщност още не бяха получили телеграма за оттегляне в гората и за да не хъркат непрекъснато в своята бърлога като рицарите от Ситно, включиха ги в програмата. След уморените и замаяни от брома ударници за видришките жени това бе приятна промяна. Вечерните репетиции преминаваха в атмосфера на радостно очакване на следващата назаретска тъмнина.

— Ало, шумкарите, сега обърнете внимание на текста, ясно? Гражданската война продължава, Деникин бяга в Сибир, във Владивосток дебаркират американците с консервите и червените ги пердасат, ясно? Не?

Мики се обърна към Хомич, който поклати глава с несъгласие. Осъществяваше над репетициите идеен надзор, в стила на Макаренко промени, по-точно приспособи сценката с пленяването на

американците от партизаните, като по този начин ѝ придаде ясно хуманитарно звучене.

— Моля те, не казвай червените, Мики — ядоса се Хомич, — става въпрос за червеноармейци. Не забравяй, че си в лагер и...

— Добре, добре, взимам си думите обратно — прекъсна го Мики.

— И така, червеноармейци, продължаваме.

Двама партизани довякоха на сцената дърпащия се американец. Играеше го режисьорът на любителския селски театър, който привлече вниманието с плача си в седмицата на лагерната просвета и който, лице в лице с дивите сибирски партизани, сега се правеше на изплашен.

— Братчета, хванахме американеца. Ето го!

— Бяха двама — обясни другият партизанин. — Возеха в каруцата корита. А в коритата — мляко. Тези американци са глупав народ. Дошли да воюват, а плюскат мляко и шоколад. Въх! Единия успяхме да гътнем, но този боклук навреме вдигна ръце.

Изкрещя на пленника: „Hende hoch!“, и той светкавично вдигна ръце.

— Ето така вдигна ръце, тъй че не можахме...

Останалите партизани започнаха сърдито да разглеждат пленника.

— Кой ги е викал? Няма да си играем, вижте му сметката! Довършете го!

— Не така, другари! — спря ги с началнически жест Идеалиста от планините. — Най-напред по човешки ще му обясним, че е агресор и империалист, а после ще го... — с убедителен жест прекара ръка през гърлото му.

Пленникът се разтрепери от страх.

— Какво има да се обяснява? Не бавете нещата, командир! — неспокойно мърмореха партизаните.

Но Идеалиста направи умиротворителен жест. Изведнъж пленникът отчаяно извика:

— I don't understand!

— Нещастник, дори руски не знае — съжали го един от партизаните. — Може би ако имахме някаква книга с картинки...

— Вася! — Идеалиста се обърна към друг партизанин. — Дай катехизиса!

Вася се направи на глух.

— Знам, че имаш. Няма да те наказвам за това.

Вася малко колебливо пъхна ръка под палтото си.

— Аз ще осигуря катехизис — намеси се в сценката Хомич.

— Какъв катехизис, другарю културен работник? — учудено попита началничката Матилда.

Тя бе дошла неочаквано в културния клуб и проститутките, които също щяха да участват в белите нощи, веднага забелязаха, че хвърля на Идеалиста от планините плахи любовни погледи. Хомич, естествено, нищо не бе видял и след като тя го прекъсна, се обърна и малко нервно ѝ обясни, че партизаните ще покажат на пленения американец рисунка от катехизиса, на която Авраам се надвесва с нож над вързания Исак, а иззад облаците ги наблюдава Господ.

— Ама какво общо има това с революцията... — не разбираше Матилда.

— Какво, какво! Такова. Ще обяснят на американеца, че Авраам с ножа в ръка е буржоа, вързаният Исак е пролетарий, а Господ, който ги следи от облаците, е империалист. Така американецът ще разбере същността и смисъла на класовата борба и на империалистическата интервенция против държавата на работниците.

— Down with imperialism! — изкрещя лежащият на сцената пленник.

Като запален радетел за отстраняването на разликата между действието на сцената и публиката, размяната на реплики между културтрегера и началничката му се бе сторила изключително интересна.

— Извинявайте, но аз не разбирам — още веднъж се осмели да се намеси Матилда.

— Извика „Долу империализмът“. С това се превърна в съмишленик на червеноармейците и си спаси главата...

— А, значи, така... Другарю Хомич, а вие откъде знаете, че в катехизиса има такава рисунка? Нали вие...

— Ще ми правите кадрова проверка или какво, госпожо началник? В лечебницата го имаше францисканецът Матуш, така че го разлистих и...

— Не дрънкай толкова с госпожа майката, Станко, ясно? Да беше отишъл за книгата — прекъсна ги Мики. — И защо, по дяволите, не я донесе? Прекъснахме репетицията, а славната годишнина приближава.

Актьорите също зароптах. Хомич се обърка. Наведе се към Матилда и отчаяно ѝ прошепна:

— Трябва да ми помогнете с този катехизис, началничке. Плажак го е взел от Матуш и иска да докаже, че францисканците са го използвали като ключ за изпращане на шифровани съобщения до Бялата легия. И че те разпространяват протестни лозунги из лагера.

— Не ми казвайте нищо, не искам да имам нищо общо с това — прошепна изплашено Матилда и веднага се отдръпна от него.

Режисьорът любител, легнал по гръб в края на сцената, след като изслуша техния шепот, си помисли: какъв фантастичен театър. Никога няма да съжалява за този момент, нито за половингодишния си престой в лагера, защото след години това ще му помогне да напише великолепно съчинение за плавния преход на действието от сцената към залата и за създаването на предпоставки за щастливия край.

Мики Коми завърши репетицията със сцената от Далечния изток и даде знак на ленинградските лебеди да се придвижат към авансцената. Ерничка, донякъде и поради ходатайството на Хомич, пак беше солистка. Кармен вече не я ревнуваше, защото тя пък беше солистка в балетния парад. Днес за пръв път и двете изпробваха костюмите си. Но докато Кармен си беше намерила поне гуменки и перфектните ѝ крака се размахваха пред очите на сибирските партизани като неудържима и мъчителна покана към ускоряване на настъпването на назаретската тъмнина, на краката си Ерничка все още носеше разкривените обувки от „Бата“. Това малко развали настроението ѝ, освен това безпокоеше я и шепненето между Хомич и Матилда. Веднага усети, че този катехизис само може да навреди на монаха.

— Така, младежи, концентрирайте се, ясно? — подкани ги Мики. — Две, три, соло.

Ерничка излезе пред хора и започна:

Днес ще бъде бяла нощ, нощ, млечна като моя воал,

*ще те търся в тайните тихи кътчета по брега на
Нева,
медният конник ще оживее и с мен ще прескочи
Нева,
а аз ще сънувам Чайковски и балет на бели лебеди
сега.*

Кармен започна да танцува, без да изчака разрешението на Мики, а след малко и хорът се включи с чувство:

*О, бели ноци, бели ноци,
време без срам от докосване,
о, бели ноци, бели ноци,
ощ на скрита колективна еротика...*

— Това вече не! — извика Матилда и рязко удари с палката си по дървената пейка. — Няма да разреша, това е безнравствено!

— Майната му на всичко! — ядосано изрева Мики Коми и хвърли на земята листовете, които държеше в ръцете си. — Станко, ако не спреш това цензуриране, сера ти на цялата революция и...

— Извинявайте, началничка, но това не е във вашата компетентност. Пазете ги, контролирайте техния морал в бараката, но не се бъркайте в идейната страна на техния живот! — опълчи се на Матилда Хомич.

Тя не очакваше такова двойно нападение. Дори отправи молец съчувствие поглед към Идеалиста, но той с интерес наблюдаваше краката на Кармен. Началничката стисна зъби, после се обърна и демонстративно напусна бараката. Остатъкът от вечерта премина гладко. Но и без назаретска тъмнина.

— Мислехме, че имате поне толкова фантазия, колкото ударниците — през зъби процеди Кармен, докато обличаше грубия лагерен панталон и великолепните ѝ крака изчезваха от възхитените погледи на Идеалиста и сибирските партизани.

— С петролните лампи по стените и свещите нищо не може да се направи — също през зъби отвърна Идеалиста. — Съвсем скоро ще

дойде и другият удар, Кармен.

— Само да не бъде на следващата годишнина — със съмнение в гласа приключи разговора Кармен и напълно скри привлекателните си бедра.

Надзирателките вече ги следяха. Подредиха ги в две редици, преброиха ги и после, в тъмната нощ, ги заведоха в затворения участък от лагера, където се намираще бараката им. След последното преброяване жените ядосано започнаха да свалят лагерните дрипи и да обличат монашеските ризи, а когато докоснеха бедрата, гърдите, раменете или каквото и да е част на тялото си, установяваха, че непрекъснато напълняват, някои вече не само поради симпатията на лагерните готвачки, и гневът им се удвояваше.

Ерничка се гласеше да съблече бялата си лебедова рокля. Наложиха се да помоли Рия Амала да разкопчае седефените копчета на гърба ѝ. Някога роклята принадлежала на руската царица, графинята ѝ я бе подарила великодушно, а когато Ерничка я облече за пръв път и заблестя с нея в сивотата на мръсната лагерна барака, изумена, старата графиня извика „Как Татяна!“. Очите ѝ се напълниха със сълзи, а когато ги преглътна, започна с истинско благоговение да рецитира писмото на Татяна до Онегин. Сега вече графинята спеше, Рия ѝ помогна да съблече роклята и понеже вече не сълзеше, защото Зигмунд я бе излекувал напълно (а казват, че сега тя пък лекувала болния му гръб), като усети под опитните си пръсти лебедовата шия на Ерничка, Рия не устоя и започна да докосва и с устни гладката като кадифе нежна кожа.

— Рия, не... гъдел ме е... престани вече! — със смях каза Ерничка.

Отново разголила фантастичните си крака, които сега не интересуваха Рия, Кармен ревниво се обади:

— На тържеството вземи да си вържеш по-здраво корема. Вече ще започне да стърчи.

— Поискай ми от доктора някакъв гумен пояс — обърна се към Рия Ерничка.

— Имаш късмет, че Матилда е побесняла по главния шумкарин. Иначе досега да те беше разкрила — вече злонамерено добави Кармен.

За повече лоши приказки не ѝ остана време, защото една от жените при вратата извика: „Внимание, Мадла!“. И ето че Матилда се

появи в бараката с познатата палка в ръка. Запъти се право към Ерничка. Беше като тайфун. Каза ѝ да не се съблича, да се облече отново и понеже Ерничка само изненадано я гледаше, рязко я обърна и започна така грубо и непохватно да закопчава роклята, че едно седефено копче изхвърча и тупна на земята. След като малко се успокои, остро заповяда на Рия Амала да не я гледа като теле, а да я закопчае, при което ѝ се закани с палката. Ерничка се изплаши повече от Рия и по пътя през целия лагер не намери смелост най-послед да признае на началничката, че е бременна в четвъртия месец.

Отново се озоваха в познатия коридор, пред една от вратите отново лежаха сдъвканите кучешки каишки, но сега, като ги видя, Ерничка не помисли за никаква приказка, която да ѝ придаде смелост. Матилда я остави в коридора и сама влезе в канцеларията. Ерничка мерна Плажак, разплут върху стола, с голяма ножица в ръка, с които потупваше отворената си длан — това ѝ бе напълно достатъчно. След малко Матилда излезе, стори ѝ се, че последната остра дума, която каза по негов адрес, беше „Импотент!“, преди с пренебрежително изражение на лицето да напусне канцеларията. След нея в стаята влезе ужасената Ерничка. Ножицата в ръцете на Плажак и стърчащия от чекмеджето кабел вече познаваше, но се изненада, а после и изплаши от нещо съвсем друго: миризмата в стаята, в началото слаба, но бързо усилваща се. Нещо там вонеше като на посрано дете. Ерничка внимателно хвърли поглед към ъглите, после и към коленете на Плажак, но не откри нищо. Във втория месец от бременността имаше странни желания за ядене, а за четвъртия знаеше, че жените понякога усещат различни миризми, но в момента чувстваше, че стомахът ѝ след малко ще престане да я слуша. Плажак сурово я покани да седне поблизо до него. Подчини се, вонята стана още по-силна. „Дъщери на Божията любов, бъдете с мен!“ — горещо си пожела Ерничка и седна на края на стола.

— Какво означава този маскарад? — посочи към роклята ѝ Плажак.

— Репетираме за тържество. Играя ленинградски лебед.

— След месец ще трябва да ти дадат друга роля...

Ерничка се усмихна през плътно затворените си устни.

— Ще играеш бременна кучка! — изведнъж строго извика Плажак.

Дори не се наложи да протегне ръка към кабела, вонята на поне от седмица посрано и непочистено дете отвори плътно стиснатите ѝ зъби, Ерничка изплашено изохка и припадна. Когато се съвзе, седеше на същия стол, а Плажак държеше с голямата си лапа лебедовата ѝ шия. В лагерната нощ прозорецът бе широко отворен. Сега вонята бе по-слаба и Ерничка дълбоко пое въздух.

— Какво се търкаляш такава? Нито една от вас не може да се отучи от тоя навик.

Известно време Ерничка все още не виждаше ясно очите на Плажак, но със сигурност усещаше, че целите ѝ гърди са мокри, а от студа зърната им започват да се втвърдяват.

— Не се плаши повече, защото ще ме ядосаш наистина. Чуваши ли? Искан нещо да ти предложи... Публично ще признаеш, че си в положение и че го дължиш на младия монах. Че си го прелъстила онази нощ в лечебницата.

— Значи, сте ни подслушвали... И без това никой няма да повярва...

— Ти не бери грижа. Всички ще повярват, знаем как да ги принудим. Разбираш ли? Ще му помогнеш. И на себе си също, да не трябва да те стрижа и да те пращам в Илава.

Ерничка беше като попарена. Освен това се страхуваше, че миризмата ще се засили. Какво ли ще прави сега с нея?

— Защо толкова ненавиждате тези монаси и попове? Нали не воюват против вас с мечове...

— Тъкмо в това е тяхното коварство! — рязко каза Плажак. — Ех, тези лицемерни фарисеи, аз ще ги... — добави с треперещ глас, сякаш на път да се разплаче. После се съвзе. — Ще те заведе при него. Сама решавай. Това е твоят шанс! — добави предупредително той.

Излязоха от канцеларията. На Ерничка ѝ се струваше, че вонята на посрано дете се влачи след тях и по пътя от канцеларията. Изчезна едва когато изчезна и Плажак. Пазачът я поведе към килията, в която бе затворен монахът. Бутна я вътре и заключи след нея вратата. Малкото като кутийка помещение бе осветено от мъждива лампа на тавана. Монахът лежеше върху някакъв черен парцал, ризата му бе разкъсана, лицето му съвсем подпухнало. Бавно го надигна към бялото видение. Трепна изненадано, дори се опита да направи жест, прогонващ изкушението, но ръката му безпомощно падна при тялото.

— Това съм аз, Ерничка, не се плаши от мен. — И тя клекна до него на проснатия парцал, който всъщност бе монашеското расо на Матуш. — Плажак ме изпрати, но не се страхувай...

— Този пор — прошепна послушникът.

— На мен пък ми миришеше на посрано дете, на което дълго не са сменяли пелените. Сигурно защото съм бременна в четвъртия месец. Не ти признах това, когато се срещнахме в лечебницата, само поисках Евангелието, а ти ми донесе катехизиса. Плажак, този смърдящ пор, ни е подслушвал, теб започна да те измъчва, а мен пък ме наговаря публично да призная, че съм бременна от теб.

Послушникът рязко отметна глава, дори се опита да се отдръпне. Веднага ѝ стана ясно какво си мисли Матуш за предложението на Плажак. Тъжно каза:

— Знаех си, че няма да се съгласиш на такова нещо. Макар че всъщност никой няма да повярва, всички ще знаят, че съгласието ти е изтръгнато с мъчения, целият лагер ще те съжалява. Но мен ще ме наричат курва, ако само аз взема да твърдя това...

Послушникът мълчеше.

— Не си мисли, че се страхувам от остригването и затвора в Илава... Но ако започнат да ме ритат в корема, да ме бият по него с маркучи, ще осакатят и този малък живот в мене... Това дете беше заченато с любов, косата и цялото му тяло миришеха на море, имаше такива нежни устни... и ти имаш...

Послушникът се отдръпна, а Ерничка извика:

— Боже, и устата ти е разбита. Сигурно страшно те боли, навярно повече откогато някой се е целувал цяла нощ, нали? Понеже припаднах, Плажак ме поля цялата с вода, ако искаш, ще се наведе над теб и ще ти бъда като компрес. Не се страхувай, с това няма да нарушиш обета си за целомъдрие.

И Ерничка повдигна внимателно главата на послушника и нежно притисна лицето му към мокрите си гърди. Послушникът тихо застана и когато устните му няколко пъти докоснаха вече майчински наливащите се гърди на Ерничка, от гърдите му се отрони въздишка на облекчение, а после главата му се отпусна върху бедрата ѝ. Наложил се Ерничка да я придържа, за да не се изхлузи върху студения бетон. Предпазливо го поглади по гъстите черни коси.

— Ако бях останала при монахините, щях да си избира за изповедник някой като теб. Но всичко се обърка. Когато се върнах вкъщи, майка ми ме изпрати да работя. Намерих си работа в „Данубия“. Стараех се, колкото можех, но майсторът беше зло куче и непрекъснато ми се караше: „Внимавай, парцал такъв, щото ще те изгоня оттук като стой, та гледай!“. А когато се осмелявах да се защитя, ми крещеше: „Не отвръщай, да не си в бардак!“. Взех да завиждам на онези, които са в бардак и могат да говорят каквото си искат. Започнах да мечтая за това. После от любопитство веднъж отидох във Видрица. Дадох цялата си заплата, за да си накъдря косата, и не се върнах във фабриката, майсторът не понасяше накъдрените... Сигурно ще е добре, ако жените са като мъжете и в работилниците има и жени майсторки.

Ерничка поиска да каже на монаха нещо насърчително, но не се сецаше какво. В карцера бе студено, мократа рокля започна страшно да изстудява гърдите ѝ. Така можеше лесно да се разболее от бронхопневмония, а не дай боже и от туберкулоза. Тази мисъл много я плашеше. Матуш се размърда, погледна към нея.

— Много ми е студено на гърдите. Знаем, че не трябва да те изкушавам, но... не можеш ли да сложиш върху тях дланите си... сигурно всеки момент ще дойдат за мен.

Послушникът не можеше да се реши, затова Ерничка взе греха върху себе си.

— Само ги постави, достатъчно е да усещам топлината ти. Може никога да не се срещнем. За довиждане ще ти кажа едно стихотворение.

*Не мога да тичам след теб,
мостовете на Нева са вдигнати,
небето над града на три игли набодено е,
най-красивата ще забода в косите си,
покланям се пред теб, покланям се пред красотата.*

Ерничка затвори очи. Виждаше се как танцува на брега на Дунав, как ефирната ѝ фигура се полюшва между есенните дървета. После спира, изправя се на пръсти, от дърветата падат златисти сухи листа и

се сипят около краката ѝ, накрая закриват разкривените ѝ лагерни обувки. Усеща хлад на глезените си, но гърдите ѝ се пълнят с топлина, наливат се до пръсване, та се налага да ги притисне с ръце. Среца там други ръце и слабо въздъхва.

Още дълго никой не дойде за нея.

32.

ПЛОДОВЕТЕ НА ПОГРЕШНАТА ПРОСВЕТА

Отначало този непрекъснат пукот, тропот, гърмене и трошене, шумолене и скърцане ги стряскаше, но постепенно жените от мината свикнаха със страховитите звуци. Свикнаха и с усещането за опасност, така вълнуващото возене в затворената ремонтна вагонетка, свойски наричана от Вендрицки „колата“, също започна да се превръща в рутина, тричасовите им пътувания до ударниците в дълбоките миньорски подземия вече не ги замайваха, а което бе още по-лошо, миришещите на въглищен прах мъже престанаха да ги интересуват, докато накрая се докараха до състоянието, в което тялото им все още страстно желаше мъжко докосване, галене, стискане, лизане, мушкане, но преди пътуването винаги отиваха с каната за вода, за да огледат тайно къпещите се чираци. Техните невинни тела с неокосмени гърди, изпънати гладки корем и нежно падащи човчици носталгично припомняха на Вдовицата времето отпреди пристигането на Изповедника в нейната квартира и нейния живот, годините, когато ѝ бяха достатъчни неловките движения на неопитните ръце в деколтето ѝ, под оросената мишница, по бедрата под жартиерите, през влажните гащички. При вида на струите течаща вода, обливащи мускулестите задници без грам излишна тлъстина, Кармен биваше обзета от завист. Съзнаваше, че толкова гладък и изпънат задник никога вече няма да има, колкото и да би се мъчила с диети и въпреки масажите на мъжките ръце и на гъвкавите им пръти. И все пак дявол знае защо и двете слизаха в затворената вагонетка в подземие то да освежат за момент мечтите си. Извършваха го по различни начини, с помощта на различно големи, различно груби и разнородни мъжки инструменти — понякога бромът осуетяваше надигането им, — а понеже върху въглищата наистина не можеше да се лежи удобно, язденето започваше и завършваше в изправено положение, което бе по-добро за Кармен, отколкото за Вдовицата, тя все пак бе на години, имаше тежък задник, а мускулите на корема и бедрата ѝ не бяха достатъчно гъвкави и силни.

Упражнението с различните масажни пръти продължаваше по-дълго и двамата участници се уморяваха изключително много в тежкия горещ миньорски въздух, ударникът лазеше на четири крака и едва успяваше да се облече в някой тъмен ъгъл. Вдовицата веднъж бе заспала по обратния път, та за малко да я намерят там пазачите. За късмет, старият Вендрицки предано ги пазеше. Пътуването на жените до подземията, тяхното завръщане и последвалите разговори в работилницата бяха станали най-важното събитие в неговия дълъг живот, който иначе бе богат на събития. Всичко, дори погромът, преживян през Първата световна война край река Пиаве в Италия, където се бе случвало цяла нощ да маршируват под водата, а в окопите да ликвидират милиони въшки, всичко бледнееше пред коментарите на Вдовицата по повод на току-що осъщественото пътуване в мината. И тъй като си даваше сметка за своята старческа немощ и поради невъзможността сам да си поиграе с Вдовицата, в последно време ужасно бе взел да ненавижда капитализма и мнимия хуманист Масарик, който навремето си не бе създал такива женски лагери, лишавайки го по този начин от толкова вълнуващи житейски радости. Ядосваше се на буржоазията и на бащицата Масарик толкова шумно, че включиха проявите на мним хуманизъм по време на републиката на Масарик като отделна точка в курса на профсъюзната просвета.

— Ех, Карминка, по-добре върху лайно да бях стъпил — така обобщил впоследствие старецът своя опит от участието си в курса.

Но Кармен повече се безпокоеше от това, че през тези влажни есенни дни старецът започна много да кашля. Бухаше от сутрин до края на смяната, пиеше отвратителен чай от лук и се ядосваше на старата Вендрицка, която го торможеше с него. Интересът му към Кармен и Вдовицата чувствително намаля. Ах, де да можеха поне за момент да върнат към живот неговото посивяло старо перо, както сам наричаше мъжкия си инструмент. Кармен му предложи да се обзаложат за това каква е Вдовицата отдолу, светла или гарваново черна. Някои от ударниците бяха спечелили хубави пари от такива облози, може и той! Дори тази измишльотина не върна доброто настроение на стареца. Макар че с изпращането на заключената вагонетка с жените сега нямаше никакви грижи, защото всичко поеха ударниците на Челар, които сами идваха за нея, возеха я, където трябва, пазеха я по целия път в подземията като зеницата на окото си,

после я връщаха в работилницата. Без стария Вендрицки всичко, разбира се, би пропаднало; да запознаят друг човек с това начинание, би било рисковано, току-виж до един се озовали пред прокурора или най-малко в лагерния карцер.

Обезпокоени от тази реална опасност, Кармен и Вдовицата проведоха десетминутно съвещание в склада.

— Ако старият отпадне, пак ще трябва да чакаме назаретската тъмнина в лагера — каза Кармен. — А на партизаните не може да се разчита.

— Матьо не иска да го направи втори път. Остава му още малко — въздъхна Вдовицата.

— Така ли?

— Мисли, че би могъл да остане в мината като помощник. Тъкмо днес искахме да го обсъдим — обясни Вдовицата. — Вагонетката сигурно вече е тръгнала. Извинявай, че...

— Ясно, по-възрастна си, имаш предимство — съгласи се Кармен злобничко.

Малко бе разочарована, защото вече се беше размечтала.

Не отидоха дори за вода за лампите. Вдовицата само нарами повредените лампи и бързо се отправи към работилницата. Кармен я изпрати с обичайния поздрав, после пое работата и на двете. Мислено пътуваше с Вдовицата под земята, чуваше експлозии, движението на въздуха гасеше карбидните лампи и... по-щастливата от тях днес щеше да мирише на живак и мъж.

Ала Вдовицата не се връщаше. Може прекалено да са се размечтали с Матьо, помисли си Кармен, но след час започна да се безпокои. Поне да можеше да прескочи до работилницата на Вендрицки, но сега не може да напусне стаята с карбидните лампи. Измина още половин час и Кармен усети, че нещо се е случило — навярно нещо лошо. Мъчеше се да се сети какво, когато в коридора се чуха мъжки гласове, тропот на ботуши и още преди първата ръка да се протегне за лампа, през прозореца до Кармен достигна една съдбова дума: срутване...

— Станало ли е нещо? — притеснено попита тя познатия минен надзирател.

— Откъснал се е насипът на трети участък. Сега поне тези люди хора ще разберат какво е това мина... Само рекорди, а... — това вече

надзирателят говореше на някого пред прозореца, гласовете и стъпките им се отдалечиха.

Кармен се опря на рафта с лампите. Боже, този сън, сети се изведнъж. Сънува, че лелите с лампите при душовете умиваха някого, някаква жена беше, не ѝ виждаше лицето, само тялото, беше бяло и недокоснато, ръцете на лелките го търкаха и обръщаха, а една каза, само каква е поддържана, погледни, обърна тялото по гръб и... вече сънуваше нещо друго, за своето собствено тяло. На сутринта забрави съня. А сега...

— Карменко, ти ли си? — обади се някой зад гърба ѝ.

Едва сега забеляза, че в стаята е влязъл старият Вендрицки. Целият беше преbledнял, ръцете му трепереха. Погледнаха се и се хвърлиха в обятията си.

— Господи, какво ще правим сега? — със сълзи в гласа попита Кармен.

— Трябва да кажем истината!

— Това не! — изплаши се Кармен и отблъсна стария от себе си.

— Да! Шегата настрана, стърчи там някъде засипана. Ще поема отговорността, ако искат, да ме вкарат в ареста, какво друго могат да направят.

— А аз? А тя! Майко Божия, Вендрицки... — и Кармен отново се хвърли в прегръдките му.

Той ѝ нареди да вземе една лампа, да остави стаята отворена, става въпрос за човешки живот. Кармен механично се съгласи, механично взе една лампа и излезе след него. В коридора бе оставил чантата си, а за нея — мръсна шапка с козирка. Каза, че ще минат по наклона, през който пускат въздух в мината, нека добре да си нахлупи шапката. Кармен я нахлузи до очите си, крачеше след Вендрицки, а когато се посъвзе, си даде сметка, че по целия път надолу старецът нито веднъж не се е закашлял.

Вятърът цялата я продухваше, но не усещаше ни студ, ни нищо — през целия път трескаво мислеше. За късмет, Вендрицки не я закачаше, бързаше пред нея, сякаш го гонеха, чантата подскачаше на гърба му, лампата аха да изгасне, но като по чудо пламъкът отново се разгаряше и осветяваше пътя пред тях. Започнаха да се чуват удари, викове и някакви дълги заповеди, трясък на железни вагонетки и блъскане на кирки. Вендрицки си пооправи чантата, а Кармен —

шапката, и премести тежката карбидна лампа в другата си ръка. Такъв страх не бе изпитвала дори когато във Виена я разследваше тайната полиция... Вярно е, че тогава не трябваше да лъже толкова, колкото се канеше да лъже сега.

Влязоха в осветен коридор, закрачиха по релсите, запрепъваха се. Вендрицки отблъсна няколко мъже, те го изгледаха ядосано, но като видяха чантата му, в която си мислеха, че носи динамит, пуснаха ги. Когато стигнаха до мястото на срутването, всичко бе притихнало — бяха изпратили сигнали и чакаха отговор. Той не пристигаше. Изпотеният Челар отчаяно се обърна... и забеляза Кармен.

— Мили Боже... — рече и добави: — Не се обаждат.

— Колко души има там? — пристъпи напред старият Вендрицки.

— Шестима — безизразно отвърна някакъв горехронец зад Челар.

Героичният ударник Челар само сведе поглед.

— Шестима мъже и една жена — уточни Кармен, излезе от сянката на стария Вендрицки и свали от главата си мазната шапка.

Великолепните ѝ руси коси се разпиляха върху черната работна блуза.

Спасителите зяпнаха. Кармен очакваше това. Сега щеше да каже, каквото е намислила.

— Да, добре чухте, там има и жена. Какво му е странното? Съветските жени отдавна вече се изравниха с мъжете. Паша Ангелина оседла Сталинец 12 и разора целините. Краварката Малинова научи цялата страна на дълбоко и плитко масажирание на вимето, Лариса Загладова пък успя да отгледа царица красавица, с която преди това си счупиха зъбите много големи специалисти, дори академик Айцин. Какво си мислите, колко пъти ни го набиваха в главите по време на просветата? Най-малко хиляда пъти. И ето го резултата... — показа срутването Кармен.

Спасителите гледаха ту към косата на Кармен, ту към срутването.

— Такива са плодовете на погрешната просвета. Не успях да избия от главата на своята приятелка, че не може да бъде славна като Густа Фучикова^[1] и Анежка Ходинова^[2], като слиза в мината като мъж. Така че слизаше в мината, защото някой измисли, че мъжете могат да изместят жените, като шият копчета, а вече почти няма кой да копае

черно злато за републиката. И тя тайно реши да се пробва, а сега... сега... — Кармен най-после успя да се разплаче.

Спасителите се опитваха да я утешат, най-напред поглаждаха златистите ѝ коси, а после биха слезли и по-надолу, но някакъв мъж, явно главният спасител, се намеси и доста сърдито призова Кармен да му обясни разбираемо как нейната приятелка е влязла в мината. Кармен продължи да хълца. Тогава напред пристъпи старият Вендрицки и геройски пое цялата отговорност.

— Стар козел! И вас би трябвало да ви вкарат в лагера за година-две — ядоса се главният спасител, изблъска и двамата настрани, после започна да дава заповеди.

Кирките и чуковете отново се хвърлиха срещу срутените пластове, вдигна се облак въглищна прах, а Вендрицки отвлече Кармен някъде назад, където и двамата се строполиха върху дървата, пригответени за дървените коридори в мината. Накрая Вендрицки се разкашля и между два пристъпа успя да каже:

— Нека още веднъж някой да ми каже, че жените имат акъл само там долу!

— Ах, ти старо коце — ласкаво му каза Кармен, остави ръката му между бедрата си и притисна към себе си остриганата му глава.

След малко към тях се присъедини изпотеният Челар.

— Страхливец! — пренебрежително му каза Кармен. — Нямаше да си признаеш, а? Нали е само курва от Видрица! Така уважаваш ти жените, свиня такава! Но за теб празненството свърши.

Вендрицки се засмя и се разкашля. Челар само погледна към него, после към Кармен и се върна при срутването. След половин час спасителите освободиха вагонетката с инструментите. Издърпаха я навън, внимателно изтеглиха с кирките изкривените врати. Но вагонетката беше празна. Кармен се разплака, макар да знаеше, че Вдовицата вече не може да е вътре, това потвърди и погледът на Челар. Спасителите заизхвърляха още по-ударно въглища и камъни, отпред се чува някакви звуци. Всички се спуснаха натам, но челаровци работеха отстрани, където бяха малките изкопи, от които се изкарваха въглищата за рекордите. След малко обявиха, че са намерили разкъсана миньорска блуза.

Кармен, която остана със спасителите, вече предчувстваше какво още ще намерят. Какво да измисли този път? Например че е загинала

геройски при изпълнение на своята професия. Веднага се отказа от това. След малко в изкопа намериха друга блуза. Дадох я на Кармен. По цветенцата, които Вдовицата бе избродирала със спестения сребърен конец за Сталин, Кармен позна блузата. Увереността ѝ се увеличи. Сега Челар с голям железен лост взе да кърти голямо парче въглища. Яно отскочи встрани. Останалите спасители веднага вдигнаха карбидните лампи. Изкопът, подобен на малка пещера, бе осветен от слаба светлина.

Ударникът и специалист по динамита Матьо и фалшивата вдовица Манца лежаха върху въглищата прегърнати. Матьо бе с панталон и ботуши. Вдовицата имаше на себе си само лагерните обувки. Работното облекло беше под голото ѝ тяло. Спасителите престанаха да ги осветяват с лампите.

— Горкичката... сигурно от страх вече не е знаела какво прави — със съжаление проговори един спасител.

— Може да са само замаяни — с надежда в гласа се обади друг.

— Иди я прикрий, Карменко — със сълзи в гласа каза старият Вендрички.

Кармен изтупа мръсотията от блузата и... сякаш Вдовицата слабо помръдна. Веднага след това гърдите ѝ започнаха да се надигат.

— Диша, диша — извика Кармен и се разплака от радост.

Вдовицата се размърда и издаде звук, който приличаше на хъркане. Може и да не беше хъркане, а нещо, което се беше събрало в гърдите ѝ при засипването, но спасителите весело се засмяха. Раздвижи се и Матьо, а Вдовицата съвсем се съвзе, въздъхна, обърна се по гръб, докато спасителите я оглеждаха.

— Светла е гиздавелката — каза малко разочаровано старият Вендрички.

— Стар простак! — ядоса се Кармен. — Какво гледате всички? Извикайте някакъв доктор! — рече и се втурна с блузата към приятелката си.

Доктор Зигмунд, когото бяха довели направо от картите, изпрати и двамата ударници за наблюдение в болницата. Вечерта лагерът ехтеше от приказки за храбрата и весела Вдовица.

[1] Густа Фучикова (1903–1987) — чешка публицистка и комунистическа деятелка, съпруга на Юлиус Фучик, написала негова

биография. — Б.р. ↑

[\[2\]](#) Анежка Ходинова (1895–1963) — чехословашка комунистическа деятелка. — Б.р. ↑

33.

„ПРОЛЕТАРИАТЪТ НИКОГА НЕ Е СМЯТАЛ СВОБОДНАТА ЛЮБОВ ЗА ГРЯХ...“

След нощта, в която видя конете на Сталин да танцуват, стана свидетел на смъртта на водача на глутницата и игра руска рулетка, началникът приемаше хода на лагерните събития с удивително спокойствие. Разбра, че така навярно плащаха дан на преходния период към Щастливото бъдеще, когато няма да има повече болести и престъпления, всяка сълза ще бъде изтривана от смеха на масите, дори нещастieto ще е едно от стъпалата към висшето щастие и крайното състояние на блаженство.

Опитваше се да си представи това блаженство, което очакваха и членовете на Държавна сигурност, когато с плахо почукване и виновна усмивка в канцеларията му влезе изследователят доктор Блажени. За неговото присъствие в лагера началникът почти бе забравил, но се оказа, че е бил непрекъснато тук, в секретната стая, през деня анализирал анкетите на превъзпитаните проститутки, обмислял някои свои любими социални идеи, а вечер провеждал свободни разговори с младия културен работник. Всичко това било твърде интересно, но му стигало толкова, твърдо бил решил повече да не се крие в лагера.

— Да се криеш? — от изненада началникът отвори уста.

С мрачен израз на лицето Блажени кимна. И също така мрачно добави, че ако ще трябва да го арестуват, нека това стане в най-скоро време. Почти всички честни, неподкупни учени и изследователи били затворени, сред първите и неговият колега, директорът на Научноизследователския институт за проучване на общественото мнение, дори няколко академици. Изглежда, че който не бъде поне за известно време затворен и измъчван, по-късно ще го сочат като слуга на властта.

Началникът, колкото и да бе брониран срещу всякакви тревоги благодарение на хапчетата и на визията за светлото бъдеще, усети, че

леко му се завива свят. Блажени още повече го обърка, като изведнъж извади от палтото си някаква папка, разтвори я и я тикна пред очите му. На първия лист пишеше: ЛЮБОВНИТЕ НУЖДИ НА ПРОЛЕТАРИАТА, и в подзаглавие: „Размисъл за обществената нужда от секс“. Най-напред върху папката падна ръката на началника, после и погледът му, който, без да иска, се спря на изречението: „Пролетариатът никога не е смятал свободната любов за грях“. После погледът прескочи на друго място, а там следното изречение: „За днешния пролетариат семейството не е полезно и необходимо решение, защото лишава двама млади работещи хора от малкото свобода, която им е останала“. С периферното си зрение началникът забеляза началото на още едно изречение, за перманентната революция в секса, но нямаше смелост да чете по-нататък.

— Това е копие за вас — рече Блажени, доволен от реакцията на началника, явно впечатлен от текста.

— Благодаря, но... много... времето ме... така — започна да заеква началникът.

— Оригиналът изпратих на комисаря, да не си мисли, че съм се размотавал тук — с леко фамилиарен тон каза изследователят.

Така че на началника не му остана друго, освен да благодари за папката. Блажени добави, че пак ще дойде, за да си вземе довиждане. Началникът каза, че ще се радва, изпрати Блажени до коридора и докато наблюдаваше неговата отдалечаваща се прегърбена фигура, притеснено си помисли: до три дни ще го арестуват.

Върна се в канцеларията, поразсъждава над изследването, запита се дали да го унищожи веднага, или добре да го скрие, например между документите от птицефермата, а после тайно да си го чете, но по малко, за да не се вълнува прекомерно и да не се компрометира. А как ли ще реагира комисарят? — проблесна весела мисъл в главата му. Не успя да се засмее, защото на прозореца се почука. Но не беше обикновено чукане, а уговореният сигнал. Човек на Плажак, ала предан на него, началника, искаше да му съобщи нещо. Началникът скочи от стола, хвърли бърз поглед към вратата, после отиде до прозореца и го отвори. Нещо бяло влетя в канцеларията и падна на масата. Камък, увит в парче хартия. Началникът изглади хартията, прочете съобщението и седна на стола. Върху хартията пишеше: „От Илава идва към нас инспекция. Комисарят се е карал на всички!“.

Ще можете довечера да си поговорите за любовните нужди на лагерния пролетариат... — насмешливо се обади някакъв глас в главата му. Нямаше време да го дешифрира, събитията продължаваха да се развиват. Дойде заместникът му с обобщената сводка за вчерашното срутване в мината. Причина за злополуката била силната експлозия, при това непрофесионално изпълнена. Разбила подпорите, за късмет, изкопът не бил запълнен с вода. Няколко жертви, миньорите били само леко засипани, спасителната операция била извършена бързо и образцово. Трима миньори и една жена от склада с лампите били изпратени от доктор Зигмунд за наблюдение в болницата. Докторът предлага на всички да бъдат предписани минерални бани. Причината за злополуката още се разследва. Началникът прегледа възможно най-бързо сводката, в нея нямаше нищо ново, с подписа си изрази съгласие. Само между другото попита дали, когато са го извикали, Зигмунд е играел карти. Да, потвърди заместникът, но е носел всичките си лекарски инструменти. Пак добре, малко заплашително каза началникът. После обсъди със заместника си пристигането на комисаря. Извикаха закупчика. Трябва да приготвят хубав обяд и вечеря. Плюскане ще има, началник, удари токове старшината и се оттегли в кухнята. Съобщи новината и в партизанската зона. Идеалиста от планините лично пристигна при началника и го увери, че при тях всичко ще бъде „окей“, и без това вече са си събрали багажа, чакат само шифрованото съобщение. Може да го донесе комисарят, сетиха се и двамата. Началникът силно желаше това, вече му бяха дошли до гуша тези въргалящи се по леглата рицари. Въпреки това проведе съвсем приятелски разговор с него. Още не бяха свършили, когато под прозорците се чу бръмчене, а след малко някой силно почука на вратата. Началникът се изправи, Идеалиста само погледна револвера си. С гръмогласен поздрав в стаята влезе мъж с кожено палто, с големи очила и кожена каска на главата. Много приличаше на Плажак, но беше от охраната на комисаря. Строго попита какво е настроението в лагера. Нормално и съвсем в крак с времето, отговори началникът. Охранителят кимна и заяви, че ще проверят това. Началникът знаеше, че ще проверяват при Плажак, но нищо не можеше да направи. После охранителят му събщи, че шефът най-напред е отишъл в мината, нека не го чакат за обяд. Ще дойде по-късно и иска кратка среща с ротата на пазачите, а

вечерта иска събрание с ударниците и превъзпитаните проститутки. Заедно ли? — попита началникът. Охранителят кимна. А нощувка? Не! Още днес шефът се връща в Братислава. Началникът изрази съжаление, но всъщност му олекна. Отбеляза, че би трябвало комисарят да посети и зоната. Могат да договорят това с тук присъстващия партизански командир. Охранителят изгледа Идеалиста, погледът му се спря на револвера. Ще уведомя шефа, съгласи се той. Добре би било, кратко отбеляза Идеалиста. Охранителят отново го изгледа и процеди през зъби, шефът ще реши. Нямахше за какво друго да говорят, охранителят излезе. На вратата почти се сблъска с началничката на женския лагер. Огледа я, хвърли кратък поглед на палката ѝ и излезе от канцеларията.

— Заповядайте, Матилда — любезно я покани началникът.

Идеалиста сблъска погледа си с нейния, после тръгна да излиза.

Началникът почувства напрежението между двамата, затова каза:

— Някакви остатъци от течна муниципия ще се намерят и у мен, какво ще кажете?

Но Идеалиста само завъртя глава, намести оръжието си и си тръгна.

Щом влезе, Матилда веднага седна на предложението ѝ стол. Изглеждаше ужасно. Началникът обаче не забеляза това, защото в главата му се въртеше само комисарят. Накратко информира Матилда за ситуацията. Срещата ще бъде в културната барака, нека доведе там проститутките по обичайния начин: с охрана и под строй. Матилда кимна. А дали да не покажат на комисията нещо от подготвяната за тържеството програма? Какво би казала на това? Матилда каза, че ще трябва да се преоблекат като лебеди, но не знае дали костюмите са вече готови. Тогава да провери. Матилда отново кимна. Кимна безразлично и това вече направи впечатление на началника.

— Какво ви е, Матилда?

Матилда вдигна към него измъченото си лице, изгледа го така настойчиво, че той се почувства неловко, а после с трагичен тон попита:

— Да ви кажа ли истината?

Странен въпрос и така странно изречен, че началникът се поколеба. Но Матилда вече не се колебаеше.

— В положение съм... от тези партизански копелета...

Признанието потресе началника. А и тази безпомощност в очите на строгата, може би понякога и жестока жена.

— Вероятно може да се направи нещо. Зигмунд би могъл да намери инжекции, но не смея да го моля за това... държах се прекалено надменно с него.

— А какво ако кажете, че отломките в гърдите ви са се раздвижили, да ги опипа и сигурно... сам би разбрал.

— Мислите ли? — тихо се обади тя.

Но надеждата в погледа ѝ веднага угасна.

Скъп данък за записване в партизанския отряд са взели тези прасета, ядоса се началникът. Но бързо се успокои.

— И без това съм се запътил към него — бавно изрече и деликатно добави: — Бих могъл да му намекна... за вашите проблеми.

Матилда вяло кимна и каза:

— Сега тия пачаври от Видрица ще триумфират!

Изведнъж погледът ѝ заблестя, тя рязко удари с палката по документите върху масата, скочи и без да каже дума, избяга от канцеларията. Началникът почувства, че трябва да си налее нещо. Потърси и хапчетата, но си спомни, че ги е изхвърлил. Първо се учуди, после изведнъж се притесни, че без хапчета няма да се оправи с комисаря, и хукна към лечебницата. По пътя го обзеха и други опасения — дали този долен комарджия не е проиграл и лагерните лекарствени запаси? Влезе в пълната чакалня и строго започна да разпитва присъстващите симулантите от какво всъщност се оплакват. Те толкова се изненадаха, че половината така и не успяха набързо да измислят нещо убедително. Изгони ги от чакалнята и влезе в кабинета.

— Бихте могли да идвате и по-често — реагира Зигмунд, когато му разказа какво бе направил в чакалнята.

Предложи му да седне. Само за момент, съгласи се той и му обясни причината за своето посещение. Инспекцията на комисаря не развълнува Зигмунд, което в крайна сметка можеше да се очаква. Докторът изглеждаше подозрително добре. Да не би от тези масажии? — помисли си началникът. За миг го привлече възможността и той да опита веднъж, но сега му бе необходимо нещо, което да подейства веднага. Затова поиска таблетки. Зигмунд само сви рамене, насипа ги в хартиено пликче и му ги подаде с изражение, което сякаш говореше,

като не искаш да ме слушаш, хрускай, добри човече. Началникът се надигна от стола, после отново седна и каза:

— Докторе, кажете ми, това с револвера... беше само трик, нали? Този чешки илюзионист...

— Може и трик да е било — допусна Зигмунд и необичайно твърдо добави: — Но Плажак се хвана. И се размърдя!

— Така ли? — откровено се учуди началникът.

Поразсъждава над това, после отново се загледа в доктора. Протегна ръка и я постави на рамото му.

— Между нас казано, не е зле да направим равносметка. С вашия характер никога няма да напуснете лагера. Това, което победителите най-много ненавиждат, е иронията. Може би знаете това. Предлагам ви следното: определена е за изселване голяма група унгарски евреи. Вие ще ги прегледате и ще се присъедините към тях като лекар. Има някакво споразумение с Международния червен кръст. Това ще ви осигури заминаване за Израел. Разбирате ли? Изобщо слушате ли ме? — вече учудено добави.

— Винаги ви слушам внимателно, началник. За мен сте много интересен случай...

Началникът бавно се изправи, усещаше, че всеки момент ще избухне.

— Ще помисля върху вашето предложение. Но по принцип тук ми е добре. Аз не съм интернационален тип... не понасям особено насилственото побратимяване на милионите. Учтиво благодаря. А довечера няма да дойда. Изпратете ми следващия пишман симулант.

Началникът така и направи. Вече пред бараката със съжаление си спомни, че е забравил за Матилда. Спомни си за вечерта, в която установи чудесната ѝ еластичност, но и за това колко го изплаши представата за клоуна под прозореца. И до днес го безпокоеше загадката на Хълма на съселите и все още необяснимо се разтреперваше при мисълта за изчезналите трупове на невинните телца. Тревожеше го и това, че никой никога няма да може да ликвидира лагерния площад, през който преминаваше сега: нито веселите събирания на соколите, нито празничните клади с гулаша и революционните песни. Ще останат само това негово притеснение и тревожна мисъл. Стисна пликчето с таблетките.

Влезе в канцеларията, заключи се, напълни чашата с вода, изсипа в ръката си няколко таблетки и с усещането, че е свободен човек, с интерес се зачете в размислите за постоянното революционно желание за секс на световния пролетариат.

Разбра всичко, а после с помощта на таблетките на Зигмунд всичко изтри от главата си.

34.

СВОБОДНИТЕ СЛОВАШКИ МАЙКИ

Ленинградските лебеди развълнуваха комисаря повече отколкото бе прилично и безопасно, като се има предвид постът, който заемаше в държавата. Изненада го самият факт на тяхното внезапно появяване: пристигнаха според инструкцията под строй, с надзирателките отстриани, облечени в лагерните дрехи и задължителната триъгълна забрадка, със срамежливо сведени очи, а после изведнъж... след някакъв таен, неуловим за него сигнал тези пепеляшки, тези Андерсенови грозни патета започнаха да се превръщат в прекрасни бели лебеди. Събличането го владеят до съвършенство, прелетя през главата му лукава мисъл. За миг лагерното облекло се свлече от тях и пред очите му блесна белотата на костюмите им. Блеснаха и какви ли не други неща, докато се качваха по простите дървени стълби на сцената. Накрая хорът се подреди, обади се хармоника и прозвуча лирично стихотворение за белите ноци на брега на Нева. Комисарят някак си не успя да се съсредоточи върху думите, по-скоро долавяше мелодията на стиховете и звука на хармониката, а погледът му неволно се насочваше към краката на лебедите, най-вече тези на солистката, която съпровождаше рецитирането с ходене на пръсти, извършваше го грациозно и на прекрасни стройни крака, макар че от някои нейни движения разбра, че преди това сигурно не се е издържала с балет и че тези нейни бедра са се размахвали на друга сцена, на сцената на живота. Тази мисъл също го отклони от стиховете и породи в него не съвсем прилични представи. С усилие успя да се съсредоточи и с изненада установи, че хорът отново въздиша, но не само по белите ноци, а и по нощите, изпълнени с колективна еротика. Малко се сепна, хвърли поглед към началника на лагера, но той изглеждаше съвсем спокоен. Така отхвърли подозрението за някаква реакционна провокация. Съвсем се успокои, когато на сцената се появи мъжкият хор в партизанска униформа и се присъедини към хора на лебедите. Изпълниха бойки стихове, в чийто смисъл нямаше защо да се съмнява.

*О, град, до смърт изтерзан,
град на славния Пушкин,
в тебе, град герой, бие
сърцето на Петър Велики.*

Хорът на лебедите отговори:

*„Аврора“ от мъгла изплува,
под прицела ѝ е Зимният,
пази града „Аврора“,
докато не го събуди химнът.*

Хармониката засвири първите тонове на словашкия химн. Хорът също запя.

Комисарят се изправи, след него и цялата зала. Мъжкият и женският хор междувременно запяха заедно, а след това в лагерната вечер прозвуча братският химн. Когато приключиха, комисарят въодушевено заръкопляска. Залата се присъедини, лебедите грациозно се поклониха. Техните иначе прелестни крака бяха леко загрозени от разкривените обувки на „Бата“. Но това вече бе маловажен детайл, който само увеличи силното впечатление от представлението. Това, което най-много очарова комисаря и после скандално промени неговата реч, беше как дисциплинирано жените в лебедовите костюми след напускане на сцената се облякоха в своите лагерни парцали, дори покриха главите си с отвратителните триъгълни забрадки. Виж ти, ето каква е превъзпитателната сила на лагера — помисли си възхитено той. Би трябвало да го обземе и гордост, та нали принадлежеше към инициаторите и създателите на ЛПТ, но революционната скромност не му го позволи. Хвърли поглед към съратника си Бело Блажени, но изследователят утопист само неопределено се усмихваше.

Началникът на лагера поблагодари на участниците и на отговорника по просветата, които бяха подготвили програмата в чест на Великата революция, като отбеляза, че току-що изнесеното представление е една малка част от тази програма, малка част, която са

показали в чест на посещението на другаря комисар в техния лагер. Предупреди събраните затворници да не си отиват, защото ще има прожекция на нов филм. И веднага даде думата на комисаря.

Комисарят доразви мисълта на началника и каза, че няма да ги лишава от удоволствието да видят новия филм, затова ще бъде много кратък. Най-напред и той трябва да благодари на участниците за хубавата вълнуваща проява на любов към съветския народ и града на Ленин. Докато гледал програмата, го озарила мисълта колко жизнеспособни са се оказали лагерите за принудителен труд, за пореден път се убедил в това както при тази инспекция, така и при предишните. Вече е посетил лагера при язовира в Орава, лагера към стоманолеярния завод в Подбрезова, лагера до машиностроителния завод в Дубница и много други, а е направил това, за да премахне съмненията в тяхната ефективност, които са възникнали в последно време на много високи места. Откровено ще каже, че не приема предложението лагерите да се изместят в Чехия, където, казват, предстои завършването на важни и грандиозни строежи на социализма, сякаш ние не искаме и не трябва да строим, не трябва да модернизираме нашата словашка тежка промишленост, нашите словашки мини, железолеярни, бързо да индустриализираме и дори да укротим с железобетон река Вах. Кой се съмнява в това? Аз не! А вие? — зададе своя нетърпящ възражение въпрос на събралите се ударници.

— Ние също не, другарю комисар! — хорово отговориха те.

Комисарят се изненада само за момент.

— Виждате ли! А при това много от вас още се колебаят дали след изтърпяване на наказанието си да продължат своята геройска ударническа работа, да пробиват и други шахти на мира, да заменят двегодишната принудителна работа с градивна строителна петилетка. Ето защо от това място ви призовавам, и теб специално, другарю Челар, да не се колебаете с подписването на заявленията за работа в мините и по този начин да осуетите плановете на определени вражески елементи, призовавам ви да останете в лагера доброволно. Естествено, вече на напълно свободен режим и с всички миньорски права. Така ще дадете на нашата скъпа Словакия нови и нови тонове черно злато и вашите имена ще бъдат записани в историята на утвърждаването на новата власт. Какво ще кажеш сега, другарю Челар?

Яно остана да седи на пейката свит и нерешителен.

— Да не искаш да те засрами онази безименна лагерничка, която вчера така решително се втурна в дълбочините на мината, за да открие ново поле за дейност за трудещите се гражданки, въпреки че по този начин рискува собствения си живот? Така ли?

— Не, за бога! — подскочи от пейката Яно. Удари се с юмрук в гърдите и извика: — Аз съм горехронец, някой да има нещо против?

Никой не посмя да се обади. Само Яно Гумения, който по време на речта на комисаря бе позадрямал, се сепна и веднага започна: „Горе Хрон, долу Хрон, аз съм горехронка...“.

Челар, който вече бе опитен хорист, радостно запя с него, присъединиха се и останалите горехронски ударници.

Комисарят леко се изненада, но после тази колективна радост и добро настроение много му харесаха.

— Горехронци, виждам, че сте истински мъже. Впрочем аз съм от Бравецова — скромно додаде той. — Съвсем скоро ще се уверите колко далновидно е било от ваша страна да останете. Няма да се грижите за порцията, да се снабдявате с купони и точки, няма да се изкушавате от контрабандата и търгашеството, да се боите от проверките, от задължителния акциз. Ще оцените сигурността на лагера като място, в което сте затворени заедно с многото представители на исторически осъдената на ликвидация класа. За това ваше решение ви давам, по силата на своите правомощия, три дни свобода. Който не се върне, може само да съжالياва! — приключи речта си комисарят.

— Няма да ви разочароваме, другарю комисар! — хорово отговориха ударниците.

Комисарят кимна. За момент се съсредоточи, после се обърна към превъзпитаваните проститутки.

— Знам, че някои от вас са станали ударнички и че през свободното си време шияте със сребърни конци подарък за другаря Сталин, но знам и това, че някои са се опитали да избягат от лагера. И са се уверили, че Видрица наистина е в ликвидация, историческа и фактическа. Какво бихте правили там? И на вас предлагаме достойно и сигурно съществуване. Можете да преминете към нормалния трудов процес, въпреки че известна форма на контрол още ще е необходима във ваш собствен интерес. Предлагаме ви възможност за избор: или да останете тук и да работите за народната фабрика за конфекция

„Одева“, или, ако не можете да живеете без града, да се върнете в Братислава и да отидете да работите в Завода на мира и да сучете коприна по време на оставащото ви наказание, естествено, под охрана. Мислете върху това.

Превъзпитаваните проститутки веднага започнаха гласно да се съветват и откъм редовете им се чува шум, шепот и шушукане. С жест комисарят се опита да ги укроти, накрая успя тяхната началничка, която тайно заплаши някои от тях с палката си.

— И моето уважение към постъпката на вашата приятелка, която сигурно е искала да се изравни със славната Паша Ангелина, или Анежка Ходинова-Спурна. Между другото, предайте ѝ моя поздрав, след като се върне от санаториума. Но искам тук да кажа следното: да, и героините трактористки, и неуморимите ударнички, дори и заслужилите партизанки с простреляни гърди принадлежат на нашето време и ще бъдат неразделна част от нашата славна епоха. Но постепенно трябва отново да издигнем на пиедестал и друг символ — майчинството. Ласкавата и всеотдайна словашка майка. Помислете върху това!

Яно Гумения, който сега не дремеше, нито пък размисляше върху майчинството, започна да свири песента за словашките майки. За късмет, хармониката нещо засече, така че нямаше да има нужда началникът да разследва кой го е накарал да свири забранената песен от източния фронт.

След като думите на комисаря не предизвикаха очаквания одобрителен шум и шепот сред бившите проститутки, началничката ги попита:

— Момичета, разбрахте ли за майчинството...

— Госпожо началничка, аз не разбрах — плахо се обади Ерничка.

Жените започнаха да я побутват, дори я дърпаха за ръкавите на блузата, но тази малка глупачка се изправи и започна:

— Според мен това са само хубави празни приказки. Например аз съм в положение, ще бъда свободна майка, и какво? Налагаше се да крия това. Обаче ме разкриха, хвърлиха ме в дупката, ако не бях ленинградски лебед и не беше пристигнал другарят комисар, вече щяха да ме острижат нула номер. Но след програмата трябва да се върна отново там и ако не излъжа, че виновен за това е послушникът Матуш,

ще ме ритат в корема, докато не призная, а това може да повреди малкото, нали? Ще спрете ли това, или...

В бараката за културно-просветна дейност настана гробна тишина. Заскърца стол, и то само защото комисарят се обърна към началника на лагера със страшния въпрос:

— Какво означават тези садистични практики? Какво стригане, какво ритане в корема, каква дупка?

— Строгите нареждания, които е разработила комисията на Държавна сигурност, допускат подстригването. Останалото...

— Останалото си измисля тайният другар Плажак — отговори на комисаря Ерничка.

Сега комисарят се обърна към Плажак с ням въпрос в очите.

— Това е срамна провокация. Искат публично да злепоставят Държавна сигурност — каза Плажак заплашително, но не бе никак убедителен.

По лицето му си личеше, че е разобличен. И веднага започна да смърди. Когато сам усети това, изплашено се огледа, после се изправи и бързо излезе от бараката. След него остана само смрад. Останала съвсем без сили, Ерничка рухна на пейката. Трябваше Манда да я задържи в прегръдките си. Комисарят ѝ даде честна дума, че сега може без страх и наказание да се гордее със своето майчинство. Безсмисленото нареждане ще се отмени и в бъдеще всяка от тях без страх може да признае, че е бременна. Ще има същите привилегии като всяка бъдеща майка.

Отново се разнесоха шум и шептене. Повярваха на добрия комисар и макар и още несмело, но ето че се изправи Манда и също призна, че е бременна. След нея, малко по-смело вече, към бъдещите свободни майки се присъединиха Рия Амала, а след кратко колебание и гордата танцьорка Кармен. Най-накрая началничката Матилда. Изненадата от тези толкова очевидни плодове на превъзпитанието бе всеобща, всички мъже в залата мълчаха като риби. Началникът, трябва да му се отдаде дължимото, не започна разследване, а даде рязка заповед на кинооператора да пусне подготовения филм. Светлината в залата изгасна, а на сребърното платно се появиха първите кадри на вълнуващия филм за строителството на социализма „Жена от върховете“^[1]. След първите напрегнати сцени комисарят и лагерната свита незабелязано изчезнаха.

Въпреки че вече бяха пред бараката, на свободно лагерно пространство, началникът и комисарят разговаряха шепнешком. Констатираха, че с революционните ексцесии на Плажак не могат да направят нищо, нито да ги спрат, нито да го накажат, защото неговото отделение вече беше под ръководството на новосъздаденото Министерство на държавната сигурност. После началникът помоли комисаря, ако сериозно е възнамерявал да осъществи своя план за понататъшното превъзпитание на проститутките, веднага да издаде заповед за тяхното освобождаване от лагера. Комисарят сериозно му обеща да го направи. Началникът спомена още нещо, но комисарят му направи знак да замълчи, защото към тях се приближаваше шефът на неговата охрана. Едва в Яхимов началникът разбра, че охраната на комисаря всъщност вече е била неговата затворническа охрана.

Попадаха си ръка в края на лагерния площад и се разделиха за дълго време.

При колата, вече с куфар в ръка, стоеше доктор Блажени и чакаше комисаря. По обяд, на път към мината, комисарят го бе настигнал и като разбра, че докторът бърза за влака, го върна в лагера с обещанието, че вечерта ще го вземе със себе си. Преди няколко дни бе получил по пощата неговия утопичен проект и добре се бе забавлявал. Смяташе по пътя да проведат някой академичен дебат.

Късно вечерта заедно напуснаха лагера и подхванаха доста лежерен диалог за сексуалната и други утопии, които според тях сякаш започваха да се реализират. Служебната кола бързо ги отвеждаше към нерадостното им бъдеще.

Комисарят бе арестуван след месец и съвсем скоро опита садистичните практики, по време на които непрекъснато го принуждаваха да признае, а той непрекъснато твърдеше, че няма какво да признава. Накрая все пак призна каквото му подсказа съдията, негов бивш съученик — че е буржоазен националист и със своите демагогски прояви в лагерите за принудителен труд е представлял в лоша светлина чешката работническа класа. Получи за това доживотна присъда, а към своите утопии се върна вече като немощен старец.

Доктор Блажени умря след няколко месеца разследване и чак след време потомците му разбраха какво е трябвало да признае — че е скрит троцкист, а с елитарните си теории е омаловажил историческата сексуална мисия на пролетариата. Ученият не разбра, че докато

утопиите са наистина безсмъртни, техните създатели не са. И какво от това, че неговият случай щеше да бъде обявен за достойна за съжаление историческа грешка.

[1] Чехословашки филм (1955) на режисьора Владо Бахна. — Б.р.

↑

35.

ГОЛЕМИЯТ НОЕМВРИЙСКИ МИРАЖ

Поздравът от комисаря на вътрешните работи изненада Вдовицата, дори малко я изплаши, а накрая не искаше и да чуе за него. Първа ѝ каза за него Кармен, която я посети в баните, където вече четвърти ден се наслаждаваше на фантастичните подводни масажи и на калните маски, а ако не беше прекалено уморена, се оставяше да бъде масажирана и на сухо, и на мокро от ударника Матьо. В топлото пухкаво легло им беше по-лесно, отколкото върху въглищата в шахтата, и главно, не се страхуваха от ново затрупване. Освен че ѝ предаде сърдечния поздрав на комисаря, Кармен я запозна подробно с това, което бе измислила и казала за нея пред спасителите по време на голямата опасност. Най-напред Вдовицата се развесели и така сърдечно се смя, че от очите ѝ потекоха сълзи. Но когато след завръщането ѝ от баните я извика самият началник на лагера и също ѝ предаде поздрава на комисаря, предлагайки ѝ да разкаже пред колектива за своя героичен път до дълбоката мина, за всичко, което се бе случило там, тя се изплаши и бързо отказа с аргумента, че се била чувствала още много слаба, за да се изправи пред лагерния колектив. Началникът се съгласи, а на нея ѝ олекна. После само пред Кармен и Рия Амала призна, че виновник за цялата геройска операция бил миньорът Матьо, който след дългото пиене на чай с бром взел да има проблеми с вдигането, много време му трябвало, та заради тяхната среща по невнимание подготвил по-силен взрив, отколкото било разумно. Открай време се знаеше, че мъжете си губят акъла по оная работа, но че това би могло да е толкова опасно, никоя жена не можеше да предвиди. Кармен и Рия се съгласиха, че с подобно преживяване Вдовицата трудно може да се похвали пред колектива. Така че за в бъдеще трябваше да имат предвид, че когато са с тях, мъжете губят ум и разум, а това може да доведе до усложнения, понякога и смъртоносни. Когато Вдовицата отново се появи в стаята с карбидните лампи, мъжете все надничаха през прозорчето, оглеждаха нейните

героични пропорции (какво ли можеха да видят под работните дрехи), а по-смелите си позволяваха да подхвърлят разни забележки. Това въобще не ѝ харесваше — едва се бе спасила от ролята на народна мъченица, а сега искаха да направят от нея героиня, докато тя не мечтаеше за нищо друго, освен да живее собствения си живот. Известно време спря да ходи до душовете за вода и да се отдава на спомените си при вида на къпещите се чираци, защото всяка нейна крачка предизвикваше нежеланото любопитство на мъжете. След няколко дни нещата се уталожиха, Вдовицата запази своята любезност и отзивчивост, дори реши да подпише молбата за тригодишна работа в мината, което, разбира се, най-много зарадва стария Вендрицки. А от времето на нейната активна дейност в мината, в случай че и по време на социализма някой има желание да се оплаква, е останал изразът „иди да се оплачеш в лампарната“, тоест там, където се пълнели миньорски лампи с карбид, което означава, че ласкаво и любезно ще те изслушат, а може и да те изчукат. Така пряко волята си Вдовицата стана част от езиковото наследство на народа.

Взискателната и придирчива Кармен не мечтаеше за такава слава и естествено, не подписа молбата. Сериозно започна да се подготвя за връщане в Братислава, готова по-скоро да суче копринени нишки под надзор в Завода на мира, отколкото да загуби своята фигура на танцьорка.

Веднага започна строга диета, записа се в курс по гимнастика, напълно възобнови отношенията си с Рия, която започна да я масажира в кабинета на доктора. Въпреки че дори на Рия не се довери, на всички жени бе ясно, че Кармен няма намерение да суче коприна. Истината е, че тя отново се размечта за бягство в американската зона, дори бе съгласна да я разпитват тайните служби, но не и да понася такива тъпащи като Плажак, особено след като повярва в силата на своите измислици.

От шивачницата Рия Амала премина в службите на лагерното здравеопазване. Беше си подредила в лечебницата масажистки кът, където правеше рехабилитационни масажи на ударниците след леки контузии. Много ѝ харесваше тази работа. Нямахше ги вече угризенията на съвестта, които изпитваше заради своите перверзни наклонности. След наказанията в Илава подсъзнанието ѝ се пренастрои и самите наклонности започнаха бързо да изчезват. Продължаваше да лекува

главата на доктор Зигмунд с телесни масажи. Доктор Зигмунд ѝ позволяваше само веднъж в седмицата да слиза надолу по тялото му, защото според неговото талмудско убеждение само необразованите мъже правят това, когато им се прииска, за да дадат на обществото повече потомци, докато на образования талмудът заповядва да не го прави повече от веднъж седмично. Рия се подчини и се приспособи към тези изисквания. През останалите шест дни Зигмунд я посвещаваше в науката, наричана торатемет, или наука за истината. Според нея слънцето свети, звездите блестят, водата тече и птиците пеят, но за нито едно от тези явления, нито пък за милиони други не можем да докажем, че не са плод на нашата фантазия. Дори е възможно целият този лагер и неговата тъжна история, всичкото това страдание, преминало през неговия площад и мръсните му бараки, да са измислици на нашето съзнание. Дори и трещящата болка в главата му и нейните телесни масажи — всичко това може да е сън или злонамерена лъжа на някой идиот. Рия слушаше доктора с интерес и понеже не можеше да му опонира, неочаквано докосна неговото слабо място на гърба. Докторът изгуби дар слово и извика от удоволствие. Но после без колебание се върна към своето учение. След масажа, до времето за проверката играеха с пистолета на илюзиониста Мики Коми на руска рулетка. Зигмунд често умишлено губеше и понеже нямаше с какво да плати, Рия винаги се връщаше в бараката по-богата с някоя вещ; обикновено това бяха гащи, макар всъщност началничката Матилда вече да не правеше внезапни проверки.

Докато Рия Амала и Кармен от солидарност само се бяха престрували пред комисаря, че са бременни, то Манда наистина беше в положение. Това веднага я сближи с нейното пиленце Ерничка. Разказа ѝ открито, макар и шепнешком, за своите ударнически приключения. Ерничка не се впечатли толкова от събитията в циганската каруца, колкото от събитията в хотелската стая. Не очакваше толкова великодушие от Манда. Макар да беше по-млада и по-неопитна в занаята на любовта, още докато Манда ѝ шепнеше, разбра, че е било илюзия да си мислят, че може окончателно да се задоволи любопитството на мъжа на Летвата и той до смъртта си да не пожелае да разбере дали не е пропуснал нещо от арсенала на любовта. И Манда веднага се съгласи, че наистина е било илюзия и трябва да плати за нея. Затова прие първото предложение на комисаря, подписа постоянен

договор с шивашката фабрика „Одева“, след изтичането на изпитателния срок щеше да се премести в заводското общежитие, а може би дотогава Летвата и мъжът ѝ ще успеят да ѝ намерят някаква гарсонiera в близкото градче, та за в бъдеще да се изключат изненади като в хотелската стая. Ерничка хареса скромния план на Манда. После Манда добави, че най-накрая ще може да вземе детето си, което всъщност не я познава, а си мисли, че е една добра и щедра леля. Това нещастно създание най-после ще получи нещо от сладостта на живота, пък и по-голямо парче захар, защото Манда иска да се включи в новата ударническа вълна. Ерничка само отбеляза, че това е неин личен проблем. Манда се съгласи. След кратко колебание съвсем се притисна към Ерничка и прошепна, че има още един проблем — и той е страхът да не би детето да е прекалено тъмно. Аха, разбра веднага Ерничка, циганите от каруцата... Манда измъчено кимна. Моето ще бъде със сигурност бяло, прошепна Ерничка. Но въпреки това въздъхна дълбоко. Наистина, какво ще правиш ти, пиленце? Де да знаех, каза нещастно Ерничка и прегърна Манда, която силно я притисна към себе си. В тази майчинска прегръдка заспаха. Когато в съня нощницата на Манда се нагъна, Ерничка усети върху вече заоблениия си корем леко боцкане. Опипа топлата Манда, прекара длан по бодливия ѝ хълм. После заспа с лек лебедов сън.

Сутринта я извикаха при началника на лагера. Прие я много учтиво, дори с известно уважение и я попита кое от предложенията на комисаря е решила да приеме. Ерничка нерешително въздъхна. Началникът се замисли за момент, после важно каза:

— Вярно е, че имате заслуга за разкриването на истината. Плажак бе разобличен. Но се страхувам, че това е временна победа. Ще трябва да напуснете лагера възможно най-бързо.

— Наистина ли?

Ерничка веднага се изплаши. Началникът сериозно кимна. Ерничка прошепна, че няма къде да отиде. Видрица е ликвидирана. Ще трябва да се върне в ненавижданата колония, да яде конски салам, да чува писъка на убиваните в неделя зайци, а за да изкара някоя کرونا, защото сега иначе не може, ще трябва да крещи с децата на агитаторите: „Папагали нещастни! Папагали нещастни!“. Тя не иска това. Началникът също се съгласи, че не трябва да прави това. И в крайна сметка, защо да се връща в омразната колония? Той като

началник, а Зигмунд като лекар могат в името на нейното щастливо бъдеще да извършат една малка измама: ще я включат в групата на унгарските евреи, сега всъщност израелци, и днес-утре ще напусне лагера и ще замине за святата земя!

— Майко Божия, пак ли? — изплаши се Ерничка. — Отново искате да ги... — и устата ѝ се разтрепери от възмущение.

— Но, за бога! — Началникът с укор я погледна. — Да не би да си мислиш... Сега наистина ще отидат в святата земя, в Израел, за да си изградят най-после собствена страна, да не скитат вечно по света и да се излагат на ненавистта на други народи. Какво ще кажете за това предложение?

Ерничка, и това бе напълно разбираемо, се колебаеше. Началникът каза още, че Зигмунд, а от страна на Плажак него го грози същата опасност като нея, е обещал да замине с групата. Какво решава?

— Може съдбата да е поискала така! — прошепна Ерничка и добави, че ще отиде да поговори с доктора.

Началникът се съгласи.

В лагерната лечебница Ерничка завари Матилда. Началничката тъкмо се беше облякла и взимаше палката си, Ерничка вече не се страхуваше от палката, нито от Матилда. Усмихна ѝ се. Матилда също се усмихна, но някак тъжно. Защо ли е тъжна, помисли си Ерничка, та нейното дете ще има добър партизански произход. Но се страхуваше да ѝ каже това, толкова смела още не беше. Така Матилда тъжно си отиде от лечебницата и от нейния живот.

Зигмунд, който си мислеше, че е дошла на преглед, веднага ѝ показа леглото зад чаршафа. Ерничка бе малко изненадана, но после се съгласи. Свали лагерните гащи и му каза, че пак са ѝ необходими нови гащички, но вече много по-големи, от някоя дебела надзирателка. Зигмунд кимна, но някак разсеяно. Сигурно се приготвя за това свято пътуване, помисли си Ерничка. Искаше веднага да го попита, но докторът си сложи стетоскопа и се заслуша в сигналите на живота в корема ѝ. Доста дълго слуша, като че ли се беше отнесъл, защото на Ерничка ѝ стана студено на леглото. Размърда се нетърпеливо, Зигмунд се опомни, свали инструмента от ушите си, хвърли още един поглед върху корема ѝ и замечтано каза:

— Вълшебна книга наистина. Лотосов цвят с очи като сърна, малко носле и личице, напомнящо луна по време на пълнолуние. Шията е разкошна, бедрата пълни. А на корема се образуват три хубави бръчки. Сигурно ядеш малко и имаш лек сън — обърна той поглед към Ерничка, защото преди гледаше някъде в пространството.

— Сега вече ям малко повече — каза Ерничка. — Заради малкото...

— Това е добре — съгласи се Зигмунд. — Но в тази вълшебна книга, която имам предвид, се казва още, че по характер би трябвало да си щедра, плаха, благородна и набожна...

Това малко обърка Ерничка. Тя отново обу лагерния панталон, седна на леглото и каза:

— Доста съм боязлива, вярно е. А за останалите неща ще има време да се уверите, след като ще бъдем толкова дълго заедно...

— Ние? И защо? — искрено се учуди Зигмунд.

— Ами... като тръгнем за онази свещена земя... която сигурно е много далече, нали?

— А кой ти каза, че... — прошепна докторът и изплашено се огледа.

— Началникът. В името на моето щастливо бъдеще трябва да извършим измама. Или нещо такова... — добави несигурно Ерничка, когато Зигмунд само отвори уста и падна като отсечен на леглото, сякаш му се бе приискало да положи глава върху лебедовата шия на Ерничка.

После се опомни, а когато Ерничка му повтори разговора си с началника на лагера, само процеди през зъби: „Луд човек!“. И обясни, че още изобщо не е решил, конвоят с евреи, които се бяха опитали да преминат нелегално границата с Австрия, още не е дошъл в лагера и изобщо... Само поклати глава. Ерничка се отдръпна разочаровано.

— Извинявай, че те разочаровах, гълъбче, винаги всички разочаровам, голям съм нещастник, дори картаджиите преживяват с мен само разочарования, жените също. Но това е мой проблем. А ти трябва да изчезнеш от лагера, това е ясно.

Зигмунд стана от леглото. Лицето му изведнъж придоби сериозно изражение, очите му бяха тъжни. Сега сякаш това бе неговото истинско лице, поне за момент лишено от леката неискрена усмивка. И с това лице неочаквано каза на Ерничка:

— За теб няма друго решение, освен да изчезнеш от лагера заедно с този млад францисканец.

— С Матуш? — съвсем изненадана прошепна Ерничка и широко отвори, по-скоро опули лъчезарните си очи.

— Виждам това като историческа необходимост — спокойно продължи Зигмунд. — Този луд човек е решил, че няма да се върне в манастира, за да проси милостиня от комунистите и да се моли в килията. Решил е да им се противопостави, да воюва срещу тях с меч в ръка. Но да се противопостави на Сталин, това... това е...

— Това е страшна дързост — довърши вместо Зигмунд Ерничка и смело добави: — Аз съм само слаба жена, но в шивачницата спокойно отказах да шия за него със сребърни конци.

— Значи, с този монах си принадлежите един на друг. Лудите си принадлежат. Иди при него, там в стаята е, давам му витамини и му бия инжекции преди пътуването. Върви! — добави нетърпеливо докторът.

Какво можеше да стори? Неочаквано прогонена от Зигмунд, Ерничка излезе от кабинета и от неговия тъжен живот.

Наистина ли няма друга възможност? Или за Сталин, или против него? — отчаяно размишляваше тя, докато безпомощно стоеше в коридора на лечебницата. Дори не знаеше в коя стая да търси Матуш. През една отворена врата до нея достигаше познат агитиращ глас. Хомич, сети се веднага Ерничка. Сигурно е дошъл да убеждава Матуш да се откаже от своите реакционни убеждения, да признае научния поглед върху света, който скоро ще спаси всички, колкото и да му се противопоставят.

Ерничка грешеше. Хомич навиваше Матуш да се превърне от твърдоглав самотен бегач в участник в колективната щафета, която утре ще се прочуе зад границите на окръга и ще се спусне на изток като лавина. Лагерните соколи и някои от младите шивачки ще се присъединят към нея в лагера, а после заедно с пионерите и комсомолците ще я понесат към окръжния град.

— И за теб това щеше да е голямо преживяване — обърна се Хомич към нея, погледна към надигация се в нея живот и в очите му се появи ням, но силен укор, че се е поддала на свежия аромат на безотговорния моряк, поради което сега не може да се включи в щафетата.

— Остави ни на мира, Станко — каза с възпитан, но уверен тон Ерничка. — Грижи се ти за своите смешни щафети, а ние с Матуш ще се грижим за своите много по-важни неща.

От учудване Хомич само зяпна. А когато Матуш каза на Ерничка „Намерих за теб Евангелие“, и започна да го търси под възглавницата, културтрегерът обидено ги изгледа и демонстративно излезе от стаята.

— Само ми досажда, глупак! — злобно каза Матуш.

Ерничка кимна. Известно време стиска Евангелието, после внимателно го постави на нощното шкафче. Погледна Матуш в очите и с леко трагичен тон каза:

— Матуш, трябва да изчезваме от лагера. И двамата.

Послушникът кимна.

— Тогава не се търкаляй в леглото, защото Плажак ще се опомни, ще престане да смърди и ще се нахвърли върху нас. Още днес ще уредя документите при началника, а утре най-добре с този щафетен щурм на изток да изчезнем и ние.

Матуш отново кимна, сега вече с възхищение в погледа.

В бараката Ерничка не призна, че на другия ден ще ги напусне. Никой нищо не усети, дори Сладкарката, която вероятно отново бе станала доносничка. Вечерта Ерничка спокойно посети лекцията за най-ефективните начини за повишаване на снасянето на яйца през зимата. Научи, че в курниците трябва да светят крушки, глупавите кокошки ще си мислят, че денят е дълъг като през лятото, няма да дремят по летвите, а ще носят яйца. Всички като че ли повярваха. Изведнъж Ерничка се ядоса. А когато после в бараката гледаше как Кармен и другите леки жени развълнувано се готвят за утрешната щафета, радват се, че утре ще се уморят, изпотят и отслабнат, мерят новите спортни костюми, които им бяха дали назаем комсомолците от мината, злобно си помисли: ех, вие, кокошки! Вярваше, че повече няма да ги срещне.

Но не можеш да се скриеш от времето. На другия ден се измъкнаха с Матуш извън лагера, но налетяха на мирната щафета. От лагера също бяха тръгнали да я посрещат, срещата щеше да се състои на кръстопътя към окръжния град. Там очакваха щафетата и голяма група премръзнали деца. Заваля, децата трепереха от студ, а когато щафетата се зададе, лилавите детски устни закрепяха „ураа...“ и побелелите от студа ръце заръкопляскаха. Ерничка се присъедини към

тях. Матуш, който си бе намерил в лагера своето облекло, старо палто и мазна шапка, погледна Ерничка с укор.

— Аз само от състрадание към децата — прошепна Ерничка с измръзнали устни.

Щафетата с огъня, червените панделки и написаните обещания в чест на Великата революция, с измокрените бягащи мъже и жени бързо изчезна като ноемврийски мираж в мъглата и дъжда. Децата веднага се разпръснаха. На края на пътя се показаха три тежки мотоциклета с ездаци в кожени палта и каски. И те се отдалечиха с гръм като мираж.

Ерничка се разтрепери, върху един от мотоциклетите бе познала под каската лицето на Плажак. Смядта, която се носеше след него, сега вече беше само смяд от изгорял бензин. Сви се в старото палто, което ѝ бе намерила майсторката, и погледна към Матуш. Той също бе познал Плажак.

— Ще воювам с него — решително рече той.

Това е хубаво, помисли си Ерничка, която цялата се тресеше от студ. Матуш виждаше, че ѝ е студено, но стоеше като пън и само си търкаше дланите. Ерничка разбра, че трябва да му помогне, но иначе, не както досега. Тихо каза:

— Трябва ми топлината на твоите ръце...

Матуш я прегърна.

— Да, прегърни ме — съгласи се Ерничка, — но малко по-нежно.

— Още съм несръчен...

— Можеш да се научиш... стига да искаш — отговори малко кокетно тя.

Матуш не каза нищо. И бедната Ерничка бе обзета от несигурност, каквато не понася нито една жена, даже и пропадналата.

Притиснати един към друг, двамата полека се отдалечиха от кръстовището. Зад гърба им остана лагерът с бодливата тел, прожекторите на наблюдателните кули и жестоките кучета, пред тях беше пътят, в края на който от ноемврийската мъгла трябваше да изплува слънчевото бъдеще. Налагаше се да потеглят натам и тези, които не бяха повярвали в него, защото друг път нямаше.

Матуш и Ерничка тръгнаха в мъглата.

БЕЛЕЖКА ЗА ПРЕВОДАЧА

Донка Нейчева е завършила българска литература и философия в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Специализирала е неофолклористика в Унгария, където защитава научна дисертация на тема „Ласло Наги и българският фолклор“. Работила е като журналистка и библиотекарка. Публикувала е и свои поетични творби в българската преса. Владее унгарски и словашки език. Превеждала е творби на поети, като Милан Руфус и Ласло Наги, и на прозаисти, като Рудолф Слобода, Ян Йоханидес, Ладислав Тяжки и др. Живее в Братислава.

Издание:

Автор: Антон Балаж

Заглавие: Лагерът на леките жени

Преводач: Донка Нейчева

Година на превод: 2016

Език, от който е преведено: словашки

Издание: първо

Издател: ИК „Колибри“

Град на издателя: София

Година на издаване: 2016

Националност: словашка

Печатница: „Инвестпрес“

Излязла от печат: 15 юли 2016

Редактор: Росица Ташева

Технически редактор: Симеон Айтов

Художник: Стефан Касъров

Коректор: Мила Томанова

ISBN: 978-619-150-821-1

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/15144>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.